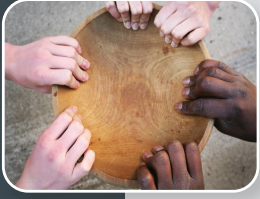

EĞİTİME BAKIŞ

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

**Muhaciri Olduğumuz
Dünyanın Ensarı Olmak**
Ali YALÇIN

**Mültecilerin Eğitim
Hukuku ve Türkiye'deki
Eğitim Sorunları**
Ramazan GÜNDÜZ

**Avrupa Birliği'nin
Suriyeli Mülteci
Politikasına Eleştirel
Bir Bakış**
Prof. Dr. Mehmet ÖZCAN

**Bir Saha Araştırmasından
Yansıyanlar**
Yusuf EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. A. Çağlar DENİZ
Yrd. Doç. Dr. Banu HÜLÜR

**Göçmenlere Yönelik Eğitim
ve Eğitim Programları**
Doç. Dr. Murat TUNCER

**Türkiye'deki Suriyeli
Sığınmacıların Eğitimi**
Yeliz Kaya
Doç. Dr. Hasan AYDIN

**Eğitim ve Toplum
Paradoksu: Nasıl Bir
Toplum Olmak İstiyoruz?**
Prof. Dr. Mustafa Zülkuf ALTAN

**Suriyeli Göçmenlere
Sağlanan Eğitim
Olanaklarının Türk
Basınında Sunumu**
Hümeysra TÜREDİ

**Türkiye'ye Kitlesele Göçle
Gelen Mültecilere Yönelik
Yürütülen Eğitim Öğretim
Süreci**
Ayhan ERDÖNMEZ

**Küresel ve Yerel Medyada
Mülteci Olgusu**
Nihat OYMAN

**Türkiye'deki Suriyeli
Geçici Sığınmacı
Konumundaki Çocukların
Eğitime Katılımı**
Dr. Niyazi KAYA

EĞİTİM-BİR-SEN

Sığınmacıların
ve
Mültecilerin
Eğitim
Sorunları

SAVAŞTA ÖNCE GERÇEKLER VE ÇOCUKLAR ÖLÜR

"Savaşta önce gerçekler ve çocuklar ölür!", General George S. Patton böyle söylüyor. General'in bu sözü hangi duygu ortamı ve ne tür yıkımların tanıklığında söylediğini tahmin etmek zor değil. Yıkılan evler, sokaklar, harap olmuş şehirlerle birlikte dağılan, parçalanan, perişan olan hayatlar, savaşların felaket yüzünü görmemiz için yeterlidir. Ölçü ortadan kalkar, adalet yok olur, vicdan çöker, akıl tutulur; çılgınlık, delilik eşi görülmemiş bir şekilde hayatları kısıtır, kuşatır. Ölen gerçekleri, imar edilen hayata tekrar katmak kolay olmaz. Yıkılan, sadece hayaller, umutlar, bugünler değildir; yarınlar daha bugünden yitirilir. Savaş, insanların sadece bugünü değil, yarınlarını da kemiren bir beladır. Patton, savaşta gerçeklerle beraber çocukların öldüğünü söylemekle belki de hakikatin bu ağır tarafına işaret ediyordu. Çocukların öldüğü, öldürüldüğü her durumda, gelecek adına umut azalıyor veya yok oluyor demektir. Hele savaş, Suriye'de olduğu gibi, evin içinden birinin odaları ateşe vermesi şeklinde bir yangınsa, çöküntü daha ölümcül olur.

Suriye özelinde ve örneğinde tüm çıplaklığıyla görüldüğü gibi, yaşadığımız coğrafya, en kanlı, en kirliliğe ve iktidar hesaplarının vuruşma alanına dönüşmüştür. Suriye ile en uzun kara sınırına sahip Türkiye, gelişmelerden doğrudan ve bire bir etkilenmektedir. Sorunun siyasal, stratejik, ekonomik boyutları bir yana, sadece ülkemize sığınan göçmen sayısı 3 milyonu bulmuştur. Barınmadan sağlığa, eğitime kadar her konuda tek başımıza ve kendi imkânlarımızla yardımcı olduğumuz sığınmacı sayısı, insan hakları ve özgürlük gibi değerlerin savunulmasında samimi olmadığı anlaşılan Avrupa'da 28 devletin kabul ettiği mülteci sayısının neredeyse üç katıdır. Devleti ve milleti ile Türkiye sığınmacılara 'açık kapı politikası' ile kucak açarken, tarihi, kültürel sorumluluğunun gereğini yerine getirme hassasiyeti ile hareket etmiştir. Onları, sadece yasal hak, sınır ve yükümlülüklerle değil, muhacir-ensar ilişkisi içinde kardeş olarak görmekteyiz. Bu dostane, sıcak yaklaşım, yangın ve yıkım sürecinin olabildiğince az hasarla atlatılması, gelecek umutlarının canlı, diri kalması için hayati öneme sahiptir.

Suriyeli kardeşlerimizin ülkemize uyumunu kolaylaştırmak intibaklarını sağlamanın yanı sıra kendi dil ve kültürleri ekseninde donanımlı olmalarını temin etmek için eğitime büyük önem verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının sadece öğrencilere değil, ailelere de verdiği kurs ve eğitim takdire şayandır. Verilen eğitim, sıkıntı geçip de göçmen kardeşlerimiz ülkelerine döndüklerinde, barış ortamında daha rahat ve aktif var olmalarına imkân sağlayacaktır. Eğitim, umudu canlı, diri, yaşanır kılmak için hayata sınıksız sarılmamızın en etkili unsuru olacaktır.

Ümmet yeni, farklı bir sınavdan, sınanmadan geçmektedir. Yükümüz ağır, işimiz zordur. Acı ve ızdırap yükü daha dayanılmaz olan asıl Suriyeli kardeşlerimizdir. Onların yükünü hafifletmek, sıkıntılarını azaltmak bizim insanî ve İslâmî sorumluluğumuzdur. Evrensel komplo ve kumpasların amaçlarına hizmet eden kimi kara propagandalara rağmen, bu yaşananlardan da bir hayrın çıkacağını ümit ve temenni ediyoruz. Siyasal, kültürel, coğrafi sınırlarımız uzun ayrılıklardan sonra birleşen, yardımlaşarak kaynaşan gönül iklimimizde eriyecek, bütünleşecektir. Kardeşlik ve dayanışmayla beraber kalbimiz, gücümüz de büyüyecek. Hayata canlı atılım gücü ve kardeşlikle büyüyen kalplerin bereketli sınırında bir medeniyet bizi beklemektedir. Savaşta önce gerçekler ve çocuklar ölürse, bu demektir ki, barışı, savaşın öldüremediği gerçeklerimiz ve çocuklarımızla kuracağız. O zaman barış ikliminde en çok gerçekler ve çocuklar yaşayacak.

Bire bir etkilerini hemen her gün yaşadığımız böyle devasa bir konu, maarif meselesini medeniyet davasından ayrı düşünmeyen Eğitim-Bir-Sen'in ilgisi dışında kalamazdı. O nedenle, bu sayıda Suriyeli sığınmacılar özelinde göç sorunu ve eğitim ilişkisi konusunu işledik.

Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle.

sukrukulukisa@egitimbirsen.org.tr

EGİTİM BAKIŞ'ın bu sayısı 25 bin adet basılmıştır. Kurumlara ve eğitim çalışanlarına dağıtımı il ve ilçe teşkilatlarımız tarafından yapılmaktadır.

Muhaciri Olduğumuz Dünyanın Ensarı Olmak Ali YALÇIN Genel Başkan	1
Avrupa Birliği'nin Suriyeli Mülteci Politikasına Eleştirel Bir Bakış Prof. Dr. Mehmet ÖZCAN	4
Göçmenlere Yönelik Eğitim ve Eğitim Programları Doç. Dr. Murat TUNCER	9
Eğitim ve Toplum Paradoksu: Nasıl Bir Toplum Olmak İstiyoruz? Prof. Dr. Mustafa Zülküf ALTAN	14
Türkiye'ye Kitleli Göçle Gelen Mültecilere Yönelik Yürütülen Eğitim Öğretim Süreci Ayhan ERDÖNMEZ	24
Türkiye'deki Suriyeli Geçici Sığınmacı Konumundaki Çocukların Eğitime Katılımı Dr. Niyazi KAYA	34
Mültecilerin Eğitim Hukuku ve Türkiye'deki Eğitim Sorunları Ramazan GÜNDÜZ	40
Sosyal Dışlanma Bağlamında Gaziantep'te Suriyeli Sığınmacıların Eğitim İmkânlarına Erişimi: Bir Saha Araştırmasından Yansıyanlar Yusuf EKİNCİ, Yrd. Doç. Dr. A. Çağlar DENİZ, Yrd. Doç. Dr. Banu HÜLÜR	47
Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitimi Yeliz Kaya, Doç. Dr. Hasan AYDIN	53
Suriyeli Göçmenlere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Türk Basınında Sunumu Hümeysra TÜREDİ	59
Küresel ve Yerel Medyada Mülteci Olgusu Nihat OYMAN	66
Kıyılarımızdaki Hazineler... Murat KÜRKLÜ	73
Koruma Altındaki Hayatlar: Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu ve Eğitimi Öğr. Gör. Burak ERÇOŞKUN	80
Uzaktaki Yakınlarımız "Ahıska Türkleri" Cuma DOĞAN	87
Sıbyan Mekteplerinde Değerler Eğitimi Işığında Suriyeli Mültecileri Kucaklama Ayşe Sümeyye GÖK	92

EGİTİM BAKIŞ

Yıl: 12 • Sayı: 36 • Ocak-Şubat-Mart 2016

Eğitim-Bir-Sen'in 3 Aylık Ücretsiz Yayınıdır

Eğitim-Bir-Sen
Adına Sahibi
Ali YALÇIN
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
(Sorumlu Müdür)
Şükrü KOLUKISA
Genel Başkan Yardımcısı

Editör
Şükrü KOLUKISA
Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ

Yayın Kurulu
Latif SELVİ
Ramazan ÇAKIRCI
Mithat SEVİN
Hasan Yalçın YAYLA
Atilla OLÇUM

Basın Danışmanı
Mahfuz YALÇINKAYA

Eğitimciler Birliği Sendikası Genel Merkezi
Oğuzlar Mahallesi Av. Özdemir Özek Sokak No: 5 Balgat/ANKARA
Telefon: (0.312) 231 23 06 (pbx) • Faks: (0.312) 230 65 28
e-posta: egitimbirsen@egitimbirsen.org.tr
web: www.egitimbirsen.org.tr

Grafik Tasarım & Baskı
Hermes Ofset Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde No: 105 İskitler-ANKARA
Telefon: (0.312) 341 01 97 • Faks: (0.312) 341 01 98
hermes@hermesoset.com

Basım Tarihi: Mart 2016

Muhaciri Olduğumuz Dünyanın Ensarı Olmak

Ali YALÇIN

Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen Genel Başkanı

Yöneticilerin zalim uygulamalarla halklarına zulüm ettikleri ya da başka toplumlarla savaşlara tutuştukları dönemlerde insanlar, buldukları toprakları terk ederek başka diyarlara göçmeyi en güvenilir yol olarak görmüştür. Son yıllarda, İslâm coğrafyasının dört bir yanında bu faktörün eş zamanlı olarak etkin olduğuna şahit oluyoruz. İslâm coğrafyasının bir kısmında, insanlar evlerini-barklarını ve yaşadıkları toprakları terk ederek daha güvenilir diyarlara göç etmeyi tek çıkar yol olarak görmektedir. Yaşı yarım asra yaklaşan her birimiz İran'dan, Afganistan'dan, Bulgaristan'dan, Bosna-Hersek'ten, Çeçenistan'dan, Irak'tan göç ederek ülkemize yerleşen kitlelerle karşılaştık, onlarla tanıştık, kaynaştık, hatıraları yâd eden sohbetler ettik. Köklü bir geçmişe ve en uzun sınıra sahip olduğumuz komşumuz Suriye'de yaşananlar, topraklarımıza doğru yaşanan göç, bunların hepsinden daha yoğun, daha baskın bir hâl almış durumdadır.

Zalim diktatörün zulmünden, baskısından ve acımasız savaştan kaçarak komşu ülkelere göç eden kayıtlı Suriyeli sayısı beş milyon sınırına dayanmıştır. Türkiye'ye göç edenlerin sayısı, diğer bütün ülkelere göç edenlerin sayısından daha fazladır. 17 Şubat 2016 tarihi itibarıyla bu rakam 2 milyon 620 bin 553'tür. Bu rakamlar, sadece kayıtlı olan Suriyelilere aittir. Gerçek rakamlar ise bundan daha yüksektir. Kayıt dışı olarak diğer ülkelere giden mülteci sayısını, kayıtlı olanlara eklediğimizde daha yüksek rakamlara ulaşılacaktır.

Suriye'den ülkemize doğru gerçekleşen zorunlu göç 2011 yılında başlamıştır. Bu göçmenler ilk zamanlarda *misafir* olarak kabul edilmekteydi. Göç edenlerin sayısındaki sürekli artışlarla birlikte, 2001 Avrupa Geçici Koruma Yönergesi'ndeki bir takım hükümlere başvurularak misafir sıfatı yerine

Suriyelilere *geçici koruma* statüsü verilmeye başlandı. Burada dikkate değer bir nokta, ülkemize gelen Suriyeli misafirlerimizin *mülteci* konumunda olmamalarıdır. Taraf olduğumuz uluslararası antlaşmalar, Türkiye'ye sadece Avrupa ülkelerinden gelen zorunlu göçmenlere mülteci statüsünü vermektedir. Ülkemizde bulunan Suriyeliler, her türlü ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmakta olan *geçici koruma* statüsündedirler. Geçici koruma altında olmaları dolayısıyla da iltica etme veya üçüncü bir ülkeye sığınma ya da başvuru yapma hakları bulunmamaktadır. Bu statü, savaşın bitmesiyle Suriyelilerin evlerine döneceğini varsaymaktadır.

Ülkemizin taraf olduğu pek çok uluslararası sözleşme, sığınmacıların haklarını koruma altına almaktadır. Hükümet, bu sözleşmelerden doğan yükümlülükler gereği kurduğu kamplardaki *geçici eğitim merkezlerinde* zorunlu eğitim çağında olan çocukların ve gençlerin eğitime devam etmelerine imkân tanımıştır. Bununla birlikte kampların dışında yerleşik olan Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitimlerine Türk okullarında devam etmelerine de imkân vardır. Ancak gerek kamplarda gerekse kamp dışında yerleşik olanların okullaşma oranının yüksek olduğunu söylemek mümkün değildir. Günümüzde yüzde 50'ler civarında olan bu oranın yüzde 100'lere yükseltilmesi hayati bir önem taşımaktadır.

Barınma, sağlık ve gıda yardımlarının yanı sıra kendi dil ve kültür farklılığı hususunda özen ve ihtimam göstererek sığınmacılara eğitim imkânı oluşturmak, hayati önem arz etmektedir. Bu amaçın başarılması şu anda yaşanan sıkıntıların ileride daha da büyümesinin önünü alacak, daha sağlıklı, sorunsuz bir ilişki zemininin oluşmasına yol açacaktır. Ayrıca köklü bir medeniyetin değerlerini

devralmış bir toplum olarak, ülkemize sığınanlara karşı tutumumuzun temel ölçüsü, öncelikle insanî duyarlılıktır. Kaldı ki çok yakın tarihî ve kültürel bağlarımız olan Suriyeli muhacirlere diğer ülkelerde görüldüğü şekliyle bir yük, bir sıkıntı olarak değil, dara düşmüş kardeşlerimize, kardeşleri olarak yardım etme duygu, inanç ve ahlâkiyla yaklaşmışızdır.

Ülkemize yerleşen Suriyelilerin kısa zamanda kendi topraklarına dönemeyecekleri yaygın bir kanaat olarak ortaya çıkmış durumdadır. Buna bağlı olarak, Milli Eğitim Bakanlığı bu yıldan sonra geçici eğitim merkezlerine öğrenci alınmaması yönünde karar almıştır. Böylece ivedilikle Suriyeli çocukların Türkiye'nin normal okullarına kayıt edilmesi planlanmaktadır. Geçici eğitim merkezlerinde verilen eğitimin kalitesinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Bu merkezlerde sadece Türkçe dersleri Türk öğretmenler tarafından verilirken, diğer dersleri Suriyeli öğretmenler vermektedir. Geçici eğitim merkezlerinde Suriye'deki eğitim programı –bazı düzeltmelerle– uygulanmaktadır. Ancak Suriyeli öğretmenlerin gerek öğretimlerinin gerekse öğretmenlik deneyimlerinin yeterli olduğu söylenemez.

Geçici eğitim merkezleri yerine normal okulların kapılarının Suriyelilere açılmış olması sevindirici bir durum olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı, Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi'ni (YÖBİS) hayata geçirerek, geçici koruma altında bulunan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların okullara elektronik sistem üzerinden kayıt olmasını sağlamakta, okula devam ve sınav başarıları gibi verileri elektronik ortamda takip etmektedir. Normal okullara devamın sağlanması durumunda YÖBİS sistemi tıpkı e-okul gibi Suriyeli öğrencilere hizmet verebilecek durumdadır.

Devletin Suriyelilere karşı gösterdiği misafirperverliğin yanında halkımız da tüm şefkatiyle bu mazlum misafirlere kucak açmakta, maddi ve manevi olarak üzerine düşeni yapmaktadır. Suriye'den gelen zorunlu sığınmacılar halkımız tarafından muhacirler olarak kabul edilmektedir. Asr-ı saadette yaşanan muhacir-ensar kaynaşma-

sının bir benzerinin bugün kendi topraklarımızda yeniden hayat bulduğuna şahit olmaktayız. Medeniyet pratiği Eyyüb el Ensarı'dan bu yana kardeşlik ve merhamet duygularıyla gelişen bu topraklar, zorda kalan her insana kucak açıp bağrına basma yüceliğini göstermiştir, göstermektedir. Yaşanmış acılara bir nebze de olsa merhem olmak ümidiyle yüreğimizin merhamet havzasını daha da geniş tutmalıyız. Hele kapımız, kalbimiz bir kardeşimize korunak olacaksa, içimiz bir kıtaya yer açacak kadar genişler. Tarih boyunca da öyle olmuştur. Muhacir kardeşlerimiz Türkiye'nin dört bir yanına yerleşmiş bulunmaktadır. Özellikle Kilis ilimizin beş yıl önceki nüfusuna oranla bugün iki buçuk katı nüfus barındırdığı göz önüne alınırsa, ümmet bilinci, insanlık timsaliyle Muhacir-Ensar kaynaşmasının mahiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Avrupa ülkelerinde Suriyeli mültecilere karşı oluşturulan algı ve bu algıyla ortaya çıkan bireysel ve toplumsal davranışlar göz önüne alındığında,

insanımızın Suriyelilere yönelik duruşu her türlü övgüyü hak edecek asilliktedir. Avrupa'da mültecilere karşı bir korku ve nefret ortamı oluşturulmak istenmektedir. Bu istekle açığa çıkan psikolojinin altında

inanç, kültürel çatışma ve güvenlik problemlerinin yattığını görmek zor değildir. Neredeyse her gün, kitle iletişim araçlarında, hümanizma konusunda dünyaya verecek dersi olduğunu düşünen Avrupa ülkelerinde sergilenen pek çok olumsuz davranışa şahit olabilmekteyiz. Dayanılması imkânsız ölçüde ağır sıkıntılar yaşanmasına yol açan Suriye trajedisine karşı aldıkları tutum bile Avrupa'nın insan hakları, özgürlük temelli ilke ve söylemlerinin ne kadar ikiyüzlü, sahte ve yalan olduğunu ortaya koymuştur. Bencil, samimiyetsiz, acımasız tutumuyla medeniyet sınavını geçemeyen Avrupa, mültecilere zorluk çıkararak onları evsiz bıraktığı gibi kendi sınırlarında yüzüstü bırakmaktadır. Şimdi, müsebbibi oldukları savaşın kendi sınırlarına sıçramasından korkarak, savaşın yan etkilerine karşı insanlık dışı önlemler almakta, olmadık politikalar üretmektedirler. Aylan bebeği boğan, denizin dalgaları değil, ikiyüzlü medeniyet tellallarının doğuya ve İslam'a karşı ruhsuzluğudur.

Bu olumsuzluğu bütün Avrupa toplumlarına mal etmek elbette haksızlık olur. Ancak, diğer taraftan bütün Avrupa ülkeleri -bırakın Türkiye'yi- Ürdün kadar dahi mülteci almamışlardır. Suriye'ye komşu ülkelerden, özellikle Türkiye'den Avrupa'ya olan göçü engellemek için bütün Avrupa'nın sınırları dikenli tellerle çevrilmeye çalışılmaktadır. Hatta bunun da ötesinde Avrupa Birliği ülkeleri kendi sınırları arasında da teller çekerek Schengen sınırlarını fiilen ortadan kaldırmaktadır.

Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen camiası olarak, Suriyeli *muhamir* kardeşlerimize karşı *ensar* olma sorumluluğuyla hareket ediyoruz. Ayrımcılığı ve ırkçılığı köruklemekten başka hiçbir amaca hizmet etmeyen ötekileştirici, dışlayıcı bir dil kullanan kimi odaklara inat, Ensar-Muhacir kardeşliği içinde insanî ve İslâmî sorumluluğumuzu yerine getiriyor, ait olmaktan onur duyduğumuz köklü medeniyetimizin bize yüklediği sorumlulukla yardım ellerimizi uzatma gayreti gösteriyoruz. Bütün teşkilatımızla bu konuda öncü olduk. Gönülümüzden kopanları ve imkanlarımızı geniş bir coğrafyadaki mazlumlarla kardeşçe paylaştık. Bu anlayışla Memur-Sen olarak, her birini medeniyet paydaşı olarak gördüğümüz, insanlık ve merhamet hareketi noktasında davadaşımız kabul ettiğimiz Hak-İş'le, İHH'yla Kızılay'la sayısız yardım kampanyası gerçekleştirdik. Arakan'lı Müslümanların dertlerine ortak olduk. "Kış geldi, Suriye İçin Bir Ekmek, Bir Battaniye" kampanyasına destek verdik. Suriyeli kardeşlerimiz için, Memur-Sen Kadın Komisyonumuz, "Bir Mama, Bir Bez; Sadece Bir SMS" kampanyası başlattı. Genç Memur-Sen 10 Aralık "Dünya İnsan Hakları Günü"nde mültecilerin sorunlarını gündeme taşımak, onların yanında olduğunu göstermek için "Umut" temasıyla fotoğraf sergisi düzenledi. Kazakistanlı çocuklara Elif Ba kitabı gönderdik. "İnsanlık ölmedi, yardımlar Afrika'ya" kampanyasıyla Afrika'da açlıkla ve susuzlukla boğuşan çocukların yardımına koştuk. Filipinlerde gerçekleşen tayfun felaketinin yaralarını sarmak için "Filipinler İçin İnsanlık Vakti" adıyla yardım kampanyası başlattık. Suriye için başlatılan "Sana ihtiyacım var" kampanyasına tam destek verdik. Somalili yetimlere sahip çıktık. Bosna ve Orta Afrika için eş güdümlü yardım kampanyası başlattık. "Telafer'e El Uzat" sloganı ile kardeşlerimizin yardımına koştuk. "Yetimler, ana babası ölünce değil, onlara bu ümmet sahip çıkmadığı zaman yetim kalır." düsturu ve "Yetim gülerse dünya güler" anlayışıyla "Her Sınıfın Bir Yetim Kardeşi Var" projesine paydaş olduk, ümmetin yetimlerine kucak açtık. Habeşistan'da su kuyuları açtırdık. Kur-

ban yardımlarımızı Kosova'nın Prizren ve Mamuşa bölgesindeki ihtiyaç sahiplerine ulaştırdık. Ayn el-Arap(Kobani)'den gelerek ülkemize misafir olan kardeşlerimize 7 bin battaniye, üç bin yatak ulaştırdık, gıda yardımları yaptık. Üsküp yetimleriyle buluştuk. Mardin-Midyat'taki çadırkentte çocuklarla kucaklaştık. Aynı zamanda bir iyilik hareketi olarak, savaş mağduru Suriyeli kardeşlerimizin sıkıntılarını hafifletmek için 'Hendekler Aşılacak, Merhamet TIR'ları Bayır Bucak'a Ulaşacak' sloganıyla düzenlediğimiz yardım kampanyası çerçevesinde, yükü gıda, ilaç ve ihtiyaç malzemeleri olan 150'den fazla yardım TIR'ını onlara ulaştırdık. Her bölgeden, neredeyse her ilden katılımın olması, kampanyanın sahiplenilmesi, ülke insanı olarak, teşkilat olarak insaniliğimizi ve İslamiliğimizi bir kez daha ortaya koymuştur. Suriyeli kardeşlerimizin eğitimi için Midyat'ta sendika olarak bizim açtığımız okul, kemiyet olarak belki ilkti ama soruna en zor şartlarda bile eğitimi ihmal etmeyen çok boyutlu kavrayışla yaklaşmanın gerekliliği açısından son derece önemliydi. Sığınmacılara eğitim veren okullar bizim örneğimizden başlayarak yayılmış, bütün dünyayı imrendirecek model olma vasfıyla başarılı, ileri bir noktaya gelmiştir. Bu başarıda elbette meseleye duyarlı yaklaşan Milli Eğitim Bakanlığımızın yanında eğitim gönüllülerinin katkısı büyüktür. Ama kısa zamanda sendikal birlik oluşturarak, sorumluluklarının bilinciyle işe koyulan bizzat Suriyeli eğitimci kardeşlerimizin ifa ettikleri, etmekte oldukları görev son derece önemli olmuştur. Kardeşlerimizin bizlere pek de uzak olmayan ruh ve kültür dünyalarına uygun, sağlıklı eğitim faaliyetleri için Suriyeli öğretmen kardeşlerimizle irtibat halinde olduk, olmaya da devam ediyoruz.

Aklı adalet, yüreği merhametle dolu olan herkesle birlikte olduk, oluruz. İyiliği amaçlayan bir insan, bir kurum, muhatabının diline, dinine, ideolojisine bakamaz. Böyle suni ayrımlar yapmaksızın, en samimi, en sıcak duygularla tüm evreni kucaklıyor, kucaklamak istiyoruz. Ülke ve bölge olarak içinden geçtiğimiz çetin süreçte, bizi birbirimize yaklaştıran kardeşliği en temel duygu olarak yaşatmaya fazlasıyla ihtiyacımız var. İnsanı- mızın tüm bu yardım çırpınılarının asıl anlamını hayatı derleyip toparlayıcı gücüyle, olguya mana, ilgiye deha katan etkisiyle en iyi eğitim çalışanları takdir edecektir.

Kardeşlik ve dayanışma duygularımızın birliğimize harç olmasını, yardımlarımızın insanlığımızı bereketlendirmesini ve kurtuluşumuza vesile olmasını diliyorum.

Avrupa Birliği'nin Suriyeli Mülteci Politikasına Eleştirel Bir Bakış

Prof. Dr. Mehmet ÖZCAN

İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Öğretim Üyesi, Ankara Strateji Enstitüsü Başkanı

Giriş

İnsanoğlunun toplum yaşamına geçtiği dönemlerden bugüne, sığınma ve iltica kavramları giderek yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yirminci yüzyılda savaşların ve savaş araçlarının yıkım gücünün bir önceki yüzyıl ile mukayese edilmeyecek şekilde artması ile yıkımlar ve insani dramlar geometrik şekilde artış göstermiştir. Buna paralel olarak sığınmacı ve mülteci durumuna düşen milyonların, daha insani şartlar altında, zulüm korkusu olmaksızın yaşayacakları bir ülke bulmaları, uluslararası toplumun ve uluslararası hukukun da önemli sınavlarından biri haline gelmiştir. İnsani boyutu ve dramları ağır basan mülteci ve sığınmacı kavramlarının içinin doldurulması, karşılaşılan sorunun devasa boyutu nedeniyle ulusal hukuk sistemlerinin ve tek bir ülkenin değil, uluslararası toplumun ve uluslararası hukuk sisteminin üzerine düşen bir görev olmuştur.

Mülteci ve sığınmacı sorunlarına I. Dünya Savaşı sonrası başlayan çözüm bulma çabaları sorunun büyüklüğü karşısında uluslararası örgütlerin yetersiz ve etkisiz kalmaları nedeniyle acılar ve açmazlar içinde kalmıştır. Avrupa kıtasında patlak veren II. Dünya Savaşı ile milyonlar yeniden mülteci durumuna düşmüş ve evlerini, yurtlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Avrupa'nın yaşadığı bu soruna çözüm bulmak adına uluslararası toplum mülteci durumuna düşen insanların dramına çözüm bulma adına 1951 tarihinde Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Bu Sözleşme Avrupa kıtasındaki mültecilerin sorununa çözüm bulmak adına imzalanmış bir Sözleşme'dir. Daha sonraki yıllarda bazı protokoller ile kapsamı genişletilmiştir. Avrupa ülkeleri te-

melde kendilerinin neden olduğu II. Dünya Savaşı ile milyonların ölümüne neden olmuştur. Avrupa coğrafyasında tarih boyunca devam eden rekabet Avrupa coğrafyasını acı ve kan deryasına dönüştürmüştür. Coğrafyasında 100 yüzyıl savaşları, 30 yıl savaşları, 7 yıl savaşları gibi sürekli savaşların ve ulusal rekabetin kol gezdiği Avrupa ülkeleri, 1945 yılı itibarıyla yaşadığı acıları bitirmek için "yeni bir başlangıç" yapmaya karar verdiler. Ancak bu yeni başlangıcı yaparken Savaşın neden olduğu insani yıkımı ortadan kaldırmak ve Savaşın ağır sonuçlarından bir olan "mülteci krizine" çözüm bulmak için BM aracılığıyla yukarıda da sözü edilen 1951 tarihli Sözleşmeyi imzaladılar. Bu tarihten sonra artık Avrupa, savaş coğrafyasını Avrupa kıtasından mümkün olduğu ölçüde uzak tutarak maksimum ölçüde "vekâlet savaşları" ile dünyanın farklı bölgelerinde ülkesel çıkarlarını maksimize etmeye çalışmaktadır. Nitekim Suriye iç savaşının büyüyecek bu aşamaya gelmesinde Avrupa ülkeleri dahil küresel güçlerin yürüttüğü vekâlet savaşı stratejisi çok önemli bir rol oynamaktadır.

Değişen Avrupa Politikaları

Avrupa'nın çatışmaları kendi bölgesi dışında tutma politikaları mülteci ve sığınmacı krizlerinde de bir dönüm noktası teşkil etmiştir. 1980'li yıllarda Avrupa'daki mülteci sorununun niteliği değişmeye başlamıştır. 1950'ye kadar mülteci üreten Avrupa coğrafyası AB'nin temelini oluşturan Toplulukların kurulmasıyla birlikte artık mülteci alan bir coğrafya haline gelmiştir. Ekonomik kalkınma ile birlikte ihtiyaç duyduğu yeterli insan kaynağını kendi ülkelerinde bulamayan Avrupa ülkeleri, dünyanın farklı ülkelerinden göçmen almaya baş-

lamışlardır. 1960'lı yıllarda içinde Türkiye'nin de bulunduğu ülkeler Avrupa ülkelerine başlangıçta "geçici" olarak nitelenen işçi göndermeye başlamıştır. Bu göçmen işçilere ilave olarak Avrupa kıtası 1950'lerden sonra yaşadığı istikrar ve kalkınma ile dünyanın farklı coğrafyalarında meydana gelen silahlı çatışma ve istikrarsızlıklardan kaçmak isteyen kişilerin ulaşmak istediği, korunma istediği bir bölge haline gelmiştir. Sovyet-Afgan savaşından kaçan Afganlılar, İran Devrimi sonrası kaçan İranlılar ve 2000'li yıllarda başını ABD'nin çektiği ama İngiltere'nin ve diğer AB ülkelerinin işbirliği ile gerçekleştirilen 2003 Irak işgali sonrası kaçan Iraklılar, Libya işgali sonrası kaçan Libya'lılar ve şimdi Suriye iç savaşı sonrası kaçan Suriyelilerin birçoğu kendileri ve çocuklarının güvenliği ve geleceği adına Avrupa coğrafyasına akın etmektedir. 1990 sonrası Bosna'da yaşanan trajediler ve Sovyet Blokunun dağılması ile çatışma bölgelerinden kaçan yüzbinler yine Avrupa ülkelerine sığınmak durumunda kalmışlardır.

Avrupa 1980 sonrası karşılaştığı bu yeni duruma karşı üç temel politika belirledi. Birincisi insan kaynağına ihtiyaç duyduğu için göçmen almaya devam etmekle birlikte özellikle Sovyet Blokunun dağılması sonrası giderek artan yasadışı göç ile mücadele adına sınırlarını kapatıp bir "Avrupa Kalesi" oluşturmaya başladı. Avrupa Birliği'nin görece müreffeh yapısı, pek çok insan için bu toprakları bir cazibe merkezi haline getirmiş ve özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa'ya yönelen göç dalgaları zamanla etkin politikalar gerektiren bir 'sorun' haline gelmiştir. Bu kapsamda özellikle kontrolsüz göç ve göçmen kaçakçılığı ile ilgili sorunları çözme adına atılan adımlar ve üretilen politikalar, sorunu çözmekten uzak kalmış ve dahası yasadışı göçmenleri ve sığınmacıları organize suç örgütlerinin kucağına itmiştir. Dolayısıyla toplumsal entegrasyon politikalarının önemli bir unsuru olan göç ve göçmen sorunsalı, büyük ölçüde güvenlik politikalarının bir parçası haline gelmiştir. Hukuk-düzen sorunsalından 'güvenlik' alanına kayan göç profili kapsamında Avrupa'nın daha 'güvenli, özgür ve adil' bir yaşam alanına sahip olması yönünde atılan adımlar, "Avrupa Kalesi"nin daha güvenli olması için dış sınır kontrollerinin etkinliğinin artırılması çabalarını da beraberinde getirmiştir.

AB'nin 1980 sonrası geliştirdiği politikaların ikincisi yasadışı göç hareketlerini mümkün oldu-

ğu ölçüde sınırlarına gelmeden durdurmak için sınırlarının ötesinde "tampon bölgeler" oluşturarak yasadışı göçmenlerin AB sınırlarına ulaşmasını engelleyici "önleyici politikalar" geliştirmek olmuştur. Bu politikaların ete kemiğe bürünen en son ve en acı ifadesi Halep'in kuzeyinin Rus bombardımanı sonrası Rejim güçlerine geçmesi ve Türkiye'den Halep'e giden yardım koridorunun kesilmesi ile birlikte sınıra dayanan onbinlerce Suriyeli konusunda AB yetkililerinin şu açıklaması olmuştur; "Türkiye Suriye sınırını açsın"¹.

Zaten milyonlara sınırını açmış bir Türkiye var iken ve yine yüzbinleri kapılarında bekleten, Türkiye'ye sınırlarını kapat mülteciler Yunanistan'a geçmesini diyen, Yunanistan'dan Makedonya'ya geçmeye çalışan mültecilere tel örgü çekip geçmesine engel olmaya ses çıkarmayan bir AB gerçeği var karşımızda.

Sorunun dışsallaştırılması adına gerçekleştirilen bu politika ile sadece yasadışı göç hareketlerini sınırlarından uzak tutmak amaçlanmamakta aynı zamanda bu politikanın bir diğer ayağı olarak, AB sınırlarına giren yasadışı göçmenler geldikleri ülkelere geri gönderilmektedir. AB kaynak ve transit ülkeler ile temelde vize kolaylığı karşılığında yaptığı geri kabul anlaşmaları ile yasadışı göçmenleri, istenmeyen kişileri kendi ülkelerine ya da tampon bölgelere geri göndermektedir.

Son yıllarda AB çapında yasadışı göçle mücadeleye verilen önemin artması, geri kabul anlaşmalarının sonuçlandırılmasını da öncelikli olarak gündeme taşımıştır. Kaynak ve transit ülkelerle yapılan anlaşmalar aracılığıyla sağlanan siyasi diyalog ve bilgi paylaşımı gibi unsurların nihai hedefinde "önleyici bir politika" oluşturma mantığının yattığı görülmektedir. Geri kabul anlaşmalarının özellikle yasadışı göçmenlere yönelik imzacı ülkelere yüklediği katı sorumluluk, göçmenlerin AB ülkelerine yasadışı girişini engelleme konusunda önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.² Bu bağlamda hem yasadışı göçle mücadele için önemli ve etkin bir araç olan hem de ekonomik, diplomatik ve siyasi katma değeri bulunan geri kabul anlaşmaları, nihai süreçte 'önleyici' politikanın güdüldüğü bir mantığın ürünü olarak AB politikalarından birini oluşturmaktadır.

1. <http://www.milliyet.com.tr/dunyanin-gozu-turkiye-de/dunya/detay/2191085/default.htm>

2. Annabelle Roig and Thomas Huddleston, 'EC Readmission Agreements: A Re-evaluation of the Political Impasse', *European Journal of Migration and Law* 9, 2007, ss. 366-367.

Geri kabul anlaşmalarının yasadışı göçle mücadele kapsamında en önemli ayağını ise söz konusu anlaşmaların kapsamı içerisine *üçüncü ülke vatandaşlarının* dahil edilmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda AB geri kabul politikası kapsamında, imzacı devlet vatandaşları ve vatansızlar dahil olmak üzere üçüncü ülke vatandaşları (imzacı devletin vatandaşı olmayanlar) şeklinde iki grup yer almaktadır. Yasadışı göç/yerleşim kapsamında temel problemlerden birinin resmi dokümanların yokluğu nedeniyle kimlik ya da uyruk tespiti konusunda yaşanan zorluklar olduğu düşünüldüğünde, üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabul zorunluluğu kapsamına alınması, AB'ye yasadışı göçmenleri geri gönderme konusunda önemli bir kolaylık sağlamaktadır.³ Böylece, hem kaynak hem de transit ülkeleri kapsayan geri kabul anlaşmaları, AB üyelerinin topraklarında bulunan yasadışı göçmenlerin ve vatansızların geri dönüş açmazını çözenin etkili yollarından biri olarak değerlendirilmektedir. Geniş bir geri kabul profilini içeren anlaşmalar ile uyrukluk/vatandaşlık unsuru, geri dönüş için belirleyici bir faktör olmaktan çıkmakta ve transit ülkeye gönderme 'alternatif bir yol' olarak belirmektedir. Ancak transit ülkeler açısından böyle önemli bir maliyetin altına girip tavizin verilmesi için anlaşmaların çekici hale getirilmesi gereği ortadadır. AB bu konuda anlaşma imzaladığı ülke vatandaşlarına vize kolaylığı ve vize muafiyeti imkânı sunmaktadır. Zira her ne kadar geri kabul anlaşmaları, 'karşılıklılık ilkesi' temeline dayansa da pratikte eşitsiz bir ilişki ortaya çıkmaktadır; çünkü AB üyesi ülkeler açısından geri kabulü sıkıntılı hale getirecek derecede bir göç ilişkisi bulunmamaktadır.

Avrupa'nın 1980 sonrası geliştirdiği politikalarından üçüncüsü ise AB ülkeleri arasında göç, iltica ve sığınma politikalarını ortak bir sistem⁴ oluşturmak suretiyle üye ülkelerin yetki alanından alarak ulusüstü yapı olan AB düzlemine aktarmak olmuştur. Bu sayede üye ülkeler arasında farklı yasal düzenlemelerden kaynaklanan farklılıklar ortadan kal-

3. Detaylı bilgi için bkz: Mehmet Özcan, Fatma Yılmaz-Elmas, Ceren Mutuş, Mustafa Kutlay, Türkiye AB İlişkilerinde Geri Kabul; Hangi Şartlarda? USAK Raporları, 2010-02, İlke Göçmen, Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Geri Kabul Anlaşmasının Hukuki Yönden Analizi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:13, No:2 (Yıl:2014), ss.21-86.

4. Bu konuda detaylı bilgi için bkz: Mehmet Özcan, *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku; Ortak bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, USAK Yayınları, Ankara, 2004.

dırıldı. Bu düzenlemeler ile üye ülkelerin iltica ve sığınma arayan kişilere farklı imkânlar sunmasının önüne geçilerek, iltica başvurusu yapan bir kişinin bu başvurusu bir üye ülkede reddedildikten sonra başka bir AB üyesinde yeni bir iltica başvurusu yapması engellenmiş oldu.

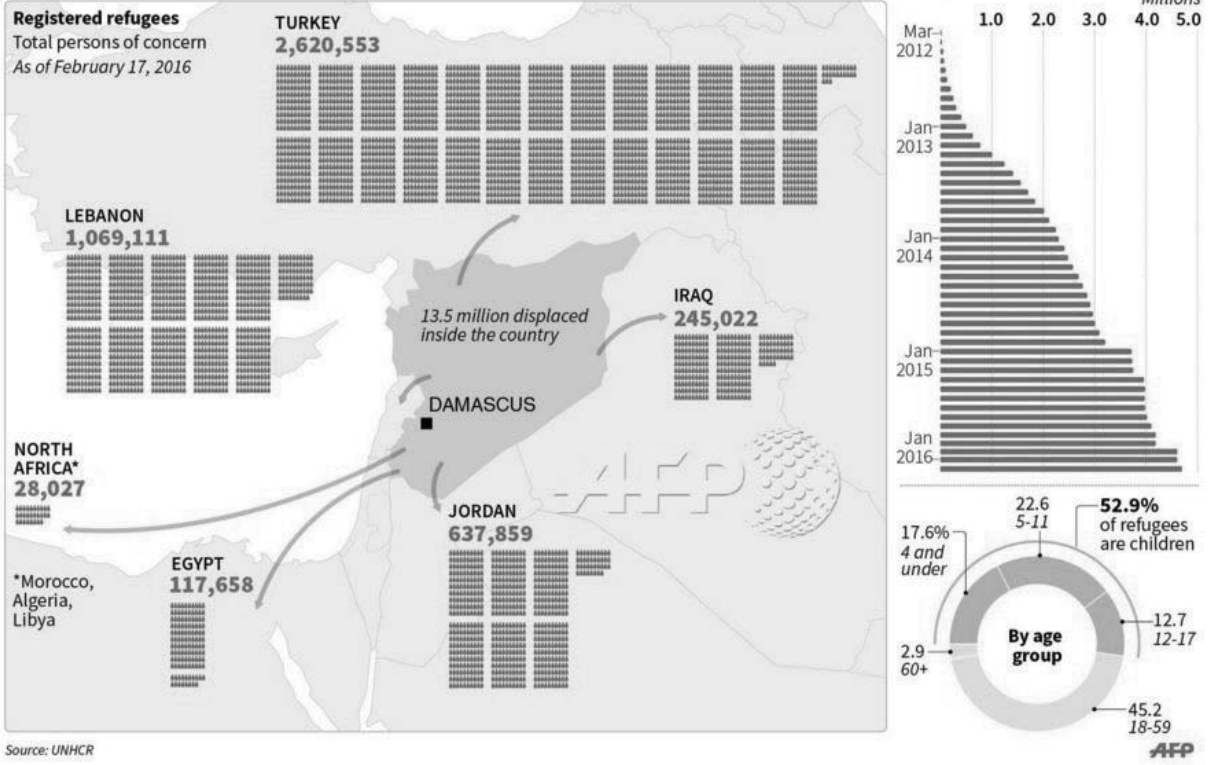
AB'nin topraklarında "istenmeyen kişiler" olarak da nitelendirilebilecek yasadışı göçmenlere yönelik olarak yürüttüğü bu politikalar beraberinde uluslararası korumaya muhtaç, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi uyarınca mülteci statüsüne sahip olması gereken mültecilerin ve sığınmacıların güvenli bir şekilde "Avrupa Kalesi"ne ulaşmasına da engel olmuştur. Avrupa'nın sınırlarını yasadışı göç ile mücadele kapsamında kapatması beraberinde 1950 sonrası "değerler Avrupası" olarak iddialı bir şekilde yola çıkan AB'nin insan hakları ve demokrasi iddiasının da sorgulanması sonucunu doğurmuştur. Zira iltica ve sığınma hakkı uluslararası hukukun korumaya aldığı en temel hakların başında gelmektedir. Yaşam hakkının garantiye alınması için savaş ortamında kalan insanların bir başka ülkeye iltica etmesi ya da sığınması bu insanlar için uluslararası hukuk tarafından tanınan ve tüm AB ülkelerinin tanıdığı ve garanti altına aldığı haklardandır. Bir taraftan bu hakları tanıyıp, diğer taraftan bu hakların kullanılmasını engellemek açıkça insan hakları kavramının doğasına terstir. Bir yandan insan hakları ve demokrasinin bayraktarlığını yapıp, diğer taraftan en temel insan haklarının kullanılmasını engellemek açıkça bir çifte standarttır.

Suriyeli Mülteciler ve Avrupa

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere Euroasia Grup'un Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine (BMMYK) dayanarak yayınladığı verilere göre 17 Şubat 2016 tarihi itibarıyla Suriye'nin komşu ülkelerinde toplam 4.718.230 kayıtlı mülteci bulunmaktadır. Bu mültecilerin 2.620.553'ü Türkiye'de, 1.069.111'i Lübnan'da, 637.859'u Ürdün'de, 245.022'si Irak'ta, 117.658'i Mısır'da ve 28.027'si Fas, Tunus ve Cezayir'de yaşıyor. Bu rakamlar BMMYK'nin açıkladığı resmi ve kayıtlı rakamlar. Bu rakamlara kayıt dışı olarak bu ülkelere giden mültecileri de eklemek gerekiyor. Öte yandan Suriye'de devam eden vekâlet savaşı nedeniyle 13.5 milyon kişi de ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır.

Syrian refugees

4,718, 230 registered Syrian refugees in neighbouring countries since 2011, according to the UNHCR

Avrupa Birliği Suriye'den giden mültecilere kapıları kapatmak için daha önce denemediği her türlü çözümlü denemeye devam ediyor. Özellikle Schengen sistemini feda edecek kadar ileri giderek sınırları tel örgüler ile kapatmaktadırlar. Makedonya Yunanistan sınırını, Slovenya ve Macaristan Sırbistan sınırını, Bulgaristan, Türkiye sınırını tel örgüler ile kapatmıştır. Bunlardan daha vahim olanı ise her ikisi de AB üyesi olan Hırvatistan ve Slovenya'nın, Slovenya ve Avusturya'nın, Hırvatistan ve Macaristan'ın sınırlarına da mültecilerin geçişini engelleyecek tel örgülerin çekilmesidir. 1990'da duvarları yıkan Avrupa hem de tam merkezinde yeniden duvarlar örmeye, yaşadıkları katliamlardan kaçan Suriyelileri sınırlarından uzak tutmaya çalışmaktadır.

BMMYK verilerine göre 2015 Aralık itibariyle Avrupa ülkelerine iltica başvurusu yapan Suriyeli mülteci sayısı ise 897.645 dir.⁵ Bütçesi ve kapasitesi belli Ürdün'ün 1 milyon mülteciye ev sahipliği yaptığı bir yerde dünyanın en zengin ekonomilerine sahip 28 AB ülkesinin 900.000 civarında Suriyeli mülteciye başvuru imkânı tanınması acı bir gerçek

5. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php> erişim tarihi: 27.02.2016.

olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum aşağıda Merkel'in de belirttiği gibi Avrupa için tarihi bir sınavdır. Demokrasi ve insan hakları konusunda tarihi bir sınav.

Almanya Başbakanı Merkel, 15 Ekim 2015 tarihinde Almanya Federal Parlamentosu'nda (*Bundestag*) yaptığı konuşmasında, göç krizini yönetmek ve mültecileri yerleştirmek konusunda AB'ye dayanışma çağrısında bulunurken "mülteci sorununun çözümünü Avrupa için tarihi bir sınav"⁶ olarak tanımlamıştır. AB'nin bu sınavı nasıl sonlandıracağı oldukça önemlidir. Zira AB özelinde krize dönüşen göç ve mülteci sorunsalı, Euro krizinden daha fazla etkiye sahip ve uzayıp gidecek bir kriz olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca görünen o ki göç ve mülteci krizi, yalnız AB bütünleşmesi açısından değil; AB'nin etkin dış politika aktörlüğü ve küresel aktörlük iddiası için de bir sınav niteliği taşımaktadır.⁷

6. *Deutsche Welle*, "Merkel: Refugee crisis a 'historic test of Europe'", 15.10.2015, <<http://www.dw.com/en/merkel-refugee-crisis-a-historic-test-of-europe/a-18784341>>, (erişim tarihi: 15.10.2015).

7. Fatma Yılmaz Elmas, AB Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü AB ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler ABD, 2015, s. 301.

Sonuç olarak denilebilir ki, günümüzde uluslararası göç hareketlerinin büyük bölümü, pek çoğu düzensiz göç şeklinde olmakla birlikte, dünyanın geri kalanından Batı'ya yönelik olarak gerçekleşmektedir. Özellikle son yıllarda Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki istikrarsız ortamın tetiklediği göç baskısı, bugün Avrupa'yı tartışmasız şekilde zorlu bir sınava tabi tutmaktadır. 2015 yılında Akdeniz'deki göçmen ölümlerinin zirveye ulaşması neticesinde uluslararası kamuoyunda geniş yankı uyandırarak **krize** evrilen uluslararası göç, Avrupa'daki siyasi gündemin merkezinde yer alırken; AB göç yönetiminin etkin(siz)liği konusunun

ötesine uzanan tartışmaların boyutu ise bütünlüşme değerlerinin (demokrasi ve insan hakları başta olmak üzere) ve AB dış politikasının temel dayanaklarının sorgulanmasına kadar varmış durumdadır. Mayıs 2015 tarihinde dış göç yönetimi konusunda reform ihtiyacıyla AB'yi acil eylem planı hazırlıklarına sevk eden güncel göç baskısı, göç yönetiminin *tepkisel, korumacı, kısa dönemli ve kontrol-odaklı* politikaların güdümündeki Avrupa-

merkezli bir yaklaşımla sürdürülebilir olmadığını farklı açılardan bir kez daha göstermiştir. Etkin bir göç yönetimi, hem *gerçek ve dengeli bir ortaklık* zemininde kurulan hem de *karşılıklı diyaloga* dayanan üçüncü ülkelerle işbirliğini ve bu bağlamda kapsamlı bir yaklaşımın varlığını gerekli kılmaktadır.⁸

Ancak görünen o ki, Avrupa Birliği yaşadığı bu krizi kendi adına başarı ile aşıya bile bu çözüm insani ve ahlaki bir çözüm olmayacaktır. Zira AB Suriye krizinin alevlenip büyümesindeki sorumluluğu karşısında, sorunun büyümesindeki payı kadar külfete katlanmak istememekte ve mültecileri sınırları ötesinde tutmak için ciddi gayret sarf etmeye devam etmektedir. AB, kapısına dayanan insani dramı sınırlarından uzak tutmak için gösterdiği çabayı Suriye iç savaşının başından bu yana krize siyasi ve diplomatik çözüm bulmak için çaba gösterseydi Aylan bebekler Ege sahillerinde can vermeden savaş sona ermiş olacaktı.

Kaynakça

- Annabelle Roig and Thomas Huddleston, 'EC Readmission Agreements: A Re-evaluation of the Political Impasse', *European Journal of Migration and Law* 9, 2007.
- <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php> (Erişim tarihi: 27.02.2016).
- Deutsche Welle*, "Merkel: Refugee crisis a 'historic test of Europe'", 15.10.2015, <<http://www.dw.com/en/merkel-refugee-crisis-a-historic-test-of-europe/a-18784341>>, (Erişim tarihi: 15.10.2015).
- Fatma Yılmaz Elmas, AB Göç-Dış Politika İlişkisinde Pradigma Değişimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü AB ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler ABD, 2015.
- İlke Göçmen, Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Geri Kabul Anlaşmasının Hukuki Yönden Analizi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:13, No:2 (Yıl:2014), ss.21-86.
- <http://www.milliyet.com.tr/dunyanin-gozu-turkiye-de/dunya-detay/2191085/default.htm>
- Mehmet Özcan, *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku; Ortak bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, USAK Yayınları, Ankara, 2004.
- Mehmet Özcan, Fatma Yılmaz-Elmas, Ceren Mutuş, Mustafa Kutlay, *Türkiye AB İlişkilerinde Geri Kabul; Hangi Şartlarda?* USAK Raporları, 2010-02.

8. Fatma Yılmaz Elmas, a.g.e., s. 314.

Göçmenlere Yönelik Eğitim ve Eğitim Programları

Doç. Dr. Murat TUNCER
Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Giriş

Küresel boyutlu ekonomik değişimler ve savaşların bir kez daha kitlesel göçlere neden olduğu bir dönemi yaşamaktayız. Kimi ekonomik tahlillerde de yer bulunduğu şekliyle dünya ekonomisinin darboğazlarında bir şekilde hasımlar yaratılarak veya mevcut hasımlar canlandırılarak yeni savaşlara zemin hazırlanmaktadır. Geçmişte olduğu gibi bugün de demokrasi, hak ve hürriyetler sisi altına gizlenen kimi devletler ortaya çıkardıkları buhranların sonuçlarını düşünmeksizin şahsi menfaatlerini her ne pahasına olursun olsun sağlama gayreti içine girmişlerdir. Bu menfaat yarışı öyle bir hal almıştır ki küresel güçlerin yerel güçlerle işbirliği yaptığı, menfaat adına kendi coğrafyasının karıştırılmasına ortaklık edildiği ve hatta kimi eylemlerde yarışıldığı bile görülebilmektedir. Dahası, böyle bir yarış toplumsal dinamikler olarak kabul ettiğimiz, evrensel ölçütler arasında sıraladığımız ve insani çerçevede mutlaka beyanını zorunlu gördüğümüz din, ümmet bilinci bile engelleyememektedir.

Savaşlar yerel ekonomide ve toplumsal yaşamda yaptığı tahribatlarla yaşanan yerleri “yaşanılır yer” olmaktan çıkarmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak kitlesel göçler meydana gelmekte, yaşanılması düşünülen yerler orada yaşayanları için bile yaşanılır olma hüviyetini kaybedebilmektedir. Göçlerin yarattığı ekonomik, sosyal sorunlar göç olgusunun sürdüğü süreye bağlı olarak daha da derinleşmekte, bu sorunların yanına eğitim, sağlık gibi başka sorun alanları da eklenmektedir. Hatta son kitlesel göçün nedeni olarak tanımlayabileceğimiz Suriye’deki savaş, göç olgusuna siyasal bir halka eklemiştir. Ortaya çıkan büyük ölçekli bu göç dalgası Türkiye, bazen de Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, aleyhine kullanılacak siyasal bir argüman

haline dönüşmüştür. Türkiye göğüslemeye çalıştığı bu göç dalgasının daha da büyümesinden endişe etmekte iken, AB ülkeleri küçük grupları bile kabul etmeye yanaşmamakta, bu göçlerin Türkiye topraklarında barındırılması için siyasi manevralar yapmaktadır. Ne yazık ki sahile vuran çocuk cesetleri, tel örgülerle kuşatılmış insanlık medeniyet(!) canavarının tek dişine yetememiştir.

Göç olgusunu daha iyi değerlendirebilmek için göçlerin karakteristiğini incelemek gerekecektir. Erder (1986:9) göçü anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler, Üner (1972: 77) ülke sınırları içerisinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla gerçekleştirilen nüfus hareketi, Türk Dil Kurumu (TDK) (2016) Ekonomik, toplumsal, siyasal sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlamaktadır. Göçler; nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere göre sınıflanabilir (İçduygu ve Sirkeci, 1999:249). Petersen ise göçü ilkel, zoraki, zorlayıcı ve serbest göçler olmak üzere dört kategoride sınıflamıştır (Akt. Kaygalak, 2009:11). Yılmaz (2014) zorunlu göçü savaş, tabi afet, sürgün gibi nedenlerle insanların yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmaları veya buna mecbur bırakılmaları olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle ülkemize şu an yoğun bir zorunlu göçün gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Ülkemizdeki iç göçleri dönemsel olarak inceleyen Özdemir (2012) bu göçlerin sonucunda yoğun bir konut ve iş ihtiyacı belirlediğini, bunun sonucunda da çeşitli rant odak-

larının oluştuğuna değinmektedir. Benzer durum dış göçler için de geçerlidir.

İçduygu, Erder ve Gençkaya (2014) Soğuk Savaş, küreselleşme ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gibi birçok gelişmenin ulusal ve uluslararası ortamı etkilediğini, Türkiye'ye yönelen göçmen ve sığınmacı profilinde değişikliklere neden olduğunu ve Türkiye'nin artık sadece göç veren ve alan bir ülke değil, aynı zamanda başka ülkelere gitmek isteyen ülke vatandaşları için geçiş güzergâhı konumuna geldiğini belirtmişlerdir. Ne var ki AB ülkelerinin göç almama konusundaki katı tutumu bu göçmenlerin geleceği konusunda belirsizlik yaratmakta, Türkiye'yi ciddi bir ekonomik ve sosyal sorun ile karşı karşıya bırakmaktadır. Dahası bu göç olgusunun ne zaman son bulacağı, göçmenler için Türkiye'nin geçici bir ülke mi yoksa kalıcı bir vatan mı olduğu? Sorusunu akla getirmeye başlamıştır. Göçmenlerin Türkiye'de geçirdikleri zamanın uzamasıyla birlikte yavaş yavaş yerleşik hayata geçtikleri, mülk edindikleri, çalışma izni aldıkları ve iş kurdukları görülmeye başlanmıştır.

Türkiye bu ölçüde bir göçe maruz kalmışken AB ülkelerinin sürekli olarak göç almama konusunda direnmeleri şaşkınlık yaratmaktadır. AB ülkelerinin göç olgusuna bakış açısını Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ORSAM, 2012) raporunda görmek mümkündür. Rapora göre AB ülkelerine İkinci Dünya Savaşından bu yana gerçekleşen göçler üç evrede (II. Dünya savaşı sonrası inşa amaçlı göç, daha önce göç edenlerin aileleriyle birleştirilmesini amaçlayan ve 1989'da Berlin duvarının yıkılmasıyla başlayan göç) sınıflanabilir. Aynı rapora göre 1970'li yıllardaki petrol krizi ile bir algı değişimi yaşanmıştır. Göçmen ve sığınmacılar artık insani yardım ve koruma gerektiren veya işçi göçmenleri gibi iktisadi bir amaca hizmet eden kişiler değil, devletin sosyal hizmetlerinden pay koparmaya çalışan, sosyal düzeni tehlikeye sokan, sınırları tehdit eden kişilerdir (Lindstrom, 2006).

Göçmenlere Yönelik Eğitimin Yasal Dayanakları

Suriyeli sığınmacıların eğitim durumlarını değerlendiren Seydi (2014) 2013 yılı itibariyle kamplardaki sığınmacıların %83'ünün, kampların dışında kalanların ise sadece %14'ünün eğitim alabildiğine değinmektedir. Çocuk hakları sözleşmesinin ikinci maddesi "*Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında*

bulunan her çocuğa, kendilerinin, anne babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler." şeklindedir (Türk Hukuk Sitesi, 2016). Türkiye bu sözleşmeye 1995 yılında taraf olmuştur (Seydi, 2014). Ayrıca 1982 Anayasasının 42.maddesinde "*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.*" denilmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 2016). Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin eğitim hakkını düzenleyen 13. maddesi sözleşmeye taraf olan ülkelerin yetki alanları içerisinde bulunan herkesin eğitim hakkını tanıdığını ifade etmektedir (Gül, 2009). Bu yasal metinlerden de anlaşılacağı üzere ülkemiz sığınmacıların eğitim talebini yasal olarak karşılamak durumundadır.

Göçmen Eğitimi

Göçmenlerin ülkemizdeki sayı ve çeşitliliği, verilecek eğitimsel hizmetlerin niteliğini de farklılaştırmaktadır. Savaş travması yaşayan farklı yaş gruplarındaki genç ve çocuklara eğitsel hizmetlerin yanı sıra psikolojik yardım faaliyeti de yürütülmelidir. Bu faaliyetlerin ülkemizdeki uygulanış biçiminden daha farklı bir yapıda ve yoğunlukta olması gerekmektedir.

Alan yazında göçmenlere yönelik eğitim faaliyetlerinin niteliğine ilişkin çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan İsveç'teki göçmen çocuklarına verilen eğitimi araştıran Türkoğlu (1982) okul öncesi dönemde verilen eğitimleri kişilik gelişimine yönelik dil eğitimi, toplumsal yaşama hazırlayıcı eğitim ve diğer çocuklar ve yetişkinlerle yaşamayı öğretmeye yönelik eğitim şeklinde sınıflamıştır. Park (2011) ise Kanada'daki göçmenlere yönelik araştırmasında dil, kültür ve iş ağlarının göçmen işsizliğinin başlıca nedenleri olduğunu not ederek bir bakıma verilmesi gereken eğitsel hizmetlerin niteliğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmada ortaya çıkan bir diğer sorun ülkelerin gelişmişlik düzeyinin iş edinmede etkili olduğudur. Mesleklerin standartlaştığı, eğitim kademelerinin belirginleştiği gelişmiş toplumlara daha az gelişmiş toplumlardan gerçekleşen göçlerin yeni bir meslek eğitimine ihtiyacı olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimde kritik bazı önlemlere dikkat çeken Matthews ve Ewen (2010) bu dönemde verilecek kapsamlı eğitim, sağlık,

ruh sağlığı ve aile destek hizmetlerinin başarısını önemsemektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde verilecek dil becerilerine yönelik eğitimlerin bu çocukların sonraki eğitimlerini etkilediği de göz ardı edilmemelidir.

OECD ülkelerinin 2013 yılı 15-64 yaş grubu yabancı uyruklu istihdam oranları dikkate alındığında tüm ülkeler içinde Türkiye'nin son sırada yer aldığı belirlenmiştir (OECD, 2014). Bu durumun nedenleri olarak dil becerileri, yapılan işe bağlı mesleki beceriler, kültürel uzaklık, güven vb. gösterilebilir. Belki de ülkemizden AB ülkelerine yönelik göç hareketlerinin altında yatan temel neden iş imkânlarının kısıtlı olmasıdır.

İstihdam her zaman nüfus parametreleri ile birlikte değerlendirilen bir konu olmuştur. Türkiye hızlı nüfus artışı ile dikkati çeken ülkelerden biridir. Toplam nüfus içindeki gençlerin oranı eğitim yatırımları açısından bir artışı da beraberinde getirmektedir. Bunun yanında bölgesel gelişmişlik farkları, terör olayları iç göç hareketlerini sürekli diri tutmaktadır. Bu tabloya Suriyeli göçmenler eklendiğinde eğitime dönük yatırım artışı ve yatırımların sürekliliği konularında sorunlar yaşanması muhtemeldir. Başel (2007) hızlı nüfus artışını bir olumlu bir de olumsuz yönüyle ele almaktadır. Hızlı nüfus artışının olumlu yönü olarak işgücü artışı yoluyla ekonomik gelişmenin sağlanması gösterilirken, olumsuz yönü konut, sağlık ve eğitim harcamalarındaki artıştır. Ne yazık ki ülkemiz ölçeğindeki iç ve dış göçler ekonomik gelişmeyi tetikleyecek nitelikte bir işgücü karakterinden uzaktır. Göçlerle gelen iş gücünün eğitim düzeyi düşük, piyasa beklentilerinden uzak bir yapısı vardır. Her ne kadar Koçak ve Terzi (2012) göçleri azaltmanın bir yolu olarak kentlerdeki eğitim, sağlık ve alt yapı hizmetlerinin kırsal kesimlerde de uygulanmasını önermişse de ülkemize son dönemlerde yönelen yoğun dış göçü bu şekilde engelleyebilmek mümkün değildir.

Yapılan araştırmalarda göç olgusu ile birlikte ele alınan kavramlardan biri de kültür şokudur. Kültür şoku ilk defa Kalvero Oberg tarafından kullanılmış (Pederson, 1995:1) ve bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin bu yeni kültüre uyum sorunu (Güvenç, 2010: 121) veya yeni bir ülkeye ilk gelişte yaşanan duygusal boşluk, yabancılaşma (Aksoy, 2012) olarak tanımlanmıştır. Tuncer (2015) yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkeye adaptasyon sürecini bir an önce tamamlamaları gerektiğini, bu sürecin uzaması durumunda eği-

tim veriminin düşeceğini ve öğrencilerin bu yeni kültürü tanımlarının zorlaşacağını belirtmektedir. Dolayısıyla göçmenlere yönelik eğitim programlarının sıkı bir toplumsal temelinin olması şarttır.

Göçmenlere Yönelik Eğitim Programları

Ülkemizde göçmenlere yönelik eğitim ihtiyacının karşılanabilmesi için eğitim verilecek kişi sayısı, göç ettikleri ülkeler, yaş grupları, eğitimi finansman imkânları gibi pek çok değişkenin bilinmesi gerekmektedir. Ancak sadece göç sayısı ve göç edilen ülke anlamında bile sağlıklı bir istatistiğe ulaşmak mümkün görünmemektedir. Suriyeli ve Iraklı göçmenlerin dâhil edilmediği bir araştırmaya göre 1990 yılından itibaren Türkiye'ye 1 milyon 860 bin Balkan göçmeni gelmiştir (Balkan Haber, 2015). Türkiye 1923-1970 yılları arasında ise 1 milyon 248 bin 758 dış göç almıştır (Geray, 1970). 2014 yılında bir haber sitesinde yer alan habere göre ise Türkiye'deki göçmenlerin 43 bini yasa dışıdır (Aljazeera Türk, 2014). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2015 yıl ortası raporuna göre Türkiye dünyada en büyük göçmen nüfusa sahip ülkesi konumundadır (Ulus Gazetesi, 2016). Türkiye'yi sırasıyla Pakistan, Lübnan, İran ve Etiyopya izlemektedir. Bu istatistiklerden çıkarılacak yargılardan biri ülkemizin hemen her dönemde ciddi bir göç dalgası ile karşı karşıya bulunması, bu nedenle göçmenlere yönelik kapsamlı bir eğitim programı ihtiyacının olmasıdır. Bir diğer sonuç ise göç alan ülkeler açısından çıkarılabilir. Yukarıda sıralaması verilen ülkelerin coğrafya, din, gelişmişlik düzeyi açılarından benzer olması dikkat çekicidir.

Ülkemizde göçmenlere yönelik olarak düzenlenecek eğitim faaliyetleri kesitli bir yapıda olmalıdır. İş amaçlı göçlerde daha çok yetişkin nüfusun göçü söz konusudur. Bu nitelikte bir göçe verilecek eğitim faaliyetleri de dil ve özellikle mesleki eğitim ile sınırlıdır. Ülkemiz açısından bakıldığında ise okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar bütün kademelerde eğitim ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Bütün kademelerde verilecek eğitim faaliyetleri içinde Türkçe öğretimi olmazsa olmaz konumundadır. Bunun yanında önleyici ve uyum sağlayıcı rehberlik faaliyetleri yürütülmelidir. Türk toplum yapısı, toplumsal yaşamı ve tarihini içeren derslere ve toplumsal düzeni sağlama adına ceza ve hukuk sistemlerine yer verilebilir. Unutulmamalıdır ki hangi düzeyde olursa olsun Eğitim programlarının bir toplumsal temeli vardır. Birey

toplum içinde yaşayacağına, insanlarla ilişki kuracağına, meslek sahibi olup toplumun bir üyesi haline geleceğine göre (Demirel, 2002:43), bireyin toplumsal yapıya ve beklentilere göre yetiştirilmesi eğitim programlarının başlıca görevleri arasındadır.

Eğitim programları bazen harici uygulamalar gerektirebilir. Özel bazı ihtiyaç durumlarında özelleşmiş ve fiziki imkânlar açısından bile ayrıştırılmış bir yapı tasarlanabilir. Böyle durumlarda ayrı bina, araç-gereç ihtiyacı belireceğinden eğitim ekonomisi anlamında ek külfetler ortaya çıkar. Dolayısıyla göçmenlere yönelik eğitim faaliyetleri başka kurumlar altında verilse bile bir süre sonra göçmen ve yerli nüfusun birlikte eğitim aldığı bir yapıya geçilebilir. Bunun için rehberlik ve psikolojik danışma ve dil becerilerine yönelik faaliyetlerin tamamlanmış olması yeterli görülebilir. Bu yapı bir başka açıdan da önemlidir. Göçmen nüfusunun kalıcı olduğu veya göçmenlerin kalış süreleri öngörülemediği haller için böyle bir tasarım yarar getirecektir. Ancak unutulmamalıdır ki Türkiye sadece yakın geçmişinde göçe maruz kalan bir ülke değildir. Dolayısıyla göçmenlere yönelik eğitim programlarına her dönemde ihtiyaç olacaktır.

Göçmenlere yönelik eğitim programlarının günümüz eğitim programları gibi yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek bir yapıda olması gerekmektedir. Böylelikle yerleşik bir hayata geçilmesi durumunda bile göçmenlerin topluma ve iş yaşamına etkin bir şekilde uyumu sağlanabilecektir. Çünkü önceki bölümlerde de belirtildiği gibi ülkemize gerçekleşen dış göçün önemli bir bölümü kalıcı olmuş, pek azı geriye dönmüştür.

Göçmenlere yönelik eğitim programları açısından dikkat edilmesi gereken bir diğer husus göç eden yetişkin nüfusa yönelik programlardır. Bu nüfusun bir şekilde iş yaşamına geçişi sağlanmalıdır. Bunun için göçmenlere yönelik mesleki eğitim programlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu gerçekleşmediği takdirde göçmenlere yönelik harcamalar devletin yükümlülüğünde kalacaktır.

Sonuç

Ülkemiz tarih boyunca yoğun bir biçimde göç olaylarına maruz kalmıştır. Gerçekleşen dış göçlerin nedenleri çoğunlukla savaş ve iç karışıklıklardır. Ancak terörizm, iş ve daha iyi yaşam olanakları nedeniyle aktif bir iç göç problemi de varlığını sürdürmektedir. Ayrıca ülkemize gerçekleşen göçle-

rin akraba bağı olan topluluklar arasında olması diğer toplumların aksine ülke içinde bir duyarlılığı da beraberinde getirmektedir.

Yoğun bir göç dalgası ile karşı karşıya olduğumuz bu günlerde göçmenlere yönelik hizmetler ve bu hizmetlerin niteliği tartışma konusudur. Gerçekleşen göçün yoğunluğu her ne kadar beslenme ve barınma hizmetlerinin önceliğine dikkati çekmişse de göçe neden olan etmenlerin yakın zamanda ortadan kalkmayacağı düşünceyle göçmenlerin eğitim ve iş yaşamına katılımı gibi konular gündeme gelmiştir. Bu yeni gündem maddeleri göç alan ülkelerin var olan ekonomik ve toplumsal yüklerini daha da arttırmaktadır.

İş talebiyle bir başka ülkeye gerçekleşen göçlerde verilen eğitim hizmetleri dil ve mesleki eğitim ile sınırlı iken ailenin bir bölümü veya tamamının göçü durumunda çok boyutlu ve çok yönlü eğitim faaliyetlerin planlanması gerekmektedir. Çocuklar için temel beceriler, dil becerileri ve toplumsal uyum temelli bir eğitim yapılması gerekli iken yetişkinlerin ailelerinin geçimini sağlayacak mesleki beceriler ve dil becerileri ile donatılması gerekmektedir. Gerçekleşen göçün nispeten gelişmiş ülkelere olması iş yaşamına geçişi kolaylaştırırken nitelikli iş gücü olarak sınıflanamayacak kesimlerden gelen göçlerin iş yaşamına geçişi için harcanan emek ve süre artmaktadır.

Ülkemizdeki göçmenlerin geleceği belirsizliğini korumaya devam etmektedir. Göçmenlerin bir bölümünün ülkemizi bir göç güzergâhı olarak kullanıp AB ülkelerine geçme çabaları dramatik bir şekilde sonlanmaktadır. AB ülkeleri son dönemde kendi topraklarına geçmeye çalışan göçmenleri ülkemize iade etmeye başlamış, göçmenlerin Türk topraklarında barındırılması için ekonomik bazı kararlar almaya yönelmiştir. Şurası açıktır ki göçmen duyarlılığı ve sorumluluğu AB ülkeleri tarafından paylaşılmamaktadır.

Gelinen noktada artık göçmenlere yönelik eğitim eylem planlarını hazırlamak zorunda olduğumuzu görmek durumundayız. Göç ülkemiz için bir realitedir. Bu realiteyi görmezden gelmek veya kısa sürede çözüme ulaşmasını beklemek artık iyimser bir kanı olarak tarif edilebilir. Dolayısıyla davranışsal hedef ya da içerik tanımları yapılmamış olsa bile genel ve uzak hedef bağlamında ulusal bir stratejinin hazırlanması gerekmektedir. Diğer taraftan yapılandırılacak eğitim faaliyetlerinin finansmanı için uluslar arası bir teati arayışı

başlamak durumundadır. Ülkemizin göçmenler konusundaki duyarlılığı ve haklılığı kendi çıkarlarını zedeleyecek bir hal almamalıdır. Uluslar arası toplumun bu yükün paylaşılması yönündeki yasal sorumlulukları ortadadır. İmzalanan anlaşmalar tek taraflı olmadığına, göç olgusunu besleyen problemlerin kontrolü ülkemizden beklenemeyeceğine göre dış unsurları harekete geçirecek enstrümanlar bulunmalıdır.

Göçmenlere yönelik eğitim programları planlamak yaşanan sorunların bir başına çözümü olmaz. Bunun yanında göçmenlerin eğitimleri sonrasında iş kurmaları ve iş yaşamına atılmaları teşvik edilmelidir. Aksi halde temel ihtiyaçlar noktasında bile bütün yük kamu kaynakları tarafından karşılanmak zorunda kalınacaktır. AB fon ve projeleri bu yöndeki eylem planları için örnek olarak gösterilebilir.

Tercihlerini ülkemizden yana kullanan göçmenler mevcut kampların dışında yerleşmeye, Avrupa ülkelerine geçmeye çalışmaktadırlar. Diğer taraftan ülkemize yönelen göçmen akını devam etmektedir. Daha fazla göçmen, mevcut planmaların sürekliliğini ve etkililiğini zedelemektedir. Dolayısıyla daha fazla göç almanın önüne geçilmelidir. Bu yöndeki siyasal ve sosyal argümanların iş görmediği veya beklenen etkiyi yaratmadığı ortadadır. Bu öngörülmezlik eğitim faaliyetlerinin planlanmasındaki en büyük engel konumundadır. Buna rağmen bölgesel istikrar yeniden sağlanıncaya kadar dayanışma kültürünün canlı tutulması son derece önemlidir. Ülkemizin, coğrafyasına yönelik tarihsel bağları kadar tarihsel sorumlulukları da olduğunu unutmamalı, izlenecek politikaların uzun vadede toplumlararası bir birlikteliği sağlayacağı düşüncesiyle hareket etmeliyiz.

Kaynakça

- Aksoy, Z. (2012). Uluslar arası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- (Aljazeera Türk, 2014). Türkiye'deki göçmenlerin 43 bini yasa dışı. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/turkiyedeki-gocmenlerin-43-bini-yasa-disi>
- (Balkan Haber, 2015). Soydaşlar 1990'dan bu yana Türkiye'de yaşamayı tercih etti. <http://balkanhaber.blogspot.com.tr/2015/01/turkiyedeki-gocmenlerin-ezici.html>
- Başel, H. (2007). Türkiye'de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 53, 516-542.
- Demirel, Ö. (2002). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erder, S. (1986). Refah Toplumunda Getto ve Türkler. İstanbul: Teknografik Matbaacılık

- Geray, C. (1970). Türkiye'ye göçmen hareketleri ve göçmenlerin yerleştirilmesi. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 1, Sayı1-4, Aralık 1970, s.8-36
- Gül, İ.İ. (2009). Uluslar arası Hukukta Eğitim Hakkına Erişim. Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar
- Uluslar arası İnsan Hakları Belgeleri Işığında Ulusal Mevzuatın Değerlendirilmesi. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/HaklarRaporlarDerleme.pdf>
- Güvenç, B. (2010). İnsan ve kültür. İstanbul: Boyut Yayınları.
- İçduygu, A., Erder S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014). Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, 1923-2023:Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere. TÜBİTAK Raporu. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", 75 Yılda Köylerden Kentlere, Oya Baydar (der.), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kaygalak, S. (2009). Kentin mültecileri neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Lindstrom, C.(2006). European Union Policy on Asylum and Immigration. Addressing the Root Causes of Forced Migration: A Justice and Home Affairs Policy of Freedom, Security and Justice? in Migration, Im-migration and Social Policy, ed. Catherine Jones Finer, (MA, Oxford, Carlton Victoria: Blackwell Publishing.
- Matthews, H., Ewen, D. (2010). Early Education Programs and Children of Immigrants: Learning Each Other's Language. Washington, D.C.: The Urban Institute.
- (OECD, 2014). How can migrants' skills be put to use?. Migration Policy Debates, No 3, December 2014.
- (ORSAM, 2012). Küresel göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin göç politikalarının gelişimi. <http://madde14.org/images/3/3a/Orsamkureselgoc2012.pdf>
- Özdemir, H. (2012). Türkiye'de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme. *AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ*, Sayı 30, 1-18.
- Park, J. (2011). Job-related training of immigrants. Statistics Canada, Autumn, 2011.
- Pederson, P. (2005). The five stages of culture shock: Critical incidents around the world, Greenwood Publishing.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununu çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 31, 267-305.
- (TBMM, 2016). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf
- (TDK, 2016). Güncel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.org.tr>
- Tuncer, M. (2015). Yabancı öğrenci olgusu: Sayısal durum, sorunlar ve öneriler. *Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, Yıl 11, Sayı 34, 51-56.
- (Türk Hukuk Sitesi, 2016). Çocuk Hakları Sözleşmesi. <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=5719>
- Türkoğlu, A. (1982). İsveç'te göçmen çocuklarının okulöncesi eğitim sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 84-90.
- (Ulus Gazetesi, 2016). Göçmen sayısında Türkiye bir numara. <http://ulusgazetesi.com.tr/gocmen-sayisinda-turkiye-bir-numara/#prettyPhoto>
- ÜNER, S. (1972). Nüfus Bilim Sözlüğü. Ankara: Mars Ticaret ve Sanayi A.Ş. Matbaası.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (2), 1685-1704.

Eğitim ve Toplum Paradoksu: Nasıl Bir Toplum Olmak İstiyoruz?

Prof. Dr. Mustafa Zülküf ALTAN
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Giriş

Eğitim, bir ülke için en önemli unsurdur. Bir ülkenin gittikçe artan bilgi-tabanlı küresel toplum ve ekonomiler içinde gelişimini sağlaması, sürdürmesi ve yaşaması, iyi eğitilmiş bir nüfusa sahip olmasına bağlıdır. Eğitim sistemimiz bireyleri günümüze yetiştiremediği gibi maalesef geleceğe de hazırlayamıyor.

Dünya, tarihindeki en karmaşık, en sıkıntılı ve en farklı dönemlerinden birini yaşıyor. Teknoloji baş döndürücü hızda ve tarzda ilerliyor. Güçler dengesi değişiyor. Yaşanan hızlı değişim rejimleri, hükümetleri ve iş çevrelerini yeniden şekillendiriyor. İnsanlığı temelinden etkileyen sorunlar yumağı bütün milletleri içine almış durumda.

Finansal kriz, aç gözlülük, artan enflasyon ve beraberinde gelen işsizlik, demografik değişiklikler, yönetim biçimlerinin değişmesi, terör, insan hakları ihlalleri, inanç, ifade ve tercihlere karşı duyarsızlık ve hoşgörüsüzlük, çevresel felaketler, mülteci krizleri ve bunların hem mevcut hem de gelecekteki etkileri bizleri ya-

kın gelecekte nelerin beklediğini tahmin etmekte hem zorluyor hem de kararsız bırakıyor.

Teknolojik, ekonomik ve sosyolojik değişimlerin bu kadar hızlı ve tahmin edilemeyen bir şekilde meydana geldiği bir dönemde medeniyet ciddi bir kaos ve tehdit altındadır. Sonuçta ya toplumsal çöküşe gidilecek ya da özgürlük, insanlık ve etik değerler bireylere kazandırılarak bu çöküşten çıkı-

labilecek çözümler üretebilmelerine olanak sağlanacak. Her iki durumda da anahtar, eğitim kurumları ve uygulanacak eğitim sistemleridir! Mevcut ve karşılaşılabilecek sorunlara çözümler düşünülürken de dikkat edilmesi gereken bir husus, bir toplumda işe yarıyor diye bir modelin kopyalanıp uygulamaya çalışılmaması gerektiği gerçeğidir! Elbette tekerlek yeniden keşfedilmeyecektir

ancak her toplum kendi özel şartlarına uygun en iyi modeli seçilmelidir. Bu durumda küresel düşünüp yerel hareket edebilmek çok önemlidir.

Dünyanın hemen her yerinde sorunlarla ve sıkıntılarla karşılaşıldığında, sorunların çözüme

rede ve kimler tarafından nasıl yetiştirildi? Ne yapıldı ki bu ortam hazırlandı? Bu sorunlara çözüm üretecekler kimler? Neden çözüm üretilmiyor? Çözüm üretilmemesinin sebepleri nelerdir? Ya da çözüm üretmek isteyenlere neden hemen her konuda karşı çıkılıyor?

Mevcut Eğitim Uygulamaları

Mevcut eğitim sistemleri geçmişe takılı kaldıklarından büyük bir çıkmazın içindedirler. Mevcut eğitim sistemimiz, pek çok ülkede olduğu gibi, 19. yüzyılın gerçeklerine göre kasabalı, köylü veya orta sınıf insanları şehirde bulunan fabrikalarda işçi, devlet dairelerinde memur yapmak veya toplumun ihtiyaç duyduğu diğer meslek elemanlarını yetiştirmek üzere tasarlanmıştır. Bu sistem; ders geçmeyi hedef alan, benzer beceriler kazandıran, kazanılan bu becerileri diğer bireylere göre daha gelişmiş olanlara avantaj sağlayan, asla sorgulamayan, düşündürmeyen; yaratıcılığa, risk almaya, eleştirel düşünmeye müsaade etmeyen, problem çözebilmeye becerilerini kazandırmayan, sadece sayısal ve sözel zekâların değerli görüldüğü, ezberin vazgeçilmez olduğu, anaokulundan doktora sonrasına kadar bu iki zekâ ve sol beyin odaklı olan standart ve merkezî testlerle bireyleri bireysel olarak değerlendiren, tek tipleştirilen, gerçek yaşama hazırlamayan ve dolayısıyla da bireylerin gerçek birer test çözücü robot olmasına neden olan bir sistemdir. Bu sistemden çıkan ürün olan bireylerden sorgulamalarını, eleştirel bakabilmelerini, insan ve çözüm odaklı düşünebilmelerini, düşünce, ifade, inanç ve tercihlere saygılı olmalarını, temel insan haklarına saygılı çağdaş demokratik beceriler sergilemelerini, vicdanlı ve merhametli olabilmelerini ve davranabilmelerini, birlikte hareket edebilmelerini beklemek imkânsızdır!

Sürekli beynin bir tarafının ihmal edildiği ve zamanla kör edilerek, yok edildiği bir sistemde elbette iki tarafı da etkin bir iletişim içinde tutup mutlu, yaratıcı ve üretken bireyler yetiştirilmesi imkânsızdır. Sürekli sıradan davranan, hata yapmaktan çekinen, değişime ve yeniliğe kapalı tarafı işlenmiş, gelişmiş ve avantajlı hâle getirilmiş bireylerin oluşturduğu bir toplumda yaratıcı zekâyâ sahip, risk alabilen, öz güvenli, insan odaklı, adaletli, vicdanlı, merhametli, hoşgörülü, yeniliğe ve farklılığa açık vali, yazar, akademisyen, mimar, öğretmen, bakan, sporcu, bankacı, hâkim ve sanayici, vs. çıkması

nasil beklenebilir? Ya da bu niteliklere sahip bireyleri veya uygulamalar olduğunda bu şahısları ve uygulamaları toplumların kabullenmesi kolay mıdır? Örneğin mülteci krizinde dünyaya adeta bir vicdan dersi veren Türkiye Cumhuriyetinin tutumunun yurt içinde ve dışında kolayca anlaşılmasını beklemek mümkün müdür?

İnsan elinden çıkmış parklara, ağaçlıklara ve ormanlara bir bakın. Güller, çalılar ve ağaçların hepsinin sıralı olduğunu görürsünüz! Doğal olanlarının ise kendi içinde bir harmonisi olduğunu ama asla askerler gibi sıralanarak dikilmediğini göreceksiniz! Sağ beyni daha gelişmiş ve hâlâ tahribata uğramamış mimarların, peyzaj mimarlarının ve iç dekoratörlerinin elinden çıkmış işlerin neden hep ayrı tutulduğunu veya bu insanlara neden ilgi duyulduğunu anlamak hiç de zor olmasa gerek. Bu bağlamda yetiştirdiğimizi düşündüğümüz sözde mimarların, inşaat mühendislerinin, çevre mühendislerinin, iç mimarlarının, peyzaj mühendislerinin yarattığı şehirlerimize bir bakın! Deprem ülkesi olmasına rağmen inşaat kalitemiz ne durumda? Bu mühendisleri kimler, nasıl ve nerede yetiştirdi? Hatalı, yanlış, eksik ve ahlaki olmamasına rağmen nasıl inşa ettiler bu binaları ve bu binalara kimler neden ve nasıl onay verdi? Bu onay verenler kimlerin eserleri?

Endüstriyel çağın işçi ve memur yetiştiren ve sorgusuz kabullenemeye ve tüketime yönlendiren anlayışı insanlığı zayıflatmaktadır. Kendi geleceklerini yönlendiremeyen, tahmin ve kontrol edemeyen dolayısıyla da yaşamın sıkıntılarıyla başa çıkamayan yetişkinler çocuklarına da kendi geleceklerini şekillendirebilecek zamanı, alanı ve olanağı maalesef bırakmıyor ve vermiyor! Çocukların öğretilmek için değil öğrenmek için var oldukları gerçeği maalesef göz ardı ediliyor!

Anaokulundan başlayan ve yükseköğretimle sonlanan eğitim/öğretim süreci hangi mesleğe sahip olacağımızdan ziyade ne ve kim olacağımızla ilgilidir. Ancak mevcut durum maalesef bu gerçeğe çok uzaktır.

Toplum hemen her alanda bir kaosa ve krize sürükleniyor. Ya "böyle gelmiş, böyle gider" deyip, eski, bilinen, sıradan, palyatif, günü kurtaran popülist yaklaşımlarla sözde çözümler üretilcek ya da "hayır, böyle olmaz" denecek ve özlenen, arzulanan, istenen, öngörülen, hayali kurulan ve konuşmalarda dile getirilen

ancak yaşamada uygulanmayan bir toplum oluşturabilmek için bireyleri bu niteliklere haiz olarak yetiştirebilecek bir eğitim sistemi ne ve anlayışına zaman geçirmeden geçmemiz gerekecek!

TEOG (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş), LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı), TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı), DUS (Diş Hekimliğinde Uzmanlık Sınavı), KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı), Adli Yargı Hâkim ve Savcı Seçme Sınavı gibi ulusal veya PISA gibi uluslararası yapılan standart testler maalesef tek model, tek tip zekâ profili gelişmiş ve beyinlerinin sol tarafı daha baskın bireyleri sistem içinde tutmaktadır.

Milyonlarca çocuğu bu tek tip test cenderesi içine alamadığımız için heba ettik. Bu çocukların acı çekmelerine sebep olduk, sorunlu birer vatandaş haline getirdik ve birbirlerinin benzeri, klonlanmış gibi aynı becerilere sahip, asla farklı düşünemeyen insanlar yetiştirdik, yetiştirmeye devam ediyoruz. Ortalık benzer becerilere sahip, sayısal ve sözel zekâları gelişmiş, sol beynini aktif olarak kullanan binlerce doktor, büyükelçi, vali, mühendis, hâkim, savcı, bürokrat, öğretmen, istihbarat görevlisi, mimar, komutan, milletvekili, öğretim üyesi, hemşire, polis, işçi, memurla dolu. Şimdi de bu yarattığımız canavarların toplumu ne hale getirdiğini görüyor ve birilerinden çözüm üretmesini bekliyor, istiyor ve hayal ediyoruz! Bu ne yaman çelişkidir, değil mi?

Yeniliğe, yaratıcı düşünceye, farklı fikirler üretebilecek, sorunları çözebilecek insanlara ihtiyaç duyulmaya başlayınca da "Nerede bu insanlar? Neden bizden böyle insanlar çıkmıyor?" diye serzenişte bulunduk, bulunmaya devam ediyoruz. Bu durum, özellikle sosyal meselelerde, kendini çok daha bariz şekilde hissettirmektedir. Pek çok sosyal sorunun on yıllar boyunca çözülemeden, kemikleşmeye mahkûm bırakılmasının nedenleri sizce ne olabilir? Etnik, mezhep, sosyal adalet ve demokrasi gibi konulardaki sorunlarımızı neden çözemiyoruz? Hayal edilen topluma neden kavuşamıyoruz? Aradaki çelişkinin, uçurumun nedenleri nedir? **Çözemedik, çözemiyoruz, hayallerimizden uzağız, çünkü sol beyin odaklı eğitim sisteminden yetişen bireyler bu tür sosyal meseleleri çözmek için gerekli becerileri asla kazanamazlar da ondan! Sürekli test çözen, bu testler sayesinde bir yerlere atanan bireylerin**

bu tür sosyal meseleleri çözmek için gerekli riskleri alabilme, alternatif düşünebilme gibi becerileri sergilemesi nasıl beklenebilir! Bu eksiklik, hukuk gibi bazı alanlarda kendini çok daha fazla ortaya çıkarmaktadır.

Bu tek tiplenen ve asla vicdan ve insan odaklı düşündürmeyen eğitim anlayışının yetiştirdiği bireylerin ve bunlardan oluşan toplumların günlük ihtiraslarının sonucu verdikleri kötü kararların doğal bir sonucu olarak çevre bize çok ciddi alarmlar ve cezalar veriyor! Daha önce hiç görülmemiş ölçeklerde toprak kaymaları, çölleşme, erozyon, sel felaketleri orman yangınları hava ve su kirliliği, toplu hayvan ölümleriyle karşı karşıya daha sık kalıyoruz! Bütün bunlara kimler sebep oldu? Bu insanları kim yetiştirdi ve hangi sistemin ürünü bu insanlar?

21. yüzyıla özgü teknolojik her türlü imkânla yapılmış ve aygıtlarla donatılmış binalar ve yerleşim yerleri bir yağmurla sıradan hale gelebiliyor! Sadece kazanmanın hedef alındığı ve bu amaçla yapılan her şeyin mubah sayıldığı bir anlayışla yapılan bu yapıların son durumunu, Avrupanın turizm merkezi diye lanse edilen Bodrum'da Eylül 2015'de meydana gelen aşırı yağmurun sonucunu gördük! Dere yatağını kapatıp üstüne dükkânlar ve evler yapılmasına onay veren zihniyetteki belediye başkanlarını, mimarları, mühendisleri ve buralarda oturan insanları kim yetiştirdi? Hangi sistemin ürünü bu insanlar?

Bütün bunlara dur demek istiyorsak ve geleceğin daha iyi ve ifade edilen, arzulanan, özlenen, beklenen, istenen ve hayal edilen tarzda olması isteniyorsa köklü bir değişime ve paradigma değişimine ihtiyacımız vardır. Bu değişim de eski anlayışla düşünülen ve daha önemlisi kendilerinde bu nitelikler olmayan insanlar tarafından yürütülen bu projeler veya reformlarla asla gerçekleşmeyecektir. Değişim ancak bizim inanç (dini inanç kast edilmemektedir), değer ve tutumlarımızın değişmesi ve bu değişimi bizzat içine sindirmiş bireylerin uygulamalarıyla gerçekleşebilecektir.

Demokrasi meselesinde de benzer bir durum söz konusudur. Uygulamalar her zaman beklentilerle örtüşmüyor. Tıpkı eğitim ve öğretimde olduğu gibi demokrasi de kurumlar, kanunlar ve yapılardan daha fazlasıdır. Bütün bunlar elbette gereklidir ancak sorunları, çatışmaları, farklılıkları

barış içinde, insan odaklı, insan haklarına saygılı ve farklılıkların bir arada birlikte yaşayabileceği gerçeğine dayalı yollarla çözebilmemize yardım edecek tutum, davranış ve uygulamaların bulunmadığı demokratik bir kültür mevcut değilse bu kurum, kanun ve yapılar asla işe yaramayacaktır. Bireyler; ailede, okullarda ve toplumda demokrasi pratiğini sergilemezlerse ve sergilendiğine şahit olmazlarsa demokrasi kültürü asla gelişemez.

Eğitimin görevi vatandaşları hem hizmet verdiği toplumun sunduğu olası potansiyellerden, imkânlardan ve fırsatlardan yaralanmaya hazırlamak hem de çıkabilecek olası tehlikelere, tehditlere ve tuzaklara karşı da durabilmek ve bunlara karşı gelebilme bilgi ve cesaretine sahip olmaya hazırlamak olmalıdır. Eğitimde ana hedef, bireyleri gelecekte doğru, sağlıklı ve erdemli kararlar verebilecek ve bu sorumluluk içinde insan hak ve özgürlüklerine saygılı, erdemli, vicdanlı ve merhametli birer birey olarak yetiştirmek olmalıdır.

Çağdaş ve insan odaklı demokratik kültür, yüzmeye veya bisiklet sürmek gibi bir kez öğrenildi mi bir daha asla unutulmayacak bir nitelik değildir. **Demokrasi daha çok yabancı dil öğrenmeye benzer. Eğer düzenli ve anlamlı olarak kullanılmaz ise bu beceri tahrip olur, körelir ve zamanla unutulur! Aileden başlayan ve eğitimin her safhasında devam eden süreçte demokratik, insan odaklı, hoşgörülü, merhametli bir kültürün anlamlı ve sürekli olarak pratiğinin var olması ve gelişimine olanak verilmesi gerekmektedir.**

Ne yapılmalıdır?

Nasıl bir toplumda yaşamak istiyoruz? Öncelikle nasıl bir toplum istediğimizi hayal etmeli sonra da bu vizyona uygun eğitim sistemini tasarlayıp uygulamalıyız. Çocuklara ne öğretirsek öğretilim, onlar daha çok etraflarında gördüklerinden ve yaşadıkları tecrübelerden öğreneceklerdir. Çünkü görmek inanmaktır! Çevrelerinde her türlü insan hakları ihlallerine, haksızlığa, merhametsizliğe, vurdumduymazlığa, "adam sen de" ciliğe, kazanmak için her yola başvurulduğuna, anı kurtarma adına etikten ve ahlaktan uzak davranış ve uygulamalara tanıklık eden bireylerden, entelektüel kapasitelerini geliştirmelerini, istediklerini gerçekleştirebilecek güce sahip, istekli, hevesli, meraklı, risk alabilen, yaratıcı, eleştirel dü-

şünebilen, vicdanlı, merhametli, gelecek odaklı ve etik değerlere sahip vatandaşlar olmalarını beklemek ahmaklık derecesinde iyimserliktir!

Başkalarına karşı toleranslı, kültürler arası iletişime açık, ötekileştirmeyen, vicdanlı, ahlaklı, sorumlu ve sürekli ağızlarında pelesenk olan ancak toplumda kabul görmediği bireylerin yaygın davranışlardan belli olan, farklılıkların birer zenginlik olarak görülebilmesi ancak sağ beyne değer verilen ve sağ beynin beslendiği bir eğitim sistemiyle gerçekleşebilecektir.

Öğretmenler; silo tarzı, aşırı, dikine ve derinlemesine giden öğretimden uzaklaşarak öğrencilerini daha yaratıcı, meraklı, öğrenmeye istekli, öğrenmeyi bilen, hayal kurabilen, eleştirel düşünebilen, etik değerlere sahip, hoşgörülü, merhametli, vicdanlı, farklılıklara saygılı, demokratik değerlere ve insan haklarına sonuna kadar inanan ve bu nitelikleri hayatının her anında sergileyen ve sergileyemediği yerlerde de itirazını yapabilen, sorgulamadan kabullenmeyen bireyler olabilmeleri için yöreklendiren, kendileri de bütün bu niteliklere sahip gerçek birer yaşam boyu rehberler olmalıdır! Her birey kendi başına bir kitabı okuyabilir ancak o kitabın ötesindeki okyanuslara ancak gerçek bir öğretmenin rehberliğiyle ulaşabilir.

Kalbin beyni var mıdır? Başlangıçta bu soru size ilginç hatta saçma gelebilir. Ancak cevap olarak "Evet vardır ve o da sağ beyindir." diyeceğim. Üstüne basa basa söylemek isterim ki kalbin beyni sağ beyindir. "Kalbimin sesini dinledim ve kararımı ona göre verdim." diyen bir insanın sağ beyni ya baskındır ya da karar sürecinde devreye girerek kararın alınmasına katkı sağlamıştır. Kalp ve beyin ilişkisini irdelerken vicdan konusuna da değinmek gerekmektedir. Vicdan da sağ beynin aktif olduğu ve devreye girdiği bir alandır. Batı'da Rönesans sonrası ortaya çıkan ve yüzyıllardır sol beyin odaklı sürdürülen eğitim anlayışı neticesinde, maalesef gönül gözleri kapalı ve merhamet duyguları zayıf hatta tamamen körelmiş sol beyin baskın ve test çözerek meslek edinen bireylerden oluşan toplumlar oluşturulmuştur ve bu çarpık düzene devam edilmektedir! Ülkemizde ise bu sistemin çok daha kötü ve vahşi hali uygulanmaktadır. Sonra da ortaya çıkan toplumsal sorunlara duyarsız insanlar gördükçe "Ne oldu bu insanların

merhamet duygularına? İnsanlar neden bu kadar duyarsız veya neden vicdan muhasebesi yapılmıyor?" diye serzenişte veya eleştirilerde bulunuyoruz. Nasıl yapılıns ki? Merhamet, acıma yani vicdanın devreye girmesine sebep olan taraf, verilen eğitim sistemi tarafından köreltildi hatta yok edildi!

03.12.2014 tarihinde edebiyat alanında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nü alan Alev Atlı'nın yaptığı konuşmada dile getirdiği ve çok yankı uyandıran sözleri, işte tam da hem sağ beyin hem de onunla direkt ilişkisi olan ve benim 2000 yılından beridir kuramsal çalışmalarını yaptığım, tanımı üzerinde çalışıp aynı zamanda avukatlığını üstlendiğim ve 21. yüzyılın zekâsı diye adlandırdığım **ahlaki zekâ** konusunu içermekteydi.

Toplumların mevcut sol beyin odaklı eğitim sistemi içerisinde, Alev Atlı'nın ısrarla vurguladığı "aydınlanma kutbundan merhamet kutbuna" geçmeleri imkânsızdır! Böylesi bir geçiş için eğitim sistemlerinin mutlaka sağ beyne değer vermesi ve sağ beyni devreye sokması ayrıca ahlaki zekâ konusuna da diğer zekâlara verilen önem hatta çok daha fazlasının verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, "Neden yok? Olmuyor, gerçekleşmiyor." demeye devam edilecektir.

Benzer bir serzeniş de diyanet işleri başkanı Prof. Görmez'in 1 Ağustos 2015 tarihinde Habertürk kanalında verdiği röportajda vardı. **Bu röportajında Prof. Görmez: "Eğitim sistemimizi, insan yetiştirme mekanizmalarımızı gözden geçirmemiz gerektiğini düşünüyorum, bunu bütün çağdaş dünya için söylüyorum. Yani eğitim sistemimiz belki bilgi yüklüyor insana, ama merhametli ve şefkatli insan yetiştirmiyor. Yani şefkatli ve merhametli insan olmak, bütün kâinata şefkatle bakabilmeyi öğretme... Bunu biz eğitimlerimizin içerisine koymalıyız," diyordu.**

31 Ocak 2016 tarihinde yazılı ve görsel medyada yer alan bir diğer haberde merhamet, vicdan ve şefkat konusunda duyarlılığımızın nasıl olması konusu İslamiyet açısından değerlendirilmekteydi. Soğuk hava şartlarından dolayı camisini sokaktaki kedilere açan imam Mustafa Efe'nin konuya dair değerlendirmeleri maalesef toplumumuzda ciddi erozyona uğramaya devam eden değerleri hatırlatması bakımından takdire şayandır. Bu değerleri kimler, nerde ve nasıl kazandıracak?

Tam bir vicdan ve merhamet eksikliği örneğini ise 3 Şubat 2016 tarihli yazılı medyada yer alan bir haberde görmek mümkündür. Bu haberde Belçika'nın Batı Flandre valisi Carl Decaluwe'nin halkı yasadışı sığınmacılara yardım etmemeye çağırmasına yer verilmektedir.

Dört örnek de benim ısrarla vurguladığım **sağ beyin odaklı eğitim eksikliğinin ve ahlaki zekânın eğitimde yer almamasından kaynaklanan ve de eğitim camiasının göz ardı ettiği durumun çok net olarak farklı kesimler tarafından olumlu/olumsuz dile getirilmesine çok özel örneklerdir.**

Dünyanın dört bir yanında zeki ancak ahlaki zekâsı yeterince gelişmemiş olduğu için insanların acı çekmesine, aç kalmasına, yok olmasına sebep olan liderlere, komutanlara, yöneticilere, idarecilere insanlara şahit olduk ve maalesef de olmaya devam ediyoruz. II. Dünya Savaşı sırasında etnik katliam yapanların ve milyonlarca kişinin ölümüne sebep olanların; Ruanda'da etnik katliama göz yumarak yüz binlerce insanı vahşice yok edenlerin; Bosna'da kadın, çocuk ve yaşlı demeden sırf dinleri farklı diye insanları acımasızca katledenlerin; Filistin'de çoluk çocuk, yaşlı, kadın binlerce insanı senelerdir acımasızca öldürenlerin; son birkaç yıldır Suriye'de kendi milletini katledenlerin; ülkemiz de dâhil, dünyanın hemen her yerinde düşünce, ifade, inanç, tercih özgürlüğünü ve insanlık onurunu hiçe sayarak her türlü hukuksuzluğa göz yumanların; insanlık dışı uygulamaları gerçekleştirenlerin ve savunmasız hayvanları acımadan katledenlerin zeki olmadıklarını, yani sayısal ve sözel zekâlarının gelişmemiş olduğunu düşünebilir misiniz? Bu arada ilginç bir o kadar da düşündürücü bir anekdotu paylaşmak isterim. II. Dünya savaşı sonrası oluşturulan Nürnberg mahkemeleleri sırasında üst düzey Nazi mensuplarına IQ testi verilir ve hepsi de ortalamanın üstünde puanlar alırlar. Ancak hava kuvvetleri komutanı Hermann Göring sıralamada 3. Olunca testi yeniden almak ister!

Sırf daha çok para kazanmak uğruna küresel krize sebep olan finans, banka ve sigorta sektörlerindeki açgözlü yöneticilerin zeki olmadıklarını söyleyebilir miyiz? Sözde çağdaş ülkelerde öğrenim görmüş ve pek çoğu üniversite diplomalı olan DEAŞ teröristlerinin klasik anlamda zeki olmadık-

ları göz ardı edilebilir mi? Eylül 2015'de ortaya çıkan Alman otomotiv devi Volkswagen şirketinin sebep olduğu skandalı da bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Bu tür krizlere ve ahlaksızlıklara sebep olanların hemen hepsi çok iyi üniversitelerden mezun olmuş ve sayısal-sözel zekâ tabanlı standart testlerden başarılı bir şekilde geçmiş insanlardır. Bütün bu çirkinliklere sebep olanlarda zekâ spektrumundaki tüm zekâlar mevcuttu, sayısal ve sözel zekâları ise çok gelişmişti ancak yeterli düzeyde gelişmemiş olan ise ahlaki zekâlarıydı.

Yüksek erdemli, merhametli, vicdanlı, insan hak ve özgürlüklerine, inançlara ve tercihlere saygılı, demokrasiyi içine sindirmiş ve bir yaşam tarzı hâline getirmiş, hukukun üstünlüğüne sonuna kadar inanmış insanları, sadece sayısal ve sözel zekâlarını besleyerek yetiştirmek mümkün değildir. Gelecek nesilleri yetiştirirken ahlaki zekâlarının da beslenmesi ve geliştirilmesi gereklidir.

Bu açıdan bakıldığında ahlaki zekâyı, insanların hak ve hürriyetlerini tanıyan, bireyin temel hak ve özgürlüklerine sahip çıkan, insanları kötülüklerle baş başa bırakmayan, erdemli, merhametli, vicdanlı, bulunduğu makam ve mevkii kişisel ve ideolojik çıkarları için kullanmayan ve hayatlarını birlikte yaşamaya adanmış bireylerde gelişmiş olarak bulunan bir zekâ türü olarak kolaylıkla tanımlayabiliriz.

Ahlaki zekânın, eğitim sisteminde göz ardı edilen sağ beyin fonksiyonlarıyla da ilişkisi olduğu açıktır. Sürekli sol beyin kullanılmasını gerektiren ve tercih edilen bir sistemde, insanların sağ beyin fonksiyonları içinde yer alan ahlaki zekâlarının gelişmesini beklemek de doğru olmayacaktır. Eğitim sırasında işlenmeyen ve tercih edilmeyen bir özellik nasıl gelişir? Veya neden gelişsin?

İnsanların daha merhametli olmasının kaynağı olabilecek ahlaki zekânın daha az geliştiği bireylerin, sayısal ve sözel zekâları ne kadar gelişmiş olursa olsun, insanlığa katkı yönünde eksik kalacakları açıktır.

Ahlakın tanımlayıcı olmaktan çok normatif olduğu düşünülmemekte olmasına rağmen universal bir ahlaki kodun olasılığını göz ardı edilmemelidir. Dünyanın hemen her yerinde hırsızlık yapmak, haksızlık etmek, başkalarının hakkına ve hukukuna saldırmak, yalan söylemek veya hoşgörüsüzlük, vicdansızlık ve merhametsizlik kabul görebilecek

davranışlar olmamalıdır. Bireyi merkeze koyan, çağdaş demokrasilerin vazgeçilmez temel prensipleri olan demokrasiye inanmak, ifade, inanç ve tercih özgürlüğüne, hukukun üstünlüğüne ve herkese eşit olmasına, temel insan ve hayvan haklarına saygılı olmak ahlaki zekânın da vazgeçilmezlerindedir. Bütün bu nitelikleri bünyesinde barındıran ve bunlara sıkı sıkıya bağlı olan ve yaşantısında bu nitelikleri sergileyen bireylerde de bu zekânın daha gelişmiş olduğu düşünülebilir. Bu tür nitelikleri daha az gelişmiş bireylerin de uygun aktivitelerle bu zekâlarının gelişmesine, tıpkı diğer zekâlarda olduğu gibi katkıda bulunulabilir.

Hep futbolu çok seven bir ülke olduğumuzdan dem vurulur! Her yıl milyonlarca Euro akıtılır bu alana ancak eskisi gibi yaratıcı futbolcular da artık yetişmiyor! Öyle ki Almanya'da yaşayan 3 milyon Türk'ten yüzlerce birinci sınıf futbolcu çıkarken ve bunlar çok üst düzey takımlarda çok ciddi ücretlerle oynarken 76 milyonluk Türkiye'den maalesef aynı kalite ve sayıda oyuncu çıkamamaktadır! Sizde neden? Sıradan sol beyin odaklı testler bireylerin tüm yaratıcılıklarını maalesef önce kör sonra da yok ediyor! Messi uzun süre okul sistemi içinde kalmadığı ve test almadığı için hala yetenekli! Ne acıdır ki bundan iki yıl önce dönemim spor bakanı geleceğin sporcularını tespit edebilmek için sınavlar yapıp seçeceklerini söyleme bahtsızlığına düşmüştü!

Takım oyunlarında ülkemizin sürdürülebilir bir başarı düzeyi de bulunmuyor. Sizce, neden? Eğitim sistemimiz bizleri takım olmaya, kolektif davranmaya ve birbirine bağımlı olmak duygusu içinde ortak başarıya yönlendirmediği için bu nitelikleri ne toplum içinde ne de takım spor oyunlarında sergileyemiyoruz. Örneğin son yıllarda İzlanda, Letonya, Estonya, Finlandiya gibi eğitim sistemlerini nasıl bir toplum istiyoruz vizyonu ile geliştiren ülkeler basketbol ve futbol gibi popüler takım oyunlarında hem ulusal hem de özel takımlarımıza karşı üstünlük sağlaması asla tesadüfi değildir!

Bu arada sayısal/sözel zekâ tabanlı ve sol beyin odaklı mevcut sistem içinde farklı zekâ profiline; müzik zekâsı, uzamsal zekâ gibi zekâlara sahip oldukları fark edilen bireyler de -ki genellikle aileler bunu fark ediyor- ne acıdır ki üstün yetenekli hatta bazen üstün zekâlı diye sınıflandırıldı. Bu bireylerin farklı bir yol izlemeleri sağlandı. Şimdilerde ise okullaşma yoluyla bu gruptaki çocuklara

sözde hizmet verilmeye çalışılıyor! Sistemin değer vermediği zekâ profiline sahip bireylere üstün yetenekli muamelesi yapılması başlı başına bir sorundur. Bu bireyler üstün yetenekli veya zekâli değil, sistemin dikkate almadığı farklı zekâ profillerine sahip olduklarından farklı görünen gayet normal bireylerdir. Sistem bu zekâlara kucak açmadığı için bu bireylere adeta “uzaylı” muamelesi yapılmaktadır. Unutulmaması gereken en önemli hususlardan biri özel yetenekliliğin tıpkı diğer öğrenme stilleri gibi beslenmesi gereken bir başka öğrenme stili, öğrenenin öğrenme hızı ve kolaylığı ile ilgili bir durumdan başka bir şey olmadığı gerçeğidir! **Üstün zekâ/özel yeteneklilik bu çocukların daha iyi oldukları veya akranlarına göre hayatta daha başarılı olacakları anlamına asla gelmiyor! Standartın üstü zekâ kapasitesi ve özel yeteneklilik bir öğrenme ihtiyacıdır, bir ayrıcalık ya da üstünlük değildir! Bu konudaki düşüncelerimi detaylı olarak “Yüksek Zekâ / Üstün Yetenek Sendromu” adlı makalemde bulabilirsiniz.**

Eğitim sistemini merkezî, standart, sayısal/sözel zekâ tabanlı ve sol beyin odaklı yapmak yerine sistem dışına attığımız insanların da barınabileceği ve beslenebileceği bir sisteme dönüştürebseydik pek çok sayıda yaratıcı müzisyen, sanatçı, yazar, şair, mimar, sporcu; pek çok sayıda sorun çözebilen, alternatif düşünebilen ve kültürel farklılıklara duyarlı sosyal uzmanlar, politikacılar, valiler, akademisyenler, büyükelçiler, hâkimler, savcılar ve iş adamları yani girişimciler yetiştirebilir ve ortaya çıkmalarına imkân verebilirdik. Bu durum da özlenen, hayali kurulan ve sürekli dile getirilen toplum yapısını oluşturabilmemize yardımcı olacak, hatta gerçekleştirilebilecekti!

Farklı düşünebilmeye imkân verilmeyen, merakın olmadığı daha doğrusu merak etmenin adeta yasaklandığı bir sistemde, kendi kendini bulamayan bireyin nitelikli, mutlu ve hoşgörülü bir vatandaş olabildiğini nasıl bekleriz!

Standart ve tek tip testler neticesinde, hemen her çocuğun taa ilk sınavlarından başlamak üzere toplum içindeki yerleri ve dolayısıyla statüleri tespit edilmiş olmuyor mu? Bu durum, maalesef kalıcı pek çok psikolojik sıkıntıyı da beraberinde getirmekte ve bu insanların gelecekteki yaşantılarını çok derinden etkilemektedir. Bu tür insanların ciddi aşağılık kompleksine sahip olabilecekleri bilinen bir gerçektir. Yarışta sürekli geri

kalmış, istediğini yapamamış veya istediği noktaya gelememiş ancak bir şekilde sistem içinde kalmayı başarmış ve böylesine bir travma yaşamış birinin bir şekilde karar verici veya idareci konumuna geldiğinde nasıl ezik bir ruh hâliyle, kin ve garezle hareket edebileceğine ben bizzat şahit olan biriyim, hem de akademik ortamda! Akademisyenliğin de sıradanlaşmasının arkasındaki en büyük neden sol beyin odaklı sistem içinden çıkmalarıdır. Eminim benim gibi binlerce insan benzer bir akademik veya idari gayriahlaki durumdan zarar görmüş ve görmeye devam etmektedir. Genellikle kamu kuruluşlarındaki mobbing sorununun arkasında yatan nedenlerin en önemlilerinden birinin de kifayetsiz muhterislerin bu ezilmişlik ruhu olduğuna inanıyorum. Bu tür bireylerin sergiledikleri bu türden psikolojik sorunların temelinde, bu şahısların eğitimleri sırasında yaşadıkları travmalar ve ailelerin bu duruma kayıtsız kalması bulunmaktadır. Maalesef bu konu ciddi şekilde ele alınmamış, önemli bir sosyal sorundur. Bu türden milyonlarca mutsuz ancak diploması olan insanın bulunduğu bir toplumda hoşgörüden, saygıdan, insan haklarından veya toleranstan nasıl bahsedebiliriz!

Sonuç

Fikirlerim hiç şüphe yok ki pek çok insana kötümser, bazılarına çok iyimser, bazı insanlara gelecek yönelimli, bazılarına da fazla idealist gelecektir. Ancak tarihe bakılırsa geniş kapsamlı ve gerçek paradigma değişimleri ancak bu türlü düşünen, cesur ve adanmış bireyler sayesinde gerçekleşmiştir!

İletişim, bilgi ve küreselleşmenin bütün hızıyla hissedildiği bir çağda ihtiyaçları ve beklentileri sürekli değişen bir toplumda yaşıyoruz. Meydana gelen değişimler, toplumların yaşam biçimlerini, düşünce yapılarını, duygularını, davranış ve tutumlarını yönlendiriyor ve değiştiriyor.

Bir yandan çok hızlı bazen de öngörülenlerden farklı bir şekilde gelişen teknolojiler ve bunların getirdiklerine şahitlik ederken bir yandan da insanlığın içine sürüklendiği terör, haksızlık, hukuksuzluk, eşitsizlik, hoşgörüsüzlük, vicdansızlık, merhametsizlik, toplu katliamlar, çevre sorunları, ayrımcılık, etik ve değer sorunları, güvensizlik ve daha önemlisi ümitsizlikle karşı karşıyayız.

Bireyleri bugün karşı karşıya kaldığımız ve gelecekte de kalabileceğimiz karmaşık ve hızla de-

ğışen gerçeklere erdemli, insan odaklı çözümler üretebilecek şekilde nasıl hazırlayabiliriz?

Mevcut hoşgörüsüzlüğü, hukuksuzluğu, farklılıkları kabullenememeyi, insanın insana, doğaya ve hayvana olan şiddetini ve açgözlülüğünü ortadan kaldıracabilecek vatandaşları nasıl yetiştirebiliriz?

Barış içinde, şiddetten uzak, birbirine saygılı ve sürekli öğrenen bir kültür ortamının yaratılmasını nasıl gerçekleştirebiliriz?

İnsanlara; uyum, barış, bütün farklılıklara saygı ve hoşgörü içinde tek tipleştirilmeden birlikte yaşamaları gerektiğini ve yaşamak zorunda olduklarını nasıl öğretebiliriz? Öğrenmenin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu nasıl kanıtlayabiliriz? **Kendisinde bu hasletler olmayan anne ve babalar, öğretim üyeleri ve bunların yetiştirdiği öğretmenlerle mi?** Sürekli dillerde pelesenk olmuş ancak gerçek hayatta hiçbir zaman gerçekleşmeyen, uygulanmayan ve görülmeyen laflarla mı? **Geleceğimizi emanet edeceğimiz gençleri daha iyi bir dünyada yaşamak için, bilinçli, sorumlu, vicdanlı, merhametli, sevgi dolu, saygılı, hoşgörülü, adanmış ve yüksek erdemli olmaları konusunda nasıl güçlendiririz! Bütün bunları düşününce de insanı yeniden ve yeni felsefe ile eğitmekten başka çaremiz olmadığını görürüz! Gençleri, geleceğin liderlerini ve vatandaşlarını daha iyi yarınları yaratacak bireyler olarak eğitemediğimiz sürece özlenen nitelikte bir toplum asla olamayacaktır!**

Mevcut eğitim sistemimiz Serçedeslerin, Mercedes olmak için her türlü yola başvurmasına (kopya ve değişik test hileleri) sebep olmakta ve mutsuz, hoşnutsuz ve daha önemlisi ahlaki çöküntü içinde olan bireyler yetiştirmektedir. Bu çöküntü neticesinde de ahlaki zekâsı gelişmemiş ve bu yüzden yanlış doğrudan, iyiyi kötüden ayırt edemeyen ve içinde yaşadığı toplumu kötülüklerle sürükleyen ancak sayısal-sözel zekâsı gelişmiş ve sırf bu yüzden başarılı olup iş, hatta makam-mevki sahibi olan binlerce sözde başarılı insan bulunmaktadır! Neyin başarısı? **Bu bakımdan, hangi meslekten olursa olsun yetiştirdiğimiz bireylerin çok büyük bir bölümü maalesef sıra dışı düşünüp hareket etmekten yoksun, problem çözemeyen, sol beyin idealistleridir.**

Erken yaşlarda stres, depresyon, endişe gibi rahatsızlıklarla boğuşmak zorunda bira-

kılan gençlerin hayatlarının geri kalanında bu durumdan çıkabilmeleri de zorlaşmakta hatta imkânsızlaşmaktadır. Erken yaşlarda başlayan ilaç tedavileri de maalesef günü kurtarmaya çalışan hatta ileride daha büyük sorunlara yol açabilecek palyatif tedbirlerden başka bir şey değildir. Bu çok açık bir şekilde hasarlı ve sorunlu nesillerin yetişmesi demektir. Sonuç: Hasarlı toplum!

Bilginin transferini ve cevabı bilmeyi amaçlayan eğitim, ister istemez; ahlaki, vicdani, estetik, psikolojik ve duygusal gelişmenin de önündeki en büyük engel olmaktadır. Bunların eksikliği de toplumda hoşgörüsüzlüğe, tolerans, sevgi ve özen eksikliğine ayrıca başkalarını olduğu gibi kabullenememeye sebep olmakta, bu da toplumsal travmalara yol açmaktadır.

Gençlerin ve toplumların eğitimi, rüyalarının ve vizyonlarının neticesinde gerçekleşir. Eğitim genelde hedef odaklıdır ve sahip olduğumuz veya sahip olmak istediğimiz değerler, idealler, öncelikler ve seçimlerimizle ilgilidir. Özlenen, arzulanan, istenen ve hayali kurulan topluma ulaşmak için de yeni bir eğitim vizyonuna ve rüyasına ihtiyacımız var!

Gelecekte ekonomi nasıl olacak? Beklentiler nelerdir? Ekonomik gelişmeyi etkileyebilecek alanlar nelerdir? Ekonomik gelişmeyi süründürülebilir kılmak için nelere ihtiyacımız var? Daha fazla odaklanmamız gereken sektörler var mıdır? Seçimlerimizi yaparken nelere dikkat etmeliyiz? Seçimlerimiz akıllı, insan odaklı ve ahlaklı olacak mı? Bu tür zor sorulara ve sorunlara cevap ve çözüm üretebilecek bireyleri yetiştirecek bir eğitim anlayışının yerleştirilmesi gerekmektedir. Küresel bir dünyada yaşadığımız bilinciyle, ürettiğimiz çözümlerin bir bedeli olabileceğini unutmamalıyız.

"Farklılıklar zenginliğimizdir" deyip toplumdaki mevcut uygulamalar bunu yansıtmazsa, acı çekmek kaçınılmaz son olacaktır. Hep, benzer, aynı şeyleri ve hataları yapıp, farklı ve olumlu çözümler beklemek ülkemize özgü bir davranış haline geldi.

Eğitim, tercih edilen, arzulanan bir geleceği yaratmaya yardım eden en önemli unsur ve güçtür. Bu güç de hayali kurulan rüyayı gerçekleştirebilecek daha iyi jenerasyonlar yetiştirmek zorundadır.

Katı ve bölümlere ayrılmış bilgi ve bu bilgilerin aktarılması, aktarılan bilgilerin anlaşılma-

sı ve merkezi yapılan sol beyin odaklı testlerle hatırlanması üzerine oturmuş bir müfredat ve eğitim anlayışı yerine tam insan yetiştirmeye yönelik ve bu insanın bütün potansiyelini kullanabileceği daha geniş kapsamlı bir eğitim anlayışı geliştirmemiz ve bunu uygulamamız gerekmektedir. Bilişsel, duygusal, duyuşsal, estetik, özgür, iradeli ve erdemli davranış ve tutumları olan tam insanlara ihtiyacımız var!

Eğitimin kalbi, kalbîn eğitimidir! Kalbin beyni de sağ beyindir! Bu bakımdan sağ beyin odaklı bir eğitim anlayışının uygulanması ile karşılaşılan ve insanlığı çıkmaza sürükleyen birçok sorunun çözümüne yardımcı olacak gelecek nesillerin aydınlanma kutbundan, merhamet kutbuna yönelmelerine katkı sağlanacak ve hayali kurulan bir toplum olma yolunda adımlar atılabilecektir. Aksi durumda yani eski felsefe ile devamı halinde hayal ile mevcut durum arasında sürekli bir kopukluk olacak ve şikâyet etmeye, sürekli birilerini suçlamaya, mutsuz, sorumlu ve nitelsiz bir hayat sürmeye devam eden bir toplum olarak kalacağız!

Gerçek ve gelecek yönelimli eğitimcilerin bir araya gelip, ciddi bir şekilde, yeni ve daha insan odaklı bir anlayışla gelecek nesillerin toplumun arzu ettiği ve hayalini kurduğu vizyona uygun olarak yetiştirilmesi konusunda siyasilere ve kanun yapıcılara önderlik etmesi ve işe koyulması gerekmektedir.

Değişim, sözlerden ziyade gerçek manada değişim yönetimi ve uygulamalarıyla sağlanabilecektir. Hayatı boyunca grup olarak bir şey yapamamış birinin başkalarıyla huzur içinde birlikte yaşaması beklenemez! "Hepimiz kardeşiz, biriz" gibi söylemler de gerçek hayattaki uygulamalarla örtüşmediğinden asla yerini bulamamaktadır! Bu yüzden de **bir olmak** söyleminden ziyade **birlikte olmak** söylemine ama daha önemlisi aileden ve anaokulundan başlamak üzere eğitim ve öğretim sisteminin birlikte olabilmek odaklı yapılması gerekmektedir!

Son yıllarda ülkemizde yaşanan sıkıntıların temellerini de burada aramak gerektiği açıktır. Bir an önce durumun öngörülememesi ve paradigma değişimine gidilememesi zaten çok geç kalınmış sosyal sorunların tam bir çıkmaz sokağa itilmesine sebep olacaktır. Benzer bir durum da mülteci kriziyle bütün Avrupa'nın hatta dünyanın sorunu haline gelmiştir.

Mevcut eğitim uygulamalarının iyi vatandaş yetiştirmekten ziyade 19. yüzyıl felsefesine dayanan ve artık günümüzde geçerliliği kalmayan mesleklere çok kötü elemanlar yetiştirmekten başka hiçbir işe yaramadığı açıktır!

Hayali kurulan ve sıklıkla dile getirilen toplum vizyonunun gerçekleşebilmesi için gerekli eğitim felsefesini, politikalarını, programlarını oluşturabilmek için gerekli paradigma değişimleri nelerdir? Bu paradigma değişimlerini kimler, nerede ve nasıl gerçekleştirecek? Yeni düşüncelere ve yeni olasılıklara daha önemlisi de bunları hayal edebilecek ve uygulayabilecek hemen her alanda çağın gereklerini yerine getirebilecek ve topluma vizyon kazandırılacak girişimci ruha sahip bireylere ihtiyacımız var.

Türkiye çok ama çok daha iyisine layık ve bu vizyonu gerçekleştirebilecek potansiyeli ortaya çıkarabilecek güce de sahiptir! Türkiye'nin imkânları hiçbir zaman böylesine zengin ve çok olmamıştı. Yeter ki işler işin ehillerine teslim edilsin. Haydi Türkiye! Şimdi değilse ne zaman?

Makaleyi sabırla okuduğunuz için teşekkürler. Şimdi size o çok sevilen ve eğitimin olmazsa olmazı gibi görülen seçenekli testlerden birini sunuyor ve makale bitiminde seçiminize göre dinlemenizi öneriyorum! Seçim sizin!

- Böyle gelmiş böyle gidecek, korkarım valla!
- Mevla'm gör diyerek iki göz vermiş, bilmem ağlasam mı ağlasam mı?
- Kimseye etmem şikâyet!
- Another brick on the Wall
- You have made a difference

Yararlanılan Kaynaklar

- Alatlı, Alev (03 Aralık 2014). <http://www.haber7.com/guncel/haber/1237820-alev-alatlıdan-tarihikonusma>
- Altan, Mustafa Z. (2015). Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı girişimci öğretim girişimci öğretmen (2. Baskı). PEGEM, Ankara.
- Altan, Mustafa Z. (10 Temmuz 2015). <http://www.egitimtercihi.com/okulgazetesi/17711-buguenuen-duenyas-nda-yar-n-n-kusaklar-n-yetistirmek.html>
- Altan, Mustafa Z. (12 Ağustos 2015). <http://www.egitimtercihi.com/okulgazetesi/17927-yueksekk-zeka-uestuen-yetenek-sendromu.html>
- Görmez, Mehmet (01 Ağustos 2015). http://www.diyaret.gov.tr/tr/icerik/diyaret-isleri-baskani-gormez_haberturk%E2%80%99te_gundemi-degerlendirdi%E2%80%A6/27062
- Efe, Mustafa (31.01.2016). <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1188997-kedi-dostu-imam>
- Decaluwe, Carl. (3 Şubat 2016). <http://haber.star.com.tr/dunya/iste-avrupa-vidani-siginmacilara-yemek-vermeyin/haber-1086652>

Türkiye'ye Kitlemel Göçle Gelen Mülteçilere Yönelik Yürütölen Eğitim Öğretim Süreci

Ayhan ERDÖNMEZ
Milli Eğitim Bakanlığı, İç Denetçi

Giriş

Ulusal ve bölgesel silahlı çatışmaların artışına paralel olarak, kitlemel göçün ciddi olarak arttığı gözlemlenmekte, çatışma bölgelerinden daha güvenli görölen ölkelere doğru kitlemel iltica hareketleri meydana gelmektedir. Türkiye, özellikle Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'da ortaya çıkan çatışmalı öлке ve bölgelerden kaçarak güvenli ortam arayanlar için cazip bir öлке konumundadır.

Arap ölkelerinde meydana gelen halk isyanları ve protestolar Tunus ve Mısır'dan başlayıp tüm bölgeyi etkileyerek 15 Mart 2011 tarihinden itibaren Suriye'ye sıçramıştır. Yaşanan iç çatışmalar nedeniyle öлке kaos ortamına süröklenmiş, ölkenin bazı kesimlerinde yaşanan iç karışıklıklar ve çatışmalar nedeniyle yüzlerce kişi yaralanmış, yine yüzlercesi hayatını kaybetmiştir.¹ Suriye'de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda, 29.04.2011 tarihinde, Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru 300-400 kadar Suriye vatandaşının yönelmesi Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk toplu nüfus hareketini oluşturmuştur. Bu nüfus hareketi sırasında, 252 Suriye vatandaşı sınırdan içeri alınarak Hatay'daki bir spor salonunda geçici konaklama ve gıda ihtiyaçları karşılanmıştır. Giriş yapan Suriye vatandaşlarının eğer kimlikleri var ise kimlik bilgileriyle, yok ise sözlü beyanlarıyla tercüman eşliğinde kayıt altına alınmaktadır. İlk çadır kent alanı olarak Yayladağı belirlenerek, gerekli yaşam alanı ve gereksinimleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonrasında devam eden girişler sebebiyle 09.06.2011 tarihinde Altınözü ve 12.06.2011 tarihinde Boynuyoğun Çadır kentleri kurulmuştur.

11.02.2016 tarihi itibariyle geçici barınma merkezi içinde 272.351, geçici barınma merkezi dışında ise 2.348.202 olmak üzere toplam 2.620.553 Suriyeli sığınmacı/mülteci Türkiye'de bulunmaktadır.² Ayrıca Türkiye, sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla sınır ötesinde kurulan barınma merkezlerinde de benzer hizmetleri sunarak zor durumdaki bu insanların yaralarını sarmaya çalışmaktadır.

Türkiye "açık kapı" politikası gereği kabul ettiği sığınmacılara 01.09.2015 tarihi itibariyle 10 ilde kurulan 27 geçici barınma merkezlerinde (kamp), çadır, bölme ve konteyner olmak üzere toplam 60.000 yerleşkede hizmet sunmaktadır.³ Bunun dışında geçici barınma merkezleri (kamp) dışındaki sığınmacılara sağlık, eğitim ve gıda yardımı sağlanmaktadır. Türkiye'ye gelen sığınmacıların yüzde 11'i Türkiye'deki 10 kentte bulunan geçici barınma merkezine yerleştirilmiş, %89'u ise geçici barınma merkezlerinin bulunduğu 10 kent de dâhil olmak üzere çeşitli kentlerde geçici barınma merkezleri dışına yerleşmiştir.⁴ Gelen sığınmacıların %89'u ölkenin dört bir yanında il ve ilçelere dağılmış şekilde yaşamaktadırlar. En yoğun oldukları bölge Güneydoğu'dur. Bu bölgede sığınmacılar, kaldıkları yerleşim yerlerinin nüfusunu ciddi oranda artırmışlardır. Ayrıca sığınmacıların geçici barınma merkezi (kamp) bulunmayan İstanbul, Ankara ve İzmir gibi nüfusu büyük illere de yoğun olarak yerleştikleri görölmektedir.

2. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim Tarihi:11.02.2016.

3. AFAD, (<https://www.afad.gov.tr/tr/icerikDetay1.aspx?ID=16&lcerikID=848>), Erişim Tarihi:11.02.2016.

4. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.

1. Kızılay, (http://www.kizilay.org.tr/dosyalar/1346248655_26.29082012_SURIYE_KRIZ_FAALİYET_RAPORU.GENEL26S.pdf), Erişim tarihi; 20/10/2015.

Sınır komşularımızdan ölkemize yönelik kitlesele nüfus hareketi nedeniyle kamp içinde sorumlu kuruluş, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığıdır (AFAD). AFAD'ın koordinasyonunda İçişleri, Dışişleri, Sağlık, **Milli Eğitim**, Tarım ve Köy İşleri, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Hatay Valiliği, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay ortak çalışmalar yürütmektedir. Başbakanlık AFAD'ın gönderdiği ödenekler ile kurulan kamplarda; **okul**, cami, ticaret, polis ve sağlık merkezi, basın brifing birimi, çocuk oyun alanları, televizyon izleme üniteleri, su deposu, arıtma merkezi, trafo ve jeneratör gibi donatılar da yer almaktadır. İlgili kurum ve kuruluşlarca çadır kentlerde ve konteyner kentte

barınma, yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, **eğitim**, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık ve diğer hizmetler verilmektedir.⁵ Kamplarda, okul öncesi de dahil olmak üzere, zorunlu eğitim çağındaki tüm çocuklar için **eğitim hizmetleri merkezleri** de mevcut olup bir mesleği olmayanlara, yeterli beceriler kazandırılarak meslek sahibi olmalarına yardımcı olunmaktadır. Türkiye, sığınmacılara yalnızca geçici ev sahipliği yapmamakta, aynı zamanda onları kriz sonrası dönem için de hazırlamaktadır. Türkiye tarihi misyonu gereği, sınır komşularında yaşanan bu insanî krize kayıtsız kalmamış, gerek sınırları içerisindeki geçici barınma merkezlerinde (kamp) ve çeşitli illerde, gerekse Suriye sınırları içerisindeki geçici barın-

5. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097), Erişim tarihi; 20/10/2015.

ma merkezlerinde ve çeşitli yerleşim yerlerinde bu trajediden etkilenen Suriye vatandaşlarına insani yardım sağlamada en cömert davranan öлке olmuştur.⁶ Yine sınırimızdaki bir diğer öлке Irak'ta meydana gelen çatışmalardan kaynaklı ölkemize kitlesele göçle gelen 300 bin⁷ Irak vatandaşı kitlesele iltica kapsamında ölkemize giriş yapmıştır.

2. Mültecilerin Hukuki Statüsü

Göçün nedeni olan Suriye'deki insani krizin başından beri, Türkiye'ye iltica, kitlesele olarak gerçekleşmektedir. **Kitlesele iltica**, kitlesele göçün özel bir türü olarak, sınırlı bir süre içerisinde çok sayıda insanın iltica sebeplerinden birisinin zorlamasıyla

uluslararası bir sınırı geçmesidir. Günümüzde 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde iltica nedenleri arasında sayılmayan iç çatışmalar ya da savaşlar nedeni ile yerinden olmuş kişilerin topluca bir başka öлкеye sığınması da, 20 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/55/EC (AT) sayılı Avrupa Konseyi Yönergesinde (Geçici Koruma Yönergesi)⁸ kitlesele iltica kavramı

içerisinde değerlendirilmektedir. Adı geçen **Yönerge**'nin kitlesele göçe bulduğu çözüm, uluslararası koruma çerçevesindeki '**geçici koruma**' statüsüdür. Geçici koruma statüsünün birinci özelliği geçici bir süre için tanınıyor olmasıdır. Genel kural olarak bu süre bir yıldır. Bu süre uzatılabilir ya da bir yıldan daha kısa tutulabilir. Statünün ikinci özelliği ise geçici korumanın, sığınmacı statüsüne ilişkin ölkelerin uluslararası yükümlölüklerini etkilemesi, yani geçici koruma statüsü verilmiş kişinin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 New

6. Göç İdaresi genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumamiz-altındaki-suriyeliler_409_558_560_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.

7. ERDOĞAN Murat, Doç. Dr., ÜNVER Can, Dr., Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş Beklentisi ve Önerileri, Rapor, Kasım 2015, TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu), yayın No:353, Ankara, s:84, (www.tisk.org.tr), Erişim Tarihi: 14.12.2015.

8. AB Geçici koruma Yönergesi, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/avrupa-birliginde-gecici-koruma_409_558_1096), Erişim Tarihi: 20.12.2015.

York Protokolü'ne uygun sığınma hakkının engellenmemesi gerektiğidir. Geçici Koruma statüsü verilen 18 yaş altı sığınmacılara eğitim imkânı sağlanması gerekmektedir. Yetişkinler de eğitim imkânlarından yararlanabilir. Ayrıca genel ilke gereği, geçici koruma statüsüne ilişkin bütün standartlar uygulanırken, 'çocukların çıkarı neyi gerektiriyorsa ona göre davranılması' gerekmektedir.⁹ Avrupa Konseyi Yönergesinde (Geçici Koruma Yönergesi), "**Geçici koruma**" kavramı **Yönergenin 2. maddesinin (a) fıkrasında**; 'üçüncü ülkelerden gelen ve kendi ülkelerine geri dönemeyen yurdundan ayrılmaya zorlanmış kimselerin, kitlesele sığınması ya da yakın bir kitlesele sığınma tehlikesi durumunda, özellikle de sığınma sisteminin bu akınla, etkili işleyişi olumsuz biçimde etkilenmeksizin başa çıkamayacağına dair bir riskin bulunması durumunda, ilgili kişilerin ve koruma talep eden diğer kimselerin menfaatleri doğrultusunda bu tür kişilere acil ve geçici koruma sağlanması' olarak tanımlanmaktadır. **Kitlesele sığınma** ise **Geçici Koruma Yönergesinin 2 nci maddesinin (d) fıkrasında**, "yurdundan ayrılmaya zorlanmış, özel bir ülke ya da coğrafi alandan gelen çok sayıda kişinin, ulaşmaları ister kendiliğinden ister yardım sonucu olsun örneğin bir tahliye programı aracılığı ile Topluluğa ulaşması" olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin yönergeye dair yaptığı yorumda, **toplu sığınmadan 'bireysel sığınma işlemlerinin yapılamayacak kadar çok sayıda sığınma durumunun ortaya çıkması'** anlaşılmaktadır.¹⁰

Ulusal mevzuata bakıldığında, Irak'tan gelen sığınmacıların Nisan 2013'te yürürlüğe giren 6458 sayılı **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun** genel hükümlerine tabi olduğu, kitlesele göçle Suriye'den gelen sığınmacılara ise bu kanunun **91. maddesi** ile 'geçici koruma' statüsü sağlandığı görülmektedir. Bunun yanında 2014/6883 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **Geçici Koruma Yönetmeliğinin 3/f) maddesinde Geçici koruma**; ülkesinden ayrılmaya zorlanan, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesele olarak veya bu kitlesele akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan

yabancılar sağlanan korumayı 3/g), maddesinde Geçici korunan; Geçici koruma sağlanan yabancıyı ifade eder, denilmektedir. Dolayısıyla kitlesele olarak Türkiye'ye iltica eden Suriyelilere, uluslararası mevzuat ve uygulamalardan hareketle, iç hukukta "**Geçici Koruma**" statüsü verildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak ulusal mevzuat, Iraklılara kanunun genel hükümleri çerçevesinde 'Türkiye'ye giriş ve kalma hakkı tanırken, Türkiye'ye vizesiz olarak giriş yapabilen Suriyelileri kayıt altına alarak ücretsiz sağlık hizmeti, kimlik kartı edinme, barınma, gıda, eğitim ve diğer hizmetlerin verildiği geçici barınma merkezlerine erişim, aile birleşimine erişim, hukuki danışma ve ücretsiz çeviri hizmetlerine erişim ve menşe ülkelerine geri gönderilmeme (non-refoulement) hakkı tanınmaktadır.¹¹

3. Mültecilerin Eğitim ve Öğrenim Hakkı

Sığınmacıların haklarını koruma altına alan sözleşmeler sadece Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu (genel hükümlerin yanında özellikle 4,20,22,24. maddeleri) ve Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 New York Protokolü ile sınırlı değildir. Türkiye'nin imzaladığı, *İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Her Türü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, Uluslararası Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi* gibi **uluslararası sözleşmeler** vatandaş olmayan kişilerin haklarının güvence altına alınması bakımından geçerlidir.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin (ÇHS) yerli/ulusal azınlıkların eğitiminin amaçlarına yoğunlaşan 17, 29 ve 30. maddelerinin hükümlerini yorumlama ve uygulama hakkını saklı tutar. Söz konusu **30. Maddede**; "Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların varolduğu devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz."¹² denilmektedir.

9. Türkiye'nin İltica stratejisi, s.225-227,

10. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/avrupa-birliginde-gecici-koruma_409_558_1096_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.

11. Ayrıca bakınız; EKŞİ Nuray, prof. Dr., Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat, Beta Yay., 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul.

12. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi Madde:30, (<http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23d.html>), Erişim Tarihi:10.12.2015.

Uluslararası sözleşmelerde, "ilköğretimin zorunlu ve herkes için ücretsiz" olacağı¹³, ortaöğrenimin ise "genel olarak mevcut ve herkese açık kılınacağı"¹⁴ ifade edilmektedir. İlköğretime gitmemiş veya ilköğretimini tamamlayamamış çocuklar için "temel eğitim teşvik edilecektir."¹⁵ Yükseköğretimin yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirilmesi¹⁶ istenmektedir. Ayrıca anlaşmayı imzalayan devletlerin "okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürölmesi için önlem alma" yükümlölükleri bulunmaktadır.¹⁷ Uluslararası hukuk gereği, din, etnik köken, sosyal köken veya diğer statüleri nedeniyle ayrımcılık yapılamaz.¹⁸ Eğitimle çocuğun "kültürel kimliğinin, dilinin ve değerlerinin" gelişimi desteklenmelidir.¹⁹ Irk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın eğitim ve fırsat eşitliği sağlanması²⁰, özel ilgi gerektiren dezavantajlı kesimlerin eğitimden mahrum bırakılmaması²¹ gerektiği belirtilmektedir.

Bu sözleşmeler, devletleri, ayrımcılık yasağı ilkesine uygun olarak, sözleşmelerin gereklerini egemenlikleri altında bulunan topraklardaki tüm kişilere uygulamakla sorumlu tutmaktadır. Bazı sözleşme metinlerinde, mülteci ve sığınmacılar doğrudan zikredilmesede dahi sözleşmelerin mülte-

ci ve sığınmacılar bakımından da geçerli olduğu kabul edilmektedir. Konunun kapsamı dâhilinde ulusal mevzuatın bulunmaması veya uyumsuzluğu durumunda ise Anayasa hükmü geređince²² uluslararası sözleşmelerin, kanunların üzerinde olma ilkesi geçerlidir.

Uluslararası sözleşmelerde eğitim öğretim hakkı bakımından temel esaslar; ayırım gözetmemeye ilkesi ve bunun doğal sonucu olarak, eğitim öğretim hakkında genellik ve eşitlik ilkesi, ilköğretimin herkes için zorunlu ve parasız olması, orta ve yükseköğretimden yararlanmada kişisel yeteneklerin dışında başkaca bir ayırım yapılmaksızın eşitliğin sağlanması, herkese kültürel kimliğine ve inandığı dinin kurallarına göre eğitim verilmesidir. Bu sözleşmelerde eğitim öğretim hakkı bakımından uyrukluğu bağı açıkça bir ayırım nedeni oluşturamaktadır. Uluslararası hukukta 'herkesin eğitim ve öğrenim hakkına sahip olduğu' yönünde milletlerarası bir teamöl oluşmuştur. Böylece 'eğitim ve öğretimin evrenselliği ilkesi' pozitif hukukça da kabul edilmiştir. Bu ilkeye aykırı düzenlemeler getirilerek yabancıların eğitim ve öğrenim özgürlüğünün sınırlandırılması, Anayasanın 16. maddesinde yer alan 'milletlerarası hukuka uygunluk' ölçütüne aykırılık oluşturacaktır.²³

Sığınmacı/mültecilere eğitim imkânı sağlanması konusunda 29 Nisan 2004 tarihli **AB Konsey Direktifi**, üye ölkelerin kendi vatandaşlarına olduğu gibi mülteci küçöklere eğitime tam katılma imkânı sağlanmasını öngörmektedir. Üye devletler yetişkin sığınmacı/mültecilere de, vatandaşlarına olduğu gibi genel eğitime ve diğer eğitimlere katılma imkânı sağlamalıdır.²⁴

Anayasaya göre yasa hükmünde olan **uluslararası sözleşmelerin yanı sıra, iç hukukta yer alan düzenlemeler** Türkiye'de bulunan sığınmacı bireylerin eğitim alanında ne tür haklara sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Anayasanın 42. maddesi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 4. maddesi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Ka-

13. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26/1. maddesi; Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin (ESKHK) 13(2)(a) maddesi; Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin (ÇHS) 28(1) maddesi.

14. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Madde 26/1) "...Teknik ve mesleksi eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır..."; Uluslararası Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (**ESKHK**) **Madde 13(2)(b)** "Teknik ve mesleki eğitim de dahil ikinci eğitimin farklı türleri, ve özellikle başlangıçta verilecek ücretsiz gelişirme eğitimi gibi her türlü uygun vasıtalarla, kural olarak herkesin girmesine ve yararlanmasına açık duruma getirilir; Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin (**ÇHS**) **Madde 28(1)** "Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar." (<http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Okuma/ESKHS.pdf>); (<http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23d.html/>), Erişim Tarihi:10.12.2015.

15. Uluslararası Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ESKHK), Madde 13(2)(d).

16. Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), Madde 28/1-c; ESKHK Madde 13/2-c.

17. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Madde:26/1.; ÇHS Madde 28(1)(e).

18. Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), Madde 2.

19. Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), Madde 2. Madde 29(1)(c).

20. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW); BÖLÖM III, Madde 10- Eğitimde fırsat eşitliği; Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (IAOKS), 5. Madde.

21. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (BMEHS) Madde:24.

22. T.C. Anayasası (Kanun No:2709, Kabul Tarihi:7.11.1982), 90. Madde, son fıkrası; "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir." (<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm/>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.

23. ÖZBEK Nimet, Türkiye'deki Yabancıların Öğretim ve Öğretim Özgürlüğü, s. 38-39, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, Nisan 2000. Ayrıca Mülteci çocukların eğitim hakkı için bakınız: Komisyon, Mülteci ve Sığınmacı Çocukların Eğitimine İlişkin Temel Bilgiler, İHAD (İnsan Hakları Araştırmaları Derneği) yay., 1. Baskı, Aralık 2010-Ankara, s. 46-80.

24. ACER Yücel, KAYA İbrahim, GÖMÜŞ Mahir, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica stratejisi, s.151, USAK Yay., Ankara 2010.

nununun 34, 59 ve 96. maddeleri, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2, 46 ve 52. maddeleri, 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanunun 7. maddesi, MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 29. maddesi, MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği 32. maddesi, 14/11/2002 tarihli ve 24936 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik, 6. 3.2004/25393 tarih ve sayılı Resmî Gazetede yayımlanan MEB Denklik Yönetmeliği ile Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 23/09/2014 tarih ve 4145933 sayılı yazısı ile yayımlanan 2014/21 sayılı Genelge bu alanla ilgili iç hukuktaki düzenlemeleri oluşturmaktadır.

Sonuç itibariyle eğitim ve öğrenim hakkının kullanılması bakımından vatandaş ile sığınmacı/mültecinin eşitliği esas getirilmektedir. Bu nedenle, sığınmacı/mülteci statüsündeki kişilerin zorunlu eğitim çağındaki çocuklarına, ülke vatandaşına sunulan eğitim hizmetleri kapsamında bir eğitim öğretim hizmeti sunma zorunluluğu karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun yetişkin sığınmacıların eğitim ve öğrenim talepleri için de geçerli olduğu söylenebilir. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, geçici korumadan faydalananların "ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanabileceğini"²⁵ belirtir. Bunu takip eden 22.10.2014 tarihli ve 29153 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliğine göre, yönetmelik kapsamındaki yabancılara 'eğitim hizmeti' verilebilir²⁶ ve yabancılara yönelik okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, dil kursları, meslek edindirme, beceri ve hobi kursları gibi eğitim faaliyetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında, MEB'in kontrolünde ve sorumluluğunda, MEB ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütölür ve belgelendirmesi yapılır.²⁷ Bakanlık kendisine verilen, sığınmacıların eğitim öğretim faaliyetlerinin çerçevesini belirlemek üzere göç yasasıyla²⁸ uyumlu olarak yayımladığı 2014/21 sayılı Genelge²⁹ ile Bakanlık

adına iş ve işlemleri yürütmek üzere Bakanlık ve iller düzeyinde komisyonlar oluşturulmuş, Geçici Eğitim Merkezleri ihdas edilmiş, sığınmacı öğrencilere hem bu Geçici Eğitim Merkezleri hem de Türk okullarına kayıt ve erişim imkânı sağlanmıştır. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesi gereği, Suriyeliler Geçici Koruma altındadırlar. Bu çerçevede Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okullara kayıtları için 'ikamet izni' istenmemekte yalnızca 'Yabancı Tanıtma Belgesine' sahip olmalarını yeterli görmektedir. Ancak, adı geçen mevzuatın, Suriyeli öğrencilere tanıdığı statü Irak'tan gelen öğrencileri kapsamamaktadır. Yani Iraklı sığınmacılar, kanunun genel hükümlerine tabi olarak Suriyelilerden farklı bir statüye sahiptirler. Kanunun yabancılar için tanıdığı haklara sahiptirler. Bunlara yabancılar için verilen 99'la başlayan kimlik numarası verilmektedir.

4. Mültecilere Yönelik Sunulan Eğitim Öğretim Hizmetlerinin Gelişimi

Kitlesele göçle ölkemize gelen sığınmacılara sunulan eğitim öğretim süreci, başından itibaren afet yönetimi şeklinde yürütölmüş olup ilgili Bakanlıklar görev alanlarında süreci yöneten AFAD'a destek olmuştur. Bakanlığa, 2011 Haziran ayında gelen görüş yazısı üzerine konuyla ilgili faaliyetlerin bir çerçeve kapsamında yürütölmesini sağlamak amacıyla Bakanlıkça yazı hazırlanarak Hatay iline gönderilmiştir. Bu kapsamda derslikler, bilgisayar sınıfları, yaygın eğitim kursları için imkânlar ölçüsünde atölyeler oluşturulmuş ve görevlendirilen Türk öğretmenler ile eğitim öğretim faaliyeti Eylül 2011'de başlatılmıştır. Sığınmacı akınının, artarak devam etmesiyle birlikte duruma acil çözüm olarak Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Adıyaman illerinde açılan kamplarda oluşturulan ortamlarda, Suriyeli öğretmenler eliyle ve Suriye müfredatıyla eğitim öğretim faaliyeti yürütölmeye başlanmıştır. Bu süre içerisinde bir taraftan Türk öğretmenler eliyle Türkçe müfredat üzerinden eğitim vermeye devam edilirken, dersliklerin boş olduğu ve ders dışı saatlerde Suriyeli öğretmenler kendi müfredatları ile tamamlayıcı eğitim çalışmaları yürütmüşlerdir. Krizin derinleşerek kamp bulunan illerin dışındaki kent merkezlerine yayılması ve ölkemizin söz konusu durum karşısında kayıt altına alınamayan sığınmacılara yönelik eğitim öğretim hizmetleri sunulması hususunda yasal engellerin olması nedeniyle beledi-

25. 6548 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 89/1. Madde. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.

26. 22 Ekim 2014 tarih ve 29153 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği, Madde 26/1., (<http://www.goc.gov.tr/files/files/20141022-15-1.pdf>) Erişim tarihi 11, 2015.

27. Geçici Koruma Yönetmeliği, Madde: 28.

28. 6548 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 28. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>), Erişim Tarihi:16.11.2015.

29. Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 23/09/2014 tarih, 4145933 sayılı ve Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri konulu yazı ile ilgili birimlere duyurduğu 2014/21 sayılı Genelge.

yeler, sivil toplum kuruluşları ve hayırsever vatandaşlar tarafından Suriyeli çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri amacıyla **eğitim merkezleri** oluşmaya başlamıştır.

Konunun paydaşları olan uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları ile yakın ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliğinin yayımlanmasının ardından 2014/21 sayılı Genelge çalışması tamamlanarak yayımlanmış, İllere Genelgenin uygulanaşına ilişkin talimatları içeren düzenleyici yazı gönderilmiştir. Genelge tanıtım toplantıları düzenlenerek yürütölen faaliyetlerin Genelge kapsamında dönüştürölmesi çalışmalarını başlatılmıştır. Sığınmacılara yönelik olarak sunulan eğitim öğretim faaliyetlerinin çerçevesini, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle birlikte, Milli Eğitim Bakanlığının ana mevzuatını oluşturan 4 kanun, 12 yönetmelik ile 1 yönerge, 1 genelge ve 1 kılavuzun ilgi tutularak hazırlandığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 23/09/2014 tarih ve 4145933 sayılı yazısı ile birimlere gönderilen **2014/21 sayılı GENELGE** içeriği oluşturmaktadır.

Genelgeye göre, Bakan tarafından görevlendirilen Müsteşar Yardımcısının koordinasyonunda, uygun gördüğü bir birim uhdesinde ilgili birimlerden görevlendirdiği personel ile oluşturulan Bakanlık Komisyonu ile, iş ve işlemler yürütölecektir. Görev alanı Genelgede ayrıntılı olarak belirlenen merkezde oluşturulacak Bakanlık Komisyonu ile, İllerde İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde, yabancılara yönelik eğitim öğretim faaliyeti ile ilgili iş ve işlemler yürütömek üzere il milli eğitim müdürü tarafından görevlendirilecek bir il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında bir **komisyon** oluşturulacaktır. Bu komisyonda, her tür ve derecedeki eğitim kurumundan en az bir müdür ve yabancı öğrencilerle mülakat yapabilecek yabancı dil öğretmeni veya tercüman ile vali tarafından gerekli görölen ilgili diğer kurumlardan (il göç müdürlüğü, il emniyet müdürlüğü, il AFAD müdürlüğü, il müftölüğü, il aile ve sosyal politikalar müdürlüğü, il sağlık müdürlüğü) yetkili birer kişi ve geçici eğitim merkezleri bulunan illerde eğitim koordinatörleri (kitlesele akından etkilenen illerde il/ilçe millî eğitim müdürlüklerine bağılı olarak faaliyet yürütömek üzere geçici eğitim merkezi/merkezleri kurulması durumunda bu merkezlerde yürütölecek eğitim faaliyetinin koordine edilmesi amacıyla geçici ola-

rak görevlendirilen eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfından personel) bulunacaktır. Kitlesele olarak o İl'e akın eden yabancılardan, eğitim öğretim konusunda deneyimli olanlar arasından komisyon tarafından belirlenecek temsilciler, gerek göröldüğünde komisyona davet edilebilecektir. Kitlesele akından etkilenen il ve ilçelerde milli eğitim müdürlüklerine bağılı olarak faaliyet yürütömek üzere valilik oluru ile geçici eğitim merkezi oluşturulacaktır. Bu merkezlerde verilen **eğitimin amacı**, kitlesele olarak ölkemize akın etmiş yabancı öğrencilerin, ölkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine devam edebilmelerini, ölkelerine döndüklerinde veya Bakanlığımıza bağılı her tür ve derecedeki eğitim kurumuna geçmek ve eğitimlerine ölkemizde devam etmek istemeleri halinde, sene kaybını önleyecek nitelikte olacaktır. Söz konusu faaliyetler, uygulamada birlik sağlanabilmesi amacıyla, Bakanlık tarafından özel olarak belirlenecek haftalık ders çizelgeleri ve öğretim programları üzerinden yürütölecektir.

Bu çerçevede, Bakan tarafından görevlendirilen Bakanlık Komisyonu belirlenerek, Temel Eğitim Genel Müdürlüğündeki Daire Başkanlığına bağılı olarak büro oluşturulmuştur. Yine Genelge hükümlerine uygun olarak İllerde İl Komisyonları kurulmuştur. Sığınmacıların kaldıkları geçici barınma merkezlerinde, ayrıca geçici barınma merkezi dışında sığınmacı öğrencilerin yoğun olarak buldukları yerleşim bölgelerinde Geçici Eğitim Merkezleri açılarak, sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetleri yürütölmeye çalışılmaktadır. Sığınmacı öğrencilerle ilgili iş ve işlemler illerde Temel Eğitim Şube Müdürlüğü üzerinden yürütölmektedir.

Türkiye'de bulunan zorunlu eğitim çağındaki sığınmacı çocuklar, gerekli belgelerle birlikte buldukları yerleşim yerindeki Milli Eğitim Müdürlüğü ve/veya eğitim kurumlarına velileri ya da yasal temsilcileriyle birlikte başvurarak kayıt olma hakkına sahiptirler. Vatandaşların zorunlu eğitim çağındaki çocuklarına parasız kamu hizmeti olarak sunulan eğitim hizmetlerinden, sığınmacı öğrenciler de parasız olarak yararlanabilmektedir. Sığınmacılarla ilgili yetkili makamlarca verilmiş bulunan 'Yabancı Tanıtma Belgesi' yeterli görölecek bu öğrencilerin okul kayıtları yapılmaktadır.

Sığınmacı öğrencilerin menşe ölkelerindeki eğitim durumlarını gösteren bir belge varsa, bu belgeler 05.03.2004/25393 tarih ve sayılı MEB

Denklik Yönetmeliği ve diğer düzenleyici işlemlere uygun olarak ve Genelge ilgi j) Denklik İşlemleri Kılavuzu 2011 çerçevesinde, müracaat ettikleri İl Milli Eğitim Müdürlükleri denklik birimince değerdendirilmekte, değerdendirme sonucunda uygun bulunan okul kademesi ve sınıf seviyesi belirlenerek müracaat sahipleri uygun görölen okullara yönlendirilmektedir. Bu komisyonlarda görev yapan personel arasında mümkün olduğunca Arapça bilen personel bulundurulmaktadır. Yine zorunlu eğitim çağında olup da ellerinde menşee ölkelerine ait eğitim durumuna ilişkin belgeleri olmayan sığınmacı öğrenciler ise, müracaat edilen İl Milli Eğitim Müdürlüklerince yapılan mülakatlar sonucunda yaş ve eğitsel durumları ile dil yeterlikleri gözönünde bulundurularak denkliği tespit edilen okul kademesi ve sınıf

lara yerleştireilmektedir. Türkçe bilgilerinin yetersizliği nedeniyle ya da okula ara verdiği için yıl kaybı nedeniyle Türk okullarına müracaat eden sığınmacı öğrenciler yetkili komisyonlar eliyle kendi yaş seviyelerine uygun sınıf seviyelerine uygun olarak yerleştireildikleri gibi, yaşça daha küçük öğrencilerin yer aldığı sınıflara da kaydedilebilmektedir. Özellikle yeni kayıt için gelen sığınmacı öğrencilerin sınıf tespitinde

daha incelikli bir yolun takip edilerek, 'dil becerileri, akademik yeterlikleri, geçmiş eğitim yaşantıları ve çocuğun yaşını'³⁰ dikkate almanın yanında her bir öğrencinin bireysel farklılığının özenle dikkate alınması daha doğru yol olarak gözükmektedir.

Bakanlıkça sığınmacı öğrencilere sunulan eğitim hizmetleri ağırlıklı olarak 2014/21 sayılı Genelge ile çerçevesi oluşturulan **Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)** üzerinden yürütölmektedir. Geçici Eğitim Merkezleri Türk okulları örgütlenmesi esas alınarak ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim seviyele-

rinden oluşun ve zorunlu eğitim dönemini kapsayan eğitim kurumlarıdır. Bu okulların bünyesinde imkânlar ölçüsünde okulöncesi/anasınıfları da yer almaktadır. Ölkemizde sığınmacılar için Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 10 ilde oluşturulan geçici barınma merkezlerinde ve ayrıca geçici barınma merkezi bulunmayan Ankara, Diyarbakır, Kocaeli, Konya, İstanbul, Batman, Mersin, Kayseri ve Siirt olmak üzere toplam 9 (10+9=19) ilde açılan GEM'lerde yürütölen eğitim öğretim faaliyetlerinin **amacı, sığınmacı öğrencilerin ölkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine devam edebilmelerini, ölkelerine döndüklerinde veya eğitimlerine ölkemizde devam etmeleri durumunda sene kaybı ya-**

şamalarını önlemektir. Türkçe öğretimini de içeren Bakanlıkça belirlenen haftalık ders çizelgeleri üzerinden, Suriye müfredatı içeriğiyle Arapça olarak sürdürölen, öğretmenlik yeterliğine sahip Suriyelilerin eğitim faaliyetlerinde gönüllü olarak görev aldıkları bir model ile eğitim öğretim faaliyetleri yürütölmektedir. Ders saatleri süresi, yazılı, sözlü değerdendirmeler, not ve puanlama vb. işlemler MEB sistemine uygun olarak yapılmaktadır. MEB e-okul veri sistemine benzer bir şekilde Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi Otomasyonu (**YÖBİS**) üzerinden yürütölen işlemler ile kayıtları ve yazılı dökümleri Arapça ve Türkçe olarak alınabilmektedir. GEM öğrencilerine karne ve ödöl, mezuniyet ya da ayrılma durumlarında ise başarı durumlarını

30. BMMYK, Improving Access to Education for Asylum-Seeker, Refugee Children and Adolescents in Central Europe, July 2011, (<http://www.refworld.org/pdfid/4e9bf50615.pdf>), Erişim tarihi: 17/11/2015.

gösteren belgeler verilmektedir. Ayrıca bu okullarda öğrenimini başarıyla tamamlayan öğrencilere (ve daha önce menşee ülkede lise ve dengi okulları bitirme belgesi bulunanlara) yönelik olarak Bakanlıkça merkezi olarak "Yabancı Öğrenciler için Lise Yeterlik ve Denklik Sınavı (YÖLYDS)" yapılmakta ve sınav sonucunda başarılı olanlara 'Lise Denklik Belgesi' verilmektedir. Ortaöğretim denklik belgesine sahip olan sığınmacı öğrenciler YÖK ve üniversiteler tarafından, bu öğrenciler için belirlenen mevzuatta yer alan şartları gerçekleştirmeleri halinde de Yükseköğretim kurumlarında öğrenim görme hakkını elde edebilmektedir.

Sığınmacı öğrenciler, Geçici Eğitim Merkezleri dışında, vatandaşlarımızın çocuklarının öğrenim gördükleri Türk okullarına da kabul edilmektedir. Eğitim dilinin Türkçe olduğu ve Türkçe müfredat içeriklerine uygun eğitim faaliyeti yürütülen Bakanlığımıza bağlı okullarda öğrenim gören sığınmacı öğrenciler, vatandaşlarımızın tabi olduğu aynı eğitsel ve yönetsel süreçlere ve prosedürlere tabidirler.

Milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürlükleri Genelgenin ruhuna uygun olarak kendilerine ulaşan sığınmacı velilerin eğitim taleplerini olumlu karşılayarak, öğrencinin özel şartlarına ve okula yakınlığına göre Geçici Eğitim Merkezlerine ya da Türkçe eğitim yapılan okullara yönlendirerek bu öğrencilere eğitim öğretim imkânı sağlamaktadır. Bununla birlikte eğitim talebinde bulunmayan yani müracaatta bulunmayan sığınmacı öğrenciler konusu, yani ülkemizdeki yasal mevzuata göre zorunlu eğitim çağındaki sığınmacı çocukların okullandırılması konusu ciddi bir problem alanı olarak yetkilileri meşgul etmektedir.

Sığınmacılara Türkiye'de sahip oldukları eğitim öğretim hakları hakkında bilgi vermek, sığınmacı yetişkinlere çalışma izninin tanınması okula erişiminin önündeki engelleri azaltacaktır.³¹ Suriyeli çocukların eğitime erişimlerinin sağlanması, erken evlilik yapma, orduya katılma ve radikalleşme gibi riskleri azaltacak; para kazanma potansiyellerini arttırarak, onlara istikrarlı bir ekonomik geleceğe kavuşma fırsatı sunacak ve bugünün genç Suriyelilerinin belirsizliklerle dolu geleceklerine daha donanımlı bir şekilde adım atmalarına olanak

sağlayacaktır.³² Bu riskleri ortadan kaldırmanın yolu devletin gözetimi ve denetimi altında sığınmacı çocukları okullandırarak ve kaliteli eğitim sunmaktan geçmektedir.

2015-2016 öğretim yılı Kasım ayı itibariyle 15.239 okulöncesi, 175.438 ilkokul, 69.449 ortaokul, 30.277 lise olmak üzere toplam **290.403** öğrenci okullandırılmıştır. Okula erişimi sağlanan bu öğrencilerin 78.707'si kamplarda bulunan Geçici Eğitim Merkezlerinde, 144.821'i kamp dışında bulunan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM toplam 223.528) eğitim alırken, 55.360 Suriyeli ve 11.515 Iraklı (toplam 66.875) öğrenci Türk okullarında eğitim almaktadır. Tüm okul kademeleri itibariyle kızlarda %47, erkeklerde %43, kız-erkek toplamda ise %45 oranında okullandırma sağlanmıştır. 2015 yılı sonu itibariyle 60.320 okulöncesi, 218.099 ilkokul, 172.544 ortaokul ve 174.192 lise (ortaöğretim) olmak üzere zorunlu eğitim çağında toplam 625.155 sığınmacı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğretim yılı sonu itibariyle hedef, 450 bin öğrencinin okula erişiminin sağlanmasıdır. Hedef gerçekleştirildi takdirde okullandırma oranı yaklaşık %75'lere ulaşacaktır.³³

Sığınmacı öğrenciler için inşa edilen okul binaları Bakanlığa bağlı okullarımızın hüviyetine uygun olarak benzer şekilde inşa edilerek dizaynları gerçekleştirilmektedir. Okul bahçeleri düzenlenmesi ve oyun alanlarının oluşturulması, anasınıfı tefrişatı, yetişkinler için meslek eğitiminin verildiği atölye ve kurs ortamları (dikiş, nakış, berber kursları gibi) resmi okul ve kurumlardakine benzer şekilde oluşturulmaktadır. AFAD, UNİCEF ve MEB işbirliği ile prefabrik Geçici Eğitim Merkezleri inşa edilmektedir. Çok az sayıda da olsa çadır okul/derslikler bulunmaktadır. Bunların yanında milli eğitim müdürlüklerince, Bakanlığa bağlı resmi okullarda ikili eğitim kapsamında açılan Geçici Eğitim Merkezleri de bulunmaktadır. Ayrıca Belediye gibi yerel kuruluşlar ve STK'ların desteğiyle tahsis edilen Geçici Eğitim Merkezlerinde sığınmacı öğrencilere yönelik eğitim öğretim hizmeti yürütülmektedir. 10 ilde kamp içinde 33 Geçici Eğitim Merkezinde 958 derslik, 16 ilde kamp dışında 265 Geçici Eğitim Merkezindeki 3.748 derslik olmak üzere toplamda

31. Save The Children, The Cost of War: Calculating the impact of the Collapse of Syria's Education System on the Country's Future, Air american Enstitutes For Research, Londra, England, (http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/images/The_Cost_of_War.pdf), Erişim Tarihi: 20.12.2015.

32. Price Phillip, "Education in Emergencies: Benefits, Best Practices, and Partnerships," Denver Üniversitesi, 2011, s. 4, (<http://www.du.edu/korbel/crric/media/documents/philprice.pdf>) Erişim tarihi: 16.09.2015.,

33. Bu veriler, MEB Temel Eğitimi Genel Müdürlüğü, Mülteci Eğitimi Bürosundan elde edilmiştir.

298 Geçici Eğitim Merkezindeki 4.706 derslikte³⁴ sığınmacı öğrenciler öğrenim görmektedir. Ülke düzeyinde 933 (öğretmenin dışında) personelle birlikte 852 Türk, 9.504 yabancı-gönüllü olmak üzere toplam 10.356 öğretmen sığınmacıların eğitim öğretim faaliyetlerinde görev almaktadır. Geçici Eğitim Merkezlerinde yer alan Türkçe derslerinin yanında yetişkin sığınmacıları da kapsayan yaygın eğitim kapsamında Türkçe dil kursları ve mesleki kurslar ile TÖMER dil kursları açılmaktadır. 04.11.2014-06.11.2015 tarihleri arasında 53.109'u Suriyeli olmak üzere 79.990 yabancı kursiyer kurslardan yararlanmışır.³⁵

Millî Eğitim Bakanlığının 2003 yılında yürürlüğe konulan projeyle Türkiye'de resmi ve özel tüm okullarda zorunlu eğitim basamağında öğrenim gören tüm öğrencilere ders kitapları ücretsiz dağıtılmaktadır. Bu kapsamda Türk okullarında eğitim gören sığınmacı öğrencilerin ders kitapları da ücretsiz olarak verilmektedir. Geçici Eğitim Merkezlerinde öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin her sınıf seviyesi için haftalık ders çizelgesinde belirlenen Türkçe derslerinde yerel imkân ve bağlantılarla Yunus Emre Enstitüsü ve Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığından (YTB) Türkçe ders kitapları temin edilmeye çalışılmaktadır. Arapça içerikli diğer ders kitapları ise, menşee ülke müfredatına uygun olarak, Suriyeli sivil toplum kuruluşları tarafından, Bakanlık ilgili birimiyle koordineli olarak, basımı gerçekleştirilmekte ve dağıtımı yapılmaktadır.

Yabancıların yükseköğretim ile ilgili tüm iş ve işlemleri YÖK tarafından yürütölmektedir. Bu bağlamda YÖK şu ana kadar aldığı kararlarla, sığınmacıların üniversite eğitimine yönelik "özel öğrenci" ve "yatay geçiş" gibi çeşitli adımlar atmıştır. Suriye uyruklular için öğrenim ücretleri kaldırılmışır. Ayrıca Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) tarafından sığınmacılara yönelik burs programları yürütölmektedir. Suriye'de yükseköğrenimini görürken, savaş nedeniyle ölkemize gelen öğrencilerin gerekli belgesi varsa denklik belgesi düzenlenip yatay geçiş hakkına sahip olmaktadırlar. Herhangi bir belge getiremeyenler ise beyan esas olmak üzere "özel öğrenci" olarak öğrenimlerine devam edebilmektedirler. Ortaöğretimi başarıyla

tamamlayan ya da bu kademe okulları bitirdiğine ilişkin denklik belgesi olan sığınmacı öğrenciler, genel hükümler çerçevesinde YÖK mevzuatında yer alan dil şartını ve diğer özel şartları taşımaları halinde kendileri için ayrılan yabancı kontenjanından yükseköğretim kurumlarına yerleşebilmektedirler. 2015-2016 eğitim öğretim yılı Aralık ayı itibariyle 3.033 Iraklı ve 5.560 Suriyeli öğrenci³⁶ Türkiye'de yükseköğrenim görmektedir.

5. Sonuç

Mart 2011 tarihinde başlayan iç karışıklıklarla başlayan olaylar beşinci yılını doldururken, Suriye'de en büyük insanlık dramlarından biri yaşanmaktadır. Türkiye, Suriye ile oldukça uzun kara sınırına sahip bir ülke olarak, yaşanan bu trajediden en fazla etkilenen ölkelerin başında gelmektedir. Ocak 2016 tarihi itibariyle ölkemizde bulunan Suriyeli sayısı 2.620.553'e ulaşmıştır. Türkiye, kitlemel göçle kendisine sığınan bu sığınmacılara gıda, sağlık ve eğitim hizmeti sunmaktadır.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu (genel hükümlerin yanında özellikle 4,20,22,24. maddeleri) ve Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 New York Protokolü başta olmak üzere, Türkiye'nin imzaladığı, *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*, *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme* gibi **uluslararası** sözleşmeler vatan-daş olmayan kişilerin haklarını güvence altına almaktadır. Uluslararası sözleşmelerde, ilköğretimin zorunlu ve herkes için ücretsiz" olacağı, ortaöğrenimin ise "genel olarak mevcut ve herkese açık kılınacağı" ifade edilmekte, ırk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın eğitim ve fırsat eşitliği sağlanması, özel ilgi gerektiren dezavantajlı kesimlerin eğitimden mahrum bırakılmaması, gerektiği belirtilmektedir. Bu sözleşmeler, devletleri, ayrımcılık yasağı ilkesine uygun olarak, sözleşmelerin gereklerini egemenlikleri altında bulunan topraklardaki tüm kişilere uygulamakla sorumlu tutmaktadır. Zaten Anayasanın 90. maddesi, normlar hiyerarşisi içerisinde uluslararası sözleşmeleri kanunların üzerine çıkarmaktadır. Anayasaya göre yasa hükmünde olan **uluslararası** sözleşmelerin yanı sıra, iç hukukta yer alan düzenlemeler Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (34, 59 ve 96. maddeleri) ve ilgili diğer hukuki düzenlemeler, Türkiye'de bulunan sığınmacı bireylerin eğitim alanında ne

34. Bu veriler, MEB Temel Eğitimi Genel Müdürlüğü, Mülteci Eğitimi Bürosundan elde edilmiştir.

35. Bu veriler, MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünden elde edilmiştir.

36. YÖK, (<https://istatistik.yok.gov.tr/>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.

tür haklara sahip olduklarına ilişkin dayanakları oluşturmaktadır. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 23/09/2014 tarih ve 4145933 sayılı yazısı ile yayımlanan 2014/21 sayılı Genelge Türkiye'de bulunan sığınmacılara sunulacak eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili iş ve işlemleri ayrıntılı olarak ortaya koyan iç hukuk düzenlemesidir.

Genelgeye göre, sığınmacı öğrenciler için Geçici Eğitim Merkezi adıyla, Milli Eğitim Bakanlığı okul örgütlenmesi esas alınarak, 4+4+4 şeklinde okul ihdas edilmiştir. Okula erişimi sağlanan sığınmacı öğrenciler çoğunlukla bu okullarda eğitim-öğrenim görmektedir. Bunların yanında sığınmacı veliler isterlerse okul çağındaki çocuklarını Türk okullarına da gönderebilmektedir. 2015-2016 öğretim yılı Kasım ayı itibariyle tüm eğitim kademelerinde toplam 290.403 öğrenci okullulaştırılmıştır. Okula erişimi sağlanan bu öğrencilerin 223.528'i Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim görürken, toplam 66.875 sığınmacı öğrenci Türk okullarında eğitim almaktadır. Okula erişimi sağlanan öğrenci oransal olarak %50'e yakındır. Bu öğretim yılı sonu itibariyle sığınmacı öğrencilerin %75'inin eğitime ulaştırılması hedeflenmektedir. Bakanlığın nihai hedefi **kayıp nesil** oluşmaması için okul çağındaki tüm sığınmacı öğrencilerin okula erişimlerinin sağlanmasıdır. Bakanlık, okul çağındaki öğrencilerin dışında, yetişkin sığınmacılara da 'hayat boyu öğrenme' kapsamında Türkçe kursları ve çok çeşitli alanlarda mesleki teknik kurslar yani meslek edinme kurslarına katılma ve sertifika alma imkânı sağlamaktadır. Ayrıca yükseköğrenim çağındaki sığınmacı öğrencilere, "özel öğrenci" ile "yatay geçiş" ve "öğrenim ücreti muafiyeti" gibi kolaylıklar tanınmıştır.

Kaynakça

- Kızılay, (http://www.kizilay.org.tr/dosyalar/134624865526.29082012_SURIYE_KRIZ_FAALIYET_RAPORU.GENEL26S.pdf), Erişim tarihi: 20/10/2015.
- 22 Ekim 2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği, (<http://www.goc.gov.tr/files/files/20141022-15-1.pdf>), Erişim tarihi 11, 2015.
- 6548 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.
- 6548 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 28. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>), Erişim Tarihi:16.11.2015.
- AB Geçici koruma Yönergesi, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/avrupa-birliginde-gecici-koruma_409_558_1096), Erişim Tarihi: 20.12.2015.
- ACER Yücel, KAYA İbrahim, GÜMÜŞ Mahir, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica stratejisi, USAK Yay., Ankara 2010.

- EKŞİ Nuray, prof. Dr., Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat, Beta Yay., 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul.
- BMMYK, Improving Access to Education for Asylum-Seeker, Refugee Children and Adolescents in Central Europe, July 2011, (<http://www.refworld.org/pdfid/4e9bf50615.pdf>), Erişim tarihi: 17/11/2015.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, (<http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23d.html/>) Erişim Tarihi:10.12.2015.
- Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (BMEHS), (http://www.tiemf.org.tr/arsiv/mevzuatlar/bm_engellihaklarisozlesmesi.pdf), Erişim Tarihi:11.02.2016.
- ERDOĞAN Murat, Doç. Dr., ÜNVER Can, Dr., Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş Beklentisi ve Önerileri, Rapor, Kasım 2015, TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu), yayın No:353, Ankara, (www.tisk.org.tr), Erişim Tarihi: 14.12.2015.
- 22 Ekim 2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği, (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm>), Erişim Tarihi: 12.02.2016.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097), Erişim tarihi: 20/10/2015.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/avrupa-birliginde-gecici-koruma_409_558_1096_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560_icerik), Erişim tarihi:20/10/2015.
- Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (IAOKS), (<https://burakgemalmaz.files.wordpress.com/2015/05/d-6-1965-dec-21-iaoks.pdf>), Erişim Tarihi:11.02.2016.
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim Tarihi:11.02.2016.
- İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, (<http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Okuma/ESKHS.pdf>); (<http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23d.html/>), Erişim Tarihi:10.12.2015.
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW), (<http://www.unicef.org/turkey/cedaw/gi18.html>), Erişim Tarihi:11.02.2016.
- Komisyon, Mülteci ve Sığınmacı Çocukların Eğitimine İlişkin Temel Bilgiler, İHAD (İnsan Hakları Araştırmaları Derneği) yay., 1. Baskı, Aralık 2010-Ankara.
- ÖZBEK Nimet, Türkiye'deki Yabancıların Öğrenim ve Öğretim Özgürlüğü, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, Nisan 2000.
- Price Phillip, "Education in Emergencies: Benefits, Best Practices, and Partnerships," Denver Üniversitesi, 2011, (<http://www.du.edu/korbel/crric/media/documents/philprice.pdf>) Erişim tarihi: 16.09.2015.
- Save The Children, The Cost of War: Calculating the Impact of the Collapse of Syria's Education System on the Country's Future, Air American Enstitutes For Research, Londra, England, (http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/images/The_Cost_of_War.pdf), Erişim Tarihi: 20.12.2015.
- T.C. Anayasası (Kanun No:2709, Kabul Tarihi:7.11.1982), (<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm/>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.
- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 23/09/2014 tarih, 4145933 sayılı ve Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri konulu yazı ile ilgili birimlere duyurduğu 2014/21 sayılı Genelge.
- Uluslararası Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHK), (<https://burakgemalmaz.files.wordpress.com/2015/05/a-2-1966-dec-16-eskhs.pdf>), Erişim Tarihi:11.02.2016.
- YÖK, (<https://istatistik.yok.gov.tr/>), Erişim Tarihi: 11.12.2015.

Türkiye'deki Suriyeli Geçici Sığınmacı Konumundaki Çocukların Eğitime Katılımı

Dr. Niyazi KAYA

Eğitim Uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Bir insan hastalanırsa tedavi olur ve iyileşir. Bir çocuk okula gitmezse, bu ileride büyük bir sorun olur – ya sokağa düşer, ya Suriye'ye döner ve savaşırken ölür, ya radikalleşir ve bir köktendinci olur, ya da Avrupa'ya ulaşmaya çalışırken denizde ölür¹.

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye'nin en uzun kara sınırı bulunan, tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik ve demografik ilişkileri olan Suriye'de 2011'de başlayan iç karışıklardan sonra aileleriyle birlikte veya yalnız Türkiye'ye göç eden, temel eğitim ve orta öğrenim çağındaki Suriyeli çocukların eğitime katılım durumu incelenmiştir. Araştırmada masabaşı araştırması yöntemi kullanılmış olup, betimsel analizler yapılmıştır.

Giriş:

Türkiye'ye Suriyelilerin Göçü

Suriye'de iç savaşın başladığı 2011'den bu yana yaklaşık 3 milyon Suriye vatandaşı Türkiye'ye gelmiş² ve hala gelmeye devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Suriye'deki iç savaştan kaçarak sığınan Suriyelilere sınırlarını ön koşulsuz olarak açarak, dış politikada "açık kapı" politikası olarak tanımlanan politikayı uygulamaya koymuştur. Türkiye'nin Suriye'deki iç savaştan kaçarak topraklarına sığınan milyonlarca kadın, çocuk ve erkek-

ten oluşan göç akınına sınırlı alanlarda "istikrarlı bir biçimde nitelikli standartlarda" hizmet sunması Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi başta olmak üzere konuyla ilgili faaliyet yürüten birçok kuruluş ve gözlemciler tarafından övgüyle karşılanmıştır³.

Türkiye'nin tüm dünya tarafından olumlu karşılanan ve zamanla ülke siyasetinde muhalefet partilerce sert eleştirilere maruz kalan bu "açık kapı politikası" Türkiye'yi dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkesi konumuna getirmiş⁴ ve Hükümetin açıklamalarına göre, Aralık 2015 itibariyle toplam 8 milyar ABD doları bir harcamayı aşarken, uluslararası bağışçılardan aldığı toplam katkı 300 milyon ABD dolarda kalmıştır⁵.

Türkiye, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmesi'ne taraf olmakla beraber, sözleşmenin sağladığı korumayı sadece Avrupa'dan gelen mültecilerle sınırlı tutan coğrafi çekinceyi koruyan tek ülkedir⁶. Türkiye hem bu sözleşme hem de Suriyeliler ile olan tarihi, sosyal, kültürel, dini gibi bağlantılarından dolayı Suriye'deki iç savaştan kaçan kişileri hukuken mülteci olarak tanımamakta onlara, krizin ilk günlerinden itibaren "misafir" olarak nitelemektedir. Bundan dolayı Türkiye, 12 Ekim 2011'de yaptığı yasal bir düzenle-

3. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, "2015 UNHCR Country Operations Profile – Turkey," <http://www.unhcr.org/pages/49e48e0fa7f.html> (erişim tarihi 16 Şubat 2016).

4. "UN hails Turkey, Largest Refugee Hosting Country," World Bulletin, 21 Haziran 2015, <http://www.worldbulletin.net/news/160970/un-hails-turkey-largest-refugee-hosting-country> (erişim tarihi 16 Şubat 2016).

5. Türkiye 2011'den Bu Yana Suriyeli Mültecilere 8 Milyar Dolar Harcadı, www.haberler.com, 16 Şubat 2016

6. 1951 Mülteci Sözleşmesi, başlangıçta II. Dünya Savaşı sonucunda Avrupa'da yerlerinden edilmiş mültecilerin durumunu çözmek üzere geçici bir anlaşma olarak tasarlandı. Ancak 1967 Protokolü ile coğrafi ve geçici kısıtlamaları kaldırıldı.

1. İstanbul'da, Suriyeliler için kurulan bir geçici eğitim merkezinin kurucusu ve Türkiye'de okuma şansı bulamayınca, savaşmak üzere Suriye'ye dönerek muhalif güçlere katılan ve 2012'de, 16 yaşındayken ölen bir gencin annesi; Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller – Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek, Human Rights Watch 2015.

2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Suriyeli Mülteciler Bölgesel Müdahale Planı, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=> (erişim tarihi: 16 Şubat 2016).

meyle⁷ "geçici koruma" rejimi kurarak, Suriyelilere ve Suriye'de yaşayan Filistinlilere, Türkiye'ye vizesiz giriş hakkı, zorla geri gönderilmeme ve insani yardıma erişim haklarını tanımıştır⁸.

Suriyelilere geçici koruma hakkını tanıyan yasal düzenlemeden sonra Nisan 2014'te yürürlüğe giren ve göçle ilgili oldukça kapsamlı bir kanun olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)⁹ Suriyeliler ve Suriye'den gelen Filistinliler için mevcut koruma planını, Suriyelilere yasal statü tanıyarak onların geçici barınma merkezleri dışında da yaşamalarına izin vermiştir. Ayrıca, Suriyelilerin kayıt altına alınmasını da kapsayan, sığınmayla ilgili konulardan sorumlu olan İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü adıyla yeni bir genel müdürlük kurulması, Suriyelilerin kayıt altına alınması, geçici barınma merkezlerinin kurulması ve onlara destek verilmesine yönelik hizmetinin niteliğini artırmıştır.

Suriyelilere Sunulan Eğitim Hizmetleri

İç savaşın başladığı andan itibaren Suriye'den Türkiye'ye doğru göç eden Suriyeli çocukların eğitimi için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Nisan 2014'de yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'yla uyumlu olarak yayınladığı 2014/21 no.lu Genelge'yle geçici korumadan yararlanan kişilerin eğitimiyle ilgili yeni düzenlemeler yapmıştır¹⁰. Bu genelgeyle, diğer tedbirlerin yanı sıra, yasa ve yönetmelikte eğitimle ilişkili olan kararların uygulamaya geçirilmesinden sorumlu olan il komisyonlarının kurulması, Suriye "geçici eğitim merkezleri" için akreditasyon sistemi oluşturulması ve devlet okullarına kayıt yaptırmak için "ikamet izni" değil "Yabancı Tanıtma Belgesi"nin yeterli olduğu karara bağlanmıştır¹¹.

MEB'in yayımladığı 2014/21 numaralı genelge, Suriyeli çocukların örgün eğitime katılımını engelleyen dil, hukuki, teknik ve altyapı engel ve

eksikliklerin kabul edilerek bunların ortadan kaldırılması için neler yapılması gerektiğinin kabul edilmesi açısından bir dönüm noktasıdır.

Türkiye'de, Suriyeli ilk ve ortaokul çağındaki çocuklara örgün eğitime katılımları için yaygın eğitim yolları dışında resmi eğitim kurumlarında ve geçici eğitim merkezlerinde eğitim hizmeti verilmektedir.

Suriyelilerin Resmi Eğitim Kurumlarındaki Eğitimi

Türkiye'deki bütün resmi eğitim veren okullar, kayıt altına alınmış ve geçici korumadan faydalanan ilk ve ortaokul çağındaki bütün Suriyeli çocuklara açıktır. 2014/21 no'lu genelgeye göre, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından verilmiş kimlik kartının (yabancı tanıtma belgesi) sunulması halinde bir devlet okuluna kayıt yaptırmak mümkündür¹². Okula kayıt yaptırmak ücretsiz olup, okula uzak yerlerde ikamet eden çocuklara ücretsiz servis aracı sağlanmaktadır.

Türkiye'de 77 ilde MEB'e bağlı devlet okullarında okulöncesi sınıflar dahil 30 bin 406'sı kız ve 30 bin 756'sı erkek olmak üzere toplam 61 bin 162 Suriyeli çocuk temel eğitimde; 2.263'ü kız ve 1.772'si erkek olmak üzere toplam 4.025 Suriyeli çocuk orta öğretimde öğrenim görmektedir (Tablo 1)¹³. Öğrenim gören çocuklar içerisinde kızların oranı yüzde 49,4, erkeklerin ise yüzde 50,6'dır. Bu dağılım Suriyeli ailelerin çocuklarını eğitime gönderirken cinsiyet ayrımı yapmadıklarını göstermektedir.

MEB'e bağlı resmi okullarda öğrenim görmeyen Suriyeli çocuğun bulunmadığı iller Ağrı, Batman, Bartın ve Bayburt iken, en çok çocuğun öğrenim gördüğü ilk on il sırasıyla; 14.661 öğrenciyle İstanbul, 9.408 öğrenciyle Gaziantep, 7.339 öğrenciyle Bursa, 4.954 öğrenciyle İzmir, 3.584 öğrenciyle Konya, 3.409 öğrenciyle Mersin, 2.860 öğrenciyle Adana, 2.819 öğrenciyle Hatay, 2.639 öğrenciyle Şanlıurfa, 2.321 öğrenciyle Kayseri'dir. Bu illerde öğrenim gören öğrencilerin Türkiye'de resmi devlet okullarında öğrenim gören Suriyeli çocuklara oranı yüzde 77,4 dür.

7. Brookings Enstitüsü, "Northern Exodus: How Turkey Can Integrate Syrian Refugees," 15 Nisan 2014, <http://www.brookings.edu/research/articles/2014/04/15-turkey-integrate-syrian-refugees-kirisci> (erişim tarihi 25 Ekim 2015).

8. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, "Frequently Asked Questions; Syrian Refugees in Turkey," Ekim 2013, <http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/faqenglish.pdf> (erişim tarihi 12 Şubat 2016).

9. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, No. 6458, yürürlüğe giriş tarihi 4 Nisan 2013, gayri resmi İngilizce çevirisi için http://www.goc.gov.tr/files/files/eng_minikanun_5_son.pdf (erişim tarihi 7 Şubat 2016).

10. Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 No.lu Genelge

11. Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 No.lu Genelge, Madde 4.

12. 2014/21 No.lu MEB Genelgesi, Madde 4(b).

13. MEB, 2 Şubat 2015

Tablo 1: Türkiye'de Resmi Eğitim Kurumlarında Öğrenim Gören Suriyeli Çocuklara İlişkin Veriler

Sınıf	Kız	Erkek	Toplam
Anasınıfı	2.050	2.069	4.119
1. Sınıf	10.447	11.069	21.516
2.	5.908	5.938	11.846
3.	3.480	3.502	6.982
4.	2.907	2.775	5.682
5.	2.145	2.003	4.148
6.	1.534	2.893	2.893
7.	1.099	1.118	2.217
8.	836	923	1.759
9.	707	575	1.282
10.	698	461	1.159
11.	451	452	903
12.	407	284	691
Toplam	32.669	34.062	66.131

Geçici eğitim merkezleri

Geçici eğitim merkezleri, kitlesel akından etkilenen il ve ilçelerde milli eğitim müdürlüklerine

bağlı olarak faaliyet yürütmek üzere valilik oluru ile oluşturulan eğitim merkezleridir¹⁴. Bu merkezlerde verilen eğitimin amacı, geçici sığınmacı konumunda bulunan çocukların, ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine devam edebilmelerini, ülkelerine döndüklerinde veya MEB'e bağlı her tür ve derecedeki eğitim kurumunda sene kaybına uğramadan eğitimlerine Türkiye'de devam etmelerini sağlamak üzere açılmışlardır.

Geçici eğitim merkezlerinde uygulamada birlik sağlanabilmesi amacıyla Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından özel olarak belirlenmiş ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanmış haftalık ders çizelgeleri uygulanmaktadır¹⁵.

14. Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 No.lu Genelge

15. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 10230228 7 235 / 4692453 sayılı ve 20 / 10 / 2014 tarihli Geçici Eğitim Merkezlerinde Uygulanacak Ders Çizelgelerine İlişkin Yazısı

GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZLERİNDE UYGULANACAK DERS ÇİZELGELERİ

Dersler		Sınıflar							
		İlkokul				Ortaokul			
		1	2	3	4	5	6	7	8
Zorunlu Dersler	Türkçe	5	5	4	4	5	6	5	5
	Matematik	5	5	5	5	5	5	5	5
	Hayat Bilgisi	4	4	3					
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	3
	Fen Bilimleri			3	3	4	4	4	4
	Yabancı Dil		2	2	2	3	3	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi					2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	1	1	1	1	1	1	1	1
	Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi ve Spor	2	2	1	1	1	1	1	1
	Arapça	7	5	5	5	5	5	4	4
Zorunlu Ders Toplamı		25	25	25	25	30	30	30	30
Dersler		Sınıflar							
		Lise (Sosyal Bilimler)				Lise (Fen Bilimleri)			
		9	10	11	12	9	10	11	12
Zorunlu Dersler	Türkçe	3	3	4	4	3	3	3	3
	Arapça	4	4	6	6	4	4	3	3
	Tarih	2	2	4	4	2	2		
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1	1	1	1	1	1	1
	Coğrafya	2	2	4	4	2	2		
	Matematik	6	6			6	6	6	8
	Fizik	2	2			2	2	4	4
	Kimya	2	2			2	2	3	3
	Biyoloji	2	2			2	2	3	3
	Felsefe			2	2			2	
	Sosyoloji			2	2				
	Psikoloji			2	2				
	Yabancı Dil	3	2	2	2	3	2	2	2
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar ve Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1
Bilgi ve İletişim Teknolojisi		1				1			
Ders Toplamı		30	30	30	30	30	30	30	30

MEB, uluslararası hukukun gereği olarak Suriyeli çocukların eğitim haklarından mahrum kalmamaları için merkezi Türkiye'de bulunan Suriye Geçici Hükümeti Eğitim Bakanlığı'yla işbirliği içinde geçici eğitim merkezlerinde uygulanacak olan öğretim programlarını (müfredat) geliştirmiştir. Bu kapsamda MEB, Suriye Geçici Hükümeti Eğitim Bakanlığı uzmanlarına program geliştirme konusunda 15 günlük eğitim vermiştir. Bu eğitimler sonucunda kampların hem içinde hem dışında faaliyet gösterecek olan geçici eğitim merkezlerinde, Suriye müfredatına bağlı kalarak ilk ve orta dereceli okullarda Arapça eğitim verilmek üzere öğretim programları ve ders kitapları basımı ve dağıtımını yapılmıştır. Öğretim programları ve ders kitaplarından Baasçılık ve Beşar Esad ve ailesi gibi Suriye Hükümeti'ni destekleyen konular öğretim programı ve ders kitaplarından çıkarılmıştır¹⁶.

Geçici eğitim merkezlerinde "Türk devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, güvenliğine ve menfaatlerine aykırı, Türk milletinin

milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri aleyhinde" eğitim ve öğretim yapılmamasına yönelik olarak MEB izleme ve değerlendirme çalışmaları yapmaktadır.

Türkiye'de 19 ilde 25'i kamp içinde 341'i kamp dışında olmak üzere toplam 366 geçici eğitim merkezinde, 5.552 derslikte, 953 Türk öğretmen, 10 bin 913'ü Suriyeli öğretmen olmak üzere 11 bin 866 öğretmen. okul öncesi dahil temel eğitim çağındaki olan 105 bin 906'sı kız, 107 bin 080'i erkek olmak üzere toplam 212 bin 986; ortaöğretim çağındaki olan 15 bin 360'ı kız 12 bin 266'sı erkek olmak üzere toplam 27 bin 626 (Tablo 2 ve 3); 250'si kız ve 276'sı erkek olan toplam 526 engelli öğrenciye eğitim verilmektedir.

Türkiye'de 19 ilde açılmış bulunan geçici eğitim merkezlerinde temel eğitim ve orta öğretimde 240.612 Suriyeli çocuk öğrenim görmektedir. Öğrenim gören çocuklar içerisinde kızların oranı yüzde 50,6, erkeklerin ise yüzde 49,4'tür. Bu oran Suriyeli ailelerin çocuklarını okula gönderirken ayırım yapmadıklarını aksine pozitif bir ayırım yaptıklarını göstermektedir.

16. UNICEF, Curriculum, Accreditation, and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, s.43-44.

Tablo 2: Türkiye'de Geçici Eğitim Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı¹⁷

Bulunduğu İl	Açılan Merkez Sayısı			Öğretmen Sayısı			Derslik Sayısı
	Kamp İçinde	Kamp Dışında	Toplam	Suriyeli Öğretmen	Türk Öğretmen	Toplam	
Adana	1	17	17	676	55	731	414
Adıyaman	1	1	2	105	51	156	33
Ankara	-	5	5	67	77	144	92
Batman	-	2	2	55	3	58	24
Diyarbakır	-	2	2	36	2	38	27
Gaziantep	4	45	49	1.619	62	1.701	996
Hatay	5	105	110	2.758	95	2.853	1.215
İstanbul	-	54	54	1.330	95	1.425	759
Kahramanmaraş	3	20	23	218	100	318	207
Kayseri	-	3	3	76	13	89	44
Kilis	4	19	23	684	166	850	258
Kocaeli	-	1	1	26	3	29	8
Konya	-	19	19	124	-	124	-
Malatya	1	2	3	225	25	250	49
Mardin	2	4	6	197	40	237	120
Mersin	-	15	15	723	43	766	294
Osmaniye	1	4	5	172	36	208	85
Siirt	-	1	1	10	1	11	9
Şanlıurfa	3	32	35	1.812	126	2.018	918
Toplam	25	341	366	10.913	953	11.866	

17. MEB, 2 Şubat 2015

Tablo 3: Türkiye'de Geçici Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin İllere Göre Dağılımı¹⁸

Bulunduğu İl	Temel Eğitim			Orta Öğretim		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Adana	3.458	3.426	6.884	406	326	732
Adıyaman	1.384	1.391	2.775	164	187	351
Ankara	1.252	1.231	2.483	59	32	91
Batman	406	387	793	65	59	124
Diyarbakır	354	366	720	84	60	144
Gaziantep	20.275	19.656	39.931	3.095	2.475	5.570
Hatay	19.816	20.825	40.641	3.688	2.966	6.654
İstanbul	10.627	10.706	21.333	1.303	1.105	2.402
Kahramanmaraş	4.822	4.872	9.694	455	268	723
Kayseri	629	671	1.300	117	75	192
Kilis	8.434	8.565	16.999	1.310	965	2275
Kocaeli	306	248	554	22	35	57
Konya	1.517	1.534	3.051	70	43	113
Malatya	1.512	1.570	3.088	364	262	626
Mardin	2.894	3.019	5.913	340	452	792
Mersin	5.217	5.347	10.564	1.086	790	1.876
Osmaniye	2.026	2.114	4.140	391	323	714
Siirt	47	58	105	-	-	-
Şanlıurfa	20.930	21.094	41.874	2.341	1.843	4.184
Toplam	105.906	107.080	212.986	15.360	12.266	27.626

18. MEB, 2 Şubat 2015

Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim alabilmelerine olanak sağlayan 2014 yılındaki yasal düzenlemeler yapıldığı kadar birçok dernek ve vakıf tarafından açılan veya desteklenen geçici eğitim merkezleri bugün resmi makamlarca izlenerek değerlendirilmektedir. Geçmişte yasal boşluktan kaynaklanan durumu fırsata çevirmek isteyerek bu eğitim merkezlerinde çocuklarına eğitim aldırarak isteyenlerden talep edilen yıllık eğitim ücreti bugün toplam merkezler içerisinde yüzde 5'e düşürülmüştür.

Bu geçici eğitim merkezlerinde nitelikli bir eğitim imkanının sağlanabilmesi için eğitim ve öğrenme ortamlarının koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda MEB'in ihtiyaç fazlası bulunan eğitim araçları, ders alet ve gereçlerinin bu merkezlere gönderilmesi konusunda tedbirler alınmalıdır.

Ayrıca kapasite üstünde eğitim veren geçici eğitim merkezlerinin daha geniş ve eğitime uygun binalara taşınması konusunda yerle yönetimler daha fazla sorumluluk alarak uluslararası sözleşme ve yasalarımızın kendine yükledikleri yükümlülüklerini yerine getirmelidirler.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye, 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşta kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyeli ailelere ve onların çocuklarına Türkiye sığınmacı ya da mülteci olarak davranmamış, sahip olduğu kadim medeniyetin gereği olarak onları misafir olarak görmüştür. Gelen misafirlerinin barınma ve iadesini giderdikten sonra onların yaşamlarını insani standartlara uygun olarak devam etmesine yönelik çalışmalara ağırlık vermiş ve bu kapsamda birçok yasal düzenlemeyle uygulamayı hayata geçirmiştir. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen Suriyeli çocukların nitelikli eğitime almalarına yönelik olarak gerekli çalışmaların zamanında ve nitelikli bir şekilde yapıldığını söylemek hakkaniyetli bir değerlendirme olmaz.

Suriye'de iç karışıklıkların başladığı 2011 yılından bu yana Türkiye'ye gelen 2 milyon 733 bin 784 Suriyeli bulunmaktadır¹⁹. Bu rakam baz alındığında Türkiye'de 1.5 milyon civarında Suriyeli çocuğun bulunduğu bir çıkarımda bulunulabilir. 0-6 yaş arasındaki çocuklar kapsam dışı bırakıldığında Türkiye'de iyimser bir tahminle yaklaşık bir milyon

19. Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın 9 Mart 2016 tarihli basın açıklaması

Suriyeli çocuğun en temel insan hakkı olan eğitim hakkından yararlanamadıkları sonucuna ulaşılabılır. Zira resmi devlet okullarında öğrenim gören Suriyeli çocuk sayısı sadece 306.385'dir. Suriye'de savaştan önce ilkokula gidenlerin oranının yüzde 99, ortaokula gidenlerin oranının ise yüzde 82 olduğu, ayrıca kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranlarının büyük ölçüde eşit olduğu göz önüne alındığında ülke içinde ve dışında yaklaşık 3 mil-

yon Suriyeli çocuk okul dışında kalmıştır²⁰. Bu sayı Suriye'nin savaştan önce okul çağındaki çocukların neredeyse tamamını eğitime katmayı başardığını ancak savaş sonrasında okul çağındaki çocukların okulsuz kaldığını göstermektedir²¹. Bu bağlamda uluslararası sözleşme ve iç hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için yapılması gereken öncelikli çalışmalar şunlar olmalıdır:

- MEB Suriyeli çocuklara yönelik olarak Türkiye'de sunulan eğitim hizmetini tanıtmak amacıyla Arapça veli rehberi hazırlayarak dağıtımını yapmalıdır.
- MEB Suriyeli çocuklara haklarını anlatmak için Arapça yazılmış bir hak arama rehberi geliştirmelidir.
- MEB, daha fazla Suriyeli çocuğun devlet okulunda öğrenim görmesini sağlayabilmek için ilave teşvik programları uygulamaya konmalı, bu kapsamda Türkiye'de dezavantajlı çocukla-

ra verilen şartlı eğitim yardımı gibi kaynakların Suriyeli çocuklara da verilmesine yönelik düzenleme yapılmasına yönelik girişimde bulunmalıdır.

- MEB, Suriyeli çocukların eğitimine erişim ve devamlarını sağlayan il / ilçe idarecileri, okul yöneticisi ve öğretmenlerini ödüllendirmeli, engel olanları ise cezalandırmalıdır.

- MEB, Türkiye'de günlük yaşam koşullarına uyumu kolaylaştırmak için Suriyeli çocuklar ve ailelerine yönelik hızlandırılmış Türkçe dil eğitim programları tasarlayarak uygulamaya koymalıdır.

- MEB, Suriyeli çocuklara yönelik olarak hizmet sunan başta uluslararası kuruluşlar olmak üzere dernek ve vakıfların kimler olduğu ve çalışmalarını hakkında kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmelidir.

- MEB, 2014 / 21 numaralı genelgenin ulusal ve yerel düzeyde uygulanmasına yö-

nelik etkin bir izleme ve değerlendirme sistemi kurmalı ve bu mekanizmadan elde edilen verileri kamuoyuna periyodik olarak sunmalıdır.

- Türkiye'de bulunan Suriyeli öğretmenlerin bilgi, beceri ve deneyimlerinden faydalanabilmek için kapsamlı bir kapasite geliştirme programı uygulamaya konulmalı ve bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara çalışma izni verilmelidir.
- Türkiye'deki sendikaları Suriyeli çocukların ve öğretmenlerin hak arama mücadelelerini yapabilmeleri için sendikal örgütlenme konusunda Suriyeli eğitimcilere eğitimler vermelidir.
- Eğitim sendikaları daha fazla Suriyeli çocuğun eğitim almalarını sağlamak için sorumluluk almalıdır. Bu kapsamda üyeleri olan okul yöneticisi ve öğretmenlerini teşvik edici "her çocuğun bir yetim kardeşi var" kampanyasına benzeri çalışmalar düzenlemelidir.
- Geçici Eğitim Merkezlerinde nitelikli eğitim hizmetinin sunulabilmesi için eğitim ve öğrenim ortamlarının asgari koşullarının sağlanabilmesi amacıyla bu merkezlere bütçeden daha fazla kaynak ayrılması için düzenleme yapılmalıdır.

20. UNICEF/UNICEF. (2015b) Education Under Fire: How Conflict in the Middle East is Depriving Children of Their Schooling. New York: UNICEF. http://www.unicef.org/mena/Education_Under_Fire.pdf

21. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi, Temel Eğitim Politikaları, Müberra Nur Emin, SETA, 2015, S. 13.

Mültecilerin Eğitim Hukuku ve Türkiye'deki Eğitim Sorunları¹

Ramazan GÜNDÜZ

Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi

Mültecilik ve Mülteci Hukuku

Başta hayati tehlike olmak üzere, siyasal, sosyal, dinî, kültürel ve başka nedenlerle yaşadıkları ülkeden bir başka bir ülkeye sığınan kimselere mülteci ya da sığınmacı² denir. Arapça kökenli bir kavram olan mülteci için din ve devletler hukukunda birçok haklar öngörülmüştür. İlticanın bir insan hakkı olduğunu kabul eden Birleşmiş Milletler II. Dünya savaşı sonrası Milletler Cemiyetinin düzenlemelerini yetersiz bularak yeni girişimlerde bulunmaya başlamıştır. 1947 yılında sadece Avrupalı mültecilere yönelik faaliyet gösteren Uluslararası Mülteci Örgütü (*International Refugees Organization – IRO*) kurulmuştur. IRO; ırk, milliyet, dini inanç siyasi görüş gibi nedenlerden kaynaklanan bir takım zulüm, işkenceden dolayı can ve mal güvenliğini kaybetme korkusuyla ülkesine dönmek için makul nedenleri olan kişileri mülteci (sığınmacı) kabul etmiştir. IRO'nun amacı ise bu insanların tekrar ülkelerine dönmesine yardımcı olmaktır. IRO'nun çalışmaları Avrupa'da yaşanan soğuk savaş sebebi ile mülteci sorununu çözme konusunda yetersiz kalmıştır. Bu sebeple Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde yeni bir birimin kurulmasına karar verilmiştir. BM Genel Kurulu 3 Mart 1949 tarihli karar doğrultusunda 1 Ocak 1951'den itibaren görev yapacak olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (*United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR*)'ni (BMMYK), kurmaya karar vermiştir. 14 Aralık 1950 tarihli genel kurul kararıyla BMMYK'nin anayasası niteliğindeki BMMYK'i tüzü-

ğü kabul edilmiştir. Ardından 28 Temmuz 1951'de kabul edilen ve 22 Nisan 1954'de yürürlüğe giren Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi) ve sonrasında bu sözleşmeyi tamamlar nitelikteki mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 Protokolü ile mülteci hukukunun anayasası denilebilecek belgeler meydana getirilmiştir.³

BMMYK'nin kurulmasının ardından mülteci olarak kabul edilmeye ilişkin şartların, mülteci olarak kabul edilen kişilere karşı uygulanacak muamelelerin ve standartların belirlendiği, aynı zamanda sözleşmeyi imzalayan taraf devletler açısından bağlayıcılığı olan Mültecilerin hukuki durumuna ilişkin sözleşmenin (Cenevre Sözleşmesi) birinci maddesinde mülteci şöyle tanımlanmaktadır:

1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi yüzünden zulme uğrayacağından korktuğu için haklı sebeplerle vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ülke dışında olan, söz konusu korku nedeniyle oraya dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi.⁴

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin eki niteliğinde, fakat bağımsız bir protokol olan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 (New York) Protokolü

1. Makalenin yazımı sırasında Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimleri hakkında bilgi veren ve Suriyeli öğretmenlerle görüşmemize yardımcı olan Düziçi Milli Eğitim Müdürü Ali Durmaz ve Geçici Eğitim Merkezi Müdürü Canan Durmaz'a teşekkür ederim. Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Ankara 2005, s.1434.

2. Türkçe Sözlük, *Türk Dil Kurumu* Ankara 2005, s.1434.

3. Osman Durmaz, *İslam'da Mülteciler Hukuku*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2014, s.17,18.

4. Meryem Doğan, *Türkiye'de Mültecilerin ve Sığınmacıların Uluslararası Hukuk Çerçevesindeki Temel Haklarının Sağlanması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2011, s. 17.

ile Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan tarih ve coğrafi sınırlandırma kaldırılarak mülteci tanımı 1951 yılından sonra da dünyanın her yerinde mülteci olmayı gerektiren durumla karşılaşan herkesi kapsar bir vaziyet kazanmıştır.⁵

21. yüzyılda devletlerin, siyasî, ekonomik ve stratejik hesapları insanları yurdundan edecek savaflara sebep olmuştur. En belirgin sebebi savaş olan iltica (mültecilik) bu duruma düşen insanları ciddi sıkıntılara maruz bırakmakla beraber mültecilere ev sahipliği yapan ülkelere de gerek hukuki gerek insani birçok mükellefiyetler yüklemektedir. Böyle temel bir sorumluluk ve zorunluluk ortada durmakta iken birçok devlet, uluslararası sorunların çözüm mercii olan BM'nin bu konuda umursamaz bir tavır sergilediği bütün kamuoyunun müşahede ettiği bir durumdur. Devletlerin mültecilerle ilgili hukuk kurallarını hayata geçirmede inisiyatif almamaları ve kendi ülke çıkarlarını ön planda tutup, siyasî ve ekonomik menfaatlerini insani değerlerin önünde tutmaları, sayıları milyonları bulan mültecileri adeta kendi kaderlerine terk etmeye zorlamaktadır. Devletlerin, mülteci sorununa kalıcı çözümler üretmek yerine, kayıtsız kalmayı yeğlemeleri, sorunun daha da büyümesine sebep olmaktadır. Mülteci sorunu tüm devletleri ilgilendirmektedir; devletlerin, ortak bir anlayış çerçevesinde yaklaşımları ve soruna ortak bir çözüm getirmeleri, hem devletlerin kendi güvenliklerini sağlama bakımından yarar sağlayacak, hem de mülteci sorununun ortadan kaldırılmasında ya da asgarî düzeye indirilmesinde fayda sağlayacaktır.⁶

Mültecilerin diğer insanlar gibi gerek insani gerekse hukuki olarak birçok hakları vardır. Başta yaşam olmak üzere bir insanın günlük hayatında ihtiyaç duyduğu barınma, yeme içme, sağlık, güvenlik gibi.⁷ Bu haklarının en önemlilerinden bir tanesi de eğitim hakkıdır. Eğitim insanın yaşam hakkı kadar önemli olmakla beraber aksatılması ileride telafisi mümkün olmayacak bireysel ve içtimali marazlara neden olabilecek bir haktır. Eğitimi olmayan veya yeterli eğitimi alamamış insan gerek kendi hayatını sürdürmede gerekse yaşadığı toplumun standartlarına ayak uydurmada daima sıkıntılarla karşılaşacaktır.

5. Durmaz, *age*, s.19.

6. Doğan, *age*, s. 38.

7. Mülteci ve Sığınmacıların hakları hususunda daha geniş bilgi için bkz.: Durmaz, a.g.e., s.79-93; Merve Dilan Ansen, *Türk Yabancılar Hukukunda Mülteciler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.

Uluslararası Sözleşmelerde Mültecilerin Eğitim Hakkı

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin Eğitim Hakkı ile ilgili 13 numaralı genelgesine göre eğitim hakkı, diğer insan haklarının gerçekleşmesi için olmazsa olmaz konumunda önemlidir. Ayrıca bu hak, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olan çocuk ve yetişkinlerin, onları toplum dışına iten ve toplumun genelini sahip olduğu imkânlardan mahrum kılan durumlarından kurtulmalarını sağlayan "güçlendirici bir hak"tır.⁸

Mültecilerin Eğitim Hakkını düzenleyen 1951 Cenevre Sözleşmesi de İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi (İHEB) ve Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (ESKHS)'nin öngördüğü prensibi ihtiva etmektedir. Sözleşmenin "Sosyal Durum" adı altında ele alınan bölümünde "Eğitim" başlıklı 22. maddede temel eğitime değinilmiştir. "İlgili düzenlemenin ilk fıkrasında, Taraf devletlere, temel eğitim konusunda mültecilere vatandaşlarla aynı muameleyi yapacaklarını söylemek suretiyle devlete vatandaşların temel eğitimleri konusunda hangi imkânlar tanınmışsa, mültecilere de aynı imkânları tanımakla ilgili bir yükümlülük yüklemiştir (m.22/1)."⁹

Temel eğitim hakkı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği İcra Komitesi'nin 47 no'lu kararında da benimsenmiş, tüm mülteci çocukların kendi kültürel kimliklerine uygun ve sığındıkları ülkenin de kültürüne adapte edecek yeterli bir eğitim almalarını ifade etmektedir. Temel eğitim düzenlemesinde mültecinin ikamet hakkında bir ifadenin yer almayışı, ülkede kalışı yasal konumda olmayan mültecilerin de, Sözleşmedeki temel eğitim hakkından yararlanmalarını mümkün kılmaktadır.¹⁰

Türkiye'de Sığınmacıların Eğitim Durumu ve Hukuki Alt Yapısı

Eğitim ve öğretim, bireyin topluma entegrasyonunun en önemli bir parçasıdır. Özellikle bulunduğu ülkenin kültürüne, diline, gelenek ve göreneklerine yabancı olan birini toplumda sorun

8. UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant)*, 8 December 1999, E/C.12.1999.10, available at: <http://www.refworld.org/docid/4538838c22.html> [erişim tarihi 2 Mart 2016].

9. Mürvet Ece Büyüçalık, *Mülteci Hukuku'nun Gelişimi ve Türkiye'de Mültecilerin Sosyal Hakları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2014, s164.

10. Büyüçalık, *age*, s.165.

çıkarmadan yaşatmanın en zor ama en verimli yolu o bireyi sistemli bir eğitim programına tâbi tutmaktır.

Eğitim, her bireyin sosyal ve kültürel gelişiminin bir paçası olması hasebiyle, bütün hukuk normlarında vazgeçilmez bir hak olarak yerini almaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 26. maddesi bütün herkesin ayırım gözetmeksizin eğitim hakkının olduğunu belirtmektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 22. maddesinde kendisine sığınan ülkelerin mültecilere eğitim sağlama sorumluluğunu açıkça belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim mevzuatı da yabancılara eğitim imkânı sağlamakta olup İçişleri Bakanlığının 1994 tarihli Yönetmeliği'nde ülkede kaldıkları süre zarfında mülteci ve sığınmacılara eğitim imkânının sağlanması gerektiğini belirtmiştir.¹¹

Türkiye'nin 1995 yılında taraf olduğu çocuk hakları sözleşmesine göre taraf ülkeler kendi memleketlerinde bulunan çocuklara ırk, renk, dil, siyasi düşünce, ulusal, etnik ve sosyal köken gözetmeksizin temel eğitim vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülük çerçevesinde ülkemizde sığınmacı ve mülteciler için bir dizi genelge ve yönetmelikler çıkarılmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 22 Eylül 2006 tarihli Mülteci ve Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ile ilgili Genelgesi Türkiye'de yasal olarak bulunan sığınmacı ve mülteci çocuklarının ilköğretim okullarına kabul edilmelerini, eğitim durumlarını gösterir resmi belge alabilmelerini kolaylaştırmayı öngörmektedir. Buna göre öğrenim görece çocuklara öğrenim sürelerince ikamet belgeleri harçtan muaf düzenlenmekte ve ikamet süreleri öğrenim yılı tamamlanıncaya kadar uzatılmaktadır.¹²

2006 tarihli uygulama talimatında mülteci ve sığınmacıların eğitim durumlarıyla ilgili Milli Eğitim Müdürlükleri koordinesinde sivil toplum kuruluşları ile de işbirliği içerisinde, mülteci ve sığınmacılar ile başvuru sahiplerinin çocuklarının okullara kaydı ve devamının sağlanması istenmektedir. Zira söz konusu şahısların ülkemizde buldukları süre içerisinde, Türk toplumu ile bütünleşmeleri ve ülkemizin sosyokültürel yapısına uyum sağlamaları açısından eğitimin rolü son derece önem

arz etmektedir. Bu nedenle, eğitim politikamız çerçevesinde, hem söz konusu çocukların toplumdan dışlanmalarının önüne geçilmesi, hem de özellikle üçüncü ülkelere yerleştirilme süreci uzun sürelerin toplumla kaynaşmasını sağlamak için pilot okullarda eğitim sağlanmasına ilişkin çalışmalar başlatılacaktır. Bu hizmetin yürütülmesinde sosyal yardımlaşma fonu, sivil toplum kuruluşlarından, belediyelerden destek alınabilecektir.¹³

1951 Mülteci sözleşmesi temel eğitimin dışında yüksek eğitim ve teknik mesleki eğitimden de mültecilerin, yabancılardan az olmamak kaydıyla yararlanmalarını öngörmektedir. Bu bağlamda "mültecilerin temel eğitim dışındaki eğitimleri mümkün olduğu ölçüde lehlerine olarak yabancı okullardan alınan mezuniyet belgeleri ve diplomaları kabul edilmesi suretiyle her türlü harçtan muaf olarak sağlanacak; ayrıca ilgili kişilerin burs imkânlarından da faydalanmaları mümkün kılınacaktır"¹⁴ hükmünü ortaya koymuştur.

Son olarak 22 Ekim 2014 tarihinde resmi gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile mülteci ve sığınmacıların eğitim hakları yeni bir düzenlemeyle belirlenerek belirli bir standarda oturtulmuştur. Yönetmelikte mülteci ve sığınmacıların eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığının uhdesine verilmiş olup Türkiye'deki eğitim müfredatı çerçevesinde düzenlemeler yapılmış; okul öncesinden yükseköğretime hatta lisansüstü eğitime varıncaya kadar eğitim hakkı tanınmıştır. Bununla da yetinilmeyerek her türlü dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kurslarının açılacağı yönetmelik kapsamına alınmıştır. Verilen eğitimin sonunda değerlendirme yapılarak uygun olanlara denklik belgelerinin verilebileceği belirtilmektedir.¹⁵ Bu yönetmelikle mülteciler ve sığınmacılar "geçici korunanlar" kapsamında değerlendirilmiş eğitim verilen mekânların ismi de "Geçici Eğitim Merkezi" olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar (Misafirler) ve Eğitimleri

2011 yılının Mart ayı itibariyle memleketlerinde yaşanan iç savaş nedeniyle kitlesel halde Suriye'den Türkiye'ye bir göç dalgası başladı. Baş-

11. 1994 Tarihli İltica Yönetmeliği, Madde 27.

12. Mustafa Tekin, *Türkiye'de Yaşayan Sığınmacı ve Mültecilerin Entegrasyonunda Yaşanan Sorunlar ve Avrupa Birliği Uygulamaları Bağlamında Çözüm Önerileri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalı. Ankara 2009, s.37.

13. Recep Korkut, *Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2010. s.92.

14. Mürvet Ece Büyükcılık, age, s165.

15. T.C. Resmi Gazete, 22 Ekim 2014, S. 29153.

langıçta Suriyelilerin burada uzun süre kalmaları ne Türkiye ne de Suriyeliler tarafından hesap edilmiyordu. Ancak savaş uzadıkça Suriyelilerin Türkiye'de ikametleri uzamış, bu uzun bekleyiş her iki taraf için de birçok problem meydana getirmeye başlamıştır. Bu problemlerin başında barınma ve çalışma sorunu gelse de uzun vadeli düşünüldüğünde en önemli sorun eğitim sorunudur.

Okul çağındaki sığınmacı çocukların gerek Türkiye'de gerekse diğer ülkelerdeki en temel sorunlarının başında eğitim haklarından yeterince faydalanamamak gelmektedir.¹⁶ Türkiye'de Suriyelilerin eğitim sorunun başında onların Türkiye'deki statülerinin belirsizliği önemli bir rol oynamaktadır. Suriyeliler Türkiye Cumhuriyeti devletinin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar göz önüne alındığında mülteci konumunda değillerdir. Türkiye 1951 Cenevre sözleşmesine "coğrafi sınırlama" ile taraf olmuştu. Türkiye bu sınırlama nedeniyle sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü verebilmektedir. Bu durumda Suriyeliler uluslararası hukuktan kaynaklanan mülteciler hukukuna tabi olamamaktadırlar. Türkiye devleti de çıkarılan yönetmeliğin isminden de anlaşılacağı üzere "geçici koruma" adı altında Suriyelilere bir takım haklar vermeye çalışmaktadır. Ancak bu uygulamanın dayanağını oluşturan 2001/55/EC sayılı AB Geçici Koruma Direktifinin dördüncü maddesi, geçici koruma rejiminin geçiciliğini vurgularcasına, bu korumanın süresini bir yıl olarak öngörmekte ve altı aylık periyodlarla en fazla iki yıla kadar uzatılmasına izin vermektedir.¹⁷ Bu da Suriyelilerin Türkiye'de fiilen geçiciliklerini yitirdikleri anlamına gelmektedir.

Türkiye, Suriye krizinin başından beri "açık kapı politikası" izlemektedir. Türkiye'ye gelmek isteyen Suriyelileri geri çevirmiyor. Ancak savaş başladığı dönemlerde yaklaşık elli bin Suriyeliyi kabul edebileceğini söyleyen Türk devleti bu gün yaklaşık üç milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmakta, onların barınmadan eğitime, sağlıktan güvenliğe birçok ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışıyor. Suriyelilere hukuken mülteci statüsü tanımasa da "Geçici Koruma Yönetmeliği"ne baktığımızda özellikle eğitim konusunda tanıdığı imkânlar uluslararası sözleşmelerin mültecilere verdiği haklarla aynı hatta daha fazladır.

Suriyelilerin eğitim hakkı ile ilgili Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler temel eğitimle ilgili olarak "herkes" ifadesini kullanmaktadır. Bu

16. Tekin, age, 38.

17. Büyükçalık, a.g.e., s.201.

itibarla geçici korunma kapsamında değerlendirilen Suriyelilerin temel eğitim almalarının mümkün olduğu açıktır. Ayrıca Türk iç hukuk mevzuatına göre 6-14 yaş aralığındaki tüm çocukların eğitim almaları zorunlu tutulmuştur. Dolayısıyla ülkede bulunan tüm çocukların ister ülke vatandaşı olsunlar ister yabancı olsunlar eğitim alma hakkına sahiptirler. Bu bağlamda temel eğitim çağındaki Suriyeli çocukların da bu haktan yararlanması mevzuat açısından mümkündür.¹⁸

2011 yılının Nisan ayından itibaren ülkemize sığınmaya başlayan Suriyelilerin eğitimi her ne kadar Kilis'teki önceden hazırlanan konteynir kentte gerek ilköğretim gerekse ortaöğretim binalarının bulunması hasebiyle hemen başlamıştı. Ancak savaşın bu kadar uzun süreceği öngörülmediği için buralardaki eğitim belirli bir plan ve programa bir türlü oturtulamadı. Suriyelilerin eğitiminde sığınma olaylarından yaklaşık iki yıl sonra özellikle Eylül 2013'ten itibaren bir düzenleme yapılmaya başlandı ki bu, eğitimde ciddi bir kayıp demektir. Bu tarihten itibaren Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından art arda önemli kararlar alınmıştır.¹⁹

Kamplarda yaşayan Suriyelilere kamp içinde, kamp dışında ikamet edenlerden ikamet izni olanlar okullara kayıt yaptırmak suretiyle ikamet izni olmayanlar ise misafir öğrenci statüsünde resmi kayıtları olmadan eğitim alabilmektedirler. Suriyelilerin eğitimi gerek Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında gerekse bazı sivil toplum örgütlerinin UNICEF, Türkiye Diyanet Vakfı, İHH başta olmak üzere Türkiye'de pek çok dernek, vakıf, hayır sahibi Türk ya da Suriyeli ile işbirliği içerisinde açılan Geçici Eğitim Merkezlerinde yapılmaktadır.

Sığınmacıların eğitiminde "geçicilik" düşüncesi belirli bir plan ortaya koymada epeyce gecikmelere neden olduğu gibi bir eğitim stratejisi belirlemeye de mani olmuştur. Bu belirsizlik Suriyeli sığınmacıların ülkemize gelmeye başladığı günden bu yana yetkililerin beyanatlarından da anlaşılmaktadır. Eğitimin en önemli parçası olan müfredat ve sığınmacıların eğitim dili ilk zamanlarda Suriye'deki sisteme göre olacağı açıklanmakta idi.

Sığınmacıların gelişinden yaklaşık bir buçuk yıl sonra dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer sığınmacılara Türkiye müfredatına göre Arapça eğitim verileceğini açıklamıştı. Milli Eğitim

18. Büyükçalık, a.g.e., s.220.

19. Ali Rıza Seydi, *Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar*, SDÜ, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Nisan 2014 S.31, s.270.

Bakanlığı o dönemde Suriyelilerin Türkiye'deki ikametinin kısa süreceğini göz önüne alarak bir plan hazırlamıştı.²⁰ Ancak giderek bu misafirliğin uzayacağı ortaya çıkmaya başlayınca bir strateji değişikliği yapıldı ve MEB Eylül 2013'te yayımladığı bir genelge ile eğitimin sadece kamplarla sınırlı kalmaksızın kamp dışındaki sığınmacıları da kapsayacak şekilde planlanması ve müfredatın da MEB kontrolünde Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacağı belirtilmiştir. Şu anda Suriyelilerin kamplarda ve geçici eğitim merkezlerindeki eğitimleri Arapça ve Suriye müfredatına göre Suriyeli öğretmenler tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin eğitimlerini belirli bir standartta devam ettirmeyi amaçlayan Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerin kayıt, sınav, okula devam durumları, sınav başarıları, e-okul sistemine benzer bir şekilde takip etmeyi amaçlayarak Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi'ni (YÖBİS) hayata geçirmiştir. 12. sınıftan mezun olan öğrenciler orta öğretimden mezun olduklarına dair diploma alabilecektir. YÖBİS Türkçe, İngilizce ve Arapça olarak hizmet vermektedir. Şu anda YÖBİS'e kayıtlı 150 bine yakın öğrenci bulunmaktadır. YÖBİS Türkçe, Arapça ve İngilizce veri girişi, belge düzenleme ve rapor alma özelliklerine sahip olacak şekilde hizmet vermektedir.²¹

Bakanlığa bağlı okullarda eğitim alan öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatına göre eğitim almakta iken Geçici Eğitim Merkezlerinde Eğitim alanlar ise Suriye müfredatına göre Suriyeli öğretmenler tarafından eğitimlerine devam etmektedirler. Eğitim dili Arapça hazırlanan müfredat tamamen Suriye'deki müfredatla aynıdır. Kitap kırtasiye ihtiyaçları da Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Bu da Suriyelilerin eğitiminde bir yeknesaklığın sağlanmasına engel teşkil etmektedir.

Gerek Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinin yanında yer alan açıklamalarından gerekse bizim yüz yüze görüştüğümüz Osmaniye ili Düziçi ilçesi Milli Eğitim müdürü Ali Durmaz'ın verdiği bilgilere göre geçici eğitim merkezleri UNICEF işbirliği ile açıldığı için buralara UNICEF'ten YÖBİS'e kayıtlı öğrenci miktarınca belirli bir yardım gelmektedir. Ayrıca burada eğitim veren Suriyeli öğretmenlerin maaşları da UNICEF tarafından ödenmektedir. Bu eğitim merkezlerinde haftada 5 saat Türkçe eğitimi verilmektedir. Türkçe eğitimi Türk öğretmenler

tarafından verilmekte olup maaşları da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca bu eğitim merkezlerinde yönetim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup her Geçici Eğitim Merkezinde bir müdür bulunmaktadır. Eğitim programını Milli Eğitim Bakanlığının belirttiği usul ve esaslara bağlı kalmak suretiyle Suriyeli öğretmenler düzenliyorlar. Buradaki Türk yöneticiler ise sadece yapılan işin takibatı, resmi prosedürleri takip etmek ve Suriyeli öğretmen ve öğrencilere rehberlik yapmaktır. Yani eğitimlerine her hangi bir müdahale söz konusu değildir.

Suriyeli Sığınmacıların Eğitiminde Temel Sorunlar

Bu makaleyi hazırlamak için Suriyeli sığınmacıların eğitim aldıkları geçici eğitim merkezindeki Suriyeli öğretmenler ve Türk yetkililerle görüşmemizde gerek Türk yetkililerden gerekse Suriyelilerden bazı sıkıntılar dile getirilmektedir. Bu sıkıntıların en önemlisi Suriyeli öğretmenlerin mesleki yetersizlik sorunudur. Görüşme yaptığımız, Osmaniye ili Düziçi ilçesindeki Suriyeli öğretmenlerin hiçbirinin, Suriye'de öğretmenlik yapmadığı, hatta bazılarının üniversite mezunu bile olmadığı müşahade edilmiştir. Eğitimin hiç verilmemesi kadar yetkili kişiler tarafından verilmemesi de sakıncalı bir durumdur. Bu konuda Türkiye hükümetinin de yeterli Arapça bilen öğretmen bulması imkânsız bir durumdur. Düziçi Milli Eğitim Müdürü Suriyeli öğretmenlerin Suriye'de ne tür bir eğitim aldıklarının da kontrolünün yapılamadığını, ibraz ettikleri belgelerin gerçek olup olmadığını tespit edemediklerini dile getirerek eğitim veriminin bu şekilde istenen seviyede olmayacağını vurgulamaktadır. Bunun çözüm yolu ise eğitimin Türk okullarında veya öğretmenlik formasyonu olan kişiler tarafından verilmesidir. Türkiye'de atama bekleyen öğretmenler aracılığı ile bu problem kısmen giderilebilir. Ancak bu defa da dil meselesi önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir de bu çözümün ekonomik maliyeti ayrıca ele alınması gereken bir konudur. Bunun maliyetinin sadece sığınmacılara ev sahipliği yapan ülkeye yüklenmesi, bu günkü şartlarda Türkiye için ağır bir maliyettir. Gelişmiş Batılı ülkelerin özellikle de Avrupalıların mülteci krizine tamamıyla güvenlik ve kendi ülkelerinin çıkarları noktasından bakmaları meselenin daha da derinleşmesine ve çözümsüz kalmasına sebep olmaktadır.

Ayrıca Geçici Eğitim Merkezlerindeki eğitimin kontrolünün de epeyce zor olduğu, bütün

20. Ali Rıza Seydi, *a.g.m.*, s,275.

21. <http://www.eokulogrenci.org/node/240>.(Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Yusuf Büyük, AA muhabirine yaptığı açıklama)

imkânlarla rağmen birçok güvenlik sorunuyla karşılaşıldığı dile getirilmektedir. Türkiye'deki sığınmacıların içinde çok farklı mensubiyetleri olan, farklı terör örgütleriyle bağlantıları bulunan kişilerin varlığından endişe edilmektedir. Üstelik bu şüphelilerden bazılarının da eğitimciler safında olduğuna dair duyular söz konusudur. Bu durum Suriyeli mültecilerin eğitim ihtiyaçlarını doğrudan engelleyen bir hadise olduğu gibi, Türkiye'nin uluslararası platformlarda zor durumda kalmasına bile neden olabilecek risklerdir. Bunun için eğitimin bir standardı ve sertifikası olması ve takibatının yapılması²² ilgililer tarafından acilen istenen unsurlardan biridir. Suriyeli öğretmenlerin ücretlerini UNICEF ödemektedir; fakat yetkililer ücretlerin Türkiye şartlarında yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Diğer ciddi bir sorun ise öğretmen, öğrenci ve diğer insanlarla iletişim meselesidir. Eğitimin en önemli aracı olan dil gerek öğrenci gerekse öğretmen açısından önemlidir. Geçici Eğitim Merkezlerinde öğretmenler Suriyeli, yönetici ise Türkiye'den bir yetkilidir. Düziçi Geçici Eğitim Merkezi Müdüresiyle ile yapılan görüşmede, Suriyeli öğretmenlerin kendilerini ifade edecek kadar Türkçe bilmelerine rağmen, Türkçe konuşmayı fazla istemedikleri, bunun da iletişim sorununa yol açtığı dile getirilmiştir. Ayrıca Geçici Eğitim Merkezlerinde Türkçe öğretmeni bulunması ve Halk Eğitim Merkezi tarafından Türkçe dil kursları açılmasına rağmen Suriyelilerin rağbet etmemesi, Türkçeyi öğrenmek istemedikleri kanısını ortaya koymaktadır. Bunun da çözümü için Suriyelilere Türkçe hususunda bilgilendirici ve özendirici seminer, konferans gibi programların düzenlenmesi bir çözüm olarak ortaya konulmaktadır. Ayrıca buralarda iletişim sorununun çözümü için tercümanların istihdamı da gerekli görülmektedir.

Suriyeliler için oluşturulan geçici eğitim merkezinde eğitim müfredatıyla da ilgili bazı sorunlar dile getirilmektedir. Bunların başında müfredatın her ne kadar Suriye eğitim programına göre hazırlanmakta ise de içerik olarak Suriye eğitimine göre daha basit olduğudur. Bu sorun gerek Geçici Eğitim Merkezinde gerekse Türk okullarına giden Suriyeliler tarafından dile getirilmekte olup Suriye'deki eğitimin Türkiye'deki eğitime göre daha zor olduğu dillendirilmiştir. Bu, aslında bir zorluk kolaylık meselesinden ziyade bir sistem meselesidir. Suriye'de eğitimin ezber sistemine

dayanması, Türkiye'de ise daha çok oluşturmacı felsefeye dayalı öğretimin deneniş olması mültecilerin eğitimlerinde önemli meselelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suriyeliler tarafından dillendirilen bir diğer sıkıntı, müfredatın Suriye eğitim sistemine göre hazırlanmasına rağmen bazı yönleriyle Suriye sistemine uymadığı yönündeki eleştirilerdir. Bu uyumsuzluklardan biri yabancı dil eğitiminin ve din eğitiminin birinci sınıfta başlamamasıdır. Suriyeliler özellikle din eğitiminin birinci sınıftan itibaren başlamasını istemektedir. Dil eğitiminde de aynı istek tartışılmaktadır. Türkiye'de dil eğitimi ikinci sınıfta başlamaktadır ancak din eğitimi ise dördüncü sınıfta verilmektedir. Türkiye'de öteden beri bir dil eğitimi sorunu olduğu dillendirilmektedir. Ancak din eğitiminin geç başlaması, çocuğa küçük yaştan itibaren belirli bir inanç bilinci verilmesi açısından önemlidir.

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılar istedikleri takdirde devlet okullarına da kabul edilmektedir. Ancak Türk ve Suriyeli yetkililer Suriyeli öğrencilerin ve ailelerin Türk okullarını tercih etmedikleri yönünde görüşler bildirmiştir. Bunun temel sebepleri ise Türk okullarında Arapça öğretilmemesi ve din eğitimi konusundaki kuşku-larıdır. Ayrıca dışlanma korkusu da dile getirilen çekincelerdendir. Aslında Türkiye'de Arapça öğretilen İmam-Hatip Liseleri bulunmaktadır. Ayrıca buralarda temel İslam bilimleri dallarının eğitimi de verilmektedir. Suriyeli mülteci öğrenciler Türkiye'deki okulları tam anlamıyla tanıyamamış görünmektedir. Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki İmam Hatip Liselerine kabulü durumunda Arapça eğitimine pozitif katkı yapacakları beklentisi vardır. Aynı zamanda bunun kültürler arası etkileşimi olumlu yönde etkileyeceği umulmaktadır. Geçici Eğitim Merkezleri yetkililerinin, Suriyelilerin uzun süreli kalmaları durumunda eğitimlerinin Geçici Eğitim Merkezlerinde devan edilmesinin ciddi sorunlara sebep olacağı yönünde kuşku-ları vardır.

Milli Eğitim Bakanlığının gelecek yıldan itibaren Geçici Eğitim Merkezlerine öğrenci alınmaması yönünde bir talimat yayımladığı bilinmektedir. Bu da Suriyelilerin savaş bitse dahi ülkemizde beklenilenden daha fazla kalacağı kanaatinin yaygınlaştığını göstermektedir. Bu durumda Suriyeli öğrencilerin eğitiminin sistemli Türk okullarında yapılması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Geçici Eğitim Merkezindeki Suriyelerin Türk okullarını tercih etmemelerinin sebeplerinin yersiz olduğunu bizim kendileri ile görüştüğümüz

22. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151006_suriye_selin, (Erişim tarihi, 09.03.2016).

Düziçi İmam Hatip Lisesi'ne devam eden bazı Suriyeli öğrenciler ortaya koydular. Bu öğrenciler her hangi bir uyum sorunu yaşamadıklarını, eğitimden ve öğretmenlerden memnun olduklarını asla bir dışlanma yaşamadıklarını, aksine Türk öğrenci ve öğretmenlerin kendilerine sahip çıktıklarını dile getirdiler. Bu öğrenciler bir iki yıl gibi kısa bir sürede Türkçeyi de anlayacak ve anlatacak seviyede öğrendiklerini belirterek dil konusunda fazla bir sıkıntı çekmediklerini belirttiler. Savaşın bitmesi halinde ülkelerine dönüp dönmeyecekleri sorulduğunda bazıları en azından burada eğitimlerini tamamlamak istediklerini bazıları da dönmek istediklerini belirttiler. İster istemez Türk eğitim sistemine adapte olan bu öğrenciler memleketlerine döndüklerinde tekrar adaptasyon sorunu yaşama endişesi taşımaktadırlar. Bu da, kaçınılmaz bir vakia gibi görünmektedir. İmam Hatip Liselerinde yeterli derecede dini eğitim ve bilginin veriliyor olması, din eğitimi yönündeki endişelerin önünü tıkamaktadır. Bu öğrenciler, bir takım farklılıkları dile getirirler de din eğitiminin içerik ve metoddan memnun gözükmektedirler.

Sonuç

Yirmi birinci yüzyılın kapitalist ekonomik sistemi, siyasi ve ekonomik bakımdan uluslararası eşitsizlikler üretmektedir. Çeşitli sebeplerle kendi ülkelerinde bunalan ve hayati tehlikelerle karşılaşan insanlar daha iyi bir hayat için yeni yerler aramaktadır. Bu arayışlarında uluslararası hukukun kendilerine sağladığı mülteci haklarından yararlanmaya çalışmaktadırlar. Bu yüzyılın en dramatik iltica olayı, ülkelerinde çıkan savaş yüzünden milyonlarca Suriyelinin farklı ülkelere dağılmasıdır. Bu sebeple üç milyona yakın Suriyeli Türkiye'de ikamet etmektedir.

Nisan 2011'de başlayan kitlesel göç ile Türkiye'ye gelen sığınmacılardan yaklaşık yedi yüz bine yakını eğitim çağındaki çocuk ve gençtir. Türkiye, uluslararası hukuk kurallarından önce insani ve ahlaki bir görev olan her insanın yaşama hakkına olan saygısı, geleneklerinden ve inançlarından gelen vicdani duygularıyla Suriyeli mültecilere kapılarını açarak, barınmadan güvenliğe sağlıktan eğitime birçok hizmet götürmektedir.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye sığınmaya başladıkları günden itibaren yapılan işlerin başında eğitim hizmeti gelmektedir. Konteynır kentlerdeki okullarla sığınmacılara eğitim imkânı sağlanmaktadır. Böylece, Suriyeliler için dile getirilen "kayıp

nesil" tehlikesini ortadan kaldırmak amaçlanmaktadır. Ancak ne Suriyelilerin buradaki ikametlerinin bu kadar uzun süreceği ne de mülteci sayısının bu kadar artacağı öngörülmediğinden, geçicilik anlayışı eğitim politikasının temel prensibi olmuştur. Bu anlayış her ne kadar son zamanlarda terkedilip devamlılık anlayışı egemen olduysa da henüz sorunların üstesinden gelinecek yapılanma ortaya konamamıştır. Bunun açık örneği Geçici Eğitim Merkezlerinde görülmektedir. Suriyelilerin bu eğitim merkezlerinde aldıkları eğitimin yetkinliği ve verimliliği son derece tartışmalıdır. En başta eğitim sisteminin temel unsuru olan öğretmen en önemli eksik olarak durmaktadır. Ayrıca sığınmacıların ülke insanına sosyal ve kültürel uyumunda ciddi şikâyetler vardır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı bu yıldan sonra Geçici Eğitim Merkezlerine öğrenci alınmaması yönünde karar almıştır. Böylece ivedilikle Suriyeli çocukların Türkiye'nin normal okullarına kayıt edilmesi planlanmaktadır. Bu kadar yoğun bir sığınmacı nüfusuna eğitim vermek gerek ekonomik gerekse personel açısından ciddi zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu sebeple, uluslararası örgütlerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça:

- 1994 Tarihli İltica Yönetmeliği, Madde 27.
- Ansen, Merve Dilan, *Türk Yabancılar Hukukunda Mülteciler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.
- Büyükcılık, Mürvet Ece, *Mülteci Hukuku'nun Gelişimi ve Türkiye'de Mültecilerin Sosyal Hakları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2014,
- Doğan, Meryem, *Türkiye'de Mültecilerin ve Sığınmacıların Uluslararası Hukuk Çerçevesindeki Temel Haklarının Sağlanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2011.
- Durmaz, Osman, *İslam'da Mülteciler Hukuku*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2014.
- Korkut, Recep, *Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2010.
- Seydi, Ali Rıza, *Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar*, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2014 S.31.
- T.C. *Resmi Gazete*, 22 Ekim 2014, S. 29153
- Tekin, Mustafa, *Türkiye'de Yaşayan Sığınmacı ve Mültecilerin Entegrasyonunda Yaşanan Sorunlar ve Avrupa Birliği Uygulamaları Bağlamında Çözüm Önerileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalı. Ankara 2009.
- Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Ankara 2005.
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151006_suriye_selin.
- <http://www.refworld.org/docid/4538838c22.html> [accessed 2 March 2016].
- <http://www.eokulogrenci.org/node/240>.

Sosyal Dışlanma Bağlamında Gaziantep'te Suriyeli Sığınmacıların Eğitim İmkânlarına Erişimi: Bir Saha Araştırmasından Yansıyanlar¹

Yusuf EKİNCİ

Öğretmen, Mevlana İlkokulu, Gaziantep.
Doktora Öğrencisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Yrd. Doç. Dr. A. Çağlar DENİZ

Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Yrd. Doç. Dr. Banu HÜLÜR

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

Giriş

Suriye'de 2011 yılının Mart ayında rejime karşı demokratik sokak gösterileriyle başlayan ve sonrasında sürekli bir savaş halini alan süreç, çevre ülkeler ve küresel güçlerin müdahalesiyle yüz binlerce ölü ve yaralının yanı sıra, komşu ülkelere doğru göçlerle birlikte büyük bir insani trajediye dönüştü. Türkiye'nin; Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Hatay ve Kahramanmaraş gibi sınır şeridindeki illerinde yoğun bir Suriyeli nüfus birikmeye başladı. Türkiye'ye sığınanlar iki şekilde yerleştiler. Birinci kesim, mülteci kamplarına yerleşti. Burada hükümetlerin sunduğu imkânlarla çadır veya konteyner kentlerde yaşamaya başladılar. İkinci kesim ise sığındıkları ülkelerde sınıra yakın yerlere ya da ülkedeki büyük şehirlerin çeperlerine yerleştiler.² İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verdiği rakamlara göre 15 Ocak 2016 tarihi itibarıyla Türkiye genelindeki

sığınmacı nüfusu toplam 2.540.284'tür. Bunların yaklaşık %10'u (269.193) geçici barınma merkezlerinde, %90'ı (2.271.591) ise kamp dışında yaşamaktadır. Göç İdaresi'nin il bazında verdiği rakamlara göre ise Gaziantep'te geçici barınma merkezlerinde ve dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısı 325.874'tür.³ Bu sayıların kayıtlı sığınmacılar için geçerli olduğunu ve saha araştırmamız boyunca kayıtlı (Geçici Koruma Belgesi) olmayan çok fazla sığınmacı ile karşılaştığımızı hesaba katarsak, tahmini nüfusun verilen rakamlardan çok daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Şehirlere yerleşen sığınmacılar içerisinde bazıları, göç yazınında bir olgu olarak görüldüğü gibi aile ve akrabalık ilişkilerini kullanarak hedef ülkeye/şehre yerleştiler. Özellikle aile, akrabalık ve hemşerilik ilişkileri sayesinde bir dayanışma imkânı bulan sığınmacılar, bu sayede sorunlarını ve sıkıntılarını hafifletebilmektedirler (Erder, 2002:43; Hynes, 2011:155-170). Fakat sığınmacılar her ne kadar bu tür ilişki ağlarıyla sorunlarını hafifletebilseler de, sığınmacı olmanın adeta bir kaderi haline gelen sosyal dışlanma, mevcut sorunlara yeni sorunlar eklemekte ve sığınmacıların yerleştikleri toplumda çeşitli boyutlarda dışlanmalarına sebebiyet vermektedir.

1. Bu çalışma, 2014 yılının Ağustos ayından 2015 yılının Ağustos ayına kadar geçen sürede gerçekleştirilen bir saha araştırmasından elde edilen verilerden de yararlanılarak yazılmıştır. Saha araştırmacı bu sürece yayılsa da, ağırlıklı olarak 2015 yılının Ocak ve Şubat aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 100'ün üzerinde katılımcı ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bununla beraber katılımlı gözlemler ve doküman incelemeleri de araştırmayı beslemiştir. Araştırmanın ana teması "Günlük Hayat Sosyolojisi bağlamında Suriyeli sığınmacılar" olmakla beraber, bu makale, araştırmadan elde edilen ilgili bulguların "Suriyeli sığınmacıların eğitim imkânlarına erişimi" teması özelinde düzenlenmiş ve yazılmış halden oluşmaktadır.

2. Bu çalışmanın konusu bu ikinci tür yerleşmedir; çadır ve konteyner kentlere yerleşenler bu çalışmanın konusu dâhilinde değildir.

3. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). "Geçici Koruma". http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (Erişim: 23.01.2016).

Sosyal Dışlanma ve Eğitim

En genel anlamıyla sosyal dışlanma, toplumun geri kalanından yalıtılmayı, dışlanmayı ve ötekileştirmeyi ifade etmektedir. Sosyal dışlanma, toplumsal dâhil olma sürecindeki yetersizlik, uyum ve entegrasyon probleminin yaşanması gibi sorunlar dâhilinde ortaya çıkmaktadır. Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği tanıma göre Sosyal dışlanma (social exclusion), kişilerin yoksulluk, temel eğitim becerilerinden mahrumiyet ya da ayrımcılık dolayısıyla toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılmalarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Bu durum bu kesimin bir yandan emek piyasalarına, gelir getirici faaliyetlere, eğitim ve öğretim imkânlarına ulaşmasında zorluklar meydana getirirken, diğer yandan da toplumsal ve çevresel ağlar ve etkinlikler kurmasında engeller oluşturmaktadır. Bu kesimin elindeki güç, oldukça sınırlı olup, karar alma süreçlerine katılımları sınırlı gerçekleşmektedir; dolayısıyla bu kesim genelde kendini güçsüz ve günlük yaşamını etkileyecek kararların alımında kontrolü elinde tutmaktan aciz hisseder (Joint Report on Social Inclusion, 2005:10).

Çeşitli tanımlar olmasına rağmen sosyal dışlanma konusunda ortak bir anlayışın olduğu söylenebilir: Sosyal dışlanma sadece maddi yoksunluk ve maddi kaynakların yetersizliğiyle ilgili değil, aynı zamanda bazı kişi ve grupların toplum içerisinde marjinalleşmesi süreçleriyle de ilgilidir (Millar, 2007:3). Sosyal dışlanma kategorisi içerisinde, özellikle göçmenler, geçici ve güvencesiz işlerde istihdam edilenler, çocuklar, eğitimsizler, kadınlar, yaşlılar, hükümlüler ve engelliler sayılabilir.

Bilindiği gibi yerleşik olduğu varsayılan bir topluma dışarıdan yeni bir grup geldiği zaman bu kesim istenen düzeyde toplumun içine alınamayabilmekte ve dışlanma sorunları gündeme gelebilmektedir. Yani, göç tecrübesi ve göçmenler, sözü edilen maddi imkânsızlıklar, dışlanma sarmalını sergileyen en yaygın olgu olarak ortaya çıkmaktadır (Adaman ve Keyder, 2006:8). Dolayısıyla çoğu zaman sosyal dışlanma, göç olgusunun ardından ortaya çıkmakta ve göç edenler toplumdaki dışlanma potansiyeliyle birlikte var olmaktadır. Bu, hem göçmen olmaktan, hem de ekonomik sebeplerden kaynaklanmaktadır. Suriyeli sığınmacılar da hem göçmen olduklarından emek piyasaları ve eğitim gibi alanlardan dışlanmakta ve dolayısıyla yoksullaşmakta hem de yoksullukları nedeniyle

dışlanmaktadır. Bu her iki nedensellik de birbirini beslemektedir.

Gaziantep ve Kilis'te Suriyelilerin sosyal dışlanmaya farklı boyutlarda maruz kaldıkları görülmektedir. Bu boyutlar; mekânsal, ekonomik, kültürel, politik ve söylemsel düzeylerde görünür olmaktadır. Bunların her biri burada ayrıntılı olarak ele alınmayacak; sadece sosyal dışlanmanın boyutları olarak kısaca işlenecek ve eğitim imkânlarından dışlanmanın arka planı olarak değinilip geçilecektir. Bu beş dışlanma boyutu da yeri geldiğinde iç içe geçmekte ve bir araya gelerek sosyal dışlanmayı katmerli bir hale getirebilmektedir. Mekânsal dışlanma boyutu, yoksul semtlerde nüfusun yoğunlaşması ve dolayısıyla kentsel paylaşım temelinde bir gerilimin ortaya çıkmasıyla somutlaşmaktadır. Bu sebeple toplumsal dışlanmanın etkili olduğu mekânlar, yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı semtlerdir. Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı; Gaziantep, Kilis, Hatay, Kah-

ramanmaraş, Şanlıurfa, Ankara, İstanbul gibi şehirlerde Suriyelilere yönelik dışlanmanın daha çok bu şehirlerin yoksul semtlerinde yaşanıyor olması da bunu doğrulamaktadır. Ekonomik dışlanma ise, hem kira artışları ile hem de emek piyasasından dışlanma ile görünürleşmektedir. Bu sosyo-ekonomik nedenler, geçim kaygısı yaşayan yoksul yerleşik halk tarafından sığınmacılara yönelik bir dışlanmayı doğurmaktadır. Bir diğer boyut olan kültürel dışlanma ise diğer tüm boyutlarla beslenmektedir. Öte yandan bu boyut, altyapısı milliyetçi bir dışlama potansiyeli barındıran yerleşik halk kesimlerinde daha fazla görünür olmaktadır. Bununla beraber sosyal dışlanma ile ilgili farklı boyutlar sayılabilir. Örneğin politik dışlanma konusu, sığınmacıların hukuki tanımında ve resmi kurumlara erişimde yaşadıkları sıkıntılarla ilgilidir.

Son olarak söylemsel dışlanma olgusu ise, sığınmacılara yönelik dışlanma potansiyelini olumsuz manada beslemekte ve toplumsal algı inşasında Suriyelilere yönelik olumsuz bir işlev görmektedir. Suriyeli sığınmacılara yönelik bu çok boyutlu dışlama pratikleri, her ne kadar uyum politikaları çözüm olarak görülse de, kısa sürede ortadan kaldırılabilecek gibi görünmüyor. Zira "dışlanmış bir ailenin çocuklarının dışlanma çemberlerini aşma ihtimalleri çoğu durumda düşük olmakta, dolayısıyla bu noktada kuşaklar arası döngüden bahsetmemiz gerekliliği ortaya çıkmaktadır" (Adaman ve Keyder, 2006:10). Dışlanma olgusu sürekli ya da döngüsel olabilmektedir; dolayısıyla sonraki kuşaklara da miras kalabilmektedir. Bu anlamda bir kuşakta görülen dışlanma süreçlerinin, sonraki kuşakları da etkilediği ve gelecek kuşakların da dışlanma potansiyeli ile var olacağını unutmamak gerekir. Bu, tüm alanlarda geçerlidir ve özellikle eğitim imkânları bundan nasibini alan en önemli süreç olmaktadır. Her ne kadar yerleşilen toplumda geçirilen süre, sığınmacılar için hâkim kültürün dil ve kültürüne uyum sağlamanın bir imkânı olsa da, kuşaklar arası dışlanma döngüsü, gelecek kuşakların da eğitim gibi süreçlerden dışlandığı bir vasatı hazırlamaktadır.

Toplumsal dışlanmanın tüm bu boyutlarının yanında ve bunların hepsiyle karşılıklılık ilişkisi içerisinde olan boyut, eğitim imkânlarından dışlanmadır. Sığınmacıların kamusal hizmetlere erişiminde yaşanan en önemli sorunlar ise, eğitim ve öğretim alanlarında ortaya çıkmaktadır. Eğitim hakkından ve fırsatlarından yararlanamama ile sosyal dışlanmanın birbiriyle doğrudan ilişkili olduğu bilinmektedir (Yükseker, 2012:254). Eğitim hususundaki en temel sorun, her ne kadar Suriyelilerin kendi dillerinde ve müfredatlarında eğitim alabilecekleri birkaç okul olsa da, bunların sayısındaki yetersizlikle ve aldıkları bu eğitimin gelecekte üniversiteye yerleşme ya da formel işlerde çalışabilmesini sağlayıp sağlamayacağına dair muğlaklıkla ilgilidir. Suriyeli sığınmacıların eğitim alma hizmetleri, Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)'nin 28. maddesinde de vurgulandığı gibi Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) kontrolünde yürütülmektedir. Bu yönetmeliğe göre 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara okul öncesi hizmet verilebilmektedir. Bununla beraber ilköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri MEB'in ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülmek-

tedir. Yine bu yönetmeliğe göre ülkemizde eğitim alan sığınmacılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilmektedir. Öte yandan farklı müfredatlarda alınmış ve belgelendirme yapılmış ise denklikler de verilmektedir. Sığınmacıların bazıları MEB'e bağlı normal okullarda, bazıları ise yine MEB'e bağlı, fakat sadece sığınmacılara tahsis edilen okullarda kayıtlanarak okumaktadır. Bu okullarda verilen ders ve müfredatlar MEB tarafından kontrol edilmekte ve düzenlenmektedir. Ziyaret ettiğimiz bir okulda incelediğimiz kitaplarda da gördüğümüz üzere, Suriye'deki müfredat Türkiye'deki müfredat ile yeri geldiğinde ortak bir şekilde işlenmektedir; fakat özellikle sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya kitaplarındaki Suriye lehine olan siyasi müfredat (örneğin Hatay Sorunu gibi siyasi bir olayın ele alınış şekli) Türkiye'deki eğitim müfredatı göz önüne alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Eğitim İmkânlarına Erişim ve Dışlanma

Eğitim imkânlarına erişimle ilgili yaşanan sıkıntılardan başında, sığınmacı çocukların büyük bir çoğunluğunun bu imkânlardan mahrum olması gelmektedir. "Haziran 2014 itibariyle kamp dışındaki çocukların en az %74'ünün okula gidemediği tahmin edilmektedir" (Erdoğan, 2015:86). Eğitim haklarından yararlanamayan sığınmacıların oranlarının bu derece vahim olması, sığınmacıların çoğunluğunun eğitim haklarından mahrum olduğunu ve bu anlamda açık bir sosyal dışlanma yaşadığını göstermektedir. Her ne kadar Geçici Koruma Yönetmeliği'nde ana sınıftan üniversiteye kadar Suriyeli sığınmacıların eğitim hizmetlerinden yararlanmasına dair düzenlemeler yer alıyor olsa da anadillerinde eğitim alabilecekleri okulların ve öğretmenlerin yetersizliği, Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun eğitim haklarından yararlanamamasına sebebiyet vermektedir. 2015 yılı itibariyle Suriyeli öğrencilerin MEB'e bağlı okullara kayıt olabilmesi olumlu bir adım olsa da, sığınmacıların eğitim ile ilgili problemlerinin kolay kolay giderilemeyeceğini söylemek mümkündür. Örneğin sığınmacılar Türkçe eğitim veren Milli Eğitim okullarında eğitim imkânlarından yararlansalar bile, dil problemi sebebiyle "sürekli başarısızlığa" mahkûm olmaktadır. Elbette problemin sürekliliğinde yapısal, konjonktürel sorunlar ve göçün sebep olduğu gündelik hayat ve geçim sorunlarıyla ilgili boyutlar etkilidir. Dolayısıyla sığınmacı

çocukların eğitim imkânlarına erişimini engelleyen birçok sebep sıralanabilir. Burada en temel sorunlardan olan dil ve geçim problemleri başta olmak üzere, temel ve belli başlı bazı sorunlara değinmekte yarar var.

Yapısal olan problemlerden en önemlisi, göç ve bunun sebep olduğu sıkıntılardır. Yani göçü sorunların ana kaynağı olarak görmek gerekir ve bunun sebep olduğu tâli fakat yine de hayati meselelerin de sığınmacının gündelik hayatını etkileyen en temel problemler olduğunu vurgulamak gerekir. Bunlardan en önemlisi yoksulluktur. Yoksulluğun göç edenlerin adeta bir kaderi olduğu, göç yazınında sürekli tekrarlanan bir olgudur. Zira hedef ülkeye göçle yerleşenler, menşe ülkede (vatanlarında) iken ister varlıklı olsun ister yoksul, istisnalar dışında çoğunlukla göçün ardından bir süre sonra yoksul bir hayatın aktörleri olmaya başlarlar. Vatanında yoksul olan ve yeni bir ülkeye göçle yerleşenlerin yoksul olarak kalmaya devam ettiği bilinmektedir. Vatanlarında varlıklı bir hayat sürenler ve savaş gibi göçün en temel "itici" etkisiyle yeni bir ülkeye, topluma ve şehre yerleşenlerin de yerleştikleri yerlerde bir süre sonra yoksullaşmaya başladıkları görülmektedir. Bunun en temel sebebi, varlıklı kesimin göç ederken yanlarına alabildikleri taşınır birikimlerini, yeni yerleştikleri şehirlerde bir süre sonra tüketmeleridir. Mevcut birikimiyle gelir gelmez küçük de olsa bir iş kurablenleri ve dükkân açanları müstesna kılarsak, saha araştırmamız boyunca Gaziantep şehrine yerleşen sığınmacılar içerisinde de bunun çokça örneğini görmek mümkün oldu. Örneğin Suriye'deyken formal işlerde çalışan, fakat Türkiye'ye geldikten sonra bu mesleği icra edemediğinden geçim problemi yaşayan, işçi olarak çalışmak zorunda kalan ve yeni geldiği şehre uyum sağlama süreci içerisinde girenlerin de büyük zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir. Avukatlar, işyeri sahipleri, öğretmenler ve bilumum memurlar, Türkiye'ye geldikten sonra çok düşük ücretlere işçi olarak çalışmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Bu sadece formal işler ya da memurluk için değil, özel sektör için de geçerlidir. Sonuç olarak Suriye'deyken bir işi ve düzenli bir geliri olanların çoğu, sığınmacı olarak yaşamaya başladığı Türkiye'de, ailesini geçindirebilmek için düşük ücretli bir işe girmekte ve yoksul bir hayat sürmeye başlamaktadır.

Suriye'deyken öğretmen olan fakat Türkiye'de artık bu mesleği yapamadığından işçi olarak çalış-

mak zorunda kalanlardan ve Suriyelilere tahsis edilen okullarda düşük bir ücretle öğretmenlik yapan sığınmacılardan da söz etmek gerekmektedir.⁴ Suriyelilere tahsis edilen bir okulda görüştüğümüz bir öğretmen olan 47 yaşındaki Halepli Nasreddin göçün ardından "birikimini tüketen" ve gündelik geçim kaygısının sebep olduğu zorluklarla karşılaşan öğretmenlerden biridir. Halep'teyken lisans eğitimini eğitim fakültesinden aldıktan sonra 25 sene kadar öğretmenlik yapmış. 600 lira maaş alıyor ve Gaziantep'te merkeze bağlı (artık merkezle birleşip mahalle olan) bir köyde 400 liraya kiraladıkları evde ailesiyle birlikte yaşıyor. Nasreddin, ailenin geçimi için çocuklarının da çalıştığını söylüyor. Yine Suriyelilere tahsis edilen okulda görev yapan Mona da geçim zorluğu sebebiyle ailesinin diğer üyeleriyle birlikte çalıştığını söylemektedir. Suriye'deyken Arap Dili ve Edebiyatı bölümünü okuyan Mona, savaş sebebiyle okulu yarım bırakmak zorunda kalmış. Tanıdığı bir Suriyeli yakını vasıtasıyla öğretmen olarak bu okulda göreve başlamış. O da aylık 600 lira maaş aldığını ve yaşama tutunmak için bu işi yapmak zorunda kaldığını söylüyor. Ailesi sekiz kişiden oluşuyor ve geçinebilmeleri için ailede birden fazla kişinin çalışması gerektiğini vurguluyor. Aile geçimini sağlamak için kendisiyle birlikte kardeşleri de çalışıyor. Gaziantep'in görece yoksul semtlerinden birinde, Kalealtı'nda oturuyorlar. Suriyelilere yardım eden bir yardım kuruluşunda karşılaştığımız Ahmed ve Nasır da Suriyeliler okulunda öğretmenlik yaptıklarını söylüyorlar. İkisi de Suriye'deyken avukatlık yaptıklarını, fakat burada avukatlık yapamadıklarından ve işçi olarak da çalışamayacaklarından öğretmenliği tercih ettiklerini söylüyorlar. Ahmed ve Nasır da Halepli. İkisi de 52 yaşında. Aldıkları maaşı sorduğumuzda, 500 lira olduğunu söylüyorlar. Nasır, kızının da çalıştığını ve geçimlerini ancak böyle sağlayabildiklerini söylüyor.

Bu sembolik örnekler ışığında değerlendirecek olursak, yapısal bir sorun olan göçün ardından yaşanan en temel problemin yoksulluk ve geçim sıkıntısı olduğu görülmektedir. Gündelik hayata tutunmak için geliştirilen en önemli taktiğin ise aile üyeleri içerisinde birden fazla kişinin çalışması olduğu görülmektedir. Bu yapısal sorun ve yoksulluk, elbette diğer alanlara da sirâyet etmekte ve

4. Saha araştırmamızda bir Suriyeli okulunda yaptığımız görüşmelerde, bu okulda görev yapan temizlik çalışanının Şubat 2015 itibarıyla 950 lira, Suriyeli öğretmenin ise 600 lira maaş aldığını öğrendik.

örneğin eğitim çağındaki çocuklar için eğitimin bir lüks olabildiği bir sürece zemin hazırlamaktadır.

Okul çağındaki Suriyeli sığınmacı çocukların çoğu, ailenin geçim sorunları nedeniyle okula gidememektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sığınmacıların %74'ü eğitim imkânlarına erişememektedir. Sığınmacıların yaşadıkları geçim zorluğu ve yeni hayata tutunma çabaları göz önünde bulundurulduğunda, eğitim meselesi onlar için tâli bir mesele haline gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların geçim stratejilerinden en önemlisi, aynı ailenin üyelerinden birden fazla kişinin çalışmasıdır. Ailede tek kişinin çalışması (Suriyelilerin çoğunlukla düşük ücret karşılığı çalıştırılıyor olmasından ötürü); kira, mutfak ve diğer giderleri karşılamak için yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple geçimlerini sağlamak, kira ve mutfak ihtiyaçlarını karşılamak için çoğunlukla hane halkından yaşı çalışmaya müsait olanların tamamı çalışmaktadır. Hâl böyle olunca çoğu zaman ailedeki çocukların da çalışmasına ihtiyaç duyulmakta ve bu sebeple çocuklar eğitim sürecine dâhil olamamaktadır. Sığınmacı çocuklar daha çok sokak işleri denilen mendil satma, ayakkabı boyacılığı gibi işleri yapmaktadırlar. Dolayısıyla çocukların da sosyal dışlanmanın kurbanı olduğu, erken yaşlarda aile bütçesine katkı sağlamak zorunda kaldıkları, eğitimlerini sürdürmedikleri görülmektedir. Burada sığınmacı çocukların eğitim imkânlarına erişimini engelleyen temel etkenin "ekonomik" sebepler olduğu görülmektedir. Bilindiği gibi her koşulda olmasa da, sosyal dışlanmanın en temel sebebi olarak maddi yoksulluk gösterilmektedir.⁵ Ekonomik sebepler, sığınmacıların da dışlanmasının en önemli boyutunu oluşturmaktadır. En genel anlamıyla ekonomik dışlanma, insanların gereksinimlerini karşılayacak asgari gelirden yoksun olması şeklinde tanımlanabilir. Zira yeme, içme, barınma, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçları dahi karşılayamayan kişiler için toplumsal dışlanma kaçınılmaz olmaktadır (Çakır, 2002:86). Konu Suriyeli sığınmacılar olduğunda, yukarıda da kısmen ele aldığımız gibi ekonomik dışlanmanın boyutunun katmerli bir halde olduğu görülmektedir. Suriyeli sığınmacılar genellikle gelirlerine uygun bir mekân arayışına girmekte ve dolayısıyla kiralardan daha uygun

5. Sosyal dışlanmanın yoksullukla olan ilişkisini etraflıca ele alan bir çalışma için bkz. Tijen Şahin. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

olduğu yoksul semtlere yerleşmektedirler. Adaman ve Keyder'in de belirttiği gibi sosyal dışlanma süreçlerinin en yoğun yaşandığı alanların başında kentlerdeki yoksul mahalleler gelmektedir (Adaman ve Keyder, 2006:18). Bu yoksul semtlerde yaşayan sığınmacılar, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi çeşitli geçim stratejilerine başvurmakta; ailede yaşı çalışmaya müsait olan bireylerin tamamı çalışmakta ve bu durumda genellikle çocuklar da çalıştığından eğitim hizmetlerinin dışında kalmaktadırlar. Böylece sığınmacıların eğitim hizmetlerine ulaşmasının önündeki en büyük engel geçim zorluğu ve yoksulluk olmaktadır. Bu durum sadece bugüne etki etmemektedir; sığınmacı çocukların eğitim süreçlerine katılamaması gelecekte çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına da sebebiyet vermektedir. Elbette bu bütünsel bir süreçtir. Zira "Eğitim hakkının kullanılamaması, sağlığın korunamaması, toplumsal yaşamla bütünleşmek için gereken vasıflardan yoksun olmaya, iyi bir iş bulamamaya neden olarak bütünsel bir etki yaratacaktır. Okuluna devam edemeyen bir genç, o anki dışlanmışlığının yanında, gelecekte iyi bir iş sahibi olamama tehlikesini de taşıyarak, gelecekte yaşayacağı ekonomik ve sosyal dışlanmanın temelini atmış olacaktır" (Çakır, 2002:88). Bunun sığınmacıya direkt olumsuz etkisi olduğu gibi, içerisinde yetişeceği topluma da dolaylı olarak olumsuz bir etkisi olacaktır.

Öte taraftan sığınmacıların eğitim imkânlarına erişiminde görülen bir diğer problemin dil engeli olduğu görülmektedir. Burada dil problemi, sığınmacıların eğitim aldıkları dil Arapça ya da Türkçe olsa da görünür olabilmektedir. Yani ister Suriyeli sığınmacılara tahsis edilen okullarda verilen Arapça eğitim olsun, isterse de MEB'e bağlı okullarda verilen Türkçe eğitim olsun, sığınmacılara verilen tek dilli eğitim çeşitli sakıncalar içermektedir. Bu sakıncalar, sadece Arapça eğitim alınacaksa toplumsal entegrasyona ve sosyal dışlanmaya, sadece Türkçe eğitim alınacaksa anadilde eğitimden mahrumiyete ve dolayısıyla eğitim sürecinde başarısız olmaya sebebiyet verebilmektedir. Suriyelilere tahsis edilen okullar, Suriyeli çocuk ve gençleri her ne kadar Suriye müfredatıyla eğitimlerine devam etmelerini sağlasa da, Türkiyeli akranlarıyla arkadaşlık ilişkilerine ve sosyalleşmelerine de engel olmaktadır. Cep telefonu işiyle uğraşan Halepli Haldun şunları söylüyor:

"Çocuğum eğitimine, Türk okulunda Suriyeliler için açılan sınıfta devam ediyor. Türklerin dersi bi-

tince, bizimkilerin dersi başlıyor. Öğretmenler de Suriyeli. O yüzden Türk çocuklarla fazla arkadaşlık kuramıyor”

Özel bir dershanenin içine açılan Suriye okuluna giden beş sınıf arkadaşıyla, yemek yemek üzere girdiğimiz Suriye lokantasında tesadüfen karşılaştık. Derslerden memnun olup olmadıklarını sordüğümüzde Ziyad bize şunları söylüyor:

“Suriye’de eğitimimiz sabitti, sıkıntı yoktu. Orda aldığımız diploma, burada geçerli değil. Aynı sınıfa kabul etmediler”

Suriyeli öğrenciler, üniversite sınavına girmeden üniversite okuma hakkına sahipler. Yabancıların Türk üniversitelerinde eğitim görmesi için Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)’nden C1 düzeyinde Türkçe bildiklerine dair belge almaları gerekiyor. Suriye sınırına yakın üniversitelerde, örneğin Gaziantep Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren TÖMER’in neredeyse bütünüyle Suriyelilere hizmet verdiğini söylemek mümkündür.

Gaziantep Üniversitesindeki TÖMER’de okuyan Yusuf ise, üniversite çevresindeki stüdyo evlerden birinde kalıyor. Suriye’de iken üniversitede mekanik bölümü okuyan Yusuf, burada ise diş protezi bölümünü okuyacak. Yusuf, böylesi bir imkân karşısında Türkiye’ye çok müteşekkir olduğunu dile getiriyor. TÖMER’e bu yıl başlamayı planlayan Amr’ın Suriye’de iktisat profesörü olarak çalışan babası, şu anda Sürgünde Suriye Hükümeti’ne bağlı bir ekonomi biriminde çalışıyor. Annesi ise, bir Suriye okulunda öğretmen. Toplamda aile bütçesinin 3.000 TL’yi bulduğunu söyleyen Amr, bunun 700 lirasını kiraya verdiklerini söylüyor. Amr, TÖMER’i bitirdikten sonra İnşaat Mühendisliğini okumayı planlıyor.

“Yani bütün dünyada sadece Türkiye bize terhib etti. Hoşgeldiniz dedi. İyi davrandı. Ve üniversitelere biz kayıt yapabiliriz başka ülkede yok”

Amr’a göre Suriyeli gençler için Türkiye’yi, Suriyeli sığınmacıların yaşadığı diğer ülkelerden ayrıcalıklı kılan sebeplerden biri de, sınavsız üniversite eğitimi alma imkânı sağlaması. Bölgede bulunan İslami hassasiyete sahip STK’lar, Türkçe bilmeyen Suriyeli sığınmacıların Türkçe öğrenmeleri konusunda hassasiyet gösteriyorlar. Örneğin Bülbülzade Vakfı kendi bünyesinde sığınmacılar için Türkçe kursu açmış ve bunun imkânını sağlamıştır. İHH yöneticisi de bu konuda hassasiyetlerinin olduğu-

nu ve fakat yer yer sorunlar yaşadıklarını, örneğin okul açmak istediklerinde valilik tarafından çeşitli engellerle karşılaştıklarını söylemektedir.

Sonuç

Sonuç olarak; Gaziantep’te yaşayan Suriyeli sığınmacıların sosyal dışlanmayı derinden hissettikleri ve bu dışlanmanın en temel sebebinin ise göçün bir sonucu olan yoksulluk olduğu görülmektedir. Elbette yoksulluk, birçok boyutu etkilediği gibi eğitim imkânlarına erişimi de etkilemekte ve çalışmak zorunda kaldıkları için sığınmacı çocukların birçoğu eğitim süreçlerinden dışlanmaktadır. Hâl böyle olunca sığınmacı çocukların hem bugünü hem de geleceği sosyal dışlanma süreçlerinin ezici ağırlığı altında kalmaktadır. Dolayısıyla hem sığınmacıların eğitim imkânlarından dışlanmasını hem de içerisinde yaşadıkları toplumu etkileyen bu süreçleri, gelecekteki muhtemel önemli sorunların bir kuluçkası olarak görmek yanlış olmayacaktır.

Kaynakça

- Adaman, Fikret ve Çağlar Keyder. (2006). *Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006 Raporu*, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf, (Erişim: 17.02.2016).
- Çakır, Özlem. (2002). “Sosyal Dışlanma”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3):83-104.
- Erder, Sema. (2002). *Kentsel Gerilim*. 2.baskı. Uğur Mumcu Araştırma Vakfı Yayınları (um:ag): Ankara.
- Erdoğan, M. Murat. (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). *Geçici Koruma Yönetmeliği*. Resmi Gazete, (22 Ekim 2014). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> (Erişim: 17.02.2016).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). “Geçici Koruma”, (15 Ocak 2016). http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (Erişim: 23.01.2016).
- Hynes, Patricia. (2011). *The Dispersal and Social Exclusion of Asylum Seeker: Between Liminality and Belonging*. The Policy Press, Bristol, UK.
- Joint Report on Social Inclusion (2005). European Commission, Brussels. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/sec256printed_en.pdf, (Erişim, 17.02.2016).
- Millar, Jane. (2007). “Social Exclusion and Social Policy Research: Defining Exclusion”. In, *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion Research*. (Ed. Abrams D., Christian J., Gordon, D.). John Wiley & Sons Press, Chichester: England, pp. 1-15.
- Şahin, Tijen. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yükseker, D. (2002). Kürtlerin Yerinden Edilmesi ve Sosyal Dışlanma: 1990’lardaki Zorla Göçün Sonuçları. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. (der.) S. G. İhlamur-Öner & N. A. Ş. Öner. İletişim Yayınları: İstanbul, ss.233-262.

Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitimi

Yeliz Kaya, Doç. Dr. Hasan AYDIN
Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

2011 yılında başlayan Suriye'deki savaş nedeniyle, ülkenin neredeyse yarısına tekabül eden yaklaşık 13 milyondan fazla insan yerlerinden edilmiştir (OCHA, 2016). 4.8 milyon insan ülkelerini terk etmek, 6,6 milyon insan Suriye içinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır (UNCHR, 2016). Suriye'de hala 12,2 milyon Suriyeli insani yardımlara muhtaç durumdadır (Ferris & Kıriscı, 2015). Ülke dışına göç edenlerin %95'ini Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'a göç edenler oluşturmaktadır (AMNESTY, 2014a). Lübnan ve Ürdün hükümetleri Suriyeli sığınmacıların alınması konusunda bir süre sonra kısıtlamalar getirirken, Türk hükümeti açık-kapı politikasını sürdürmüştür (Ferris & Kıriscı, 2015).

Ülkelerini terk eden Suriyeli mülteciler, pek çok problem ile karşı karşıya kalmışlardır. Bunların başında barınma ve beslenme gibi en temel ihtiyaçlar gelirken, bir diğer önemli problem ise Suriyeli sığınmacı çocuklarının eğitime erişim imkânıdır. Eğitim çağındaki pek çok çocuk bu imkândan yararlanamamaktadır. Suriyeli sığınmacıların eğitime erişimleri oldukça kısıtlıdır. Yardımlar temel ihtiyaçlara odaklandığı için eğitim, lüks olan bir ihtiyaç olarak geri planda kalmaktadır. Suriyeli çocuklar ve gençler iyi bir gelecek için tek umutlarının eğitim almak olduğuna inanmaktadırlar. Savaşta evlerinden apar topar kaçarken yanlarına aldıkları şeylerin neler olduğu sorulduğunda Suriyeli sığınmacılar, hayatlarını riske atarak yanlarına aldıkları şeyin diplomaları olduğunu ifade etmişlerdir. Göç ettikleri ülkelerde kötü şartlarda yaşamak zorunda olan ve eğitim imkanları oldukça kısıtlı olan Suriyeli sığınmacılar için eğitim alamamaları bir anlamda geleceğe dair umutlarının da solması anlamına gelmektedir (Fleming, 2014).

Suriye'deki savaş halen devam etmektedir. O nedenle Türkiye'deki Suriyeli çocuklara sunulacak eğitim imkânları Suriye'nin yeniden inşası adına oldukça önemlidir (Ameer, 2015). Eğitimden sorumlu bir Türk yetkili, Suriyeli çocukların eğitilmesinin onların eğitim hakkı olduğunu, kayıp bir neslin Suriye'nin geleceği için olan umutları azaltacağını, bunun yanında ayrıca ilerisi için bir güvenlik sorunu oluşturması açısından da ciddi bir mesele olduğunu, eğitim almayan çocukların radikal ve terörist grupların hedefi olacaklarını ifade etmiştir (Ferris & Kıriscı, 2015).

Türkiye Suriyeli çocukların eğitimi konusunda ciddi adımlar atmalıdır. Bu çocukların çoğu Türkiye bilmemektedir ve önemli bir kısmı psikolojik olarak travma yaşamıştır. Eğitimin bu konular göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir. Eğitimle ilgili sıkıntılar, Suriyeli sığınmacıların yoğunlukta olduğu güney illerinde çok daha fazla hissedilmektedir (Ameer, 2015).

Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimiyle ilgili sıkıntıların başında, Suriyelilerin gidici mi yoksa kalıcı mı oldukları konusunun net olmaması gelmektedir (Kirişçi, 2014). Almanya'da da benzer bir durumun yaşandığı görülmektedir. Almanya ilk dönemlerde kendisinin davet ettiği Türk işçilere bir süre sonra geri dönecekleri zannıyla "misafir" gözüyle bakmıştır. Bu durum göçmen çocukların eğitimlerine olan tutumu da etkilemiştir (Ceyhan & Koçbaş, 2011).

Başlangıçta savaşın kısa süreceği ve Suriyeli sığınmacıların geri döneceği yönündeki kanaat nedeniyle Türk hükümeti tarafından eğitim konusuna gereken önem verilmemiştir (Sandıklı, Semin, & Bekir, 2015). Türkiye'de eğitim çağında 606 bin

Suriyeli çocuk bulunmaktadır (UNICEF, 2015). Toplam Suriyeli çocuk sayısı 1,471,958'dir. Eğitim alabilen Suriyeli çocuk sayısı ise 325 bindir (UNICEF, 2016). İHD'nin (2013) 36 Suriyeli sığınmacı hane ile yaptığı araştırmaya göre görüşülen hanelerdeki hiç bir okul çağındaki çocuk okula gidememektedir.

Suriyeli sığınmacıların %54'ü çocuklardan oluşmaktadır (UNICEF, 2016). Kamp dışında yaşayan çocukların da %76'sının okula gidemediği tahmin edilmektedir (UNICEF, 2015). Dorman (2014) araştırmasında kamp içindeki çocukların %80'i eğitim alırken, kamp dışındaki çocukların ancak %27'sinin eğitim alabildiğini ifade etmiştir.

Türk Eğitim Bakanı Nabi Avcı Ekim 2014'te yaptığı açıklamada Suriyeli sığınmacıların 8 bininin geçici kimlik ve oturma izni olarak Türkiye'deki okullarda eğitim aldıklarını ifade etmiştir. Ayrıca 70 bin çocuk kamplardaki okullarda eğitim alırken, 71 bin 500 çocuk ise farklı illerde, belediye, valilik ve sivil toplum kuruluşlarının yardımlarıyla kurulan okullarda eğitim görmektedirler (MEB, 2014).

Savaş başlamadan önce 2011 verilerine göre Suriye'deki okullaşma oranı %99 olarak belirlenmiştir. Ayrıca kız ve erkek öğrencilerin okula katılım oranlarının da eşit olduğu görülmektedir. Bu da Suriyelilerin okumaya önem verdiğini göstermektedir. Bu durum şu anda Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitim durumlarıyla tezat teşkil etmektedir (Dorman, 2014).

Yaklaşık yarım milyondan fazla eğitim çağındaki Suriyeli çocuğun bu ihtiyacının tek başına Türkiye tarafından karşılanması çok zor görünmektedir. Fakat okula gidemeyen ve zor şartlar altında yaşayan bu çocukların eğitim alıp nitelik kazanmadıkları takdirde ileride suça bulaşma, toplum huzurunu tehdit edecek davranışlarda bulunma olasılıkları bir hayli yüksektir. Bu nedenle Türkiye'nin bu konuya gereken önemi verip bir an önce harekete geçmesi önem arz etmektedir (Kirişçi, 2014).

Suriyeli sığınmacıların okula gitmelerinin önündeki engeller; okul sayısı ve araç-gereç imkânlarının yeterli olmaması, ekonomik ve finansal açıdan kötü durumda olmaları, okulların uzak mesafelerde olması, öğretmen sayısının sınırlı olması, öğretmen maaşlarını karşılayacak kaynakların bulunamayışı şeklinde sıralanabilir. Ayrıca devlet okullarına kayıt yaptırabilmek için gerekli olan

ikamet izninin alınmasının zorluğu ve Türkçe dili konusunda yeterli olmamaları Suriyeli çocukların Türk devlet okullarına gitmelerinin önündeki engellerden öne çıkanlardır (Dorman, 2014).

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de üç şekilde eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir (Dorman, 2014; Kirişçi, 2014; Sandıklı, Semin & Bekir, 2015);

1. Kamplarda Verilen Eğitim

Kamp içinde Milli Eğitim Bakanlığı ve AFAD'ın kontrolündeki okullarda eğitim verilmektedir. Fakat bu okullardan Milli Eğitim Bakanlığı resmi olarak sorumlu değildir. Bu okullarda revize edilmiş Suriye programına göre ve Arapça olarak eğitim yapılmaktadır (Dorman, 2014).

2. Suriye Okullarında (Suriye Geçici Eğitim Merkezi) Verilen Eğitim

Kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik bazı STK'lar, yardım kuruluşları ve gönüllülerin açtığı Suriyeli okulları bulunmaktadır (Sandıklı, Semin & Bekir, 2015). Bu okullarda da Suriye Eğitim Komisyonunun Beşar Esad ve yönetimini çıkararak yeniden düzenlediği, Suriye'deki eğitim programı doğrultusunda hazırlanan program uygulanmakta ve Arapça eğitim verilmektedir (Kirişçi, 2014). Nabi Avcı bu okullarda 1. sınıftan başlanarak haftada 5 saat zorunlu Türkçe eğitimi verildiğini ve Suriyelilerin kendi standartlarına göre ve kendi ülkelerindeki programları da dikate alarak eğitim yaptıklarını ifade etmiştir (MEB, 2014). Bu okullara kayıt olmak için oturma izni gerekmemektedir. Ayrıca bu okullar resmi olarak Milli Eğitim Bakanlığının kontrolü altında değildir (Dorman, 2014). Başlangıçta bu okullarda okuyan Suriyeli öğrencilere herhangi bir belge verilme- se de sonraki zamanlarda haberlere de yansıdığı üzere karne verilmeye başlandığı görülmektedir. 2015 Şubat ayında yayımlanan bir haberde Başakşehir'deki El-Aksa okulunda öğrencilerin karne heyecanı yaşadıkları haberine yer verilmiştir (Haberdar, 2015). 2014-2015 eğitim-öğretim yılı sonunda YÖBİS üzerinden Suriyeli öğrencilere karne verilmeye başlanmıştır (COÇA, 2015).

Milli Eğitim Bakanlığı bu kurumlara okul yapılması için yer temin etme gibi konularda yardım ederek birlikte çalışmaktadır. Bu okullarda Suriyeli öğretmenler çalışmakta fakat daha çok gönül-

lülü olarak çalışmaktadırlar. Bazı okullarda belli bir miktar maaş ödemesi olsa da yapılan ödemeler genellikle yetersizdir. MEB'in bilgisi dahilinde olan ve yasal olarak değerlendirilen okulların dışında çok sayıda, Milli Eğitim Bakanlığının bilgisi dışında olan okullar da vardır (Dorman, 2014). Bu şekilde Suriye okullarında eğitim alan çocuk sayısının 40 bin civarında olduğu sanılmaktadır (Kirişçi, 2014).

Şu ana kadar açılan Suriye okulları ulusal ve uluslararası bazı yardım kuruluşlarından ve gönüllülerden yardım alarak eğitim verebilmişlerdir. Okul sayısı, okula gitmeyen öğrenciler dikkate alındığında hâlâ çok azdır. Daha fazla altyapıya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Okul binası ve ma-

vermemesinin ve verilen sertifikaların geçerliğinin olmamasının okula katılımı düşürdüğünü ifade etmişlerdir (Dorman, 2014).

Bazı Suriye Geçici Eğitim Merkezleri; İnsani Yardım Vakfı, UNICEF ve CARE International tarafından finanse edilmektedir. Mesela bu yardım kuruluşları tarafından desteklenen Urfa'daki bir okulda 46 Suriyeli öğretmen çalışmakta ve Arapça, Türkçe ve İngilizce eğitim verilmektedir. Öğrenci sayısının oldukça fazla olmasından dolayı okul iki vardiya halinde sabah ayrı, öğleden sonra ayrı iki gruba eğitim vermektedir. Okul idarecisi, pek çok öğrenciyi yer olmadığı için geri çevirdiklerini ifade etmektedir (Ameer, 2015).

teryallerin temin edilmesi ile öğretmen maaşları bu okulların başlıca problemleridir (Kirişçi, 2014). Dorman'ın yaptığı araştırmada, katılımcıların tamamının çocukları Suriye okuluna gitmektedir. Katılımcıların %55'i çocuklarının gittiği okulların kötü olduğunu belirtirken, sadece %18'i ise iyi olduğunu ifade etmiştir. (Dorman, 2014).

Suriye okulunda çalışan bir öğretmen, okullarda sınıf, sıra, tahta gibi araç gereç ve materyal sıkıntısı yaşandığını, öğrencilerin kitap, defter, kalem vs. malzemelerden de yoksun olduğunu ve ailelerin bu ihtiyaçları karşılayacak maddi imkânları olmadığını ifade etmektedir. Bir okulda mutfak, yer yokluğundan dolayı sınıf olarak kullanılmaktadır. Bir başka öğretmen Suriye okullarının birilerinin başta bulunmasıyla açıldığını, yer olarak oldukça küçük bir alanda eğitim vermek zorunda kaldıklarını ve okullarında aktivite yapmaları için uygun yer bulunmadığını ifade etmiştir. Görüşme yapılan iki kız öğrenci, okulların nitelikli eğitim

Suriyeli sığınmacıların çocuklarını Suriye okullarına göndermelerinin başlıca nedenleri; yeterli sayıda okul olmaması, mevcut okullara ulaşımın zor olması, okulların çok kalabalık olması, ekonomik sıkıntılar nedeniyle çocukların çalışmak zorunda olması, öğrenme materyal ve ortamlarının eksikliği, nitelikli Suriyeli öğretmen eksikliği, öğretmenlere düzenli ve yeterli maaş sağlanamamasıdır. Ayrıca önceleri, eğitim sonunda bir mezuniyet belgesi verilmiyor olması ve bunun denkliğinin olmamasının da Suriyeli sığınmacılar için eğitimi cazip kılmayan bir etkide bulunduğu ifade edilmektedir (Dorman, 2014).

Öte taraftan Türkiye'deki Suriye okullarında verilen eğitimle ilgili bazı çekinceler bulunmaktadır. Her iki ülkenin kültürel ve eğitimsel yapılarının farklı olmasının yanında siyasi ve mezhepsel dinamikleri de farklıdır. Suriyeli sığınmacıların okullarında savaşla birlikte biriken öfke, siyasi ve mezhepsel öğretilerin de etkisiyle ileride çok farklı boyutlara giderek ülke güvenliğini tehdit edecek bir hale dönüşebilir. O nedenle bu okulların denetime tabi tutulması ve verilen eğitimin, Türk kültür ve eğitim programıyla ortak bir paydada buluşuyor olması önemli bir konudur (Kirişçi, 2014).

Kırıkhan'da görüşme yapılan uluslararası bir organizasyon çalışanı, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'nın Suriye okullarını izleyebilmesi için daha fazla ve nitelikli çalışana ve yere ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Yabancılar için yeni çıkarılan

kanunda bu okulları izlemek için herhangi bir yasal çerçeve çizilmemiş olmasının okulların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmesini mümkün kılmadığını ifade etmektedir (Dorman, 2014).

3. Türk Devlet Okullarında Verilen Eğitim

Üçüncü olarak kampların dışında şehirlerde yaşayan Suriyeli sığınmacılardan oturma izni almış olanlar Türk devlet okullarına gidebilmektedir (Sandıklı, Semin & Bekir, 2015). Devlet okullarına giden Suriyeli çocuklar tamamen Türk programına dahil olarak Türkçe eğitim almaktadırlar. Bu şekilde devlet okullarına giden 6 bin civarında çocuk olduğu bildirilmektedir (Kirişçi, 2014). 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına kayıt edilebilmeleri için şart koşulan ikamet izni alma zorunluluğu kaldırılmıştır (AMNESTY, 2014b).

Suriyeli çocukların okula kayıt olabilmeleri için kayıt altına alınmaları gerekmektedir. Bazı illerde, geçici koruma statüsündeki ailelerden ikametgâh belgesi, kira kontratı ya da elektrik faturası gibi Suriyeli ailelerin almakta zorlanacağı belgelerin istenmesi, kayıt sürecini olumsuz etkilemektedir. Dil konusunda sıkıntı çeken ve iletişim kurmakta zorlanan Suriyeli sığınmacıların istenen belgeleri temin etme ve kayıt prosedürlerini yerine getirme konusunda zorlanacağı açıktır (COÇA, 2015).

Kayıt olan Suriyeli çocuklar için eğitime ulaşma konusundaki ikinci aşama, okullardaki il milli eğitim müdürlüğünün oluşturduğu il ya da ilçe komisyonuna giderek denklik sınavına girmektir. Sınava giren öğrenciler Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi'ne (YÖBİS) kaydedilebilmekte ve eğitim almaya başlayabilmektedir. (COÇA, 2015).

Bir başka önemli problem ise Suriyeli sığınmacıların gittiği Türk okullarının durumudur. Kendi içinde bir çok sorunu bulunan, öğrencilerine başarılı bir eğitim verme konusunda sorunlar yaşayan Türk eğitim sistemi içerisine, dil bilmeyen, savaş nedeniyle travmatik durumlar yaşayabilen ve uzun bir süredir okuldan ayrı kalmış olan Suriyeli öğrencilerin dahil edilmesi, zaten sorunları olan eğitim sistemini daha da karmaşık hale getirecektir. Hem Suriyeli hem de Türkiyeli öğrenciler için Suriyeli öğrencilerin direkt Türk eğitim sistemine dahil edilmesinin bu haliyle mevcut sorunları artıracığı kesindir (Kirişçi, 2014).

Türk devlet okullarına giden Suriyeli öğrenciler için dil sorunu büyük bir engel oluşturmaktadır (Dorman, 2014). Okula küçük yaşta kaydolan Suriyeli çocukların Türkçeyi daha kolay öğrendikleri ve okula daha iyi adapte oldukları görülmüştür. Yaşları daha büyük olan çocuklar için ise dil bilmeme daha büyük sorunlara neden olmaktadır. Bu çocuklar daha küçük sınıflara kayıt edilmektedir. Bunun sonucu olarak sınıfta hem Suriyeli, hem yerli öğrenciler hem de öğretmenler için baş edilmesi gereken farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu öğrencilerin kendilerini kötü hissetmeleri, kendilerine olan güvenlerinin zedelenmesi ve dışlanmışlık hissini daha yoğun yaşamaları oldukça olasıdır. Tüm bu etmenler, yaşı büyük olan Suriyeli öğrenciler için eğitimi daha da güçleştirmektedir (COÇA, 2015).

COÇA'nın (2015) yaptığı araştırma kapsamında görüşülen devlet okulu öğretmenleri, Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları güçlüklerden bahsetmişler ve bu sorunlarla çoğunlukla tek başlarına mücadele etmek durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler bu durumu sorun olarak algıladıkları için hiçbir şey yapmamayı, kayıtsız kalmayı tercih ederken bazıları da bazen kendi başlarına bazen de idarecilerden destek alarak sorunların üstesinden geldiklerini ifade etmişlerdir.

Suriyeli sığınmacıların eğitimi için mevcut olan bu üç yolun haricinde eğitim bakanlığı 2015 yılı Eylül ayında Suriyeli sığınmacıların, devlet okullarında eğitim saatleri dışında saat 15.30-20.30 arasında eğitim alabilmelerine imkan tanıdığını ve bu amaçla Türkiye genelinde 100 devlet okulunun tahsis edildiğini duyurmuştur. Bunlardan üçünün Ankara'da, 10'unun İstanbul'da bulunduğu ifade edilen haberde, MEB Müsteşar Yardımcısı bu okulların Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu il ve bölgelere göre belirlendiğini belirtmiştir. Bu okullarda okul öncesinden 12 yaşa kadarki yaş grubundaki çocuklara ders verilebileceği ifade edilmiştir. Bakanlık, bazı uluslararası kuruluşlarla birlikte Suriyeli öğretmenlere bir miktar maaş desteği de sağlanacağını, okullarda Suriyeli öğretmenlerin Arapça eğitim, Türk öğretmenlerin de Türkçe ders vereceğini, bu okullarda uygulanacak ders programının bakanlık ve Suriyeli muhataplar tarafından belirlendiğini ifade etmiştir (Ülkar, 2015, Eylül,18). Fakat bu uygulamanın yapılıp yapılmadığına veya nasıl sonuçlandığına dair sonrasında basında herhangi bir haber yer almamıştır.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye adapte olmalarını sağlamak için Suriyeli öğretmenlerin Türk öğretim programlarını bilmeleri, aynı zamanda Türk öğretmenlerin de Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını bilmeleri gerekir. Her iki grup öğretmenin de bu konuda eğitim almaları gerekmektedir. Bazı Suriyeli öğretmenlere Türk eğitim sistemi ve öğretim programları hakkında bazı kuruluşlar tarafından eğitim verilmektedir (Ameer, August, 2015).

Suriyeli öğrencilerin adaptasyonunu ve kabülünü kolaylaştırmak amacıyla öğretmenlerin inisiyatif almaları, ailelerle iletişim kurmaları için teşvik edilmeleri gerekir. Ailelerin içinde buldukları durum konusunda öğretmenler bilinçlendirilmelidir. Ayrıca öğretmenler Suriyeli velilerini Türkçe öğrenme kurslarına yönlendirebilir veya okullarda velilere yönelik kurslar açılması konusunda Halk Eğitim merkezleriyle ortaklaşa çalışmalar yapabilirler. Suriyeli velilerle iletişim kurmayı sağlamak için okullarda tercüman bulundurulması da faydalı olacaktır (COÇA, 2015).

Suriyeli öğrencilere Türkçe ağırlıklı bir eğitim verilmesi, onların topluma uyumlarını kolaylaştırmakla birlikte çok farklı sosyal, kültürel ve toplumsal neticeler ortaya çıkarması muhtemeldir. Bununla birlikte Arapça eğitim almaları, ileride ülkelerine dönmeleri durumunda bu çocukların topluma uyumunu, entegre olmasını engelleyeceğinden çok daha farklı sonuçları olacaktır. Her iki durum da farklı riskleri beraberinde getirmekle birlikte hiç bir adımın atılmamasının çok daha tehlikeli sonuçlar doğuracağı ortadadır (Kirişçi, 2014)

Başlangıçta, devlet okullarına misafir olarak alınan ve herhangi bir belge verilmeyen Suriyeli çocuklar için kararsız ve belirsiz adımlar atılmıştır (Dorman, 2014). Türk hükümeti 2014 Ekim ayından itibaren Suriyeli sığınmacılara yakın bir zamanda gidecekmişler gibi muamele etmeyi bırakarak bu yönde politikalar geliştirmeye başlamıştır. Bu tarihten itibaren Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına kayıt yaptırabilmelerinin önü açılmış ve Suriye okullarının sayısı artmıştır. Örneğin Kilis'te yeni açılan Suriye okulu sayısı 10'dur ve bu okullar Türk idareciler tarafından yönetilmekte, öğretmenleri ve giderleri Suriyeliler ve hayır kurumları tarafından karşılanmaktadır (Champion, July, 2015). Fakat Suriyeli sığınmacıların okullaşma oranı halen %15-20'lerdedir. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan Suriyeli sığınmacılar arasında eğitim se-

vyesinin düşük olmasının da etkisiyle bu konuya gereken önem verilmemektedir. (Sandıklı, Semin & Bekir 2015).

Türk hükümeti, UNICEF ve diğer ortaklar aracılığıyla Suriyeli çocukların eğitimi için çalışmalar yapmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır; toplamda 36.720 öğrenciye eğitim veren 77 okul ve geçici eğitim merkezi inşa edilmiştir. Kamplarda ve kamp dışında bu okullarda çalışan öğretmenlere aylık maaş yardımı yapılmaktadır. 33 bin Suriyeli çocuğa psikolojik destek sağlanmıştır. Suriyeli öğrencilerin ders durumları ve mezuniyetlerini takip etmek üzere kurulan Yabancı Öğrenci Destek Sistemine (YÖBİS) teknik ve maddi destek sağlanmıştır (UNICEF, 2015)

Eğitim bakanlığı çoğunlukla Suriyeli sığınmacılar tarafından açılmış olan Suriye okullarını kendi gözetimi altında toplamak için çalışmalar başlatmış ve yakın zamanda uygulamaya başlamıştır. (Ferris & Kıriscı, July, 2015).

Temel eğitim konusunda yaşanan sıkıntı ve aksaklıklar, ileriki eğitim kademelerinde kendisini daha fazla hissettirmektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda zorluklar yaşayan pek çok Suriyeli için üniversite eğitimi, ulaşılması güç bir hedef olarak durmaktadır (Dorman, 2014). Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı, Suriyeli öğrencilerin 12. sınıfı bitirdikten sonra olgunluk sınavına girdiklerini, başarılı olanların lise mezunu sayıldığını ve kontenjan dahilinde üniversitelerimize kabul edildiklerini ifade etmiştir (MEB, 2014).

Sınıra yakın yedi üniversite, YÖK'ün aldığı karar doğrultusunda Suriyeli öğrencileri özel öğrenci statüsünde kabul etmektedir (Sandıklı, Semin & Bekir, 2015). Suriyeli öğrencilerin geçmiş eğitimleri hakkında belgelerinin olmaması, üniversite eğitimleri konusunda sıkıntı oluşturmaktadır. Bazı üniversiteler geçmiş eğitimleri hakkında belge talep etmese de çoğu üniversite bu şekilde öğrenci kabul etmemektedir (Ameer, 2015).

Kırıkhan'da yapılan çalışmada katılımcılar arasında üniversiteye giden kimse bulunmadığı görülmektedir. Suriyeliler arasında okulu bırakma yüzdesi, yaş arttıkça artmaktadır (Dorman, 2014). Türk hükümeti, Suriyelilerin lise ve üniversiteler açabilmeleri için çalışmalar yapmaktadır. Hâlihazırda Gaziantep'te durumu iyi olan Suriyelilerin ve gönüllülerin bir araya gelmeleri ile gerekli belgeler hazırlanarak Türk hükümetine sunulmuş

ve maddi kaynaklar oluşturulmuştur (Ameer, 2015).

Suriyeli sığınmacılar eğitim konusunda desteklenmeye ve yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Suriye okulları için yapılacak yardımların başında bu okulların fiziki şartlarının iyileştirilmesi, öğretmenlere maaş desteğinin sağlanması gelmektedir. Türk devlet okullarında okuyan Suriyeli çocuklar için ise, dil problemini aşmaları ve psikolojik destek almaları için destek sağlanması, ailelerin okullara geldiklerinde iletişim kurabilmeleri için tercüman bulundurulması gibi faaliyetler ilk olarak yapılması gerekenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öneriler

Devletin Suriyeli öğrencilerin sorunlarını gidermeye yönelik bir eylem planı hazırlaması gerekmektedir. Bunun için hem iç kaynakları hem de dış (uluslararası) kaynakları harekete geçirmesi gerekmektedir.

Göç idaresi giderek etkin bir kurum haline gelmiştir. Ancak eğitim ile ilguları takip edebilecek etkin bir kurumsal yapıya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle MEB bünyesinde öğrencilerin eğitim süreçlerini takip eden, denetleyen ve çözüm üreten bir kurumsal yapıya ihtiyaç bulunmaktadır.

Okullaşma sürecinin parçası olmayan çocukların sokaklardan alınarak bir an evvel eğitim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Bu çocukları hem toplumsal entegrasyonu hem de gelecek inşası, alacakları nitelikli eğitime bağlarıdır.

Altyapı eksikliklerinin bir an evvel giderilmesi. Suriyeli öğrencilere yönelik okulların sayılarının hızla artırılması gerekmektedir. Bu konuda en önemli politikalarından biri devlet okullarının kapılarının daha fazla açılması ve kalite denetimlerinin yapılmasıdır. Ayrıca belediyeler etkin bir rol alarak, birkaç derslikli küçük okullar açabilirler.

Öğretmenlere teknik ve akademik bilgi sağlanmalıdır. Öğretmenlerin birçoğu savaş ve travma süreçlerini yaşamış ve dil bilmeyen öğrencilere ders anlatma deneyimine sahip değildir. Bu anlamda öğretmenlerin çok kültürlü öğretim ve savaş sonrası psikolojik destek gibi alanlarda hizmet içi eğitime tabi tutulması gerekmektedir.

Not: Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinin bir kısmından üretilmiştir.

Kaynakça

- Ameer, M. (August, 2015). The Challenge of Educating Syrian Refugees in Turkey. Retrieved from Muftah website: <http://muftah.org/educating-syrian-refugees-turkey/> -Vowq867hBZ1
- AMNESTY. (2014a). *Dışarıda Bırakılanlar: Uluslararası Toplum Tarafından Terkedilen Suriyeli Mülteciler*, Retrieved from <http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/disarida-birakilanlar-uluslararasi-toplum-tarafindan-terkedilen-suriyeli-multeciler643.pdf>
- AMNESTY. (2014b). *Hayatta Kalma Mücadelesi; Türkiye'deki Suriye'den Gelen Mülteciler*. Retrieved from <http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/hayatta-kalma-mucadelesi-turkiye-deki-suriye-den-gelen-multeciler720.pdf> website:
- Ceyhan, A., Müge, & Koçbaş, D. (2011). *Göç Ve Çokdillilik Bağlamında Okullarda Okuryazarlık Edinimi (İstanbul, LAS Projesi Türkiye Raporu)*, 1-64. Retrieved from <http://goc.bilgi.edu.tr> website:
- Champion, M. (July, 2015). Syria's Refugees Need Schools. Retrieved from Bloomberg View website: <http://www.bloombergview.com/articles/2015-07-20/syria-s-refugees-need-schools>
- COÇA. (2015). *Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye'deki Devlet Okullarındaki Durumu*. Retrieved from İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Araştırmaları Birimi website: <http://www.cocukcalismalari.org/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>
- Dorman, S. (2014). *Educational Needs Assessment for Urban Syrian Refugees in Turkey* Retrieved from file:///Users/yeliz/Downloads/YUVANeeds-assessment-report-Final%20(3).pdf
- Ferris, E., & Kırisci, K. (July, 2015). What Turkey's Open-Door Policy Means For Syrian Refugees. Retrieved from Brookings website: <http://www.brookings.edu/blogs/order-from-chaos/posts/2015/07/08-turkey-syrian-refugees-kirisci-ferris?cid=0900015020089101US0001-07121>
- Fleming, M. (2014, Oct). How to Help Refugees Rebuild Their World. *TEDEGlobal*. Retrieved from https://www.ted.com/talks/melissa_fleming_let_s_help_refugees_thrive_not_just_survive
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı (Karaca, S. tarafından çevrilmiştir)*. Retrieved from The Brookings Institution & International Strategic Research Organization (USAK) website: http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2014/05/12_turkey_syrian_refugees_kirisci/syrian_refugees_and_turkeys_challenges_kirisci_turkish.pdf
- MEB. (2014). 150 Bin Civarında Suriyeli Öğrenci Şu Anda Türkiye'de Eğitim Görüyor. Retrieved from <http://www.meb.gov.tr/bakan-avci-150-bin-civarinda-suriyeli-ogrenci-su-anda-turkiyede-egitim-goruyor/haber/7278/tr> (04.11.2015)
- OCHA. (2016). *Standard Allocation Strategy Paper*. Retrieved from https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/hf_2016_sa1_allocation_paper_final.pdf
- Sandıklı, A., Semin, A., & Bekir, Ü. (2015). *Irak ve Suriye'deki Gelişmelerin Türkiye'ye Etkileri*. Retrieved from BİLGESAM (Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi) website: <http://www.bilgesam.org/incele/2084/-irak-ve-suriye-deki-gelismelerin-turkiye-ye-etkileri/> -VjiN4q7hA6g
- UNCHR. (2016). *Envoy calls for leadership to address Syria crisis*. Retrieved from <http://www.unhcr.org/56e85a5e6.html>.
- UNICEF. (2015). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. UNICEF Türkiye Bilgi Notu*. Retrieved from http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki_Suriyeli_%C3%87ocuklar_Bilgi_Notu_Ekim_2015.pdf
- UNICEF. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. UNICEF Türkiye Bilgi Notu*. Retrieved from http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Subat%202016_3.pdf
- Ülkar, E. (2015, Eylül,18). Suriyelilere 100 okul. *Hürriyet*. Retrieved from <http://www.hurriyet.com.tr/suriyelilere-100-okul-30105072>

Suriyeli Göçmenlere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Türk Basınında Sunumu

Hümevra TÜREDİ

Sakarya Üniversitesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Doktora Öğrencisi

Giriş

En genel şekilde göç “anlamli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014: 1686). Bu yer değiştirmelerin niteliğine göre bir ülke “göç alan, göç veren ya da transit ülke” konumunda bulunabilmektedir. Türkiye, “işte bu üç konumu da dünyada çok etkin bir şekilde yaşayan sınırlı ülkelerden birisidir” (Kılıç, 2014: 7). Türkiye’nin hem göç alan ve hem transit ülke olma konumunu perçinleyen en son göç dalgası Suriye kriziyle ortaya çıkmıştır. Suriye’de iktidar ve demokratik yönetim isteyen muhalifler arasındaki silahlı mücadele bir iç savaşa dönüşmüş, beş yıldır devam eden bu savaş sonucunda Suriyeliler “gıda, giyecek, işsizlik, barınak vb. sıkıntılarla karşılaşmış ve bunun sonucunda da ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Lübnan, Ürdün, Türkiye ve Irak gibi komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır (Uzun, 2015: 108). Savaşın başından beri “açık kapı politikası” izleyen Türkiye, “sınırı geçmek isteyen tüm Suriye vatandaşlarına” izin vermiştir (Kap, 2014: 31). Bu politika nedeniyle şu an İç İşleri Bakanlığı

Göç İdaresi verilerine göre Ağustos 2015 tarihi itibariyle Türkiye’de “1 milyon 905 bin 980 kayıtlı Suriyeli” (milliyet.com.tr) bulunmaktadır ve bu kişilerden sadece “262 bin 134’ü, 10 ildeki geçici barınma merkezlerinde” kalmaktadır.

Türkiye, son beş yıldır Suriye’deki savaştan kaçıp gelen ve zamanla sayıları artan büyük bir göçmen kitlesiyle yaşamaktadır. Bu büyük göçmen kitlesine ev sahipliği yapan Türkiye, pek çok sıkıntıya göğüs germektedir. Bu sıkıntılardan biri, Suriyeli göçmenlerin eğitimi konusudur. Göçmen çocukların ve gençlerin eğitimi için devletin yaptıklarının ya da yapamadıklarının Türk basını tarafından topluma nasıl sunulduğu ve bu sunum neticesinde toplumda Suriyeliler hakkında nasıl bir algı oluşturulduğunu bulmak bu çalışmanın amacını teşkil etmektedir.

Çalışma kapsamında 1 Ocak 2015 ve 1 Ocak 2016 tarihleri arasındaki Sözcü ve Sabah gazetelerinde “Suriyeli” sözcüğünün bulunduğu tüm haberler taranmış ve içlerinden göçmenlerin eğitimi ile ilgili olanlar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu iki gazetenin seçiliş nedenlerinden ilki tirajlarının birbirine yakın olmasıdır.

İkinci neden ise iki farklı düşünce ve siyasal duruşu temsil ediyor olmalarıdır. Sözcü gazetesi Eylül 2015 itibariyle 294.290 tiraja sahipken, kendisini hükümetin karşısında, laik, Cumhuriyetçi ve Kemalist bir çizgide konumlandırmaktadır. Sabah gazetesi ise yine aynı tarih itibariyle 305.585 tirajıyla, hükümetin yanında,

muhafazakar ve milliyetçi bir çizgidedir. İki gazete de farklı dünya görüşü, farklı okur kitlesi ve farklı politik tercihleriyle fakat benzer tirajlarıyla bu maddenin çalışma alanını oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda adı geçen on iki aylık zaman diliminde Sözcü gazetesinde 1000 haberden 7 tanesinin, Sabah gazetesinde ise 1700 haberden 24 tanesinin Suriyeli göçmenlerin eğitimiyle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Makalede ilk önce Sözcü sonrasında ise Sabah Gazetesinin haberleri içerik analiziyle incelenecek ve söz konusu haberlerin yer aldıkları gazetelerin genel yayın misyonlarıyla olan uyumu irdelenecektir. Ayrıca yine inceleme konusu olan haberlerdeki "dil" in ev sahibi halkta oluşturabileceği Suriyeli imgesi üzerine de bir tartışma yapılacaktır.

Sözcü Gazetesi

Sözcü Gazetesinin Suriyeli göçmenlere yönelik olumlu bir politika takip etmediği ve göçmen sorunundan hükümeti sorumlu tuttuğu bilinen bir gerçektir. Ancak bu gerçeğin haberlere yansımaları ve neden olduğu Suriyeli imgesini keşfetmek, medyanın topluma etkisini anlamak açısından güzel bir örnek teşkil edecektir. Bu bağlamda, gazetenin özellikle ev sahibi halkı göçmenlere karşı olumsuz tavır takınmaya itecek özelliğe sahip haber başlıkları incelenmeye değerdir. Örneğin gazete bir haberinde, Associated Press'e konuşan Enver Yücel'in röportajını alıntılar ve Yücel'in Suriyelilere yönelik bir üniversite kurma planından bahsetmiştir. Haberde Yücel'in "ilk üniversiteyi Hatay'da açmayı" planladığı belirtilirken, büyük harflerle alt başlık olarak "Üniversite Sınavına Girmeleri Gerekmiyor" cümlesi kullanılmıştır. Bu alt başlıkla Suriyeli gençlerin, Türk gençlerinden farklı olarak üniversitede sınava girmeden öğrenim görebileceğine önemle işaret edildiği görülmektedir. Haberin devamında "Türkiye Hükümeti Suriyeli öğrenciler için Türk devlet üniversitelerine girişte mecburi olan üniversite sınavlarının gerekli olmadığını, liseden mezun oldukları belgeyi göstermelerinin yeterli olduğunu söylüyor" şeklindeki ifade ise masum görünmesine rağmen üniversite giriş sınavlarını bir sorun olarak yaşayan ev sahibi halkta bir memnuniyetsizlik oluşturacak niteliktedir. Yine "Suriyeli öğrenciler için üniversitelerde yeni program!" başlığıyla verilen haberde YÖK'ün, "Suriyeli öğrenciler için üniversitelerde, yeni program açılabilmesine karar verdi"ği duyurulur. Başka bir

örnekte ise aslında Suriyeli öğrenciler için "Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi" adlı bir programın "e-Okul benzeri sistemle eğitim programına dahil" edilmesini kapsayan bir çalışmayı gazete, "Suriyeli çocuklar için yeni eğitim sistemi!" başlığıyla duyurmuştur. Gazetenin bu haber başlığı açık bir biçimde Suriyeliler için ayrı bir "eğitim sistemi" kurulduğu algısını oluşturabilme tehlikesini barındırmaktadır. Ayrıca bu örnekte görüldüğü gibi, başlık sonlarında yer alan ünlem işaretleri de başlıklarda verilmek istenen anlamı perçinlemektedir. Başka benzer bir başlık ise "İstanbul'daki Suriyeliler için okul!" ifadesini taşımaktadır. Başlıkla, bakanlığın okulu Suriyeliler için özel olarak açtığı düşüncesi oluşurken, haberin içeriğinde okulun aslında bir kurs niteliğinde olup, tamamen Suriyeli işadamların desteğiyle açıldığı anlaşılmaktadır. Yine "İstanbul'da 'Modern Suriye Okulu'" başlıklı haber ise aslında "İstanbul'da Avcılar'da sayıları giderek artan Suriyeli aileler" in, "Türkçe bilmeyen çocuklarının ilçedeki okullarda zorlanmaları ve tam uyum sağlayamaması üzerine bir araya gelerek uzun süreden bu yana kullanılmayan 3 katlı binayı 3 bin liraya kiralarak okul haline getir"mesi ve "Suriyeli 6 öğretmen" in yaklaşık 500 lira aylık ücret karşılığında ders vermesinden ibarettir. Bundan başka "Suriyeli öğrenciler için üniversite!" başlığı ise yine ev sahibi halkta bir çeşit gocunma yaratabilecek bir ifade iken, haberin içeriğinde Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı'nın "Türk öğrenciler dururken, Suriyeliler eğitim alıyor" düşüncesinin yanlış olduğunu "Suriyeliler için bilahare kontenjan" oluşturulduğunu söylediği yazılıdır.

Tüm bu "yanlış anlaşılabilir" ifadelerle dolu başlıkları destekleyen bir yazı, gazetenin özel haberiyle gelir. Haber "Suriyeli değilsen sınavları aş da gel!" başlığını taşımaktadır. Haberin kullandığı "dil" e göre gazete, başbakanın Suriyelilerin eğitimi konusunda verdiği demeçlerden rahatsızdır. Çünkü haberde öncelikle "Türkiye'deki her 100 işsiz 24'ünün üniversite mezunları"ndan oluştuğu ve "yaklaşık 300 bin öğretmen adayı"nın atanabilmek için mücadele verdiği kaydedilirken, başbakanın "pes" dedirtecek bir açıklama yaptığı ifade edilir. "GURURLA AÇIKLADI!" alt başlığı ile verilen haberde Davutoğlu'nun, "Suriyelilere sınava girmeden ve ücretsiz olarak Türkiye'deki üniversitelerde okuma imkânı verildiğini" ifade ettiği yazılır. Başbakanın bu açıklamasının "hafızalardan silinmediği" vurgusunu yapan gazete, bunun üzerine El Cezire muhabirinin Davutoğlu'na "her yıl üniversite-

telere giriş sınavı yapıyorsunuz ve bu sınavlara katılan öğrencilerin sadece yüzde 40'ı üniversitelere yerleştiriliyor. Buna rağmen hükümet Türkiye'deki tüm Suriyeli öğrencilerin üniversitelerde sınavsız kabul edilmesi için talimat verdi" diyerek "manidar bir soru" yönelttiği ifade edilir. Gazetede göçmenlerin eğitimine yönelik sadece yedi tane haberin bulunuyor olması zaten gazetenin göçmenlerin eğitimine olan ilgisizliğini gösterirken, özellikle bu haberdeki yorumlar, gazetenin sığınmacıların eğitimi meselesine, genel yayın politikasıyla uyumlu bir biçimde, yani "Türk öğrenciler dururken..." mantığıyla baktığını göstermektedir.

Sabah Gazetesi

Sabah gazetesinin kullandığı terminoloji ise Sözcü gazetesinden tamamen farklıdır. Gazetede, "Suriyeli dostlar", "misafirlerimiz", "Suriyeli misafirler", "ülkemize sığınan kardeşlerimiz", "bizim emanetimiz", "Suriyelimiz" gibi ifadelerin sık sık kullanıldığı gözlemlenirken çoğu haberde Suriyelileri misafir etmekten duyulan mutluluk dile getirilir. "Misafirlerimizin huzuru önemli", "Bu bayram Suriyeli dostlar da yanımızda", "Keşke daha çok Suriyeli gelse", "5 bin göçmene daha kucak açtık", "Bir Allah var, bir de Türkiye", "Suriyeli misafirlere şefkat eli uzanıyor", "Bursa'nın Suriyeli karnesi örnek oldu", "İşte Türk insanının yardımseverliği", "İnsani Yardım Ödülü Türkiye'nin", "230 bin Suriyelimiz var" haberleri bu mutluluğa örnektir. Sözcü gazetesinin ise şu başlıkları düşünüldüğünde Sabah gazetesine arasındaki fark daha iyi anlaşılabilir: "Hatay'ın nüfusunun yüzde 15'i Suriyeli oldu", "Bu nasıl bir rezalettir", "Başımıza açtıkları bela", "İzmir'de Suriyeli sıkıntısı", "Başımıza bela edenler utansın!", "Suriyeli dilenciler Antalya'yı istila etti!", "Suriyelilerin biri geliyor biri gidiyor!", "Fuarı Suriyeliler bastı!", "Camiye alınmıyorlar!", "Midilli'de hayat durma noktasında", "Sarayıcı mülteci kampı oldu", "Suriyeliler için rekor harcama!", "Türkiye'ye 2 milyon Suriyeli daha geliyor!", "Erdoğan: 7,5 milyar dolar harcadık", "İşsizliği Suriyeli göçmenler artırdı", "Arandık belayı bulduk!", "En az 1 milyon Suriyeli geliyor!"

Buna ek olarak Sabah gazetesinde ev sahibi halkla Suriyeliler arasındaki "ensar-muhacir" ilişkisine yapılan vurgu, gazetede haber dilinin başka bir boyutudur. "Ensar olmak bize düştü", "Topaca: Ensarlık görevi yapıyoruz", "Muhacir Suriyeliler Ümraniye'de buluştu", "Ümraniye meydanı Suriyeli

muhacirlerin Kültür Şenliği'ne ev sahipliği yaptı", "ANFA 'kardeşlerimizi' ağırladı", "Kardeşlik TIR'ları hedefine ulaştı", "Kardeşlik için 65 tır yola çıktı" başlıklı haberler ensar-muhacir ya da adı geçen bu kardeşlik ilişkisine vurgu yapar niteliktedir. Gazeteye göre ev sahibi halk, misafirlerine "kucak açmış"tır ve "ensar" olma görevini yerine getirmektedir. Aslında sadece "Dünyaya insanlık dersi veriyoruz" başlığıyla bile gazete, sığınmacılara yönelik hangi düşünceyle hareket ettiği konusunda önemli bir fikir vermektedir. "Türkiye sınırlarını açmayıp, kapılarını kapalı tutsaydı bu kitlenin Suriye rejimi saldırılarının ve katliamlarının hedefi" olacağı ve "Türkiye'nin mazlumların yanında" bir tavır sergilediği bu başlığın altında olduğu gibi diğer haberlerde de ifade edilmektedir.

Suriyelilerin eğitimi konusunda Sabah gazetesinin, okurlarına zengin içerikli haberler sunabilmekte olduğu gözlemlenebilmektedir. Örneğin "Suriyeli beyinler MAKÜ'nün konuğu" başlıklı haber, Suriyeli akademisyenlerin Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ni ziyaretini konu alırken; "Suriyeli beyinler SDÜ'de" başlıklı yazıda ise bu defa Suriyeli akademisyenlerin Süleyman Demirel Üniversitesi'ni ziyaret ettiği ifade edilir. Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nin katkılarıyla Gaziantep'teki Mülteci Kadınlar ve Ailelerine Yönelik Sosyal Uyum Araştırma Projesi'nin gerçekleştirilmesi, "Mülteci kadınlar proje konusu oldu" ve "Hasan Kalyoncu'dan mülteci araştırması" başlıklarıyla on üç gün arayla iki kez haber yapılır. "Gaziantep'te Suriyeli mültecilere hizmet vermek için okul açan bir kurum"un, "Müslüman ailelerin çocuklarına Hristiyanlık eğitimi" verdiği dair haber, ya da "sosyal sorumluluğun zorunlu olduğu" bir programda Amerikalı öğrencilerin de "Suriyeli misafirlerin kaldığı kamplarda günde 4 saat çocuklarla ilgili etkinlikler" düzenlemesine dair başka bir haber Sabah gazetesinde ön sıralardadır. Ya da "Suriyeli Cumha barış için HKÜ'de okuyacak" haberi Türkiye'de üniversite eğitim alacak bir Suriyeliyi anlatırken; "Savaş acısının ilacını buldu: Shakespeare" başlıklı haber, "Ürdün'deki Zaatari kampında 'Shakespeare Çadırı' kurup Suriyeli mülteci çocuklara tiyatro eğitimi veren yönetmen"den bahsetmektedir. Ayrıca şiir kitabını Türkiye'de yayımlayan bir Suriyeli gencin haberi "Yarım kalan hayalini Türkiye'de gerçekleştirdi" başlığıyla gazetede yer bulabilmekte ve Sabah gazetesinin Suriyelilere yönelik olumlu tavrını yansıtmaktadır.

"Suriyeli öğrenciler karnelerini aldı", "Çadır kentte karne heyecanı", "Suriyeli yetimlerin mezuniyet coşkusu", "Suriyeli miniklere anaokulu açıldı", "Hatay'da Suriyeli çocuklar için okul", "İnegöl'de 656 Suriyeliye eğitim", "Suriyeli çocuklar için eğitim atağı" başlıklarını taşıyan haberlerde, sığınmacılara yönelik olumlu bir haber dili gözlemlenebilmektedir. Suriyeli sığınmacıların da birer insan olduğunu hatırlatmaya yönelik başlıklarda "karne heyecanı"ndan bahsedilirken, çocuklara "yetim, minikler, öğrenciler" gibi ifadelerle seslenilmesi, sığınmacıların ev sahibi toplum nezdinde önemsenmelerini sağlayabilme özelliğine sahiptir. Yine "bölgenin mazlum halkı", "mağdur komşularımız", "ülkemize sığınan kardeşlerimiz" ifadeleri ile Türkiye'nin "umut kapısı", "can simidi" olduğu, "her zaman "kucak açan ülkemiz" in dünyanın dört bir yanında "insanlık dersi" verdiği, Suriyeli çocukların "Allah'ın emaneti" olduğu gibi ifadeler, Suriyeli sığınmacıların gazete tarafından hangi terminoloji çerçevesinde görüldüğünü gösterir niteliktedir. "Teşekkürler Başkan amca" haberinde ise Payas Belediye Başkanı'nın bir binayı Suriyeli çocukların eğitimi için tahsis ettiği belirtilirken, Başkan'ın kullandığı "onlar bizim emanetimiz", "ilçemize misafir gelen Suriyeli"ler, "Suriyeli misafirlerimiz", "misafirlerimizin çocukları" gibi benzer ifadeler de yine aynı anlayışın bir uzantısı olarak değerlendirilebilir.

"Savaşın yaraları eğitimle sarılıyor", "Hatay'da Suriyeli çocuklar için okul", "Suriye'de bir neslin kaybını engellayelim", "Suriyeliler için okul yapılıyor", "Savaş çocukları için ders zili çaldı" gibi başlıklar ise yine göçmenlerin eğitime yönelik gazetenin olumlu başlıklarına örnek gösterilebilir. Haberlerde "savaşta yakınlarını kaybeden, yaralanan, evleri ve iş yerleri yıkılan aileler" in "hayata tutunmaya" çalıştığı belirtilirken, "en büyük mağduriyeti ise yine çocuklar"ın yaşıyor olduğu ancak şimdi yapılan yardımlarla mağdur çocukların "öğretmenlerine kavuştu"ğu vurgulanır.

İki gazete arasındaki haber dili oldukça farklıken, iki gazetede yer alan köşe yazıları da bu farklılığı destekler niteliktedir. Sözcü gazetesinde göçmenlerin eğitim sorununa değinen bir köşe yazısı bulmak mümkün değildir ancak göçmenlerin durumuyla ilgili genel yorumlar köşe yazılarında yer almaktadır. Bu yazılardan en çarpıcılarını Emin Çölaşan kaleme almıştır. Ona göre göçmenler bir "bela"dır. Suriyeliler, Türkiye tarafından "beslenen"

varlıklardır. Konunun insani boyutuna yazılarında hiç değinmeyen Çölaşan, 16 Haziran 2015 tarihli yazısında "şu anda Suriye'den Türkiye'ye kaçmış olan yaklaşık 2.5 milyon kişiyi zaten kamplarda besliyoruz" demekte ve "devletin bütün kaynakları Suriyeli sığınmacılara aktarılıyor" ifadesini kullanmaktadır. "Kamplarda yaşamayan, ancak Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış olan" pek çok Suriyeli olduğunu söyleyerek, bu manzarayı "utanç verici" olarak tanımlar. Çölaşan için Suriyeliler etrafta "yarı çıplak" yaşayan ve "dilenen" insanlardan oluşan bir sorun yumağını ifade etmektedir. Emin Çölaşan'a göre iktidarın yarattığı bu sorun "bir süre sonra başımıza bela" olmuştur. Suriyeliler için "kamplar, hastaneler kurduk", "pek çok il ve ilçemizi doldurdular", "Sığınmacı sayısı üç milyona yaklaştı", "İşin parasal boyutu çok yüksek", "terör yeniden hortladı, bombalar patladı" gibi cümlelerle ifade edilen nedenler Suriyelilerin niçin bir "bela" haline geldiğini açıklamaktadır. "Sığınmacılar için milyarlarca dolar harcadık, bizimkiler sadece ağlaşıp Batı ülkelerinden para koparmanın peşine düştüler" diyen Çölaşan, işin ekonomik boyutuna vurgu yapar ve bu "rezilliğe tam dört yıldan beri" katlanıldığını ifade eder. Bundan başka Emin Çölaşan'ın "Akrep etmez Müslüman'ın Müslüman'a ettiğini" başlıklı yazısında devletin insan kaçakçılığına göz yumduğunu çünkü devletin "başımızdan gitsinler de, neresi olursa oraya gitsinler!" düşüncesini taşıdığını iddia eder. Almanya da "artık onları istemiyor"dur çünkü "başına nasıl bir bela açılacağını en sonunda" görmüştür. Mültecileri "yüz binlerce aç, sefil, çaresiz ve parasız sığınmacı" olarak tanımlayan Çölaşan, "bunları kim ne yapacak, nasıl doyuracak, nasıl bir çözüm bulunacak" sorusunu sorar. Çölaşan "Kevgire dönen sınırlar" başlıklı yazısında da "parklarda bahçelerde, caddelerde sefil ve acınacak bir biçimde" yaşayan, "aşağılanan ve her yerden kovulan insanların kamplarda yaşayanları için milyarlarca dolar para harcıyoruz" diyerek yine harcanan paradan yakınır. Ona göre "kaçan her Suriyeli başımıza bela" olmaktadır. Parasal açıdan "milyarlarca dolar zarara girdik, üstelik dünyaya rezil olduk" diyerek de durumun vahametini kendince ortaya koymaya çalışır. Gazetede ki diğer bir köşe yazarı Mehmet Türker de benzer şekilde "Bedeli ölümdür" başlıklı yazısında Türkiye'nin bir "batağa" girdiğini "2.5 milyon aşkın Suriyeli sığınmacının Türkiye'nin her ilindeki sokaklarda dolaşması"nın bile "bataklığın ne demek olduğunu bize gösterdi"ğini belirtir. Türker'in başka bir yazısı ise "Başımıza bela eden-

ler utansın!.." başlıklıdır ve başlıktaki "bela" ifadesi Çölaşan'ın yazıları ile paralellik arz etmektedir. Ona göre bu iş bir "bela"dır çünkü "şu anda 2.5 milyona yakın Suriyeli içimizde" yaşamaktadır. "Geriliyor!" başlıklı yazısına göre de Türkiye'ye "Suriyeli çocuk anne, baba, kardeş, gelin, nine, dede 2.5 milyon mültecinin gelmesi" ile sonuçlanan bu savaş "büyük, korkutucu" bir problemdir. Demet Cengiz ise köşe yazısında her gün ülkeye akın akın gelen bu Suriyelileri görmemenin imkânsız olduğunu belirtmek için şöyle der: "Sokaklarda çok fazla dolaşan biri olmanıza, toplu taşıma kullanmanıza falan gerek yok; kafanızı çevirdiğiniz her yerde Suriyeli mültecilerle karşılaşmanız mümkün. Beyoğlu'nda, Nişantaşı'nda, Boğaz'da, oturduğunuz restoranın, cafe'nin veya barın önüne gelip veya bir fırsatını bulup içeri girip dilenen kadınlar ve çocuklar" her taraftadır.

Sabah gazetesindeki köşe yazıları ise Sözcü gazetesinden oldukça farklıdır. Sabah gazetesi Suriyeli sığınmacılara yönelik "açık kapı politikası"nı, "insanlık" ya da "misafirperverlik" veyahut da "ensar olma görevi" olarak algılar ve bu düşüncesi doğrultusunda haber yapmaya çalışır. Sığınmacılara yardımın bir "insanlık vazifesi" olduğu, "insanlığın ölmediği" gibi düşünceler gazetede sıklıkla dile getirilir. Örneğin Yavuz Donat, "İnsanlık ölmedi" başlıklı yazısında Harran Belediye Başkanının şu sözlerine yer verir: "Evimizi açmak... Karınlarını doyurmak... Çocuklarını okutmak bizler için insanlık görevi". Donat da Başkan ile aynı fikirdedir ve bu doğrultuda şöyle der: "Bize sığınan insanlara sırtımızı çeviremeyiz". Köşesinde "misafirlerimiz" ifadesini sık sık kullanan Yavuz Donat "İnsanlık Dersi" yazısında da yine konuyu "insaniyet" çerçevesinde ele alır. Şehirleri dolaşarak izlenimlerini yazan Donat, bu sefer Aksaray'dadır. Aksaray'da "iki bin civarında" sığınmacı olduğu belirtilen yazıda şehrin "zengin" olmadığını ancak halkın yemeğini sığınmacıyla bölüştüğünü yazar. Yerli halkın tek derdi sınırı "Bir TIR daha göndermek"tir. İşte "insanlık" budur. Donat, Gaziantep ile ilgili yazısında da tüm Avrupa'daki sığınmacı sayısının "sadece Gaziantep'teki 'Misafirlerimizden' bile az" olduğunu övgüyle yazar ve sonunda "Bravo Gaziantep" der. Donat, sığınmacı konusunu siyasetin günlük çekişmelerinin üzerinde görür. Türkiye'nin "dünyaya ders verdiği"ni düşünür ve böyle bir olayın "bitmek tükenmek bilmeyen siyasi çekişmelerin arasında kaynayıp gidiyor" olmasından üzgündür. Gazetenin haberlerinde ve köşe yazılarında Suriyeli

sığınmacılara gösterilen misafirperverliğin önemi ne vurgu vardır. Örneğin Yavuz Donat "Afyon'daki Suriye" adlı yazısında Suriyelilerin Afyonlularla "kaynaşmış" olduğunu yazar. Çünkü Afyonlular "onlara misafir gözüyle bakıyorlar"dır. Gazetenin çizgisiyle uyumlu yazılar yazan Haşmet Babaoğlu da "Yine uyursun" başlıklı yazısında Aylan bebeğin fotoğrafından sonra uykusu kaçanlara "uykumuz neden daha önce kaçmadı?" diye sorar. "Çarpıcı fotoğrafları çekilip önümüze serilmediği için mi uykumuzu kaçırmadılar? Bizi hassaslaştıran şey mültecilerin çektiği acılar mı, çekilen fotoğraflar mı?" gibi sorularla konuya dikkat çeken Babaoğlu, yazısının devamında "kırmızı ışıkta arabalarının camını silmeye çalışan sokak çocuklarından nefret edip, Aylan bebeğin fotoğrafıyla karşılaşınca" dünyaya kahreden insanların bu "tuhafılığı" fark etmesini ister. Haşmet Babaoğlu'nun 02 Temmuz 2015 tarihli "Âlem merhametsiz olmuş!.." köşe yazısı ise göçmenlerin "işgal"ci oluşu ve "kavuştukları rahatlık"ların "vergi mükelleflerinin cebinden çıktığı" gibi düşünceleri "Avrupa'daki ırkçı, neonazi veya faşist parti"lerin söylemlerine benzetir. Babaoğlu, Türkiye'de de var olan bu düşüncüyü temsil edenleri "Suriyeli sığınmacılara karşı açık veya örtülü nefret" göstermekle suçlar. Bu düşünce tarzı "sadece almaya ayarlıdır", yardım etmek şöyle dursun "günahlarını bile vermezler" der. Muhalefette var olan Suriyelileri "geri gönderme" söylemini de oldukça çirkin bulur. Bu grupların "sosyal sorumluluk projelerinin modern ve girişimci havasına" bayıldığını ama "sosyal merhamet" denilen şeyin kıyasına bile yaklaşmadıklarını düşünür. Bu duruma "politikleştirilmiş nefret" ve "merhametsizlik" adını takan Babaoğlu'nun, Sözcü gazetesindeki köşe yazarlarından çok farklı bir bakış açısıyla konuya yaklaşmakta olduğu görülmektedir.

Sabah Gazetesinde yer alan köşe yazılarında, sığınmacıların eğitimi ile ilgili olan yazıların yine gazetenin olumlu göçmen politikasıyla bir paralellik arz etmekte olduğu gözlemlenebilmektedir. Örneğin, Yusuf Yalkın'ın "Ankara başlatmalı!.." başlıklı yazısı, sığınmacıların eğitimi konusunda bir öneriyi içermektedir. Bu öneride Yalkın, ülkede bulunan "çok sayıda Suriyeli sığınmacı" arasında "çeşitli branşlarda sporcular, teknik adamlar, çok yetenekli ve keşfedilmeyi bekleyen çocuklar"ın mutlaka bulunduğunu, kulüplerin bu kişileri keşfetmek için seferber olması gerektiğini söylemektedir. Keşfedilen gençler de aileleriyle beraber seçici kulübün himayesi altına girecek ve gençler

eğitilecektir. Yavuz Donat da “Çadırspor” başlıklı yazısında benzer bir öneriyle ortaya çıkar. Verdiği habere göre “Çadırkentte yaşayan Suriyeli gençler ‘futbol takımları’ kurmuşlar”dır. Hatta takımlar “kendi aralarında” maç yapmaktadırlar. Donat, Çadırkentte, “Boğaz tokluğuna” oynatılabilecek “yetenekli gençler”in bulunduğunu ifade ederken, bu gençlerin eğitilerek ülkeye ve dünyaya kazandırılabileceğini düşünür. Bundan başka Yavuz Donat, “Türkiye doğrusunu yapıyor” başlıklı yazısında da ülkedeki yedi üniversitede Suriyeli gençlerin özel öğrenci statüsünde olduğunu ancak bu konu hakkında YÖK’ün yeni çalışmalar içerisine girdiğini belirterek, Türkiye’nin sığınmacılar konusunda “doğrusunu” ve “kendisine yakışanı” yaptığını ifade eder. Donat yine “Altındağ’da bir okul” başlıklı yazısında Altındağlıların “garibanın halinden” anladığını çünkü Suriyeli’yi dışlamadığını, “sadece işini, ekmeğini değil” hatta “okulunu bile Suriyeli çocuklarla” paylaştığını yazar. İlçedeki bir okulda sabahları “Altındağlı çocukların, öğleden sonra da” tam bin “Suriyeli yavru”nun öğrenim gördüğünü yazar. Donat ayrıca böyle örnek davranışları Batı medyasının yazmadığını çünkü Batının Türkiye’nin “artıları”na değil, “açıkları”na önem verdiğini kaydeder. Sabah gazetesinde yer alan benzer olumlu yazıların bir önemli özelliği olarak, sığınmacıların eğitimi konusunda yapıcı öneriler getiriyor olması sayılabilir ki; bu durum gerçekten de övgüye değerdir. Ev sahibi halkta, nefret ve kendisine hak-sızlık yapıldığı duygularını uyandırmak yerine, soruna olumlu somut çözüm önerileriyle yaklaşım olmaları önemlidir. Böylece gazetedeki yazılar, konuya bakışı dar anlayıştan çıkararak, aslında hem ev sahibi halkın hem de sığınmacı grupların yararına olabilecek çözümlerin bulunabileceği gerçeğini kamuoyuna göstermektedir.

Sonuç

Görüldüğü gibi her iki gazetenin de Suriyeli sığınmacılar konusuna bakışı oldukça farklıdır ve bu farklılık gazetelerin kullandığı haber dili ile yazarlarının yazdığı köşe yazıları tarafından desteklenmektedir. Yine bu farklılık çerçevesinde, Sözcü gazetesinin sığınmacıların eğitime yönelik tüm haberleri “Türk öğrenciler dururken...” anlayışıyla yazılmışken, yayınlanan 7 haberden 5 tanesi “ayrım-cılık” çağrıştırmalı başlık taşımaktadır. Gazetenin başlıkları özellikle ev sahibi halkı, kendisine “haksızlık” yapıldığına inandıracak niteliktedir. Gazete,

ülkede pek çok işsiz üniversite mezunu dururken, pek çok genç üniversite kapılarında beklerken nasıl olur da Suriyeliler için eğitim olanağı hazırlanmışına anlam veremez ve bu duruma öfkelenir. Öte yandan Sabah gazetesi ise Suriyeli çocukların eğitimine olumlu ve sempatik başlıklarla yaklaşır. “Savaş çocukları”, “Suriyeli minikler”, “mağdur komşularımız”, “misafir edilen Suriyeli aile çocukları”, “Suriyeli yetimler”, “bizim emanetimiz” gibi ifadelerle Suriyeli çocuklara hitap edilirken savaşın yaralarının eğitimle sarıldığı, bir neslin kaybolmasına izin verilmemesi gerektiği gazetenin haber ve köşe yazılarında üzerinde ısrarla durulan konulardandır. Ayrıca Sabah gazetesinde yer alan Suriyeli göçmenlerin eğitimiyle ilgili haberlerin, içerik açısından çok daha zengin olduğu söylenebilir. Göçmen üniversite hocalarından, ABD’den gelen öğrencilerin sığınmacı kamplarında sosyal hizmette bulunmasına; üniversitelerde yapılan çalıştaylardan anaokullarına; Suriyeli çocukların öğrenci olarak eğitim gördüğü pilot okullardan yeni açılan okullara kadar zengin çeşitlilikte haberler yapılmıştır. Haberlerdeki bu çeşitlilik, okuyucunun çok yönlü bilgilendirilmesini sağlarken, gazete aynı zamanda Suriyeli göçmenlerin sadece bir “yardım nesnesi” olmadığını ev sahibi halka da göstermiş olmaktadır.

Gazetelerdeki farklı haber dillerinin okuyucuyu farklı duygularla donatacağı ve böylece Suriyeliler konusunda farklı düşünen grupların ülkede var olacağı muhakkaktır. Örneğin, Suriyelilerin eğitimi konusunun Sözcü gazetesi tarafından “yerli halkın fırsatlarının kısıtlanması”, “ayrım-cılık”, “haksızlık” olarak değerlendirilmesi, Sözcü okurlarında Suriyelilere yönelik kızgınlık, öfke, nefret duygularının doğmasına yol açabilecektir. Bu da ülkedeki barış ortamını zedeleyeceği gibi göçmenlerin sadece insan olmalarından kaynaklanan eğitim hakkına sahip oldukları gerçeğinin göz ardı edilmesine de neden olacaktır. Sözcü gazetesi sığınmacıların eğitimi konusunu “ayrım-cılık” boyutunda ve hükümetin aleyhinde değerlendirerek ülkedeki barış ortamını tehlikeye atarken; Sabah gazetesi konuya daha “insani” bir çerçevede yaklaşmıştır. Bunun sonucunda bir Sabah gazetesi okurunun, Suriyeliler için yapılan “yardım”lardan “mutlu” olma düzeyinin yüksek olabileceği çıkarsanabilmektedir. Bunun tam tersi bir şekilde, Sözcü gazetesi okuru ise Suriyeliler yüzünden kendi eğitim hakkının kısıtlandığını, onlar için kendi vergileri kullanılarak harcamalar yapıldığını düşünerek, Suriyelilere

yönelik kızgınlık, öfke ya da nefret duyguları besleyebilecektir. Suriyeli göçmenler ve onların eğitimlerine gazetelerin kendi ideolojik eğilimlerine göre yaklaşmaları ve bu yönde haber yapmaları bazı çevrelerce doğal karşılanabilmesine rağmen, toplumda farklı algıların oluşmasına neden olması önemli bir noktadır. Çünkü önyargıdan uzak, nefret söyleminin içkin olmadığı bir toplumda yaşayabilmek için toplumdaki öfkeyi artırabilecek haber dilinin kullanılmamasına özen göstermek gerekmektedir. Suriyelilerin “insan” olduğunu unutmamak ve “insan” olmalarından doğan eğitim haklarını bir lütuf olarak görmemek de ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konudur. Aksi takdirde bu olumsuz haberlerin ve neden olduğu olumsuz algıların hiçbirisi Suriyeli göçmenlerin eğitimlerinin geliştirilmesine ve onların topluma kazandırılmalarına yarar sağlamayacaktır.

Kaynaklar

- Kap, Derya (2014), “Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatan daşları”, *Akademik Perspektif*, s.: 30-36
- Kılıç, Taner (2014), “Türkiyede Mültecilerin Hukuki Durumu ve Uyum Meselesi”, Servet Karaca ve Uğur Doğan (ed) içinde *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, s.7-26.
- Uzun, Aytül (2015), “Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, sayı:1, s.107-120.
- Yılmaz, Abdurrahman (2014), “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol: 9/2, sayfa: 1685-1704.

Sabah Gazetesi

- 02.01.2015 Yavuz Donat, Altındağda bir okul
- 05.01.2015 “Suriye’de bir neslin kaybını engelleyelim”
- 09.01.2015 Yavuz Donat, “Türkiye doğrusunu yapıyor”
- 09.01.2015 Yavuz Donat “Cuma Başbakan Destan deyince”
- 10.01.2015 Suriyeli misafirlere şefkat eli uzanıyor
- 11.01.2015 Suriyeli çocuklar için eğitim atağı
- 13.01.2015 Yavuz Donat, İnsanlık dersi
- 11.02.2015 Suriyeli Cumha barış için HKÜ’de okuyacak
- 24.03.2015 Teşekkürler Başkan amca
- 29.03.2015 Kardeşlik için 65 tır yola çıktı
- 31.03.2015 Kardeşlik TIR’ları hedefine ulaştı
- 31.03.2015 Yarım kalan hayalini Türkiye’de gerçekleştirdi
- 02.04.2015 Suriyeli çocuklara ‘Eğitim Şenliği’
- 07.04.2015 Savaş acısının: İlacını buldu: Shakespeare
- 17.04.2015, Yavuz Donat “Çadırspor”
- 26.04.2015 ANFA ‘kardeşlerimizi’ ağırladı
- 12.05.2015 Muhacir Suriyeliler Ümraniye’de buluştu
- 08.05.2015 Ümraniye meydanı Suriyeli muhacirlerin Kültür Şenliği’ne ev sahipliği yaptı
- 23.05.2015 Suriyeli öğrenciler karnelerini aldı
- 07.06.2015 ABD’li öğrenciler Suriyeli konuklarla
- 13.06.2015 Çadır kentte karne heyecanı

- 14.06.2015 ‘Bir Allah var, bir de Türkiye’
- 16.06.2015 5 bin göçmene daha kucak açtık
- 18.06.2015 Suriyeli yetimlerin mezuniyet coşkusu
- 23.06.2015 Gaziantep’te Suriyelilere İncil dersleri!
- 12.07.2015 Topaca: Ensarlık görevi yapıyoruz
- 18.07.2015 Bu bayram Suriyeli dostlar da yanımızda
- 20.07.2015 Misafirlerimizin huzuru önemli
- 04.09.2015 Suriyeliler için okul yapılıyor
- 09.09.2015 Hasan Kalyoncu’dan mülteci araştırması
- 10.09.2015 Savaşın yaraları eğitimle sarılıyor
- 21.09.2015 İşte Türk insanının yardımseverliği
- 22.09.2015 Mülteci kadınlar proje konusu oldu
- 29.09.2015 Savaş çocukları için ders zili çaldı
- 29.09.2015 Yavuz Donat “Afyon’daki Suriye”
- 03.10.2015 Yusuf Yalkın: Ankara başlatmalı..
- 18.10.2015 2015 İnsani Yardım Ödülü Türkiye’nin
- 08.11.2015 İnegöl’de 656 Suriyeliye eğitim
- 10.11.2015 Hatay’da Suriyeli çocuklar için okul
- 12.11.2015 “Suriyeli beyinler SDÜ’de” başlıklı yazıda ise
- 13.11.2015 Dünyaya insanlık dersi veriyoruz’
- 17.11.2015 Suriyeli beyinler MAKÜ’nün konuğu
- 18.11. 2015 Yavuz Donat “İnsanlık ölmedi”
- 23.11.2015 Suriyeliler için geçici eğitim merkezi açıldı
- 24.11.2015 Suriyeli miniklere anaokulu açıldı

Sözcü Gazetesi

- 05.01.2015 Enver Yücel’in üniversite fikri dünyada yankı buldu!
- 10.01.2015 Suriyeli öğrenciler için üniversitelerde yeni program!
- 15.01.2015 Hatay’ın nüfusunun yüzde 15’i Suriyeli oldu
- 31.01.2015 Suriyeli çocuklar için yeni eğitim sistemi!
- 06.02.2015 Emin Çölaşan “Bu nasıl bir rezalettir”
- 08.03.2015 İstanbul’da ‘Modern Suriye Okulu’
- 12.05.2015 Suriyeli öğrenciler için üniversite!
- 23.05.2015 Emin Çölaşan “Başımıza açtıkları bela”
- 09.06.2015 Suriyeli değilsen sınavları aş da gel!
- 09.06.2015 İstanbul’daki Suriyeliler için okul
- 16.06.2016 Emin Çölaşan “Tayyipgillerin başımıza açtığı bela”
- 29.06.2015 İzmir’de Suriyeli sıkıntısı
- 28.06.2015 Mehmet Türker “Başımıza bela edenler utansın”!
- 30.06.2015 “Suriyeli dilenciler Antalya’yı istila etti!”
- 30.06.2015 Mehmet Türker “Bedeli ölümdür!..”
- 08.07.2015 Demet Cengiz “Allah aşkına şu Suriyelilere kötü davranmayın!”
- 03.08.2015 Suriyelilerin biri geliyor biri gidiyor!
- 08.08.2015 Fuarı Suriyeliler bastı!
- 12.08.2015 Emin Çölaşan “Kevgire dönen sınırlar”
- 20.08.2015 Camiye alınmıyorlar!
- 07.09.2015 Midilli’de hayat durma noktasında
- 20.09.2015 Sarayıcı mülteci kampı oldu
- 18.09.2015 Suriyeliler için rekor harcama!
- 05.10.2015 Türkiye’ye 2 milyon Suriyeli daha geliyor!
- 05.10.2015 Erdoğan: 7,5 milyar dolar harcadık
- 13.11.2015 Suriyeli soyguncu vurularak öldürüldü
- 16.11.2015 “İşsizliği Suriyeli göçmenler artırdı”
- 24.11.2015 Emin Çölaşan “Arandık belayı bulduk”
- 30.11.2015 En az e1 milyon Suriyeli geliyor!

Küresel ve Yerel Medyada Mülteci Olgusu

Nihat OYMAN

K.S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Mastır Öğrencisi ve Öğretmen

Giriş

Son yıllarda yeni iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, telekomünikasyonu ses ve imgelerin teknolojik bir araç kullanarak uzaktan iletişimiyle dönüşüme uğratmıştır. Sanallaşma, fiber optik ve uydu sistemlerin ortak çalışması, bireylerin izlediklerine ve işittiklerine etkin olarak katılımını sağlayan etkileşimli medyayı ortaya çıkarmış ve böylece medya endüstrisi son zamanlarda küresel bir hal almış, medya sahipliği giderek büyük medya holdinglerinin elinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Medya şirketleri ulusal sınırların ötesinde faaliyet göstermektedir. Hem sosyal medya hem diğer medya şirket birleşmeleri daha sık olmuştur (Giddens, 2012: 677). Özellikle küresel medya sektöründe büyük ses getiren şirketler kurulmuş, kitle iletişimi ve teknolojideki gelişmeler ve ilerlemeler her gün farklı bir küresel ya da yerel medya ağının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Sanayi devrimiyle birlikte hızlı bir şekilde küreselleşen dünyada kitle iletişim araçları ve ağları, dünyayı daha da küçülterek insanlar arasındaki ilişkiler mesafesini kısaltmıştır. Herhangi bir bölgede gerçekleşen bir olay küresel, yerel ve sosyal medya yoluyla dünyanın her yerine yayılmıştır.

Dünyanın gelişmiş küçük bir küresel köy haline gelmesi, ilişkilerin global ilişkilere göre belirlenmesi anlamında küreselleşmenin en önemli unsurları olarak iletişim ve işitsel-görsel teknolojinin gelişmesi ve dünya ekonomik sistemlerinin yaygınlaşması, küreselleşmenin ortaya çıkmasında en önemli etkenler olmaya başlamış ve her türlü bilgi ve değeri herkes tarafında kolayca öğrenebilir hale getirmiştir (Bodur, 2004: 48). Küreselleşme ile birlikte "medya" gün geçtikçe gelişme göstermiş ve toplum hayatındaki her kültürel alana ya-

yılmıştır. Toplumlar arasında iletişimi sağlayan gazete, televizyon, radyo, internet, dergi gibi basın organları toplumun duyarlılıklarını, sorunlarını, taleplerini temsil eder ve yansıtır. Basın organları bireylerin ve toplumların özgürleşmesine ve varoluşuna katkı sunarken aynı zamanda perde arkasında bir ideoloji oluşturmaya dayalı bir toplum ya da birey üretebilmektedir. Bu iletişim araçları sayesinde insanların çoğu farkında olmadan aynı bilgiler üzerinde yoğunlaşmayı, aynı şekilde eğlenmeyi, aynı tarz giyinmeyi içselleştirir. Küresel ya da yerel medya, günümüzde insanlar için kaçınılmaz bir iletişim aracı olup, insanların hayatında her geçen gün yeni bir sosyal ve kültürel hayat oluşturmaktadır. Bunu, çoğu zaman dünyanın her yerinde eş zamanlı yapmakta ve dünya toplumları arasında kültürel homojenleşmeye fırsat vermektedir. İnsanların yaşam tarzları, davranışları, kültürel değerleri gün geçtikçe tek tipleşmekte ve yayılmaktadır. Ancak; insanların bu popüler yaşam tarzını tamamen hayatlarında uygulamaları çok zor ve imkânsız görünmektedir. Örneğin Türkiye'nin en kırsal kesiminde izlenen bir Amerikan dizisine göre eğlence ve kültürel hayat oluşturmak bir o kadar zordur. Bu durum aynı zamanda global ve yerel kültür çatışmasına da zemin hazırlamaktadır.

Günümüzde yazılı ve görsel basın, kültürel çatışmalara sebep olsa da toplumlar ve bireyler arasında farklı boyutlarda kültürlenmeye, ileri demokrasie, özgür düşünceye ve evrensel insan haklarına önemli fırsatlar sunduğu aşikârdır. Yazılı ve görsel basın, insani ilişkilerin her türüne yönelik faaliyetlerde bulunurken aynı zamanda toplumun bir türlü bitmeyen göç sorunuyla ilişkilerini yatay ve dikey bir şekilde sürdürmektedir. Bu bağlamda medyanın, dünyanın içinde bulunduğu

bunalım sonucunda ortaya çıkan mülteci sorununa duyarsız kalması mümkün değildir. Gerek küresel medya gerekse yerel medya göç ve mülteci sorununu farklı perspektiflerden ele alarak uluslararası kamuoyunun dikkatini çektiği gibi çoğu zaman mültecilerin olumsuz yönlerini öne çıkararak, mültecilere karşı tepkilerin birikmesine de sebep olmuştur.

Yeni bir olgu olmasına karşın mülteci sorunu tarih boyunca hep var olmuştur. Dünya ülkeleri arasındaki hızla değişen ekonomik, kültürel ve siyasi bağlar mülteci sorununu artırırken özellikle Arap baharı olarak bilinen sosyal çatışmalar sonucunda Ortadoğu'nun birçok yerinde iç savaşlar çıkmış, yaşam şartlarının zorluğundan ötürü milyonlarca insan kendi evlerini ve ülkelerini terk ederek başka ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Toplumların çoğunda mülteciler, kültürel farklılıkları, demografik, ekonomik ve toplumsal dinamiklerin biçimlenmesine sebep olmaktadır. Özellikle son on yılda Ortadoğu'da iç savaşların yaşanması, Türkiye gibi birçok ülkede mülteci sorununu önemli bir mesele haline getirmiştir. Avrupa Birliği ve diğer batılı ülkeler, kimlik ve kültürel endişelerden dolayı mültecileri bir toplumsal tehdit olarak görmekte ve bu endişeleri bahane göstererek binlerce mülteciyi ya geri çevirmekte ya da sınır kapılarında bekletmektedir. Çok sayıda Avrupa ülkesi, göçmen yasalarını sıkılaştırmakta ve buna bağlı olarak katı önlemler almaktadır. Batılı ülkelere gizli bir şekilde gitmek için farklı yöntemler deneyen mülteciler, çoğu zaman ya denizlerde boğularak ölmekte ya da tırların dorselerinde aylarca aç susuz kalarak farklı hastalıklara yakalanmaktadır. Bütün zorlu şartlara rağmen Avrupa'ya ulaşabilen mülteciler ya kaçak şekilde yaşamını sürdürmekte ya da sınır dışı edilmektedir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen küresel ve yerel medya üstüne düşeni tam olarak yapmamakta, genel olarak nefret söylemleri ve dışlayıcı bir dil kullanarak mültecilerin toplum dışına itilmesine sebebiyet vermektedir.

Küresel Medyada Mülteci Görünümü

Modern dünyada teknoloji devrimiyle birlikte iletişim, ulaşım ve bilgi alanlarında birçok gelişme olmuş ve küreselleşmeyi daha da çok hızlandırmıştır. Küreselleşme hangi alanlarda olursa olsun dünyadaki toplumlar arasındaki sınırları kaldırmış ve toplumların daha dinamik bir şekilde ilişkilerde bulunmasına katkı sağlamıştır. Küreselleşmenin

ekonomi, hukuk, siyasi gibi boyutları olduğu gibi sosyal hayatla ilgili boyutu da vardır. Küreselleşmeyle birlikte insanların kültürel bağları güçlenmiş ve teknoloji iletişim araçları yoluyla global bir kültürün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Globalleşmenin teknoloji ve iletişim alanlarında yaptığı büyük değişimler küresel ve yerel basının farklı bir boyut kazanmasına sebep olmuştur.

Modernleşmeyle birlikte gün geçtikçe birçok alternatif iletişim aracı oluşurken bunların en etkili görsel basın olmuştur. Görsel basın hem görsel hem de işitsel olduğundan dolayı daha etkili ve daha yaygın bir özellik kazanmıştır. Her ne kadar internet, gazete ve dergiler de görselliği ön plana çıkarsa da görsel basın dendiğinde ilk olarak akla gelen hiç şüphesiz televizyondur. Televizyondaki görselliğin gazete dergi ve internetin aksine tamamen hareketli ve işitsel olması ona "Görsel Basın" özelliğini kazandırmıştır. Televizyon, yaptığı yayınlarla insanlara her türlü toplumsal dinamiği sunmakta ve bilgi sunarken, aynı zamanda, toplumsal sorunları kendi deformasyonuna uğratarak yayın yapabilmektedir. Özellikle, küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan yenedünya medyası, küresel güçleri temsil eden ve küresel bir algı oluşturmaya yönelik çalışan küresel medya ortaya çıkmıştır.

Modern medya geçmişinde özellikle gazetecilik çok önemli bir gelişmedir. Çok farklı şekillerde ve kolaylıkla çoğaltılabilir olması ve paketlenmesi, güncel olayları, eğlence ve tüketim mallarını aynı anda okuyucuya sunması gazeteciliği önemli kılmıştır. Yarım yüzyıl boyunca insanlar arasında iletişimi sağlayan tek araç gazetecilik olmuştur. Ancak sinema, televizyon ve internetin gelişmesiyle yazılı basının önemi azalmıştır. Buna karşılık gazete ve dergiler online satışa geçerek modern dünyada önemli bir güç haline gelmiştir (Giddens, 2008: 634). Günümüz modern dünyanın en büyük gücünün medya olduğunu düşünürsek, yazılı ve görsel medyanın bütün kültürel alanlara zaman ayırması bir zorunluluk teşkil etmektedir. Sosyolojik olaylarla ilgili durumlarda küresel medyanın yanı sıra ulusal medyanın taraflı ya da tarafsız duruşu olayların çözülmesini kolaylaştırmış ya da güçlendirmiştir. Reuters, New York Times, Washington, The Guardian gibi küresel olarak kabul edilen birçok medya organı, sunmuş olduğu haberler veya attığı manşetlerle toplumlar arasında yabancılaşmaya ve bazı kesimlerin fikirsel, ideolojiksel anlamda güç kazanmasına imkân sağlamıştır. Birçok sosyoloğa göre Avrupa ülkelerinde İslamafobiyi

veya aşırı ırkçılığı tahrik eden küresel medya, aynı zamanda Ortadoğu'da ortaya çıkan dini-marjinal birçok terör örgütünün yayılmasına ve tanınmasına sebep olmuştur. Küresel güce sahip olan New York Times Gazetesi, The Economist Dergisi, BBC gibi basın organları yaptığı haberlerle bazı bölge ülkelerinde ekonomik ve kültürel yönlendirmelere ya da zayıflatmalara gidebilmektedirler. Özellikle mülteci sorunu ile ilgili olarak küresel medya, olumsuz anlamda çok etkili olmuş ve küresel dünyanın mültecilere karşı duyarsız kalmasına sebep olmuştur.

Günümüzde mülteci sorunu, Batılı ülkelerde acil konulardan biri haline gelmiştir. Özellikle Avrupa birliği ülkeleri mültecilere karşı sınırlarında katı uygulamalara giderek giriş izinlerini kapatmış ve bu doğrultuda sınır geçme suçları üzerine birçok yasa çıkarılarak, yasadışı geçişleri engellenmiştir. Göç karşıtı görüşlere sahip olan bürokratlar ve siyasetçiler Avrupa'da yaşayan halkları mültecilere karşı kıskırtmıştır. Almanya, Fransa, Danimarka, İsveçre, Avusturya gibi ülkelerdeki aşırı sağcılar mültecilere karşı ırkçı söylemlerde bulunarak kitlesel tepkilere ortam hazırlamışlardır. Özellikle bu bölgelerde yayın yapan küresel medya, bu kriminal olayın toplumun her kesimine ulaşmasına imkân sağlayarak toplumsal bir tepki oluşturmuştur. Ayrıca Batılı ülkeler, kendi sınırlarına dayanan yüz binlerce mülteci arasında seçme yaparak, daha çok yetişmiş yetenekli ve işlerine yarayacak olanı alıp kendine entegre ederek ucuz işçi olarak çalıştırmaktadır. Özellikle, Avrupa'daki doktorların arasında yabancıların yoğunlukta olması, para ve emek vermeden yetişmiş tecrübe sahibi elemanları ülkenin milli sermayelerine katmaları, Avrupa'nın yardıma ihtiyacı olan binlerce insana çıkarları doğrultusunda yaklaştığı ortaya çıkmıştır.

Mültecilerin, gittikleri yerlerde hiçbir tutunacak dalları yoktur, ayrıca gittikleri yerlerde istenmiyor ordan oraya sürükleniyorlar. Yolculukları esnasında öldürülüyor, tecavüze uğruyor, kafese konulup üstlerine ekmekler atılarak hayvan muamelesi görüyor, bütün her şeylerine el konuluyor. Avrupa'da bir mülteci haksızlığa uğrasa sınır dışı edileceği korkusundan dolayı hakkını aramıyor, arasa bile yetkililer bunu pek de kaale almıyorlar. Örneğin Almanya'da yaşayan mülteci bir baba, parası bittiği için dokuz yaşındaki kızına insan kaçakçıları tarafından el konulduğunu ve ne yapacağını bilmediğini ifade etmiştir (Sabah, 2016). Avrupa'da binlerce mülteci çocuğun kayıp olduğu bilinmek-

tedir, ancak küresel medya bütün bu olanlara rağmen Avrupa'da suç oranlarının yükselmesinde mültecileri hedef göstermektedir. Küresel medya, Avrupa ve diğer Batılı ülkelerde meydana gelen çoğu suçun sebebini mültecileri göstererek, bir algı operasyonu oluşturmaktadır. İngiltere'de mültecilerin kapıları kırmızı boyayla işaretlenerek ırkçı saldırıların hedefleri haline getirilmişti. Mültecilere bedava yemek vermek için renkli bileklik takma zorunluğu getirildi. Almanya'da erkek mültecilerin yerel havuzlara girilmesi yasaklandı. Hollanda'da aşırı sağcı politikacılar mültecilere karşı biber gazı dağıtılmasını önerdi. Danimarka'da mültecilerin değerli eşyalarına el koyma kararı yasalaştırıldı. Fransa ise kalma izni verilmemesine rağmen binlerce mültecinin kişisel eşyalarına el koydu. Küresel medya bu tür haberlere ya çok az yer verdi ya da hiç vermedi. Avrupa medyası bütün bu olanların üstünü kapatmak için mültecilerin suça karışma oranlarının artığına dair haberler yapmaya başladılar.

Suriye'deki iç savaş, Lübnan, Libya, Mısır gibi ülkelerdeki iç problemlerden dolayı insanların can güvenliği sorunu ortaya çıkmış ve milyonlarca insan evsiz yurtsuz kalmıştır. Burada yaşayan insanlar başka ülkelere sığınmak zorunda kalmışlar ve göç esnasında birçok zulümle karşı karşıya gelmişlerdir. Avrupa ülkeleri ve Amerika gibi gelişmiş ve küresel güce sahip olan ülkeler mültecilerin bu ıstıraplarına sesiz kalmış, ancak "Aylan Bebek" fotoğrafı medyaya düştüğünde tüm dünyada yankı bulmuş ve küçük bir çocuğun suda boğularak ölmesini hiçbir vicdan kabul etmemiştir. Bu olaydan sonra Avrupa ülkeleri, mültecilere kapılarını açabileceklerine dair olumlu ifadeler kullanması sonucunda binlerce mülteci Avrupa'ya akın etmiş ve çoğu da sınırda bekletilmiş Avrupa ülkelerine alınmamıştır. Mülteciler sınırlarda güvenlik güçlerinin ve bazen de oradaki halkın fiziksel ve psikolojik şiddetine maruz kalmış küresel medya bu durumu haber konusu bile etmemiştir.

Avrupa'da oluşan mültecefobianın temelinde inanç, kültürel çatışma ve güvenlik problemleri olduğu düşünülmektedir. Özellikle mültecilerin çoğu Müslüman ülkelere gelmesi, Avrupa'nın inanç dengesinin değişebileceği endişesi mültecilere karşı bir fobianın oluşmasına sebep olmaktadır. Bazı aşırı sağcı kesimlerin kendi ülkelerinde Müslümanları istemediklerini açık bir şekilde ifade etmeleri buna sadece bir örnektir. Çoğu Avrupa ülkesi yalnızca Hristiyan olan mültecilere sığınma

haklı veriyor. Slovakya Başbakanı Robert Fico'nun yüz Hristiyan Suriyeli göçmeni kabul edeceklerini açıklamasından sonra İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Ivan Metik, ülkelerinde cami olmadığını, bu nedenle Müslümanların ülkeye uyum sağlamalarının zorlaşacağını ve amaçlarının toplumsal uyumu sağlamak olduğunu ileri sürdü. Dini ayrımcılıkta eski doğu bloku ülkelerinin öne çıktığı görülürken, Çek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Milos Zeman daha önce basına yansıyan ifadelerinde, kültürel farklılıklarından dolayı Müslümanlardan ve Kuzey Afrika ülkelerinden sığınmacı kabul edilmemesi gerektiğini açıklamıştır. AB üyesi ülkeler içerisinde, Hristiyan mülteci kabul edeceğine ilişkin ilk açıklama Avusturya hükümetinden gelmişti. Avusturya

İçişleri Bakanı Johanna Mikl-Leitner, Ekim 2013'de gerçekleştirilen genel seçimler öncesinde bin Suriyeli sığınmacı alınacağı ve bunların Hristiyanlardan seçileceğini belirterek, "Kabul edeceğimiz bin mülteci öncelikle Hristiyan kadın ve çocuklar olacak" ifadelerini kullanmıştı. Tepkilerin ardından küresel medya tarafından bir daha dillendirilmeyen "Hristiyan mülteci" konusu kısa sürede unutturulmuştur. Başka bir problem ise Avrupa'nın radikal İslamcı grupları bir tehdit olarak gördüğünü söylemesi ve bu bağlamda oluşabilecek güvenlik zaafalarının engellenmesi için mültecileri kabul etmediklerini ifade etmişlerdir. Yani, Avrupa ülkeleri asli sorun yerine, daha çok kendi çıkarları doğrultusunda yeni söylemler geliştirerek mültecileri kabul etmemek için alt yapı oluşturmaktadır. Avrupa ülkeleri, Müslümanları DAESH gibi terör örgütleri üzerinden kötüleştirerek, bölgede kendisini bir kurtarıcı olarak göstermeye çalışmıştır. Bir yandan mültecilere sırtını dönen küresel güçler, aynı zamanda bölgeyi farklı yönlerden kuşatmış ve abluka altına almıştır. Nitekim bazı etnik terör örgütlerini karta dönüştürerek bölgede Türkiye gibi güçlü olan ülkelere karşı kullanmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, her insanın can güvenliği olmaması durumunda başka bir ülkeye sığınma hakkının olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Oysa Avrupa ülkeleri mültecilere karşı duvarları yükseltmiş, dikenli tellerle sınırları kuşatmış ve mülteci haklarını ihlal edecek kanunlar çıkarmıştır. Hollanda gibi bazı ülkelerde polis mültecilerle oyun oynadığı fotoğraflarının medyada yer alması, tamamen Avrupa imajı için yapılmış küresel bir yanılgıdır. Aynı ülkeler, içerden mültecilere karşı katı tedbirler alarak, halkı mültecilere karşı kıskırtmıştır. Diğer yandan Yunan güvenlik görevlerinin mültecilerin botlarını delerek boğulmalarına sebep olmalarına rağmen, bununla ilgili görüntüler yokmuş gibi Midilli Adası'nı sığınmacılara yardım ettikleri gerekçesiyle medyada haberler yapılmış ve adayı Nobel'e aday olarak göstermeye hazırlanmıştır (Bayraklı, 2015). Küresel medya, toplumsal bir gerçeklik olan mülteci sorununu yanıltıcı haberler ve ideolojik söylemlerle temsil yoluna giderek farklı bir algı üretmektedir. Küresel medyaya konu olan mültecilerle ilgili içerikler, egemen bakış açısına göre konumlandırılmıştır. Özellikle küresel çapta bir sorun olarak görülen Suriyeli mültecileri konu edinen haber içeriklerindeki temsil biçimleri ve egemen söylemlerin, Avrupa ülkelerinin çıkarlarına paralel olması, mültecilerin haklarını temsil edecek kitlesel eylemlerin ortaya çıkmasını engellemiş ve dünyada insan haklarını savunan aktivist grupların cesaretini kırmıştır.

Yerel Medyada Mülteci Görünümü

Ortadoğuda, yöneticilere karşı adalet, eşitlik ve özgürlük gibi söylemlerle başlayan gösteriler, zaman geçtikçe yöneticilerin sınırsız güç ve şiddet kullanması sonucunda iç savaflara dönüşmüştür. İnsani felaketlerin boyutlarını artıran yeni terör örgütleri üreterek ve bir yandan da devlet terörü uygulayan yönetimleri cesaretlendiren güçler, oluşturulan Suriye politikalarını çözüm üretmeyen bir mekanizma haline getirmiştir. Devlet şiddetinin giderek artması katliamlara dönüşmüş, binlerce insan hayatını kaybetmiş ve bir o kadarı da ya yaralanmış ya da sakat kalmıştır. İç savaştan dolayı evleri ve yurtları enkaz yığınına dönüşen insanlar, komşu ve diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriye'deki iç savaşla birlikte iki milyona yakın mülteci Türkiye'ye sığınmış, bu sayı her geçen gün artış göstermektedir. İç savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen mülteciler, Türkiye hükümeti ve halkın çoğunluğu tarafından, misafir, kardeş gibi

tanımlarla ifade edilerek mültecilere karşı oluşabilecek nefret ve ayrımcılığın önünün kesilmesine dair yöntemler geliştirilmiştir. Devlet, Türkiye'ye gelen mültecilere yönelik birimler oluşturularak, sığınmacıların barınma, yeme-içme, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarını gidermek için seferber olmuş, mülteciler hem kamplara ağırlanmış hem de misafir muamelesi ile Türkiye'nin her bölgesine dağıtılmıştır. Bu durum her ne kadar bazı sosyolojik problemlere yol açsa da halk tarafından kitlesel bir tepkiye sebep olmamıştır. Türkiye'de bulunan mültecilerin durumu diğer ülkelerdeki örneklerle karşılaştırıldığında iyi olmasına rağmen, kampların dışındaki yaşam, zorluklarla doludur. Özellikle belli sebeplerden dolayı kamp dışında yaşamak isteyenlerin durumu daha vahimdir. Kamp dışında yaşayanların sayısı artsa da bu insanların önemli bir kısmı yine Türkiye'nin yardımlarıyla hayatlarını sürdürmektedir. Kamp dışındakiler kiraladıkları evlerde son derece kalabalık gruplar halinde, genelde zor koşullarda yaşamaktadır. Parası tükenenler çalışmaya başlamasına rağmen, piyasa koşullarının altında ücretlere istihdam edildikleri için temel yaşam ihtiyaçlarını güçlüklerle karşılayabilmektedirler.

Türkiye'nin Suriye'ye komşu ve Avrupa ülkeleri için bir geçiş bölgesi olması münasebetiyle, mülteciler konusu, Türkiye kamuoyunun önemli bir gündemi haline gelmiştir. Dolayısıyla Türkiye medyası, mülteci sorunlarını çok sık dile getirerek tüm dünyaya yansıtmak ve Türkiye'nin bu anlamda yalnız bırakılmaması için çok çaba sarf etmiştir. Bu bağlamda hemen her gün Türkiye basınında ve medyanın diğer mecralarında Suriyeli mültecilerle ilgili içeriklerle karşılaşmak mümkündür. İki ana akımdan oluşan Türkiye medyasında, ulusal ve bazı özel medya kuruluşları mülteci sorunlarına inerek, mültecilerin yaşadığı problemleri konu edinmiş ve bu anlamda insanların mültecilere karşı duyarlı olması doğrultusunda haberler yapmıştır. Mültecilerin açık alanlarda kalması, beslenme problemleri yaşaması ve Avrupa ülkelerine gitmek istediklerinde yaşamış oldukları sıkıntıları konu edinen ve bunları canlı yayında insanlara duyurmaya çalışan yerel medyanın bir kısmı, mültecilerin Türk toplumunda kendine yer edinmesinde yardımcı olmuştur. Ancak hükümete ve mülteci politikalarına mesafeli duran medya akımı ise mültecilere karşı dışlayıcı bir dil kullanmış, bu kadar mültecinin neden Türkiye'ye alındığına dair eleştirilerde bulunmuştur. Türkiye'deki aşırı sol partilerin mülteci karşıtlığı hem siyasi bir pozisyon hem de ideolojik

bir söylem olarak medyaya yansımıştır. Bu çizgide olan medya organları, mülteciler için; "zorunlu misafir", "bunlar ne zaman dönecekler", "mülteciler geldi hırsızlık ve dilencilik arttı" gibi söylemlerde bulunarak mültecileri zor durumda bırakacak bir algı oluşturmuşlardır.

Medyanın Mültecilere Karşı Nefret Söylemi ve Ötekileştirici Dili

Nefret söylemi ve ötekileştirici dilin temelinde dini önyargılar, ırkçılık ve etnik kimlik, yabancı korkusu ve düşmanlığı, cinsiyetçilik gibi etkenler vardır. Kültürel kimlikler ve sosyal yapılar nefret söyleminin ortaya çıkmasını etkiler, ekonomik şartlar, işsizlik, güvenlik gibi nedenler nefret dilinin etkisini artırır. Modernleşme iradesinin kültür, sanat, eğitim, din ve toplumsal hayat alanlarında uyguladığı tekipleştirici milliyetçi politikalar neticesinde farklı ve yabancı olana karşı tedirginlik-hatta bazı durumlarda düşmanlık-toplumda belli oranda karşılığı olan bir tutum haline gelmektedir. Nefret söylemi ve ayrımcı dil, çoğu zaman iltica ve göç nedenleri ile kesişmektedir. Birçok mülteci kendi ülkesinde kimliklerinden ve kültürlerinden ötürü işsizlik, güvenlik ve barınma sorunundan dolayı göç etmektedir. Mültecilerin çoğunluğu zor koşullar altında yaşamlarını sürdürmekte ve iyi bir yaşamdan ziyade güvenlik ve temel ihtiyaçlarını karşılama arayışındadır. Bu durum, mültecilere ev sahipliği yapan bölgeler açısından da olumsuz etkiler doğurmaktadır. İşsizlik, toplumsal sorunlar, sağlık problemleri veya etnik-mezhepsel dengelemin değişmesinin yarattığı gerginlikler mültecileri kabul eden ülke halkı arasında tepki gelişmesine neden olmaktadır.

Ekonomik ve güvenlik endişelerinden dolayı göç edenler, vatandaşı olduğu ülkeden kaçan ve aslında bu kimliklerinin güvence altına alınacağı ümidiyle bir başka ülkeye sığınan veya göçen kişi maalesef yine bu sığındığı veya göç ettiği ülkede aynı kimliğinden ötürü hedef konumunda bulunabilmektedir. Dolayısıyla ülkesinden kaçıp bir başka ülkeye sığınan veya iş imkânları arayan kişinin ciddi sorunlar yaşadığı bir dönemde ve oldukça dezavantajlı bir durumda bulunduğu hatırlanırsa bir de sığındığı ülkede karşılaşacağı nefret suçlarının kendisini iki kat mağdur edeceği ortadadır. Nitekim nefret suçuna muhatap bir mağdurun hak arama yollarında yaşayacağı sorunları olsa da mağdurun o ülke vatandaşı olması durumunda nispeten bazı olanakları vardır. Oysa mağdurun

mülteci, sığınmacı veya göçmen olması halinde dil ve hukuk bilmemesi, çoğunlukla ekonomik sıkıntı içinde olmasının yanı sıra esas olarak hak arama mekanizmalarına erişim aracı olarak görebileceğimiz polis veya adli mekanizmalara başvurması halinde sınırdaşı edilebileceği korkusu onu diğer nefret suçları mağdurlarından ayırır. Dolayısıyla hem potansiyel mağdur kesim olarak iki kat risk taşımaları, hem de hak arama mekanizmalarına erişimde diğer mağdur kesimlerde görülmeyen dezavantajları ve korkuları barındırmasından ötürü mülteci, sığınmacı ve göçmenler, nefret suçları ile daha çok karşılaşmaktadır (Kılıç, 2012). Bu durumda medyanın mültecilere karşı kullanmış olduğu ayrımcı dil, toplumsal bir tepkiye dönüşerek mültecilere karşı ortak bir nefret söylemi oluşmaktadır. Medyanın sosyal üretimi ve ötekileştirici rolü, hem küresel hem de yerel medyadaki sığınmacılara yönelik haberler, mültecilere karşı dışlanma söylemini yeniden üreterek, genel halk tarafından bu nefret söylemlerinin normalleşmesine sebep olmaktadır.

Yapılan gözlemlerde, gerek küresel medyada gerekse yerel medyada, mültecileri konu edinen köşe yazıları, tartışma programları, haberler ve gazete manşetlerinde ayrımcı dışlayıcı ve ötekileştirici söylemlere yer verilmektedir. Medya, mültecilerin yaşadığı sorunları derinlemesine tartışmaktan ötürü, daha çok onlardan nasıl kurtulacağımızı ve onlardan kaynaklı tahribatların üzerinde durmaktadır. Özellikle mülteci kadınlar ve çocuklar hakkında yapılan haber sayısı çok azdır. Birçok toplumda, kadınlar ve çocuklar belli risklerle karşı karşıyadır. Nitekim mülteciler için bu durum daha da vahim olup, binlerce kadın ve çocuğun insanlık dışı cinsel, cinsiyet temeli şiddetle bağlantılı kötülöklere maruz kaldığı bilinmektedir. Göç etmek zorunda kalan binlerce çocuğun eğitim hakkı, oyun oynama hakkı tartışılmamakta ve medya bunların hepsini göz ardı etmektedir. Medya, mültecilerin barınma, çalışma, eğitim ve sağlık hakları ile ilgili sorunları tartışma ve topluma yansıtma konusunda çekimser kalmaktadır. Medya, çoğu zaman güvenlik sorununu çok dillendirerek, mültecilerin güvensiz olduğu imajını üreterek, insanların mültecilerle iyi ilişkilerine ket vurmaktadır. Özellikle de küresel medya "biz ve onlar" ayrımı yaparak bir ayrımcı dil kullanmakta ve böylece kitlelerin tepkisinin oluşmasına zemin oluşturmaktadır. Mülteci yanlısı söylemlerde bile çoğu zaman rencide edici ve dışlayıcı ifadeler kullanılarak, mültecilere karşı bir alt

bilinç oluşturulmaktadır. Örneğin BBC Türkçe'nin "Misafirlik uzadı", "Mülteciler Türkiye'yi bir çıkma-za mı sürüklüyor?" Hürriyet gazetesinin "İstihdam oranında göçmen işçiler Türkleri geçti" ya da diğer medya organlarındaki "Her yanımız mülteci" gibi vurgular dikkat çekicidir. Ayrıca sosyal medyada mülteciler hakkında dışlayıcı, tek tipçi söylemlerin aynı anda paylaşılması ve bu söylemlerin etrafında kitlelerin oluşması mültecilerin güvenliği açısından endişe vericidir. Mülteciler hakkında yürütülen siyasi tartışmalar sosyal medya platformlarında sıklıkla dile getirilmiş ve "Türkiye'de mülteci istemiyoruz" "Suriyeli istemiyoruz" gibi başlıklar altında sayfalar açılmış ve nefret içerikli yorumlar yapılmıştır. Daha kuşatıcı ve ılımlı ifadeler içeren haber sayısı ise çok azdır. Ülkeler kendi lüks yaşamlarının yanına ezilmiş, horlanmış, başka sosyal ve kültürel yapıda yetişmiş kişilerin gelmesini istememekteler ve buna karşılık kamuoyunda tehlike yaratan, toplumu ayrıştıran ve ötekileştiren söylemlere başvurumaktadırlar.

Değerlendirme

Kitle iletişim araçları globalleşmeyle birlikte toplumlar arasındaki ilişkilere farklı bakış açıları getirerek toplumda üstlendiği görevi sürdürmektedir. Küresel ve yerel medyanın bireyler ve toplumlar arasında meydana gelen kültürel çatışma, kültürleşme gibi sosyal sorunlara duyarsız kalması mümkün değildir. İnsanların topluma entegre olma ihtiyacı ve çağın vazgeçilmez dayatmaları insanların medyadaki gelişmelere mesafeli durmasını engellemiştir. Sosyal hayattaki her yeni gelişme ve değişim farklı problemlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamakta ve bu bağlamda medyanın tavrı önemli bir rol üstelenmektedir. Küreselleşmeyle birlikte medyacılığın birçok farklı biçimleri gelişti. Yerel medya sisteminin giderek zayıflaması, küresel medyanın türemesine fırsat vermiştir. Özellikle küresel güçlerin etkisiyle aynı dili konuşan ve kültürel bağlılığı olan topluluklar arasında oluşan sınırlar, toplumsal- kültürel rekabetlere yol açmış ve ırkçılığı körükleyerek farklı boyutlara taşımıştır. Bu ırkçılık söylemleri de daha çok farklı sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalan mültecilere karşı olmuştur. Mülteciler, fiziksel saldırı, kanunsuz bir şekilde sorgulama, sınırlarda bekletme ve geri çevrilme gibi kötü muamelelere maruz kalmıştır. Mültecilere gösterilen kötü muameleler medya yoluyla meşrulaştırılmış ve mülteciler için bir çıkar yol kalmamıştır. Medyadaki ırkçılık ve yabancı

düşmanlığı, sığınma hakkı arayan insanlara ideolojik ve fiziksel saldırıyı beraberinde getirmiştir.

İleri demokrasi, evrensel insan hakları gibi söylemlerle ifade edilen post modern dünyada büyük bir mülteci krizi yaşanmaktadır. Peki, insan haklarının bu kadar gelişmiş olduğu bir dünyada mülteci hakları neden ihlal edilmektedir? Uluslararası toplum, küresel güçlerin güvenlik, inanç ve kültürel endişelerinin bu ihlallere sebep olduğunu ifade etse de bunun farklı birçok nedeni olduğu aşikârdır. Bu bağlamda inanç ve kültürel endişeler ve ırkçılık arasındaki ilişkinin boyutu tartışılır hale gelmiştir. Modern dünyada etnik farklılıkların karmaşıklığı, etnik ayrışmaların çoğu zaman kültürel kaynaklı olması ve toplumlar arasındaki belirsiz ayrımcılık, neo-ırkçı söylemlerini tartışılır hale getirmiştir. Dünya savaşları, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve sömürülen ülkelerdeki insanların maddi sıkıntıları, ülkeler arasında göçlerin olmasına zemin hazırlamıştır. Göçlerle birlikte çok etnikli topluluklar meydana gelmiş bu da etnik azınlık ve çoğunluk arasında farklı problemlere sebep olmuştur. Bu problemler toplumlar arasında etnik asimilasyon ve çatışmalara zemin hazırlamıştır. Batılı ülkelerin kendi kültürlerini koruma endişeleri, mülteciler ve sığınma hakkı talep eden insanlara yönelik şiddetin artmasına sebep olmuştur. Bugün, benzer korkuların yüksek oranlara ulaştığı bazı ülkelerde mülteciler, sürekli bir fiziksel saldırı korkusu ve güvenliklerine yönelik tehditlerle beraber yaşamaktadırlar. Yabancılar ve özellikle savunmasız bir grup olarak görülen mülteciler, sık sık ırkçı düşmanlığının ilk hedefi olmaktadır. Bazı ülkelerdeki politik tartışmalar, mültecilerle ilgili sorunların hepsini bulanıklaştırma eğilimi göstermektedir. Mülteci sorununu çözmek için Türkiye gibi ülkelerin girişimi ile sığınmacıların karşılaştıkları zorluklara dikkat çekilmektedir. Son Cenevre Görüşmelerinde mültecilere yönelik hak ihlallerine değinilmemiş, daha çok Suriye'deki iç savaşla ilgili kararlar alınmıştır. Oysa mülteci sorunları gittikçe endişe uyandırmakta ve mültecilere yönelik hoşgörüsüzlük, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, gerilimler, etnik gerginlik ve çatışmalar, çoğu yerde artmaktadır. Uluslararası toplum, mültecileri korumak ve onların sorunlarına kalıcı çözümler üretmek için mülteci haklarını ihlal etmekten vazgeçmelidir. Mültecilerin yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma, vatandaşlık hakkı, hareket özgürlüğü hakkı, ülkeyi terk etme ve ülkeye geri dönme hakkı ve zorla geri gönderilmeme gibi hakları güvence altına alınmalıdır. Uluslararası

toplum, küresel güçler ve medya, mültecilere karşı tavrını insan hakları doğrultusunda tekrar gözden geçirip ona göre hareket etmeseler, insanı sarsan bu vaka tarihin derinlerinde bir kara sayfa olarak kalacaktır.

Kaynaklar

- ABUZER, C., (2006), Medyadaki Şiddet Haberlerinden Hareketle Türkiye'de Toplumsal Çözüm ve Din, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt: XI, sayı: 16, s. 149-159.
- ARTHUR, C., (1993), Religion and Media: An Introductory Reader, Published by University of Wales Press, s.302
- BAYRAKLI, E., (2015), Avrupa'nın Mültecilerle İmtihani, <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/enes-bayrakli/2015/07/25/avrupanin-multecilerle-imtihani>, Erişim Tarihi: 25 Ocak 2016
- BBC, (2015), Suriyeli Mülteciler Dosyası: Misafirlik Uzadı Mı, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151005_suriyeli_multeciler Erişim Tarihi: 13 Ocak 2015
- BODUR, H. E., (2004), Küreselleşmenin Dini Boyutu ve Türk Toplum Üzerindeki Yansımalarının Bir Değerlendirmesi, Dini Araştırmalar, Cilt 6, Sayı 17, s.47-58
- BOURDIEU, P., (1996), Televizyon Üzerine, çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yay. 105s..
- ÇAĞLAR, İ. VD., (2014), Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili, Ortadoğu Yıllığı 2014, s.488-501
- ÇELİK, A. VD., (2014), Gaziantep'te Suriyelilere Yönelik Saldırıları ve Toplumsal Nefretin Sebeplerinin Analizine Dair Raporu
- DENİZ, O., (2009), Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 14, Sayı 22, s.187-204
- DENİZ, T., (2014), Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, TSA, Yıl 18, Sayı 1, s.175-204
- ERDOĞAN, M., (2014), Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, s.1-48
- GIDDENS, A., (2008), Sosyoloji, Yayın Haz. Cemal Güzel, Kırmızı Yay. İstanbul, s.528-576
- GÖKER, G. VD., (2015), Haber Medyası ve Mülteciler Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili, G.Ü. İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 41, s.230-255
- GÜLLÜPİNAR, F., (2013), Avrupa Birliği ve Türkiyeli Göçmenlerin Trajedisi Olarak Tabakalı Yurttaşlık, VII. Sosyoloji Kongresi, ss.13-25
- HURSEDA, (2015), Bazı Avrupa Ülkeleri Müslüman Mülteci İstemiyor, hursedanet.net/Dunya/151306-Bazi-Avrupa-ulkeleri-Musulman-multeci-istemiyor.html Erişim Tarihi: 20 Ocak 2016
- KILIÇ, T., (2012), Mülteciler Sığınmacılar Göçmenler ve Nefret Suçları, http://multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=242%3Amulteciler-snmaclar-goecmenler-ve-nefret-suclar&catid=3%3AAv-taner-klc&Itemid=1&lang=en Erişim Tarihi: 11 Ocak 2016
- KOLUKIRIK, S., (2014), Uluslararası Göç ve Türkiye: Yerel Uygulamalar ve Görünümler, ZFWT Cilt 6, No 2, s.37-53
- ÖZER, İ., (2014), Toplumsal Gelişme ve Değişim, Din Sosyolojisine Giriş, Beta Yay. İstanbul, s.557-587
- POSTMAN, N., (1999), Televizyon Öldüren Eğlence (Gösteri Çağında Kamusal Söylem), çev. Osman Akinbay, Ayrıntı Yay. İstanbul, 208s.
- SABAHA, (2016), Avrupa'ya Göre Mülteciler Zombi, <http://www.sabah.com.tr/pazar/2016/02/07/avrupaya-gore-multeciler-zombi> Erişim Tarihi: 25 Şubat 2016
- ŞAHAN, İ. E., (2014), Yazılı Basında Nefret Söylemi, Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Araştırması, s.6-39
- TATLIDİL, E., (2014), Kentleşme ve Göç, Sosyolojiye Giriş, Beta Yay. İstanbul, s.326-360
- VALLE, C. A. (1992), Religion and the Media (religion-online.org), <http://www.religion-online.org/showarticle.asp?title=273>, Erişim; 10 Eylül 2015.

Kıyılarımızdaki Hazineleer...

Murat KÜRKLÜ

Şanlıurfa, Eyyübiye Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi Edebiyat Öğretmeni

"Seni de vururlar bir gün ey acı, uçuşup durduğun kanatlarından..."

"İşte geldim gidiyorum, şen olasin Halep şehri..." diye başlar Âşık Garip'in Halep şehrini övdüğü meşhur türküsü. Bu güzel türkünün bir de hikâyesi var ki bizlere köklerimizden nasıl kopartıldığımızı acı bir şekilde öğretiyor. Vaktiyle Bekirabad (Diyarbakır) şehrinde çocuğu olmayan bir padişah ve onun veziri varmış. Padişah Abbas bir gün dua eder ve hem kendisine hem de veziri Hasan'a bir evlat vermesini Cenab-ı Allah'tan diler. Dileği kabul olan padişahın bir kızı, vezirin de bir oğlu olur. Vezir oğluna Garip, padişah da kızına Şahsenem adını verir. Bir de bu iki arkadaş, evlatlarının büyüdüğünde evlenmelerini isteyerek "beşik kertmesi" yaparlar. Birlikte okuyup büyüyen bu iki genç birbirlerinin beşik kertmesi olduğunu öğrenirler ve evlenmeye karar verirler. Vezirin ölümünün

ardından padişah kızını Garip'e vermekten vazgeçer ve onu şehirden kovar. Halep şehrine giden Garip burada bir süre Halep padişahının hizmetinde bulunur daha sonra tekrar Bekirabad'a gelir. İki âşığın ayrı kalmasına dayanamayan Şahsenem'in arkadaşı Akçakız, onları gizli olarak görüştürür. Birlikte kaçmaya karar verirler. Yaya olarak Dinar dağına gelirler. Şahsenem daha fazla yürüyemeyeceğini söyleyerek Garip'i yiyecek

getirmesi için Halep şehrine gönderir. Geri döndüğünde Senem'i göremez ve ağlamaktan gözleri kör olur. Yolda yürürken bir kuyuya düşer ve orada ölür. Bunu duyan Senem, Garip'in üzüntüsünden hastalanır ve ölür. İki âşık yan yana defnedilir.

Osmanlı Devletinde Antep'in, Urfa'nın, Maraş'ın ve Adana'nın bağlı olduğu ihtişamlı bir vilayet olan Halep aynı zamanda bir ticaret merkezi konumundadır. Âşık Garip'in yaşadığı düşünülen 16. yüzyılda bu şehre Osmanlı Devleti tarafından birçok eser yapılmıştır. Bunların en ünlüsü Hüsreviye külliyesidir. Bu külliyenin Kanunî Sultan Süleyman'ın veziri Hüsrev Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu eser Mimar Sinan'ın ilk eseri olma özelliğini de taşımaktadır. Nice savaşlara, afetlere, yıkımlara dayanan bu külliye de Suriye'de yok olan insan ve insanlık gibi acımasızca yok edilmiştir.

Hikâyede adı geçen kahramanlardan biri de "Akçakız"dır. Akça Türkçe'de beyaz, beyaza yakın renk anlamı taşır. Ancak daha çok söylenişindeki güzelliğiyle ön plana çıkıyor. Tıpkı ayça, gökçe isimleri gibi. Hikâyede Akçakız iki aşığı yardım eden, onları buluşturan, iyiliği temsil eden bir kahraman olarak karşımıza çıkıyor. Bugün Akçakız yaşamıyor; fakat bizim yolumuz Suriyeli mülteci kardeşlerimizin yaşadığı Şanlıurfa'nın güzide ilçesi "Akçakale"ye düştü. Hikâyede merhametli bir insan olarak tanıdığımız Akçakız'ın Akçakale'de yaşayıp büyüdüğünü, tıpkı 'Toprak Ana' gibi Suriye'den gelen mültecilere kucak açtığını gördük.

leriyle dertlendik? Hani biz Ümmet-i Muhammed olarak *ensar* idik?

Bugün Türkiye Cumhuriyeti devletinin Suriyeli sığınmacılara yaptığı yardımların maddi değeri 8 milyar doları bulmuş durumda. Hani hep AİHM'ye şikâyet edilen; terörle mücadelesi bile dikta olarak göstermeye çalışılan; yıllardır ordu mensupları, emniyet mensupları, sağlık çalışanları ve öğretmenleri katledilen, okulları yakılan yıkılan devletimiz elbette kapısına gelmiş yoksulu geri çevirmeyecekti. Çünkü artık "Boraltan katliamı"na sebep olan, yalvarmalarına rağmen Azeri Türklerini Rus zalimlere geri gönderen bir hükümetimiz yok. İşte tutsak Türklerin söylediği ağıttan bir bölüm:

Bugün Türkiye Cumhuriyeti, kapılarını iki milyondan fazla Suriyeli sığınmacıya açtı. 260 bin Suriyeli sığınmacı kamplarda yaşarken diğerleri büyük şehirlerde yaşam mücadelelerini sürdürmektedir. Elbette ki çok zor bir durum. Bir yandan iç savaşta evini barkını bırakıp eşini, evladını kaybetmek diğer yandan kalanlarla hiç bilmediğin topraklara göç etmek...

Bir çadır düşünün kampların dışında kurulmuş. İçerisinde bir tek halı var. Halının üzeri çamur kaplı. Birkaç aile burada insanca yaşamaya çalışıyor. Evet insanca... Çünkü her şeyden önce onlar insandırlar. Hayvan gibi yaşayamazlar değil mi? Yıkılmaya, temizlenmeye, giyinmeye, yemek yemeye ihtiyaçları vardır. Bir kediye ya da köpeğe verilen değer bu insanlara verilemez mi? Bunu sadece devlet mi yapmalı? Her gün çadırların bulunduğu o kavşaktan binlerce araç gelip geçiyor. Kaçımız lüks araçlarımızdan inip de gidip o insanların dert-

Boraltan bir köprü, aşar geçer Aras'ı,
Yuğsan Aras suyuyla, çıkmaz yüzün karası.

Karası, karası, merhamet fukarası,
Karası, karası, merhamet fukarası,

Düşman bekler karşıda, önüne kattı beni,
Can alınan çarşıda, kardeşim sattı beni.

Dönüp seslendim geri, merhametsiz birine,
Beni siz vursaydınız, şu gâvurun yerine.

Anadolu, yüzyıllardır mazlum insanların sığınağı olmuştur. Belki de bu yüzden adı ana-dolu olmuştur. Bu coğrafya henüz Avrupalılaşmadı. Asya'nın o yüce tevazusu hâlâ yaşamaktadır. Hani diyor ya şair " Müslüman yürekler bilirim kızdı mı cehennem kesilir sevdi mi cennet." İşte Anadolu'da yaşayan millet böyle bir millettir. Mazlumunu sırtında taşıyarak savaştan kurtardığı gibi zalimin de karşısına dikilmesini bilir. Ne evladı kucağında koşan sığınmacıya çelme takar ne de cesedi kıyıya

vurmuş bir masum yavruyla alay eder. Öyle dünya klasiklerinin adını bile bilmez çoğu; fakat zekidir. Oyunun farkındadır. Çarli Hepto'yu da bilir. Onun izinden gidenleri de. Belki de bu yüzdendir karikatür dergisi okumayışları. Kendilerinden bir şeyler bulamadıklarından...

Böyle bir medeniyetin kaynağı nedir diye araştırdığımızda İslam'ın yüce ahlakı karşımıza çıkıyor. Buna, İslam medeniyetinde göç edenlere muhacir, onlara yardım edenlere de ensar denmiştir. Muhacir olmak öyle sanıldığı gibi savaştan, zulümden kaçmak değildir. Muhacir olmanın ibadet hükmünde olduğu, şayet bu yapılmadığı takdirde Müslüman kişinin günaha gireceği açıkça bildirilmiştir: **“Kendilerine zulmetmekte iken meleklerin canlarını aldığı kimseler var ya; melekler onlara şöyle derler: «Ne durumdaydınız? (Niçin hicret etmediniz?)» Onlar da; «Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimselerdik.» derler. Melekler; «Allâh'ın arzı geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz ya!» derler. İşte bunların gidecekleri yer Cehennemidir. O ne kötü varış yeridir.”** (en-Nisâ, 97) Böylece emrin Cenab-ı Allah'tan geldiği belirtilmiştir. Yalnız her adımda Allah rızasının gözetilmesi gerektiği gibi hicret etmekte de yine Allah rızası olduğu gözetilmelidir. **“Zulme uğradıktan sonra Allâh'ın rızâsı için hicret eden mü'minleri, dünyâda güzel bir yere yerleştireceğiz. Âhiretin mükâfâtı ise daha büyüktür. Bir bilseler.”** (en-Nahl, 41)

Rabbimiz, kullarında görmeyi arzu ettiği bu yüksek ahlâka dâir şöyle buyurmaktadır: **“Onlar, kendi canları çektiği, kendileri de muhtaç oldukları hâlde, yiyeceklerini yoksula, yetime ve esire yedirirler: «Biz sizi sadece Allah rızâsı için yediriyoruz, sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimiz'den (O'nun azâbına uğramaktan) korkarız.»** (derler). **İşte bu yüzden Allah, onları o günün fenâlığından esirger; (yüzlerine) parlaklık, (gönüllerine) sevinç verir.”** (el-İnsân, 8-11)

İslam dini, Allah'a ve O'nun peygamberine inananları “kardeş” kılmıştır. Bu sebeple günümüz dünyasında bir lokma ekmeğe muhtaç hâlde ölümlü bekleyen Sûriyeli din kardeşlerimizi, günlerce bir şey yemediği için yeni doğmuş yavrusunu emziremeden vefât eden Afrikalı çilekeş anneleri, gayr-i müslimlerin katliamına mâruz kalan Orta Afrika Müslümanlarını ve daha nicelerini gördük-

çe, imanın en büyük meyvesi olan merhamet, şefkat, diğerkâmlık ve bunların en tabii neticesi olan infak ve cömertlik hasletlerinin bugün her zamankinden çok daha fazla ehemmiyet arz ettiğini söyleyebiliriz. Hatta bugün, cömertliğin de zirvesi demek olan **“İsâr”** ahlâkına şiddetle ihtiyaç olduğu bir dönemdeyiz.⁵ Ensar “yardım eden, yardımcı” anlamına gelirken İsâr ise nefisinden fedakârlık yaparak veya hakkından vazgeçerek, kendisinin de muhtaç olduğu bir hakkı veya imkânı, diğer bir mümine Allah rızası için vermektir. **“...Kendileri muhtaç olsalar bile, başkasını daha çok düşünenler...”** (el-Haşr, 9)

İsâr ahlakının bütün cihanı sarması umuduyla bizlerin de eğitimciler olarak yapmamız gerekenlerin olduğunu düşünmeliyiz. Elbette ki önceliğimiz yiyecek, barınak, uygun yaşam koşullarını sağlamak olmalıdır. Ancak bunun yanında önemli bir ihtiyaç daha var ki sığınmacı öğrencilerin eğitim koşullarının iyileştirilmesi. Bununla ilgili olarak gerçekten Milli Eğitim Bakanlığı üzerine düşeni yapıyor ve yapmaya devam edeceğine inanıyoruz. Hatta “acaba bu konuda neler yapılabilir?” sorusuyla yurdumuzun çeşitli illerinde çalıştaylar düzenliyor.

Türkiye, 2011 yılından beri Suriyeli sığınmacılar için çeşitli şehirlerde büyük konaklama tesisleri inşa etti. Bu kamplarda yaşayan üç yüz bin civarında sığınmacı var. Diğerleri ise büyük şehirlerde yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Kamplardaki eğitim koşulları oldukça iyi bir düzeyde. Hani özel bir okul tarzında yüksek bir beklentiyle değerlendirmeye gitmezsek oradaki eğitim merkezlerinin çeşitli ülkelerin mültecilere sağlamış olduğu imkânlardan çok daha üstün olduğunu görebilirsiniz. Örneğin Fransa Calais mülteci kampında bırakın eğitim ortamının oluşturulmasını, doğru düzgün yaşanacak bir kamp bile yok ortada. Türkiye'deki kamplarda yaşayan çocukların hemen hepsi kamp içinde kurulan okullara gitmektedir. Ne var ki bugün kamplar dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların birçoğu evlatlarını okullara gönderememektedir. UNICEF raporlarına göre kamp dışında yaşayan çocuk sayısı iki milyon civarındadır. Okul çağındakiler bir milyonu ve okula gitmeyen çocuk sayısı yarım milyonu bulmuş durumda.

Kamp içindeki geçici eğitim merkezlerinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerini yerinde görmek adına Akçakale Süleymanşah Eğitim Merke-

zine gidiyoruz. Burada eğitim gören çocuklar Milli Eğitim Bakanlığının ders müfredatına göre eğitim almaktadır. Suriye’de aldıkları eğitimin benzerini bu okullarda görüyorlar. Farklı olarak Türkçe derslerine Türk öğretmenler geliyor. Diğer derslerine (matematik, fen bilgisi, İngilizce, Arapça vb.) Suriyeli öğretmenler geliyor. Bu kamplarda gördüğümüz durum, okul müdürü sayın Murat Coşkun’un da ifade ettiği gibi çocuklar burayı Suriye’nin bir mahallesi gibi görüyorlar ve hiç yabancılik çekmiyorlar. Okula gelen öğrenciler eğitimlerini aksatmadan devam ettirebilmektedir. Murat Bey’in anlattığına göre toplamda 8500 öğrenci var; fakat bunlardan 2000’e yakın öğrenci okula gelmemektedir. Bu eğitim merkezinde üçlü eğitim-öğretim yapılmaktadır. Derslik sayısının yetersiz olduğu gözlenmiştir. Burada anasınıfından 12. sınıfa kadar eğitim verilmektedir. Ayrıca özel eğitime muhtaç engelli öğrenciler için de bir sınıf oluşturulmuştur. Özellikle ortaöğretim çağındaki çocuklar için hazırlık kurslarının olmadığını; fakat bu eksikliği gidermek adına TÖMER kursları açılmış olup Gaziantep Üniversitesiyle işbirliği yapılarak koordineli bir şekilde Türkçe eğitimi verildiğini öğreniyoruz. Üniversite çağına gelen öğrenciler de unutulmamış YGS hazırlık kursları açılmıştır. 20 civarında öğrencinin üniversiteye yerleştiğini öğreniyoruz. Bu merkezde toplam 252 öğretmen görev yapıyor. Öğretmenlerin birçoğu Suriye vatandaşı. Yalnızca Türkçe dersine Türk öğretmenler geliyor. Öğretmenler kamp içinde yaşıyorsa 600 TL, kamp dışında yaşıyorsa 900 TL ücret alıyorlar. Sığınmacı çocukların eğitim haklarından bahseden BM yetkililerinin burada görev yapan öğretmenlerin ma-

aşlarıyla da ilgilenmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bu eğitim merkezinde ayrıca psikolojik danışman bulunmakta olup sayının yetersiz olduğu gözlenmiştir. Buradaki gözlemlerimizi tamamladıktan sonra Türkiye’nin sığınmacı konusunda ne kadar yalnız bırakıldığını anlıyoruz. Bu işin çocuklara sadece çanta dağıtmakla bitmediğini görüyoruz.

Suriyeli çocukların eğitim gördüğü Akçakale İMKB Ortaokuluna gidiyoruz. Burada ilgili sayın Halil Erik hocamızla görüşüyoruz. Bu okul, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı olup öğleden sonraları okulda Suriyeli öğrencilere eğitim veriliyor.

Süleymanşah Geçici Eğitim merkezinde olan eğitim müfredatının aynısı buradaki öğrenciler için de geçerli. Yalnız bu okulda eğitim gören öğrencilerin seviyelerinin farklı olduğunu görüyoruz. Halil Bey’e bu durumu sordüğümüzde bu öğrencilerin zekâ seviyelerinin iyi derecede olduğunu, örneğin çok ileri düzeyde matematik dersi aldıklarını öğreniyoruz. Öğretmenlerine karşı çok saygılı olduklarını ifade ediyor. Özellikle Türk öğretmenlerini çok sevdiğini söylüyor. Yukarıdaki fotoğrafa baktığımızda ne kadar haklı olduğunu görebiliriz aslında. Öğrencilerin bir düzen içinde sıralara oturduklarını fark ediyoruz. Öyle ki üç kişilik hazırlanan sıralara öndeki sıra başta olmak üzere sırasıyla oturuluyor. Bu sıralar dolmadan bir başka sıra kullanılmıyor. Çok mu önemli bir ayrıntı dersiniz! Evet, önemli bir ayrıntı! Çünkü öğretmen iseniz bu ayrıntı size eğitimin bir özdenetim işi olduğunu ifade eder ve o sınıfta ders anlatmak sizi mutlu eder. Araç gerecin bir kısmını UNICEF karşılamış. Ders kitaplarını Suriye’deki koalisyon güçleri temin ediyor. Hepsi Arapça. Bu okulda toplam 260 öğrenci eğitim görüyor. 70-80 kadar öğrenci okula devam etmiyor. Bu öğrenciler onuncu sınıftan itibaren (Türkçe’yi öğrenenler) Türk okullarına geçiş yapıyorlar. Derslere kendi öğretmenleri geliyor. Müdür yardımcısı Suphi Sugar’ın anlattığına göre Akçakale’ye ilk geldiklerinde meydana bir çadır kurup orada eğitim veriyorlarmış. Herhangi

bir ücret almadan, ilk işleri çocukların eğitimini düşünmek olmuş. İlk kurulan bu çadır okulun adı El-Velid. Daha sonra Milli Eğitim Müdürlüğü bu öğrencilere ve öğretmenlere İMKB ortaokulunu tahsis etmiş. Öğretmenler burada kendilerine 900 TL maaş bağlanmış şekilde geçimlerini sağlamaya çalışıyorlar. Okul binası yeni yapılmış, derslikler gayet güzel ve temiz. Böyle güzel bir okulda Suriyeli çocuklar eğitimlerini tamamlamaya çalışıyorlar. Halil Bey'in üzerinde durduğu en büyük eksiklik şehir merkezinden gelen çocuklar için okul servisinin bulunmaması. Yetkililerden bu konuda yardım talep ediyor. Buradan ayrılırken izlenimlerimiz; yaşadıkları zor günleri geride bırakan, canlarını kurtaran bu oldukça zeki öğrencilerin eğitimlerini bırakmadan devam ettikleri ve Türkiye sevdalısı bu öğrencilerin ileride kendi yurtlarında üst düzey mevkilere geleceği veyahut içlerinde bir Nobel ödüllü bilim insanı çıkabileceğidir. Unutmayalım ki Einstein de bir göçmendi.

İMKB ortaokulunun değerli öğrencileri ve fedakâr öğretmenleriyle vedalaştıktan sonra Süleymanşah El-Velid Eğitim Merkezine gidiyoruz. Burada okul müdürü Mustafa Başak ve müdür yardımcısı Abdurrahman El-Haydar ile görüşüyoruz. Bu merkezde toplam 52 sınıf var. Kayıtlı olmayan öğrenci sayısı 420, kayıtlı öğrenci sayısı 2030. Toplamda 2450 öğrenci eğitim almaktadır. 250-300 öğrenci ise okula hiç gelmemektedir. 2 adet anasınıfı, 19 adet birinci sınıf, 12 adet ikinci sınıf, 6 adet üçüncü sınıf, 5 adet dördüncü sınıf, 4 adet beşinci

sınıf, 3 adet altıncı sınıf 2 adet yedinci ve 1 adet sekizinci sınıf bulunmaktadır.

Bu eğitim merkezinde de Millî Eğitim Bakanlığının müfredatıyla dersler verilmektedir. Emekli ya da Halk Eğitim Merkezlerinden gelen öğretmenler Türkçe derslerine girmektedir. Mezun olan öğrencilere diplomalar Milli Eğitim Bakanlığı onayıyla verilmektedir. Bu eğitim merkezlerinde öğrenim gören veya diğer okullara kayıt olan öğrenci-

lerin eğitim durumları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından e-okul programına benzer "Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi"ne (YÖBİS) işlenerek takip edilmektedir. Böylece kayıp bir neslin oluşmasını önleyerek eğitime devam eden öğrencilerin bütün bilgilerine bu sistem üzerinden ulaşılarak doğru bir analizle yönlendirme yapılabilmektedir.

Kamp merkezlerindeki eğitim ortamları imkânlar dahilinde, oldukça iyi bir şekilde oluşturulmuş. Bununla ilgili olarak gece-gündüz demeden gayret gösteren, emek harcayan bütün ilgili kurum ve kuruluş çalışanlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum; çünkü gerçekten ortada büyük bir özveri var.

Bütün bunların yanında okula gitmeyen büyük bir sığınmacı nüfusunun olduğunu biliyoruz. Çoğunlukla büyük şehirlerde ayakta durmaya çalışan ailelerin çocukları bunlar. Baktığımızda asıl problemin okuldan kopmuş bir şekilde büyüyen bu çocuklar olduğu gerçeğidir. Bunu görmezden gelemez elbette. Temmuz 2013'te Şanlıurfa'da açılan "Suriyeli Misafirler Bilgi ve Eğitim Merkezi"ne 1200 civarında öğrenci kaydolmuş; ancak bu öğrencilerin yarısı okula devam edebilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda bu öğrencilerin okula gideme problemlerinin başında öğrenci servislerinin olmayışı geliyor. UNICEF (BM) ve Türkiye'nin de bu konu üzerinde çalışmalar yapması zorunluluk arz ediyor.

Sonuç ve öneriler

Kaliteli eğitim, toplumların sosyal, ekonomik ve politik istikrarlarına doğrudan doğruya katkıda bulunur. Sosyal bütünleşmeyi arttırıp çatışmalara çözüm bulunması ve barışın inşa edilmesini destekleyerek şiddete dönük çatışma riskinin azalmasına yardımcı olur. Bununla birlikte, her ne kadar uzun soluklu bir barışın inşa edilme şansı, çatışmaya maruz kalan nüfusun eğitilmiş olmasıyla belirgin bir biçimde artıyorsa da eğitimin barış ve istikrar üstünde olumsuz bir etkisi de olabilir. Eğer eğitim, bazı öğrencilerin eğitim hakkını engelleyip eşitsizlikleri ve sosyal adaletsizliği güçlendiriyorsa ya da müfredat veya eğitim uygulamaları yanlışsa o zaman çatışmaları arttırıcı katkısı olabilir. Çatışmalar esnasında eğitim tesisleri hedef alınabilir ya da öğrenciler ve eğitim personeli, okula gidip gelirken saldırıya uğrayabilirler. Bir acil durumun hemen ardından uygulamaya konulabilecek iyi tasarlanmış bir eğitim reformu eğitim sistemlerinin korunması ve çatışmalardan etkilenmiş toplumların sürdürülebilir bir barış ve gelişme yoluna döndürülmelerinde kritik öneme sahiptir.

Birçok ülkede meydana gelen olağanüstü durumlarda eğitim en öncelikli ihtiyaç halinde karşılanmıştır. Eğitimde Asgarî Standartlarla (INEE) ilgili olarak aşağıda verilen standartların (hazırlık, müdahale, toparlanma) nasıl kullanıldıklarını gösteren örnekler yer almaktadır:

1. Irak'ta okul rehabilitasyonu: İnsanların evlerini boşaltmalarına neden olan çatışmalardan sonra, Felluce kentindeki beş devlet okulunun rehabilitasyonunda INEE Asgari Standartları kullanılmıştır. 2007'de, öğrenciler, ana-babalar ve öğretmenler, hem geri dönenler hem de çatışmalar sırasında evlerini terk etmeyenler, okul rehabilitasyon programındaki öncelikli alanların belirlenmesiyle ilgili tartışmaların yapıldığı odak gruplarda yer aldılar. Toplumsal Katılım standartları ile Erişim ve Öğrenme Ortamı başlığının rehberliğinde, su, çevresel hijyen ve sınıfların hazırlanması öncelikler olarak belirlendi ve bir Toplumsal Eğitim Komitesi, TEK (CEC) kuruldu. Kadınların TEK içinde yer almalarının temini için kadın proje personel anneleri ve genç kız öğrencileri evlerinde ziyaret edip okul kayıtlarında kız öğrenci sayısının çok düşük olmasının sebeplerini belirledi. Okula giden kızların güvenliğine ilişkin endişeler kız öğrencilerin okula hep birlikte ve yanlarına bir de koruma verilerek gitmelerinin sağlanmasıyla giderildi. Okullarda bekâr erkek öğretmenlerin çalışmasıyla ilgili hoşnutsuzluk, TEK'in işe alımlarda şeffaflığın artırılması için okul idareleri ile birlikte çalışmasıyla çözümlendi. Böylelikle ailelerin, öğretmenlerin çocukların sorumluluğunu yüklenebileceklerine olan güvenleri arttı ve bu da okula devam oranlarının artmasına yardımcı oldu.

2. Hint Okyanusundaki tsunami sonrasında kurumlar arası koordinasyon: Endonezya, 2004 Aralık ayındaki deprem ve tsunami sırasında en büyük insan kaybı ve fiziksel hasarı yaşadı. Aceh idari bölgesinde, 44,000'den fazla öğrenci, 2,500'ü aşkın öğretmen ve eğitim personeli öldü. Kurtulmayı başaran 150,000 öğrenci ise düzenli eğitim tesislerine erişimlerini yitirdiler. Müdahalede, INEE Asgari Standartları, daha yüksek düzeyde koordinasyonu mümkün kıldığı ve acil durum safhasında uygulanırlığı arttırdığı için uygun bir tasarım ve yürütme aracı olarak büyük çapta kabul gördü. Koordinasyonda Asgari Standartların kullanılmasıyla yerel yetkililer ve uluslararası birimler, Banda Aceh'de düzenli olarak toplanan bir Eğitim Koordinasyon Komitesi kurdular. Kurumlar arası Asgari Standartlar Çalışma Grubu, deneyim ve iyi uygulamaların paylaşarak asgari standartların kullanımını konusunda kurum kadrolarını eğitti. El kitabı, süratle Bahasa Endonezya diline tercüme edildi ve Aceh İdari Bölge Eğitim Bakanlığınca kullanıldı. Yeni kadronun uyum eğitimlerinde sistematik olarak INEE Asgari Standartlarının yer almasının böyle bir acil durumda daha iyi koordinasyon sağlanmasında çok önemli bir etkisi olmuştur.

3. Bağışçı politikasının güçlendirilmesi: Norveç, eğitimi doğrudan insani yardım politikalarının bir parçası olarak ele alan beş bağışçıdan biridir ve hem INEE'ye hem de Asgari Standartlara çok destek olmuştur. 2007'de, Norveç Dış İşleri Bakanlığı (MFA), farkındalığın artırılması, pratik uygulama ve Norveç Geliştirme Kurumu (NORAD), MFA ve ortakları tarafından INEE Asgari Standartlarından sistematik olarak yararlanmayı temin amacıyla bir Acil Durum Eğitim Ekibi kurar. Acil Durum Eğitim Ekibi, MFA ve NORAD'a (Norwegian Agency for Development Cooperation) eğitim için hibe tahsisi konusunda tavsiyelerde bulunur ve INEE Bültenlerindeki gerekli bilgiyi konuya uygun meslektaşları ile paylaşır. NORAD'a finansal destek için başvuran kurumlardan INEE Asgari Standartlarını nasıl kullandıkları hakkında açıklama istenmesini önerir. INEE Asgari Standartları, 2008 yılında Güney Sudan'a UNICEF, Dünya Bankası ve Avrupa Birliğince yapılan yıllık karma bağışın referans maddeleri içine dahil edildi. Böylelikle NORAD, hem ortak bağışçı kurumlar hem de eğitim sektörünün yeniden yapılandırılmasından sorumlu olan Güney Sudan Eğitim Bakanlığınca INEE Asgari Standartlarının kullanımı ve kurumsal-

laştırılmasına önyak oldu. NORAD, Asgari Standartların kurumsallaştırılmasında INEE üyesi olan önemli Norveç STK'ları tarafından desteklenmektedir. Diğer yandan, Acil durumlarda Eğitim Ekibi de diğer Norveçli STK'ları ve araştırma kurumlarını kendi programlarını geliştirirken standartları benimsemeleri ve bunlardan yararlanmaları için cesaretlendirmektedir. Norveç Hükümeti INEE'yi desteklemekte olup INEE Asgari Standartlarını uygulaması da özellikle öğretmenler, cinsiyet ve acil durumlara ilişkin küresel boyuttaki eğitim tartışma ve müzakerelerinde liderlik etmesiyle kendini göstermektedir.⁶

Anadolu halkı, adeta bir insani yardım gönüllüsü, bir barış elçisi gibi Suriye'den gelen sığınmacılara elinden gelen yardımı yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Görüldüğü üzere insanlarımız yardımseverdir. Bu nedenle acil durumlarda insan kaybını önlemek adına şehirlerde sivil toplum kuruluşları, il milli eğitim müdürlükleri, il emniyet müdürlüğü, toplum kanaat önderleri, AFAD, il müftülüğü ve diğer ilgili birimlerin ortak çalışmalarını yürütecek bir birimin oluşturulması gerekir. Bu birimin çalışma raporları toplanarak BM (UNICEF) AB (NORAD) ile paylaşılmalıdır. İnşallah Türkiye'ye verilen sözler tutulur da sığınmacı kardeşlerimiz için daha uygun yaşam alanları oluşturulur ve daha kaliteli eğitim imkânları sağlanır.

Araştırmalarımda bana yardımcı olan Şanlıurfa Memur-Sen il başkanı sayın İbrahim Coşkun'a, Şanlıurfa EBS yönetim kurulu üyesi sayın M. Fatih Hanpolat'a, Akçakale İlçe Millî Eğitim Müdürü sayın Halil Tekyıldız'a, İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü sayın Caner Budak'a ve kıymetli fikirdaşım Selahaddin Haşlak'a teşekkürlerimi sunuyorum...

Kaynakça

- Atnur, Yrd. Doç. Dr. Gülhan, Kazan Tatarlarında "Şahsenem ve Garip" Hikayesi, [http:// www.millifolklor.com](http://www.millifolklor.com)
- Topbaş, Osman Nuri, Bugünün İhtiyacı: İsar Ahlakı, Genç Dergisi, sayı 90, yıl: Mart 2014
- Sanduvaç, Zeynep M. Türkmen, Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analiz Raporu: Şanlıurfa, Aralık 2013
- INEE, Eğitimde Asgari Standartlar: Hazırlık, Müdahale, Toparlanma.
- Çakar, Enver, 16. Yüzyılda Halep'te Bir Osmanlı Vakfı: Hüseyiye Külliyesi, Vakıflar Dergisi 41 – Haziran 2014.

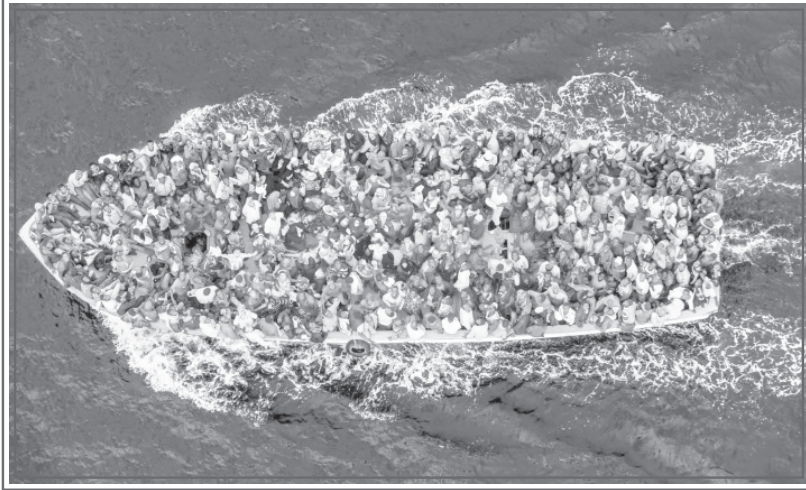
Koruma Altındaki Hayatlar: Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu ve Eğitimi

Öğr. Gör. Burak ERCOŞKUN
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Türkiye, bulunduğu konum itibarıyla tarih boyunca Ortadoğu ve Avrupa arasında yaşanan göç trafiğinde köprü görevi üstlenmiştir. Bu özelliğiyle ve tarihten gelen misyonu ile kendi coğrafyasında çeşitli dönemlerde mülteci hareketleri yaşamıştır. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmiş olup yaşamlarını ülkemizde sürdüren çok sayıda bireyin olduğu da bilinmektedir.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte komşu ülkeler Yunanistan ve Bulgaristan başta olmak üzere birçok ülkede meydana gelen karışıklıklar neticesinde yoğun mülteci akınlarına ev sahipliği yapan Türkiye; günümüzde konu başlığı olarak bambaşka bir durumla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye, tarihindeki en büyük sığınmacı sınavını bir diğer kom-

şu ülkesi olan Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar neticesinde meydana gelen “insani dram” gerçeği ile yaşamaktadır. Nisan 2011’de vatan topraklarından ayrılmak zorunda kalan Suriyeli 250 kişilik ilk grup Türkiye’ye sığınarak ülkeye giriş yapmaya başlamış, Ocak 2016 tarihi itibarıyla ülkemizde koruma altına alınarak yaşamlarını sürdürenlerin sayısı 2

milyon 541 bin olmuştur.¹ Hattı zatında Suriye’den gelişler devam etmekte olup Şubat 2016’da 55 bin civarında sığınmacı sınırlarımızda beklemektedir.² Ayrıca Suriye’deki gelişmelere bağlı olarak kitlesel göç ihtimali de hâlâ geçerliliğini korumaktadır. İlk zamanlarda, zorunlu sebeplerle Suriye’den ayrılmak durumunda kalanları sarıp sarmalayarak koşulsuz misafir eden Türkiye, sayı ve sığınma süresi bakımından tahmin edilemeyen bir belirsizlikle karşı karşıya kalmıştır. Sayıları hızla artarak beklentilerin oldukça üstüne çıkan sığınmacılar için uluslararası platformda beklediği desteği görememesine rağmen kendi imkânları doğrultusunda ev sahipliğini en iyi şekilde gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Suriye’de yaşanan trajik durum öncelikle insani yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. İnsanların kendi

ülkelerinde hayatları ve gelecekleri yoğun tehdit altında olmadıkça vatan topraklarını terk etmeyecekleri bilinen bir gerçektir. Suriyeliler yaşamları boyunca edindikleri her şeyi geride bırakıp aileleri

1. http://www.ntv.com.tr/turkiye/basbakan-yardimcisi-akdogan-2-milyon-541-bin-suriyeli-turkiyede-yasiyor_g1MEK2FcAUOZp-r4li8ezQ

2. <http://www.hurriyet.com.tr/rejim-saldirilarindan-kacan-55-bin-suriyeli-turkiye-yolunda-40050311>

dağılmış bir halde sırf hayatta kalabilmek adına ülkemize sığınmak zorunda kalmıştır. Dünyanın gözü önünde yaşanan bu olayları sadece siyasi veya ekonomik açıdan ele almak yetersiz kalacaktır. Dolayısıyla yaşam ve insan hakları temelli bir çerçevede değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Bu doğrultuda Türkiye'nin yüz yüze kaldığı sığınmacı olgusu, devlete ve topluma büyük sorumluluklar yüklemektedir.

Yaklaşık 5 yıldır ülkemizde bulunan Suriyelilere her türlü kolaylığı sağlayan Türkiye, bugüne kadar yapmış olduğu çalışmaların yanı sıra bundan sonraki yaşanacak süreç için de gerekli adımları atmaktadır.

Bu makalede geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin, hukuki statüleri ile eğitim çağında olan çocukların öğrenimlerinin devam ettirilmesi yönündeki çalışmalar, karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Tanımlanmış Bir Statü Olarak Sığınmacı ve Sığınma Hakkı

Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler

Sığınmacı ve mülteci kavramının ortaya çıkışı, insanlık tarihinde toplu yaşamların başladığı döneme dayanmaktadır. Günümüzde ise sığınmacılar için uluslararası koruma düzeni olarak adlandırılan sistem açısından 1951'de Birleşmiş Milletler çatısı altında oluşturulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) kurulması ve 1951 tarihinde Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesinin imzalanması dönüm noktasıdır.

Türkiye tarafından 29 Ağustos 1961 tarihinde onaylanan Sözleşmeye göre mülteci, "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olayların sonucunda ve ırkı, dini, milliyeti ya da siyasal görüşü nedeniyle zulüm görmekten haklı sebeplerle korkan, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu korkudan dolayı veya kişisel tercihi dışındaki sebeplerden dolayı söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen; ya da bir ülkenin vatandaşlığına sahip olmayan ve eskiden sürekli ikamet ettiği ülkenin dışında bulunan, söz konusu korku sebebiyle ya da kendi kişisel tercihi dışındaki sebeplerle bu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen herhangi bir kişiyi kapsar." şeklinde tanımlanmıştır.

1967 yılında New York Protokolü çerçevesinde güncellenen mülteci tanımında süreç içerisinde geliştirilen güvenlik ve barınmaya ilişkin düzenlemeler yapılmış, Türkiye'de ise 1994 tarihli Göç ve İltica Hareketlerine İlişkin Yönetmeliğe dayandırılmıştır. Bu düzenlemeye göre Avrupa'dan Türkiye'ye gelip üçüncü bir ülkeye gitme işlemlerini yürütenler "mülteci" olarak, Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler ise "sığınmacı" olarak tanınmakta ve ülkede geçici olarak ikamet etmelerine müsaade edilmektedir. Uluslararası alanda mülteci statüsü tanınmaya kadar geçen sürede sığınmacı olarak kabul edilmektedir. Türkiye Cenevre Sözleşmesini coğrafi sınırlama şartıyla imzalamış olup sadece Doğu Avrupa, Avrupa ve Sovyet Rusya'dan gelenlere mülteci statüsü tanımıştır.³

BMMYK'nin mülteciler statüsü belirleme işlevi de İçişleri Bakanlığına devredilmiştir. 1999 yılında göç ve iltica alanında mevzuat düzenlemek üzere faaliyete geçen Göç ve İltica Bürosu, 2013 yılında AB politikalarıyla uyumlu hale gelmesiyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Ayrıca Türkiye 2005'te ulusal eylem planını harekete geçirerek uluslararası sözleşme ve hukuki düzenlemelerde sığınmacı kabul sistemi oluşturulması ile ilgili kapsamlı değişiklikler yapmıştır.⁴

Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Suriye'den zorunlu sebeplerle Türkiye'ye giriş yapan kişiler ülkede ilk başlarda misafir olarak kabul edilirken sayılarının sürekli artmasıyla 2001 Avrupa Geçici Koruma Yönergesindeki birtakım hükümlere başvuruldu ve bunun sonucunda 2011 yılının Ekim ayında misafir sıfatı yerine Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmeye başlandı.⁵

Geçici koruma rejimi; uluslararası standartlara uygun olarak ortaya konmuş bir düzenleme olup ülkeye giriş yapan ani ve kalabalık mülteci hareketlerinde yapılması gerekenleri içermektedir. Bu kapsamda Suriyelilere sınırsız kalış ve kendi istekleri dışında zorla göndermemeyi, acil insani ihtiyaçlarının karşılanması ile oluşturulan kamplarda barınma, iye, sağlık, güvenlik gibi temel ih-

3. İcduygu, Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri, 2000, s.360

4. Güner, İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Planı 2007, s.106

5. L 212/12 Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001, Official Journal of the European Communities, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33124_en.htm

tiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Kamp dışında kalanlar da kimlik belgeleri olmasa dahi geçici koruma rejimi kapsamında değerlendirilerek hizmetlere erişimlerinin sağlanmasına çalışılmaktadır.

Suriyelilerin kitlesel olarak Türkiye'ye göç etmeleri 1994 yönetmeliğinde toplu sığınma olarak tanımlanmaktadır. Yeni çıkarılan kanunla bu tür göçlerle gelenlere geçici sığınma sağlanıyor. Suriyelilere de bu kapsamda geçici koruma statüsü verilmektedir. Bu yöntemle sığınmacı veya mülteci statüleri dışında tutularak Türkiye'nin sağlayacağı her türlü imkândan yararlanmalarının önü açılmış olmaktadır. Uluslararası koruma statüsüne sahip kimselere verilen haklar minimum ölçüde temel alınarak süresiz kalmaları, çalışma ve iş kurma imkânlarının verilmesi, eğitimlerinin sağlanması şeklinde hakların tanınması ile birlikte temel olarak barınma, yiyecek, giyecek, sağlık ihtiyaçlarının karşılanması ve yerine getirilmesi için uygulama ve çalışmalar yapılmaktadır. TBMM inceleme komisyonu raporundan da anlaşıldığı üzere çadır kentlerde Suriyelilere yukarıda konu edilen ihtiyaçlarının giderilmesinin yanı sıra çeşitli kurslar düzenlenerek topluma entegre olmaları ve çalışma hayatına hazırlanmalarının hedeflendiği görülmektedir.

Hâlihazırda Türkiye açık kapı politikası izleyerek geçici koruma sağladığı Suriye vatandaşlarına, mevcut 25 çadır kentte acil olarak verilmesi gereken yiyecek, sağlık, barınma, eğitim ve güvenlik hizmetleri dışında sosyal aktivite, eğlence, meslekî eğitim, ibadet, tercümanlık, temizlik hizmeti ve benzeri imkânları sağlamaktadır. Yerleşim alanlarında okul, cami, ticaret, polis ve sağlık merkezi, çocuk oyun alanları, televizyon izleme üniteleri, su deposu, arıtma merkezi, çamaşır makinesi, ankesörlü telefon, bıçkı - dikiş ve Türkçe kursları, sabit ve seyyar tuvalet/banyo, her bölgeye 15 adet temizlik görevlisi, çöplerin toplanması, çöp poşeti gibi temizlik malzemeleri temini, böcek ilaçlaması, her çadıra sandalye, tabure ve süpürge, yaşlı ve engellilere tekerlekli sandalye, kuaför, 24 saat hizmet veren çay-kahve makineleri, trafo ve jeneratör üniteleri de mevcut. Bu kişiler mülteci veya sığınmacı değil, kamplarda da örneği görüldüğü gibi her türlü ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmakta olup geçici koruma statüsü altında bulun-

yorlar. Geçici koruma altında olmaları dolayısıyla da iltica etme veya üçüncü bir ülkeye sığınma başvuru yapma hakları bulunmamaktadır.⁶ Zira geçici koruma statüsü, savaşın bitmesiyle Suriyeli savaş mağdurlarının evlerine döneceğini varsayıyor.

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanunla Türkiye'de altı ay ikamet izni bulunan kimseler çalışma izni için başvurabilirler. Bu kapsamda Suriye'den gelerek kayıt altına alınanlara da ikamet ve çalışma izni verilmektedir.⁷ Kısa süre önce mevzuata paralel olarak kendilerine ikamet izni verilen Suriyelilere, ikamet süreleriyle sınırlı olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışma izni verildiği duyuruldu.⁸

Türkiye'de bulunan Suriyelilerin kayıt altına alınması işlemleri, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda valilikler tarafından yapılmaktadır.

Nisan 2011'den itibaren ülkemize gelen Suriyeli yabancıların kimlik tespit kayıt işlemleri, kayıt altına alınmanın teşvik edilmesi, kayıt olanların ikamet illerinde hak ve hizmetlere erişebilecekleri, ikamet il değişikliği talepleri, ülkemizden gönüllü olarak çıkış yapmak isteyenler hakkında yapılacak işlemler ayrıntılı olarak belirlenmiş olup yapılan çalışmalar neticesinde 20/04/2014 tarihine kadar 478.479 olan kayıtlı Suriyeli sayısı 18/12/2015 tarihinde 2.415.494'e ulaşmıştır. Kayıt işlemleri tamamlananlara, valiliklerce geçici koruma kimlik

6. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu.

7. İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin tarafından cevaplanan 7/10930 esas numaralı yazılı soru önergesi bknz: <http://www.tbmm.gov.tr/d24/7/7-10930sgc.pdf> (22.04.2013).

8. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, "Suriye uyruklu yabancılara çalışma izni verilmesi", <http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/yabancilar.portal?page=duyurular> (22.04.2013).

belgesi düzenlenmekte, 6883 sayılı geçici koruma yönetmeliği kapsamında yabancı kimlik numarası tahsis edilmektedir.⁹

Suriyelilerin Eğitime Erişim Hakkı

Suriyeli çocuklar bu çatışmanın en mağdurları olarak karşımıza çıkmaktadır zira yaşamları, eğitimleri ve gelecekları büyük tehdit altındadır. En çok Suriyeli barındıran Türkiye’de kamplarda ve kamp dışında yaşayanların yarısından fazlasını çocuklar ile gençler oluşturuyor. Suriye’deki krizin hâlâ devam ediyor olması, Türkiye’de koruma altında olan bu çocukların sayısını da artırmaktadır. Ülkemizde bulunan Suriyeli çocukların kayıp nesil olmaması için yapılması gerekenlerin altyapısını oluşturmak amacıyla, Eylül 2014’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yayınladığı 2014/21 nolu genelgeyle, Nisan ayında yürürlüğe giren Göç Yasasıyla uyumlu olarak geçici koruma statüsünden yararlanan kişilerin eğitimiyle ilgili yeni düzenlemeler yaptı. Bu genelgeyle diğer tedbirlerin yanı sıra yasa ve yönetmelikle eğitime ilişkin kararların hayata geçirilmesinden sorumlu olan il komisyonlarının kurulması, Suriye geçici eğitim merkezleri için akreditasyon sistemi oluşturulması ve devlet okullarına kayıt yaptırmak için ikamet iznine gerek kalmadan yabancı tanıtım belgesinin yeterli olduğu karara bağlandı.¹⁰ Söz konusu genelgeyle, Suriyeli çocukların okula gitmesini engelleyen; hukuki durum belirsizliği, teknik altyapıdaki eksiklikler ve dil öğreniminde yaşanan sorunlar giderilerek uygulamaların hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. İl eylem planları ile çocuklara kaliteli eğitim fırsatlarına erişim kapsamının genişletilmesi ve okul dışındaki çocukların eğitime kazandırılması için adımlar atılmıştır.

Türkiye’deki Suriyeli ilk ve ortaokul çağındaki çocukların örgün eğitimleri devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinde veriliyor. Bakanlık verilerine göre, bu eğitim kurumlarında 5-17 yaş arasında yaklaşık 620 bin Suriyeli çocuktan 310 bini eğitim görüyor. 2015-2016 eğitim öğretim yılı sonuna kadar bu sayının 450 bin olması bekleniyor.¹¹

Türkiye’deki devlet okulları, resmi olarak hükümet tarafından kayıt altına alınmış ve geçici

9. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi “http://www.goc.gov.tr/icerik6/Suriyeli%20M%C3%BCIteciler%20Kay%C4%B1t%20Alt%C4%B1na%20Al%C4%B1n%C4%B1yor_389_879_1461_icerik”

10. Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 No.lu Genelge, Madde 4.

11. <http://www.meb.gov.tr/bakan-avci-tbmmde-mebin-2016-yili-butcesi-ile-ilgili-sunum-yapti/haber/10416/tr>

korumadan faydalanan ilk ve ortaokul çağındaki bütün Suriyeli öğrencilere açıktır ve okula kayıt yaptırmak ücretsizdir.¹² Şehir merkezlerinde, genellikle yaşanan mahallede, yürüme mesafesinde okullar bulunuyor, kırsal alanlarda ise devlet öğrencilere ücretsiz araç sağlıyor.¹³ MEB’e bağlı okullarda 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibarıyla yaklaşık 73 bin Suriyeli öğrenci okul öncesinden 12’inci sınıfa kadar, Türk akranlarıyla eğitimlerine devam ediyor. Bakanlığa bağlı resmi ve özel okullarda öğrenimlerine devam etmesi öngörülen öğrenci sayısının öğretim yılı sonuna kadar 105 binin üzerine çıkması hedeflenmektedir.¹⁴

Devlet okullarının dışında geçici eğitim merkezleri ise, mülteci kamplarının hem içinde hem dışında faaliyet gösteren, Suriye müfredatına bağlı kalarak Arapça eğitim veren ilk ve orta dereceli eğitim merkezleridir.¹⁵ Uygulanan müfredat, Suriye’de kullanılan resmi müfredatla büyük oranda aynıdır. 2014 sonbaharında MEB, kampların dışındaki geçici eğitim merkezlerini de, ulusal eğitim sistemine dahil etmek üzere kayıt altına almaya başladı. Geçici eğitim merkezleri Suriye nüfusunun yoğun olduğu 19 ilde bulunmaktadır.¹⁶ 2014-2015 eğitim yılında kamplarda 34, kampların dışında da 232 geçici eğitim merkezi faaliyet gösterdi. 2015-2016 eğitim ve öğretim yılının başlamasıyla geçici eğitim merkezlerinin ilk ve orta bölümlerine kayıt yaptıran Suriyeli öğrenci sayısı kamplarda yaklaşık 82 bin, şehirlerde oluşturulmuş geçici eğitim merkezlerinde ise yaklaşık 155 bin olmuştur.¹⁷ Bazı geçici eğitim merkezleri yereldeki resmi makamlarca işletilirken, diğerleri yardım dernekleri ve bireysel bağışçılar tarafından kurularak yürütülüyor.¹⁸

12. 2014/21 No.lu MEB Genelgesi, Madde 4.

13. age

14. <http://www.meb.gov.tr/bakan-avci-tbmmde-mebin-2016-yili-butcesi-ile-ilgili-sunum-yapti/haber/10416/tr>

15. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Suriye Geçici Hükümeti Eğitim Bakan Yardımcısı Dr. Abudrahman al-Haj ile yaptığı görüşme, İstanbul, 8 Haziran 2015. Suriye Geçici Hükümeti, Mart 2013’te teknik bir bakanlar kurulu oluşturularak Türkiye’de kuruldu. Nisan 2014’te Geçici Hükümet Suriye’de ve komşuları olan beş evsahibi ülkedeki öğrencilerin yaşadığı zorluklara çözüm bulmakla görevlendirdiği bir Eğitim Bakanı atadı. Suriye Geçici Hükümeti, “Suriyeli Öğrencilerin Sığınma Ülkelerinde Karşılaştıkları Engeller”, 19 Mayıs 2014, <http://syriaig.org/syr14/index.php/minstmenu/edumnu/1393-2014-05-19-07-01-20>

16. İnsan Hakları İzleme Örgütü Türkiye Raporu, Kayıp bir nesil olmalarını önlemek: Türkiye, 2015, s.13

17. <http://www.meb.gov.tr/bakan-avci-tbmmde-mebin-2016-yili-butcesi-ile-ilgili-sunum-yapti/haber/10416/tr>

18. UNICEF, Curriculum, Accreditation, and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, Mart 2015, s. 44.

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye’de geçici koruma altında bulunan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların okullara elektronik sistem üzerinden kayıt olmasını sağlayan Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemini (YÖBİS) hayata geçirdi. YÖBİS sayesinde Suriyeli öğrencilerin okula devam durumları, sınav başarıları, artık e- okul sistemine benzer bir şekilde takip edilebilecek. Sistem Türkçe, Arapça, İngilizce olarak veri girişi, belge düzenleme ve rapor alma imkanı sunmaktadır.

Türkiye’deki üniversiteler tarafından tanınması öngörülen ve lisenin tamamlanmasıyla verilen diplomaya karşılık bir Suriye denklik sınavı da ilk olarak MEB denetiminde, Haziran 2015’te gerçekleştirildi. Sınava katılan yaklaşık 8.000 öğrencinin yüzde 41’i başarılı olarak diplomalarını aldı¹⁹ Bu öğrenciler Türkiye ve dünyadaki üniversitelerde kendilerine tanınan kontenjanlarda eğitim öğretime devam edebilmektedir. Liseyi bitiren Suriyeli öğrenciler, YÖK tarafından ayrılan kontenjanlara yerleştirilmekte olup, Türk öğrencilerin hakları kaybolmamaktadır.

MEB ve UNICEF arasında yapılan protokol kapsamında altı bin Suriyeli öğretmen gönüllülük esasına göre kamp içinde ve kamp dışında öğrencilere eğitim vermektedir. Öğretmenler maddi olarak teşvikle desteklenmekte olup, sayılarının ve teşvik oranlarının artırılması çalışmaları yapılmaktadır.

Eğitim Önündeki Engeller

Eğitim, Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunda en önemli başlıklardan birisidir. Ülkemizde bulunan Suriyelilerin birçoğunun çocuk olduğu gerçeği dikkate alındığında bu sorun ertelenemez bir hal almaktadır. Konunun aşılabilmesi için Türk hükümeti, sivil toplum kuruluşları ve diğer ülkelerin ortak bir konsensüs içinde faaliyet göstermeleri etkinliği artıracaktır. Uluslararası Çocuk Hakları Bildirgesinde yer alan eğitim hakkını ülkelerin bütününe yakını kabul etmiş durumdadır. Savaş nedeniyle Suriyelilerin kayıp nesil olarak adlandırdığı çocuk ve gençlerin oluşturduğu grubun eğitilmesi bu manada da ayrı bir önem arz ediyor. Bu genç nüfus şayet yeterli eğitimle donatılmazsa kayıp nesil öngörülerinin doğrulanmasının yanı sıra kendi ülkeleri adına bir tehlike oluşturabilecekleri gibi, yerleştikleri ülkelerde de suç

19. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Suriye Geçici Hükümeti Eğitim Bakan Yardımcısı Dr. Abudrrahman al-Haj ile yaptığı görüşme, İstanbul, 8 Haziran 2015.

bulaşma riski ile karşı karşıya kalacaklardır. Buna ilaveten çocuk yaşta evlenerek veya çocuk işçi olarak toplumdaki yerlerini alacaklardır. Ebeveynler açısından konu ele alındığında hayata tutunma mücadelesinin öne çıktığı bir ortamda, çocuklarının eğitimi ve topluma entegrasyonu hususunda yeterli katkıları olamadığı görülmektedir.

Bu konuda aşılması gereken en önemli kilometre taşlarından biri ise sığınmacıların ülkemizde devamlı mı yoksa geçici mi kalacağı hususudur. Elbette ki iki ayrı kategoride ele alınması gereken bu sorunun çözümü adına da iki farklı durum ortaya çıkarmaktadır. Şu anda güncel olarak sürdürülen eğitim çalışmaları yakın bir gelecekte Suriyelilerin tekrar ülkelerine döneceği yönündedir.

Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı açıklamada, 2015-2016 eğitim yılı sonuna kadar 450 bin Suriyeli çocuğun okullu olmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Ancak pratikte, bir çok Suriyeli aile için engeller hala mevcut. Dil sorunu bağlamında Türkçe dil desteğinin yeterli olmaması bunların başında geliyor. Okula kayıt yaptıranların bir kısmı bu nedenle veya toplumsal uyum sorunları yaşanması halinde okulu bırakıyor. Bu tür olumsuz örneklerden etkilenenler de okula kayıt yaptırmayabiliyor.

Ekonomik zorluklar birçok Suriyeli aile için farklı biçimde eğitimin önünde engel oluşturuyor. Suriyeliler, ülkede yasal olarak çalışma iznine sahip değiller. Her ne kadar bir kısım sığınmacılara geçici çalışma izni verilse de geneli kayıt dışı çalışmaktadır (hükümet, çalışma izni verilmesi konusunda yasal düzenlemeler yapmakta). Genellikle anne, babalar kayıt dışı iş piyasasında kazandıkları az gelire ailelerini geçindiremiyor ve çocuklarını okula göndermek yerine bütçelerine katkı sağlamları amacıyla çalışmalarını tercih ediyorlar. Bunun sonucu olarak Suriyeli nüfus arasında çocuk işçiliği çok yaygın olarak görülüyor.

Eğitim konusunda her iki ülke arasında karşılaşılan dezavantajlı durumlar ele alındığında ise mevcut eğitim sistemlerindeki dayanağı oluşturan müfredatlarının farklı oluşu, Türkiye’de öğrenciler arasında karma olarak verilen eğitimin Suriye’de cinsiyete göre ayrılması, öne çıkan hususlar olmaktadır.

Dikkate alınması gereken konulardan bir diğeri de Suriyeli ve Türk çocuklar arasındaki entegrasyon ve uyum problemidir. Ayrı dillerin konu-

şulması, sosyokültürel farklılıklar ön plana çıkan hususlardır. Ayrıca daha çok sınır illerinde Suriyeli çocuk olmasından dolayı bu illerde okul kapasitelerinin ilave öğrenciler için yetersiz oluşu istenen performansa ve eğitim kalitesine ulaşmaya engel olduğu gibi öğrenciler arasındaki kaynaşmaya da katkı sağlayamamaktadır. İlerleyen zaman diliminde çocuk sayısının artacağı düşünüldüğünde sorunun büyüklüğü de doğru orantılı olarak artacaktır. Öte yandan Suriyeli çocuklar, eğitim için çok uzun sayılabilecek şekilde, iki yıla yakın tüm eğitim imkânlarından mahrum kalmışlardır.

Süreçteki en önemli sorunların başında eğitim dilinin farklılığı gelmektedir. Buna eşlik eden zorlayıcı diğer bir problem ise kriz süresinin belli olmaması diğer bir deyişle misafirliğin ne kadar süreceği veya ev sahipliğine mi dönüşeceği gibi soruların cevap bulmamış olmasıdır. Verilecek eğitimin içerik ve müfredatını doğrudan etkileyecek olması hasebiyle konunun titizlikle ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Hâlbuki bu sürenin öngörülebilir bir durumda olmadığı tüm dünya kamuoyunun malumudur. Eğitim stratejilerinin belirlenmesinde Türk yetkililer, BM, UNICEF gibi paydaşların koordinesi hayati önem arz ederken, sürece ebeveynlerin doğrudan dahil olması da ciddi bir katkı sağlayacaktır. Problemi çözme adına harcanacak bütçe ve işgücü düşünüldüğünde Türkiye'nin imkânlarını da zorlayacağı açıktır. Bütün bu olgular eğitime yönelik sistematik bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır.

Eğitimin önündeki diğer bir engel de fiziksel mekân yetersizliğidir. Yetkililerin öz verili çabasıyla önemli ölçüde yol alınmış olsa da hizmet verebilecek yeterli sayıda bina ve mekân bulunamaması, yenilerinin yapımının zaman alacağı ve maddi kaynaklara ihtiyaç duyulacağı görülmektedir. Tabiatı ile bu kısıtlı dersliklerde eğitim gören öğrenci sayısı istenilen seviyelere ulaşmamaktadır. Bunun yanında ferdi müteşebbis konumundaki bazı Suriyeliler, bina konusunda girişimlerde bulunmuş ise de bulunan binaların eğitime yönelik tadil edilmesi ve ihtiyaç duyulan araç gerecin temin edilmesi pek de kolay olmamaktadır. Yaklaşık 620 bin çocuk göz önüne alındığında sorunun üstesinden gelebilmek için uluslararası camia ile ortak bir konsensüs içinde hareket edilmesi yerinde olacaktır. Tüm bunların yanında nitelikli öğretmen bulmak ve onları tatmin edici aylık ücret ve imkânlarla desteklemek de işin diğer bir boyutunu teşkil etmektedir. Bu koordinasyon örneklerinden birini

AFAD, MEB ve UNICEF birlikteliğinde görmekteyiz. 2014 sonu itibarıyla 50 prefabrik okulun tamamlanmasının yanı sıra gönüllü Suriyeli öğretmenlere maddi destek sağlayan sistem de bu işbirliği ile genişletiliyor.²⁰

Tüm bu veriler doğrultusunda yapılması gerekenler; okula kayıt sürecindeki sorunların çözülmesi, dil engelinin aşılması, öğretmenlerin destek ihtiyacının giderilmesi, öğrencilere dönük psiko-sosyal destek verilmesi, öğrenci ve ailelerine sosyo-ekonomik destek sağlanması, birlikte yaşama koşullarının iyileştirilmesi ve toplumsal kabulün artırılması, okul/aile ilişkisinin desteklenmesi, fiziksel mekân yetersizliğinin giderilmesi şeklinde olmalıdır.

Çözüm önerileri

Öneriler şöyle...

- Suriyeli ailelere çocuklarının eğitimine erişimleri hakkında bilgilendirmeler yapılması. (Broşürler, muhtarlıklar ve okullar gibi vasıtalarla)
- Devlet okullarında öğrenim gören ve dil engeliyle karşılaşan Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenimlerinin yaygınlaştırılması (hazırlık sınıfı, Türkçe dil kursları).
- Okullarda sürekli tercüman hizmeti sunulması, gönüllü tercümanlığın teşvik edilerek maddi olarak desteklenmesi.
- İdarecilerin ve öğretmenlerin, Suriyeli ebeveynlerin hayat mücadeleleri ve çocukların içinde buldukları zor yaşam koşulları hakkında bilgi sahibi olmaları, öğrenci ve ailelerin günlük yaşamlarında yararlanabilecekleri hizmetlere kolayca ulaşmaları için etkin bilgilendirme ve yönlendirme yapmaları.
- Öğretmenlerin geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler ile Türk öğrenciler arasında yaşanabilecek ayrımcılık ve uyumsuzluklara karşı önleyici tedbirler alması.
- Okullarda Suriyeli öğrenciler ile diğer öğrencilerin ortak paylaşım yapabilecekleri yapıcı ve iyileştirici ortamlar oluşturulması, etkinlikler düzenlenmesi.
- Savaşın acımasız yüzüyle tanışarak, ülkelerinden ayrı kalmış, farklı sosyo-kültüre sahip öğren-

20. "MEB'den Suriyeli öğrenciler için elektronik kayıt sistemi", 11 Mart 2014, <http://egitimtercihi.com/gundem/13460-meb-den-suriyeli-ogrenciler-icin-elektronik-kayit-sistemi.html>.

cilere tercüman aracılığıyla psikolojik destek ve rehberlik hizmeti verilerek sağlıklı bir şekilde yaşamlarına devam etmelerinin sağlanması.

- Suriyeli öğretmenler dışında öğretmenlik yapabilme donanımına sahip gönüllülerin çocukların eğitimine katkıda bulunması, teşvik edilmesi ve maddi olarak desteklenmesi.

- Okullarda Suriyeli ve Türk öğrenci ailelerinin birbirlerini daha iyi anlayabilecekleri ortamlar oluşturulması ve destek programların düzenlenmesi.

- Suriyeli ailelerin günlük hayatlarında iletişim kurabilmeleri adına Türkçe öğrenmek isteyenlere kurslar düzenlenmesi (halk eğitim merkezleri, okullar vb.).

- Okullarda karşılaşılan sorunlar ve ortaya konan çözüm önerilerinin diğer illerdeki okullara da aktararak ortak uygulamalar yapılması.

- Geçici eğitim merkezlerinin sayısının artırılarak yaygınlaştırılmasının sağlanması. Zaman kaybı yaşanmaması amacıyla sivil toplum ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyon sağlanarak çözümler üretilmesi.

- Suriyeli ailelerin devlet, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından ekonomik olarak desteklenmesi ve bu sayede çocuk işçiliğinin önüne geçilerek eğitimlerinin devamlılığının sağlanması.

- Ülkemizde bulunan Suriyelilerin kayıt işlemlerinde önemli ölçüde ilerleme sağlanmıştır. Ancak tamamına ulaşılarak kayıt altına alınması, hizmetlere kolay erişimlerini sağlayacağı gibi asayiş ve güvenlik boyutuyla da önem arz etmektedir.

- Geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma hayatıyla ilgili yasanın yürürlüğe girmesiyle, önemli ölçüde kayıt dışı çalışma ve çocuk işçiliğinin önüne geçilmiş olacaktır.

Ülkemizdeki Suriyelilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına düzenlemeler yapılırken dikkate alınması gereken diğer bir husus da özellikle sınıır illerimizde ev sahipliği yapan vatandaşlarımızın kendileri için bir şey yapılmadığı hatta kendi haklarına ortak olunacağı gibi bir algı oluşmasının önüne geçilmesi (memleketlerinde dışlanmış ve azınlıkta kalmış hissiyatının) toplumsal barışa katkı sağlayacaktır.

Suriye'de güvenlik sağlandıktan sonra normal hayata döndüğünde, ülkemizde geçici koruma

altında bulunan Suriyelilerin büyük bir kısmının ülkelerine dönmek istemeyecekleri öngörülmektedir. Çünkü döndüklerinde evlerini, işyerlerini bulamayacakları, bıraktıkları yerden hayatlarına devam edemeyecekleri düşünceleri ve yaşadıkları travmalara tekrar maruz kalma endişeleriyle Suriye'ye dönmeyerek Türkiye'deki yaşamlarını sürdürecekleri kuvvetle muhtemeldir. Kalıcı olmaları ihtimali Türkiye'nin önemle üzerinde durulması gereken bir gerçeği olarak karşımızda bulunmaktadır. Misafirlikten kalıcılığa geçerken, toplum hayatını bütün yönleriyle ilgilendiren çok geniş kapsamlı entegrasyon politikaları önceden oluşturularak çözümler ortaya konmalıdır. İyi tasarlanmış eğitim, sağlık, barınma, iskan, çalışma hayatı ve kayıt altına almak gibi temel konular başta olmak üzere geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin hukuki durumlarının gözden geçirilerek eksik olan yasal düzenlemeler ele alınmalıdır. Sosyal politikalarla, Suriyelilerin topluma sağlıklı bir şekilde entegre edilebilmesi bu müstakbel vatandaşlarımızın önümüzdeki yıllarda toplumumuza getireceği farklılık, yetenekler ve çeşitlilik ile ekonominin gelişimine, ülke kültürümüzün zenginleşmesine ve dış politikada etkimizin artışına katkıda bulunacağını düşünebiliriz. Özetle Suriyelilerin Türkiye'nin geleceğinde olumlu mu olumsuz mu bir rol oynayacağı bugün oluşturulması gereken geniş ve kapsamlı politikalara bağlı.

Kaynaklar

- GİGM(2015), "http://www.goc.gov.tr
 GÜNER, C.:(2007). İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Planı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007 Günümüzdeki Mevcut Durumunun Belirli Yönlerinden Kaynaklanan Problemler,
 HRW(2015), Kayıp bir nesil olmalarını önlemek: Türkiye "Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımında Hiçbir Şey Göremiyorum"
 HÜRRİYET(2016),Hürriyet Gazetesi,06.02.2016
 İÇDUYGU, A. & SİRKEÇİ, İ.:(1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri
 MEB(2014), 2014/21 No.lu Genelge
 MEB(2016), www.meb.gov.tr,11.02.2016
 NTV(2016),www.ntv.com.tr,28.01.2016
 SEYDİ(2014), Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
 TBMM(2012), Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu
 UNICEF.:(2015) Curriculum, Accreditation, and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt,
 USAK RAPORLARI NO: 13-04 Mayıs 2013 Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) International Strategic Research Organization.

Uzaktaki Yakınlarımız “Ahıska Türkleri”

Cuma DOĞAN
Üzümlü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Ahıska ya da Mesket Türkleri tanımları etnik değil coğrafi bir adlandırma olup, Ahıska bölgesi ve Türkleri Anadolu Türklüğünün coğrafi ve demografik bakımdan tabii devamıdır. Günümüzde Ahıska Bölgesi olarak bilinen yer, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile sınırlarımızın dışında kalan ve Gürcistan'ın Güney-Batı bölgesindeki Abastuban, Adıgön, Aspinza, Ahılkelek, Bogdanovka, Azgur gibi kasabaları ve bu kasabalara bağlı 200'ün üzerinde köyden oluşmaktadır. Ahıska Türkleri, Mesket Türkleri ifadeleri de yukarıda adı geçen bu bölgelerde yaşamlarını sürdürürken, 1944 yılında sürgün edilen ve bir daha bu topraklara geri dönemeyen Türkleri belirtmek üzere kullanılır.

Tarih

Ahıska ve çevresi tarihte Mesketya olarak bilinmektedir. Tarih kaynaklarında, bölgeye bu ismi veren Mesk / Meskh / Meskhi / Massaget kavminden bahsedilse de kavmin menşei hakkında açık bilgiler verilmemektedir. Bu topluluk bölgeye adını bırakmış ve başka kavimler içinde eriyerek kaybolmuş olmalıdır.

Adı geçen bölgenin Türklük tarihi oldukça eskidir. Ciddî kaynaklar, Makedonyalı İskender'in MÖ IV. yüzyılda Kafkasya'ya geldiğinde burada Türklerle karşılaştığını kaydetmektedirler. Yine Gürcü kaynakları da bu bilgiyi teyit eder ve İskender'in Kafkasya'ya geldiğinde Kür ırmağı boylarında Bun-Türklerin yaşadığı, o zamanlar Bun-Türklerin bu topraklarda dört büyük şehri ve alınmaz kaleleriyle güçlü orduları olduğu dile getirilir. Kıpçak ve Bun-Türk olarak adı geçen bu toplulukları M. Brosset “Turanlı” olarak ifade ederken, Gürcü dil bilgini Marr “Bun-Türk” ifadesinin “otokton / yerli

Türk” anlamına geldiğini yazmaktadır (Kırzioğlu, 1992: 14-54).¹

Bu topraklara daha sonraki dönemlerde Hunların, Hazarların ve Kıpçakların geldikleri pek çok kaynak tarafından da ifade edilmektedir. Ahıska ve çevresi 1068 yılında Sultan Alparslan tarafından fethedilerek Selçuklu ülkesine katılmıştır. XI. Yüzyılın son çeyreğinde Balkaş gölünden Tuna nehrine kadar olan coğrafyaya Kıpçak deniliyordu. Kıpçak Türkleri ile Gürcüler arasında ilişkiler vardı. Selçuklularla savaşacak ve bölgeye Oğuz Türklerinin yerleşmesine karşı çıkacak gücü olmayan Gürcü Kralı 1118 yılında Kıpçak Türklerini ülkesine davet etti. Kralın daveti üzerine Azak Denizi doğusu ve Kafkasların kuzeyinden 45.000 çadırlık Kıpçak ailesi gelerek Kür ve Çoruh ırmakları kıyılarına yerleşip güçlü bir ordu kurdular. Kıpçakların bölgeye yerleşmesi bununla da sınırlı kalmadı. Gürcü devletinin idari ve askeri yönetiminde çok güçlü konuma geldiler ve 1267 yılında kendi Atabeyliklerini ilan ettiler.²

Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Safevi devletleri egemenliğinde varlığını sürdüren Ahıska Atabeylerinin toprakları 1578 yılında Lala Mustafa Paşa Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Kafkasya seferinden sonra Safevilerden alınarak Osmanlı topraklarına katıldı ve Ahıska Şehri yeni kurulan Çıldır Eyaletinin Başkenti oldu.³

1. KIRZIOĞLU M. Fahrettin, Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992

2. DEMRAY Erdiç, Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, Turkish Studies 7/3, Summer 2012, KIRZIOĞLU M. Fahrettin, Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992 ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001

3. ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001

Çıldır Eyaleti'nin başkenti olarak önemli bir kültür ve ticaret şehri olan Ahıska 250 yıl devam eden Osmanlı egemenliğinin ardından 1828'de Ruslar tarafından işgal edilmiştir. İşgalin akabinde Rus, Gürcü ve Ermeni ittifakı karşısında çekilen sıkıntılar sonucunda, bölge halkı Anadolu'ya göçe zorlanmış ve bu güçlerle birlikte bölgedeki Türk nüfusunun bir kısmı kaybedilmiştir. 1829'da imzalanan Edirne Anlaşması ile Ahıska Ruslara terkedilmiştir. Böylece Ahıska bölgesinde yaşayan Türkler için acı ve katliamlarla dolu bir hayat başlamış ve 1944 sürgününe kadar bu durum devam etmiştir.⁴

Sovyetler Birliği döneminde 1930'lu yıllara kadar biraz rahatlatma yaşanmasına rağmen Ahıskalıların sıkıntıları bitmemiş, özellikle de Stalin döneminde baskılar daha da artmıştır. Birçok Türkün soyadı değiştirilmiş ve toplumun önde gelen kişileri tutuklanarak sürgüne gönderilip ortadan kaldırılmışlardır.⁵

II. Dünya Savaşı yıllarında ise 40 bin civarında Ahıska Türkü askere alınarak cepheye gönderilmiştir. Savaşın sonlarına doğru bölge halkı için hiçbir gerekçe gösterilmeden yaşadıkları bölgelerden bir gün içinde çıkarılmışlardır. Bu sürgüne gerekçe olarak Stalin ve yönetimi Türkiye'nin Almanya'nın yanında savaşa girebileceği ve Türkiye sınırında yaşayan Ahıska Türklerinin Türkiye ile işbirliği yapabileceği endişesi kabul görmektedir.⁶

14-18 Kasım 1944'de Sovyet raporlarına göre 91.095-96.000⁷ kişi yük vagonlarıyla Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan'a sürgün edilmiştir. Ancak bu sayıya askere alınmış ve çeşitli cephelerde görev yapan askerler dahil değildir. Askerden dönen Ahıska Türkleri sürgünden haberdar olmuş, yakınlarının yanına daha sonra gönderilmiş ya da kendi imkânları ile ulaşmışlardır. Farklı kaynaklarda sürgün edilen kişi sayısında farklı görüşler yer almaktadır.⁸

1944 sürgünü ile dağıtılan Ahıska Türkleri yaşanan bütün sıkıntılara rağmen sürgün edildikleri yerlerde kendilerine yeni bir hayat kurmayı başarmışlardır. 1989 yılında Özbekistan'ın Fergana bölgesinde yaşanan acı olaylar sonucunda Ahıska

4. DEMRAY Erdiñç, Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, Turkish Studies 7/3, Summer 2012

5. ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001

6. SVANTE E. Conell, Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in The Caucasus, Curzon Press Limited 2000

7. ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001

8. DEMRAY Erdiñç, Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, Turkish Studies 7/3, Summer 2012

Türkleri ikinci kez bir sürgünle karşı karşıya bırakmıştır. 100.000 üzerinde Ahıska Türkü göç ettirilmiştir.⁹

Kendi öz vatanlarının dışında birçok bölgede zorunlu göçler nihayetinde sıkıntılar içinde yaşayan Ahıska Türklerinin bir kısmının da olsa sorunlarının çözülmesi adına son olarak Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın emirleri doğrultusunda yaklaşık 580 ailenin Erzincan Üzümlü ilçesinde TOKİ konutlarına yerleştirilmeleri uygun görülmüştür. Bu kapsamda 25 Aralık 2015 tarihinde ilk kısım olan 116 Ahıska Türkü ailesi Ukrayna'dan ilçemize getirilmişlerdir. Kalan ailelerin de 2016 yılı içerisinde kısım kısım getirilerek yerleştirilmeleri planlanmıştır.

Eğitim

Ukrayna'dan ilçemize gelen ve gelecek olan Ahıska Türkü ailelerinin öğrencileri Ukrayna'nın resmi dili olan Ukraynaca dilinde eğitim almışlardır. Ukraynaca dilinde Kiril Alfabeti kullanılmaktadır. Ülkemizde uygulanan eğitim sistemi ile Ukrayna eğitim sistemi arasında başta kullanılan dil ve alfabe olmak üzere örtüşmeyen birçok nokta bulunmaktadır. Öğrencilerin bu farklılıklardan dolayı sıkıntı çekmemeleri ve bizim eğitim sistemimize adapte olabilmeleri adına bir takım uyum faaliyetleri gerçekleştirmek gerekmektedir.

Ukrayna Eğitim Sistemi

Ukrayna'da eğitim dili olarak ülkenin resmi dili olan Ukraynaca kullanılmaktadır. Ukraynaca Kiril Alfabetesinden oluşmaktadır.

Tablo 1 – Kiril Alfabeti

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ее	Ёё	Жж	Зз
a	b	v	g	d	e	jo	z	z
[a]	[b]	[v]	[g]	[d]	[ye]	[yo]	[z]	[z]
Ии	Йй	Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
i	j	k	l	m	n	o	p	r
[i]	[y]	[k]	[l]	[m]	[n]	[o]	[p]	[r]
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Щщ
s	t	u	f	x	c	ç	ş	şç
[s]	[t]	[u]	[f]	[x]	[ts]	[tç]	[s]	[ç]
Ъъ	Ыы	Ьь	Ээ	Юю	Яя			
'	y	"	è	ju	ja			
[stör]	[iit]	[stör]	[è]	[ju]	[ja]			

9. ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara 2001

Okul öncesi dönemi 3 – 6 yaş aralığını kapsamaktadır. Temel eğitim ve ortaöğretim 4+5+2 şeklindedir. Bu sistemde ilkokul 4 yıl, ortaokul 5 yıl ve lise eğitimi 2 yıldır. Ortaöğrenimlerini tamamlayan gençler iş imkânlarına sahip olabilirken istekleri dâhilinde lisans eğitimine de devam edebilmektedirler.

Çok Kültürlü Sınıflarda Eğitim

Kültürel açıdan okulun, öğrencilerin bireysel yaratıcılıklarını ve estetik duygularını geliştirmeye katkıda bulunması; onları toplumsal inanç, değer, norm ve sembollere göre sosyalleştirmesi beklenir. İşlevsel açıdan yaklaşıldığında ise okullar, kültür taşıyıcı yerler olarak görülür. Okulların, toplumun mevcut kültürünü yeni yetişenlere aktarması, değişik yaşantılara sahip olarak toplumun farklı kesimlerinden ve alt kültürlerinden okula gelenler arasında bütünleşmeyi sağlaması, çatışmaları azaltması, ulusal çıkarlar çevresinde ortak bir birlik bilinci ve güç oluşturması beklenir.¹⁰ Okullar ve toplum birbirlerinin aynalarıdır. Toplumda baskın olarak var olan değerler ve inançlar, okullarda da öğretilir.¹¹

Okulda demokratik ortamın sağlanması ile birlikte, çocukların okul başarısını etkileyen bir dizi etmenler de bulunmaktadır. Bunlar okul öncesi eğitim, okul eğitimi, çocuğun olgunlaşması, öğrenmeye hazır oluşu ve öğrenmeye en uygun zamanın seçilmesi olarak sınıflandırılabilir.¹²

a) Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim "0 – 6 yaşlarındaki çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini, sistemli bir ortam içinde daha iyi sağlayan, yeteneklerinin gelişmesine yardım eden, onları temel eğitime hazırlayan ve eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim" olarak tanımlanmaktadır.¹³ Genel olarak okul öncesi eğitim anasınıflarında ve anaokullarında verilen eğitim aşamasıdır. Çocuğun sosyalleşmesi, varlığının farkına varabilmesi ve yaşadığı çevrenin dilini,

10. ŞİŞMAN Mehmet, Eğitimde Mükemmellik arayışı: Etkili Okullar, PegemA, Ankara 2002

11. MORRISON K.A., Democratic classrooms: Promises and Challenges of Student Voice and Choice, Educational Horizons, 2008

12. ÇAKIR Mustafa, Almanya'daki Çok Kültürlü Ortamlarda Türkçenin Anadili Olarak Kullanımı, Sosyal Bilimler Dergisi 2002

13. GÜRKAN Tanju, Çocuğun İlköğretime Başlayışı: İlkokul Programı ve Öğretim Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1987

kültürünü öğrenebilmesi adına içine girdiği ilk örgün eğitim kurumudur. Bu sebeple farklı bir kültüre sahip ailede yetişen Ahıska çocuklarının yeni yaşayacakları bölgenin diline ve kültürüne uyum sağlamalarında okul öncesi eğitim önemli bir yere sahiptir.

b) Okul Eğitimi

Çocukların okulda başarılı olabilmelerinde yalnız zihinsel gelişimlerinin değil; bedensel, duygusal ve sosyal alanlardaki gelişmelerinin de büyük rolü vardır. Bu nedenle okul sadece öğretim yapan bir kurum değil; çevresindeki yetişkinlere ve kurumlara da kapılarını açan, binası, görevlileri ve bütün olanaklarıyla çevresine hizmet sunan kültürel bir eğitim merkezi¹⁴ olarak değerlendirilmelidir. Okul, kültür ürünlerini nesilden nesile aktaran bir eğitim kurumudur. İnsan, dilini kullanan kültürel bir yaratıktır. Dil olmadan kültürü tanımak ve ona katılmak olanaksızdır. Çocuk, dil öğrenirken aynı zamanda önemli kültür ürünlerini de tanır ve kullanır.¹⁵

Toplumsal açıdan tam bir uyum sağlanabilmesi için ailelerin de eğitim kurumları ile yakından ilişkili olması gerekmektedir. Ailelerin bu konuda bilgi sahibi olabilmeleri için öğretmen ve okul idarecilerine önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda idarecilerin Ahıska Türkü ailelerinin çocuklarına ve velilerine kendi kültürümüzün tanıtılması ve onların kültürel özelliklerinin de toplumumuza tanıtılması hususlarında toplumsal bir kurum olarak aracı olacak deneyimi kazanmaları beklenir. Çünkü göç süreci içinde yer alan ve ilçemizde bulunan farklı düzeydeki eğitim kurumlarında eğitime başlayacak olan 500 civarında Ahıska Türkü çocuğunun ve gencinin sorunlarına yönelik gerçekçi bir analiz yapılması ve sorunlara yönelik çözümler üretilmesi gerekmektedir.

c) Olgunlaşma ve Öğrenme

Çocuğun gelişmesi, kısmen olgunlaşma, kısmen de öğrenmeyle olur. Bir bitkinin tohumdan meydana gelmesi gibi, zamanla kendiliğinden olan büyümeye olgunlaşma denir. Gelişme ise kısmen öğrenmeyle olur. İnsan yaşadığı sürece öğrenir. Çocuk doğuştan itibaren yaşadığı çevreye daha iyi

14. Milli Eğitim Bakanlığı, İlkokul Programı, MEB Basımevi, İstanbul 1968

15. CEBECİ Bekir, OALT Önce Anadili ve Kültür Eğitimi, Rotterdam 1999

uyum sağlamak, gereksinimlerini karşılamak için davranışlarını değiştirmeye başlar. Görerek, işite-rek, belli durumlarda kendi hareketlerini algılayarak öğrenir. Böylece çocuk deney, görgü, egzersiz, taklit ve çevresindeki kişilerle görüş alışverişinde bulunma yoluyla gelişmeye başlar. Bu tür çevre uyarımlarıyla meydana gelen değişikliklere öğrenme denir. Çocuğun gelişiminde olgunlaşma ile öğrenme bir arada yürür. Bunları birbirinden ayırmak mümkün değildir.¹⁶

d) Öğrenmeye Hazır Oluş

Çocukların herhangi bir bilgiyi ya da beceriyi öğrenebilmesi için hem fiziki olarak gelişmesi, olgunlaşması gerekmektedir hem de bazı deneyimler yaşamış olması bu kazanımı elde etmek için alt yapı oluşturması gerekmektedir. Beş aylık bir bebeğe konuşmayı veya yürümeyi, ilkokul çağındaki öğrenciye lise düzeyindeki bilgileri öğretmeye çalışmak boşa zaman harcamak demektir. Çünkü çocuk o olgunluğa ve deneyime henüz erişmemiştir. Ahıska Türkü öğrencilerinden de okullarda eğitime başlar başlamaz kendi öğrencilerimizden beklediğimiz bir takım becerileri sergilemelerini bu kapsamda bekleyemeyiz. Çocukları öğrenmeye hazır konuma getirdikten sonra ancak bilgi ve beceri kazandırma aşamasına geçilebilir.

e) Öğrenmenin En Uygun Zamanı

Çocukların belli bir birikim ve olgunlaşmaya erişmesi ile beraber öğrenme işini gerçekleştirebilmeleri için bazı uygun dönemler bulunmaktadır. Kritik dönem olarak nitelendirilen bu dönemler çocuğun herhangi bir bilgi veya beceriyi öğrenebilmesi için en çok hazır olduğu zamanlardır. Bu zamanlarda çocuğa o öğrenme alanında gerekli olan bilgi verilmez ve gerekli alıştırmalar yapılmazsa söz konusu beceri ve öğrenme alanı gelişemeyebilir ve çocuğun geri kalmasına neden olur.

Çok Kültürlü Okullarda Yönetim

Çok kültürlü okullarda demokratik bir yönetim sergileyebilmek için yönetim anlayışını yerelleştirmek sorunların çözümünde daha etkili olabilir. Eğitimde yerleşmenin bazı gerekçeleri vardır. Bunlardan birincisi karar alma sürecinde esneklik sağlamak, ikincisi eğitimde sorumluluğu yönetim,

öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında paylaşmak, üçüncüsü ise okulun verimliliğini ve etkililiğini artırmaktır. Böyle bir okulda okul yönetimi, katılımı ve çoğulculuğu destekleyici, bunun yanında azınlıkta kalanların haklarını da gözetici olmalıdır. Okul yönetiminin demokratik ve katılımcı olması; öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin karar alma sürecine katılmalarını gerektirir.¹⁷ Okullarda veli – okul – öğrenci iletişim ve işbirliğinin güçlendirilmesi için okul yönetimi, velilerin okul ve sınıfla ilgili çeşitli etkinliklere katılmasını ve gönüllü görevler almasını sağlamalı, onları okul yönetimi süreçlerine katmalı ve çeşitli konularda onlardan yararlanma yollarını aramalıdır.¹⁸

Çok Kültürlü Sınıf Yönetimi

Demokrasi kültürünü barındıran okullarda farklı kültürden öğrenciler sınıfta bulunsa da öğretmenler, uygulamaları öğrenci merkezli olarak gerçekleştirir. Bu süreçte öğrenciler arasındaki farklılıklar dikkate alınarak, öğrenmeyi kolaylaştırma ve işbirliğini sağlama yolunda yapılacak etkinlikler, öğretmen tarafından planlanır. Bu etkinlikler öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmasına olanak sağlar. Bu amaçla araştırma ve söylemler sorun çözme üzerinde yoğunlaşmakta olup öğrenme ve öğretme sürecinde adalet ön planda olmalıdır.¹⁹

Ahıska Türkü Öğrencilerine Yönelik Yapılan Çalışmalar

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın emirleri doğrultusunda ülkemize getirilerek, ilçemize yerleştirilmesi planlanan Ahıska Türklerinin ilk kısmı olan 116 aile 25 Aralık 2015 tarihinde ilçemize gelmişlerdir. Ailelerin büyük kısmı Ukrayna'dan gelmiştir. Ukrayna ve Rusya arasında cereyan eden olaylar sonucunda 1 – 1,5 yıl öncesinden Türkiye'ye gelip Bursa, İzmir gibi farklı illerde ikamet edip bu göç kafesi ile ilçemize gelenler de olmuştur. Üzümlü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak gelen ailelere yönelik yetişkinlerin eğitim durumlarını, Türkçeyi konuşma, okuma ve yazma durumlarını, mesleklerini vb. belirlemek ve çocukların da sınıf seviyelerini, Türkçeyi konuşma,

17. ŞİŞMAN M., TURAN S., Eğitimde Yerleşme ve Demokratikleşme Çabaları, Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Yönetimi, 2003

18. ŞİŞMAN Mehmet, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, PegeMA, Ankara 2010

19. ŞİŞMAN M., GÜLEŞ H., DÖNMEZ A., Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilikler Çerçevesi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010

16. Milli Eğitim Bakanlığı, İlkokul Programı, MEB Basımevi, İstanbul 1968

okuma ve yazma durumlarını belirlemek için anket uygulaması gerçekleştirdik. Anket sonucunda çocuklara yönelik eğitim seviyeleri ve Türkçeyi konuşma, okuma ve yazma durumları ile ilgili aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

Tablo 2 – Ukrayna’dan Gelen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Sayısı

Sıra	Doğum Yılı	Düzeyi	Sayısı
1	2010, 2011	Okul Öncesi	24
2	2006, 2007, 2008, 2009	İlkokul	33
3	2002, 2003, 2004, 2005	Ortaokul	19
4	1998, 1999, 2000, 2001	Lise	10
Toplam			86

Tablo 3 – Diğer İllerden Gelen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Sayısı

Sıra	Doğum Yılı	Düzeyi	Sayısı
2	2006, 2007, 2008, 2009	İlkokul	11
3	2002, 2003, 2004, 2005	Ortaokul	6
Toplam			17

Anket sonucunda yukarıdaki tablolarda gösterilen verilerden hareket ederek İzmir’den, Bursa’dan ve Antalya’dan gelen ve o illerdeki okullara devam eden öğrenciler, ilçemizdeki okullara yerleştirilerek eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmeleri sağlanmıştır.

Anaokulu çağındaki 24 öğrenci ilçemizdeki anaokuluna yerleştirildiler. Ukrayna’dan gelen ilkök, ortaokul ve lise çağındaki çocukların, anketlerden elde edilen sonuçlar ışığında Türkçeyi okuma ve yazma durumlarının büyük oranda yetersiz olduğu için bu öğrencileri okullara yerleştirmeden geçici kurs merkezi oluşturularak Türkçe okuma yazma kursuna başlatıldılar. Bir aylık kurs süreci sonunda bu çocuklar da örgün eğitime dâhil edilecekler.

Sonuç

1944 yılından itibaren başlayan sürgünle günümüze kadar sıkıntılı süreçlerden geçen ve toplumumuzdan kültürel anlamda farklılıkları bulunan Ahıska Türklerinin ilçemize gelmesiyle çok kültürlü ortamlar oluşmaya başlamıştır. Özellikle eğitim

alanında oluşacak çok kültürlülük çalışmamızın temelini oluşturmuştur. Biz bu çalışmamızda çok kültürlü okullarda ve sınıflarda eğitim faaliyetlerinin nasıl yapılacağı ve bizim yapmış olduğumuz çalışmalar ele alınmıştır.

Çok kültürlü okullarda idarecilerin demokratik okul kültürü oluşturmaları ve yönetime okulun bütün bileşenlerinin katılması gerekmektedir. Çok kültürlü sınıflarda eğitim uygulamaları öğrenci merkezli olup adalet kavramı ön planda tutulmalıdır. Her bireyin farklılıkları göz önünde bulundurulmalı ve çalışmalarımıza temel oluşturmalıdır. 25 Aralık 2015 tarihi itibarıyla ilçemize gelmeye başlayan Ahıskalı öğrencilerimizin bu bağlamda daha iyi bir eğitim alabilmeleri için çalışmalarımız planlanmıştır. Dilsel farklılıktan dolayı ve kültürün en önemli taşıyıcısı dil olmasından dolayı öncelikle onların dil problemlerinin çözümü için okuma yazma kursu açılmıştır. Bu problemin ortadan kalkmasıyla birlikte okullarımızda uygun eğitim ortamları oluşturularak bölgemize uyumları sağlanmalarına çalışılacaktır.

Kaynakça

- CEBECİ Bekir, OALT Önce Anadili ve Kültürü Eğitimi. Sayı 3. Rotterdam: 1999 (Türk Danışma ve Eğitim Vakfı ile Dostluk Vakfı'nın Ortak Yayını).
- ÇAKIR Mustafa, Almanya'daki Çok Kültürlü Ortamlarda Türkçenin Anadili Olarak Kullanımı, Sosyal Bilimler Dergisi 2002-2003.
- DEMİRAY Erdiç, Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, ANKARA 2011.
- GÜRKAN Tanju, Çocuğun İlköğretime Başlayışı". Ayhan HAKAN (Editör): İlkokul Programı ve Öğretim Yöntemleri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 189, 1987.
- KIRZIOĞLU, M. Fahrettin, Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- Milli Eğitim Bakanlığı (Yay.): İlkokul Programı. İstanbul: ME Basımevi, 1968.
- MORRISON K. A., Democratic classrooms: Promises and Challenges of Student Voice and Choice. Educational Horizons, 87(1), 2008.
- SVANTE, E. Cornell, Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in The Caucasus, Richmond, Surrey, GBR: Curzon Pres Limited, 2000
- ŞİŞMAN Mehmet, Eğitimde Mükemmellik Arayışı: Etkili Okullar. Pegem Akademi, Ankara 2002.
- ŞİŞMAN M. ve Turan S., Eğitimde Yerleşme ve Demokratikleşme Çabaları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34, 2003.
- ŞİŞMAN Mehmet, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Pegem Akademi, Ankara 2010.
- ŞİŞMAN Mehmet, GÜLEŞ Hatice, DÖNMEZ Ayşe, Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilikler Çerçevesi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2010) 3/1, Uşak 2010
- ZEYREK Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, http://www.ahiska.org.tr/kitap_muhteviyat/ahiska_%20bolgesi%20ve%20ahiska%20turkleri.pdf, Ankara 2001.

Sıbyan Mekteplerinde Değerler Eğitimi Işığında Suriyeli Mültecileri Kucaklama

Ayşe Sümeyye GÖK

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Master Öğrencisi, Öğretmen

Değerler, Değerler Eğitimi

Hemen her alanda önemi yadsınamaz bir mevzu olan değerler eğitimi, bireyi insana yaraşır hale getirmenin en temel yoludur. Bilindiği üzere toplum insanlardan oluşur. Bu toplumu ayakta tutan ise insanların değerleridir. Peki değer nedir? Niçin bu denli önemlidir? Geçmişte, günümüzde ve gelecekte değerlerin varlığının önemi niçin vurgulanmaktadır? Bu yazı hazırlanırken işte bu sorulardan yola çıkılmıştır.

Değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönünde tutarlı ve derin inançtır. Sosyal davranış olarak adlandırılan değerler, hemen hemen tüm davranış türlerinin "sosyal eylem, tutumlar, ideoloji, değerlendirmeler, ahlâki yargılar ve gerekçeler, kendini diğerleriyle karşılaştırmalar, kendini diğer insanlara ifade etme ve diğerlerini etkileme girişimlerinin" belirleyici etkenidir. Değerlerle ilgili yapılan araştırmalarda özellikle " sorumluluk, eşitlik, adalet, özgürlük, saygı, güdüleme, güven, bağlılık, özerklik, hırs, doğruluk, cesaret, kendine güven, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, sevgi, itaat, başarı" gibi değerler öne çıkmaktadır (Öztürk: 1-2).

Toplumsal değerler de insan yaşamının önemli bir yanını oluşturmaktadır. Değerler toplumdan topluma ve zaman içerisinde bir takım değişiklikler göstermektedir. Toplumlar değerleri doğrultusunda bazı davranışların sergilenmesini takdirle karşılar. Sadakat, sevgi, cesaret, dostluk, temizlik, saygı, dürüstlük, nezaket ve benzeri değerleri bu değerlere örnek gösterebiliriz. Kısacası; değerler toplum için önemlidir, değerlere uygun davranan

insanlar da toplumun gözünde değerlidir (Cüceloğlu, 2002: 60).

Bir toplum değerler kültürünü ailenin, eğitimin, iş yaşamının ve devlet yönetiminin içine koyup sindirmedikçe gerçek anlamda uygar ve çağdaş bir toplum olamaz (Cüceloğlu, 2000: 187). Son dönemde büyük bir hızla yok olmaya doğru giden değerleri korumak, çocuklara daha yaşanabilir bir dünya bırakmak anne babaların ve eğitimcilerin temel görevleridir denilebilir. Çocuklara karakter eğitimi vermek de onlara en az akademik dersleri öğretmek kadar önemlidir. Değerlerin okulda öğretilmesi yönünde çalışmak, sağlıklı bir toplum oluşturmak açısından son derece gerekli bir eğitim çalışmasıdır. Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları incelendiğinde; "Bütün bireyleri: Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek" ve "beden, zihin, ahlak ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" ifadelerine rastlanmaktadır. Görülmektedir ki temel değerlerin kazandırılması amacı, Türk Milli Eğitim Temel Kanunu amaçları içerisinde yer almaktadır. Öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine zemin hazırlayacak değerler ve becerilerle donatılması okulun temel hedefleri arasındadır (Ekşi, 2003: 81).

Ağaç Yaş İken Eğilir...

"Eğitim temelde başlar" düşüncesinden hareketle Okul öncesi eğitiminin yani temel eğitimin temel ilkeleri incelendiğinde "Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir." ilkesi göze çarpmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006). Bu noktada da okul öncesi eğitiminde, temel insani değerlerin çocuklara kazandırılması gerektiği görülmektedir.

Okul öncesi, insan yaşamının temelini oluşturan bir dönemdir. Ancak bu dönem yalnızca genç-

Sosyalleşme davranışı, öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuk içinde doğduğu, çocukluğunu yaşadığı ya da girmek istediği grupların değer ve normlarını özümleyerek sosyalleşir. Kültürel değerler ve normlar sosyalleşme süreci sonunda kazanılır (Çağdaş ve diğerleri, 2002: 9). Ahlaki değerlerin kazanılması, çocuğun ruhsal gelişimi, kişiliğinin oluşumu ve bilişsel gelişimiyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu nedenle kişiliğin temellerinin atıldığı ilk yıllar, özellikle de ilk yedi yıl bu değerler benliğe yerleşirler, sonraki çağlarda da pekişerek özümse- nirlir (Koca, 1997: 1). İbn-ül Arabî'nin de dediği gibi "Çocuklar tohumdur. Onları iyi besler iyi yetiştirirsen iyi de hasat alırsın, unutma!"

Sıbyan Mektepleri ve Değerler

Temel eğitimde değerlerin, belli bir müfredatla, planlı bir şekilde ele alınmasının "Sıbyan Mektepleri" ile başladığını söyleyebiliriz. Fakat Osmanlı Devleti'nde daha sık rastladığımız Sıbyan Mekteplerinde milli değerlerden ziyade dini ve manevi değerlerin ağırlıklı olduğu bir İslami Değerler Eğitimi dikkatimizi çekmektedir.

lik ve yetişkinliğe hazırlık olarak değil, kendi başına da önemli ve kritik bir dönemdir. Çocukların adalet, umut, nezaket, sevinç, barış gibi özelliklere sahip olmaları, en az yetişkinler kadar önemlidir (Oktaç, 1999: 132-133). Çocuk bir takım yeteneklerle dünyaya gelir, ancak bu potansiyel yeteneklerin tek tek ele alınarak işlenmesi, bir bütünlük içerisinde geliştirilmesi, pekiştirilmesi gerekir (Bayraktar, 2005:117). Çocuklar, paylaşmayı, yardımlaşmayı, işbirliği içinde çalışmayı, duygularını ve düşüncelerini içinde yaşadıkları kültürün uygun gördüğü şekilde ifade etmeyi sonradan öğrenirler. Toplu yaşamak ve topluma uyum sağlamak için bu davranışların öğrenilmesi gerektiğini kavrarlar.

İlk eğitim ve öğretim veren bu mektepler sabi denilen beş altı yaşlarındaki çocuklara okuma yazma temel dini bilgiler ve dört işlemden ibaret matematik derslerini veriyordu. Bu mekteplerin hedefi, İslam dininin adap ve erkânını, kuran okumayı, yazı yazmayı, namaz kılmayı ve ilmihal bilgilerini öğretmekti (Kara-Birinci, 2012: 24-26). Genellikle de şu dersler takip olunuyordu: Elifba, Kur'an, İlm-i Hal, Tecvid, Türkçe Ahlak Risaleleri, Türkçe, Hatt (yazı) (Kodaman, 1988: 57).

Merkez ve taşrada birbirinden biraz farklı uygulamalar olsa da temel amaç belli bilgilerin yanında, örf, adet ve geleneklerin makul bir süre içinde çocukları sıkmadan verilmesiydi. Bu nedenle dini bilgiler bile, bu küçük çocuklara, bir eğlence ve oyun

havasında “tekerleme veya şiir” şeklinde verilir. Çocuk bu eğlence ortamı içerisinde öğrendiği temel bilgileri artık bir ömür boyu unutamazdı. Bu mektepler için Osmanlıca bazı küçük el kitapları veya mecmualar da hazırlanmıştı.

Mektebin hocasına muallim, yardımcısına da kalfa veya halife deniliyordu. Süleymaniye vakfiyesine göre muallim salih ve dindar olmalı, Kur’an hafızı olmanın yanında tecvid ve kıraatı da çok iyi bilmeliydi. Bunun yanında dini bilgiler adı verilen ilmi hal de iyi bilmeliydi. Ayrıca mükemmel denilecek seviyede güzel bir ahlaka ve karaktere sahip olmalı her türlü ayıp ve şaibe töhmetinden uzak bulunmalıydı. Muallimin yardımcıları konumunda olan halife veya kalfa da salih, dindar, kur’an ehli ve faziletli örnek şahsiyetler olmalıydı (Kazıcı, 2004:87 ; Cihan, 2007: 32). Burada çocuğun eğitim alırken hocasını örnek aldığı gerçeğinden hareketle eğitimcinin iyi bir örnek teşkil etmesine büyük önem verildiği dikkat çekmektedir.

Sıbyan mektepleri İslam devlet geleneğinin bir parçası olarak, ilk dönemlerden itibaren hemen her İslam toplumunda karşımıza çıkan bir olgudur. Hz. Peygamber döneminde cami veya ona bitişik *suffa* adı verilen odalarda yaş ayrımına çok fazla dikkat edilmeden sürdürülen çocuk eğitimi, zamanla daha fonksiyonel ve düzenli hale getirilmiştir.

Özellikle Selçuklu ve Osmanlıda kurulan her vakfın bir köşesinde mutlaka sıbyan mektebine de yer verilmiş ve burada okutulması şart koşulan dersler bir bir belirtilmiştir. Merkezlerde sultan,

paşa vs. hayır sahiplerine ait vakıflara bağlı olarak faaliyet sürdüren sıbyan mektepleri, taşrada genellikle camiye bağlı ayrı bir odada veya cami içinde namaz için de kullanılan bir köşede yer almıştır.

Osmanlı klasik dönemi diyebileceğimiz yükselme devri dışında bu mekteplerin çok da başarılı bir eğitim ve öğretim görevi yaptıklarını söylemek zordur. Bu nedendir ki imparatorluğun son dönemine kadar sıbyan mektepleri ile alakalı birçok düzenleme yapılmış ancak istenilen hedefe maalesef ulaşamamıştır. Cumhuriyetle birlikte yeni bir dönem başlamış batı tarzı modern okullarla bu boşluk doldurulmaya çalışılmış; ancak bu kez de terazinin diğer kefesini ağır basmış, dini ve manevi değerler ihmal edilmiştir. Oysa tüm dünyada temel eğitimde dini ve manevi değerlerin oldukça önemli bir yerinin olduğu göze çarpmaktadır.

Günümüzde ise bir eğitim öğretim seferberliğinin başlatılıp, yeni nesillerin her konuda en iyi şekilde yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması amaçlanmaktadır. Doğrudan değerler eğitimine yönelik çalışmalar ile manevi, milli ve evrensel değerlerin kazandırılmaya çalışıldığını görmekteyiz.

Bu amaçla Okul Öncesi Eğitimde **değerlere** özellikle yer verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca bunun yanında Mevlana, Yunus Emre gibi milli, manevi ve evrensel değer ve modellerimizin örnek şahsiyetler olarak çocuklara öğretilmesi görülmektedir. Örneğin; evrensel anlamda özellikle Yunus Emre’nin “Yaradılanı severiz, Yaradan’dan ötürü” sözü ve Mevlana’nın yedi

ögüdü ile tüm dünyanın çocuklarını kucaklama mesajları verilmektedir.

Mevlana Felsefesi Bağlamında Suriyeli Çocuklar

Bilindiği üzere evrensel değerlerden hoşgörü denilince akla ilk gelen isimlerden biridir Mevlana. Onun hoşgörü denizi olması ve böyle olmaya tüm insanlığı davet etmesi kendisine büyük bir saygı duymamızı sağlayan bir sebep olarak görülebilir.

Bu sebeplerden bir diğeri de Mevlana'nın insana verdiği değer ile onun sevgi anlayışıdır. Onun merkeze; Allah'ı alarak kainatı kuşatan sevgi anlayışı; insana verdiği değer; farklılıkları değil, benzerlikleri öne çıkaran birleştirici görüş açısı, üzerinde en çok durulan konulardır (Yeniterzi, 2007:137). Mevlana; insanın hem kendisine hem de başkalarına değer vermesini, saygı ve sevgi duymasını öğütler. Aynı şekilde ben yerine biz anlayışı; korku yerine sevgi ve özgüven, önyargı yerine araştırma ve bilgi edinme, düşmanlık yerine iletişim, dostluk ve paylaşım, yardım gibi konulardaki tavsiyeleri ve bunları dile getirme tarzı oldukça ilginçtir (Yeniterzi, 2007:138).

Son yıllarda ülkemize sığınan Suriyeli mültecilerin eğitim haklarının sekteye uğradığı ve engellendiği görülmektedir. Oysaki Sıbyan Mekteplerine bakıldığında, Osmanlı Devleti'nin birer ferdi olarak Suriyeli çocukların da bu mekteplerde eğitim aldıklarını görmekteyiz. Örneğin Suriye'nin Halep şehrinde 1906 yılında 87 adet Sıbyan Mektebi bulunduğu belirtilmektedir (Tutar, 2010: 84).

Eğitimde fırsat eşitliğini gözeterek, bu ortak geçmişten ve Mevlana felsefesinden de hareketle evrensel bir barış ve kardeşlik adına bize düşen görev bu olaya hoşgörü, saygı ve empati gibi değerler çerçevesinde bakarak bu zor durumdaki çocuklara el uzatmak, destek olmaktır.

Ortak bir tarihimiz, geçmişimiz olduğu gerçeğinden yola çıkarak İslam dininden ve Osmanlı kültüründen gelen değerlerimiz paydasında buluşarak, bugünkü kültürel değerlerimizi de örselemeden bir arada yaşama ve eğitim görme çatısı altında birleşmeliyiz. Bunu yaparken elbette ki milli kimliğimizi ve değerlerimizi ihmal etmemiz gerektiği anlaşılmamalıdır. Burada kastedilen, sorumluluk duygusuyla hareket ederek bizden yardım bekleyen ve eğitimden yoksun kalan bu çocukları hayata kazandırmak adına gösterilen bir çabadır. Çünkü ancak bu şekilde evrensel insani değerler ve dünya barışının temini adına çok büyük, belki de en önemli adımı temelde verecek değerler eğitimi ile atılmış olacaktır.

Kaynakça

- Bayraktar, F. (2005). *Ailenin Eğitim Görevi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Araştırmaları dergisi Sayı:2
- Cihan, A. (2007). *Osmanlı'da Eğitim*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İletişim Donanımları*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A., ve Seçer, Z. (2002). R. Anı(Der.), *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ekşi, H. (2003). *Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları*. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), 79-96.
- Kara, İ.-Birinci, A. (2012). *Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle / Sıbyan Mektepleri*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kazıcı, Z. (2004). *Osmanlı'da Eğitim Öğretim*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Kodaman, B. (1988). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Koca, (1997). *İlkokul 1.Sınıfa Devam Eden Yedi Yaşındaki Çocukların Ahlaki Yargılarını Etkileyen Bazı Faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim dalı.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öcal, M. (1989). *Amin Alayı*, İstanbul: *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (III), 63.
- Tutar, A. (2010). *XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Halep Şehrinin Kültürel Yapısı*, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15:2, 79-89
- Yeniterzi, E. (2007). *Sevginin Evrensel Mühendisi Mevlana*, Konya: TMMOB makina mühendisleri odası.

Yaşanmış Arnavut Mülteci Hikâyeleri

1990 Yılında Arnavutluk'un Tiran şehrinde kominizme karşı izinsiz bir gösteri yürüyüşü yapılmıştı. Arnavutluk Polisi göstericileri sıkıştırınca 63 Arnavut gösterici Türk Büyükelçiliği kapılarını kırarak elçiliğe sığınmak zorunda kaldılar. Bunun üzerine Türk Büyükelçiliği 63 Arnavut vatandaşını özel bir uçakla Yozgat'ta ki mülteci kampına yerleştirdi. Bunların içinde kadın, erkek ve çocuklar vardır. Ayrıca bu kişiler üniversite profesörleri, öğretmenler gibi eğitimli insanlar oluşuyordu.

Bu olayların olduğu günlerde dükkânımda otururken Günaydın gazetesinde Yozgat kampında bulunan Arnavut mülteci 'Elif Bebek'ten söz ediliyordu. Gazetede ki başlık 'Elif bebek mışıl mışıl uyuyor ama nerede olduğunu bilmiyor'du. Elif bebek dört gün önce doğmuş ve adını kamptaki polisler koymuştu. Gazetede ki bu haberi okuduğumda çok duygulandım ve hemen telefona sarıldım. Telefonu açan kamptaki polis memuruydu. Ben de 'Ben Musa Loyan, Mustafa Kemal Paşa'dan arıyorum' dedim. Polis Memuru 'Ben de Bursa damadıyım' dedi ve ne istediğimi sordu. Elif bebeğin babasıyla görüşmek istediğimi söyledim ve Arben Shani telefona getirildi. 'Hayırdır nasıl oldu da buraya kadar geldiniz? Diye sordum. O da 'Tiran'da yürüyüşe çıktık, kendimizi Yozgat'ta bulduk' dedi. Bir şeye ihtiyaçları olup olmadığını sorduğumda, eşinin korkudan sütünün kesildiğini ve Elif Bebek'e süt alamadıklarından bahsetti. Arben Shani'ye adresimi ve telefon numaramı verdim ve hemen o gün o zamanın parasıyla 250.000 TL yolladım ve 15 günde bir para yollamaya devam ettim.

Bu sıralarda kızım Leyla Diyarbakır'da şark görevinde bulunuyordu. Kızım da eşiyile birlikte Yozgat'a kıyafet ve benzeri tarzda ihtiyaç malzemeleri yardımında bulundular. Ayrıca 63 mülteci için Mustafa Kemal Paşa'da konfeksiyoncu Bahattin ALBAYRAK, Ekrem ERGÜN, İslam BERİŞ ve İsa SOPA katkılarıyla yardımlar devam ettirildi.

Bu insanlar Arnavutluk'tan günlük kıyafetleriyle aniden Yozgat'a getirilmişlerdi. Oysa Yozgat çok soğuk olduğundan kalın giysilere ihtiyaçları vardır. Bütün bu yardımlarla bu ihtiyaçları karşılamış olduk.

Arben adında başka bir Arnavut mülteci Türkiye'ye karısını yanına alamadan mülteci olarak sığınmıştı.

Eşi, Zeynep de onun peşinden turist vizesi ile Türkiye'ye gelmişti. Bu esnada Amerika Birleşik Devletleri Türkiye'de ki tüm Arnavut mültecilere kapısını açmıştı. Ancak Zeynep'in turist vizesiyle mülteci kampında olduğunu fark eden Türk polisi, Zeynep'i kamp dışına atmak zorunda kaldı. Bu durumda eşi, Arben bana telefon ederek durumu bildirdi ve Zeynep'in kalacak yeri olmadığından bahsetti. Biz de ailecek ona evimizi açtık ve Yozgat'tan gelen Zeynep, evimizin dördüncü kızı olarak bizimle dört buçuk ay yaşadı. Daha sonra diğer tüm mülteciler ile birlikte Amerika'ya yerleştiler. Hiç tanımadığımız bir insan, bir anda ailemizin bir parçası ve akrabamız olmuştu.

Bundan 12 yıl sonra olayların yatışmasıyla Arnavutluk'tan aldıkları yazlık evlerinde 20 gün boyunca beni misafir ettiler. O zamandan bu yana Zeynep'le sık sık telefonda görüşerek aile bağlarımızı daha da güçlendirdik.

Arnavutluk seyahatimden geri dönerken uçakta tekerlekli sandalyede oturan bir Arnavut ile tanışmıştım. Türkiye'ye 4 aylık uzun süreli bir tedavi için gidiyor ancak tek kelime Türkçe konuşmıyordu. Sosyal Bakanlığın desteğiyle Numune hastanesine sevk edilen Tekin'e tedavisi süresince Ankara'ya da gitmek suretiyle elimden gelen yardım ve ilgiyi gösterdim. Bu esnada yardımları dokunan Ankara Valisi kendisine özel yüksek teknoloji ürünü bir tekerlekli sandalye temin etti. Engelliler Derneği Başkanı Gökmen Sezgin, Milletvekili Ali Koyuncu bu konudaki çabaları takdire şayandır.

Bir süre sonra Arnavutluk'taki ulusal bir gazeteden bir muhabir bana ulaşarak, hasta olan Tekin Bey'e Türkiye'de ki tedavisi süresince çok iyi bakılmasına yardımcı dokunan kişilerin isimlerini istedi ve gazetesinde bu kişilere ithafen bir teşekkür yazısı yayınladı.

Yıllar sonra en küçük kızım Reyhan Loyan, Amerika Birleşik Devletlerine gittiğinde Elif bebeğin babası Arben Shani'yi aradım. Kızımın geleceğini bildirdim. Kızımın beş senelik Amerika yaşantısı boyunca her türlü desteği esirgemediler. İnsanlara yardım etmek ve hayatlarına dokunmak benim en önemli yaşam felsefem olmuştur.

Musa LOYAN

<http://musaloyan.blogspot.com.tr/2014/05/yasanms-arnavut-multeci-hikayeleri.html> sitesinden 29.03.2016 tarihinde alınmıştır.

En Büyük Gücümüz
Örgütlülüğümüz

EĞİTİM-BİR-SEN
EĞİTİMCİLER BİRLİĞİ SENDİKASI

www.egitimbirsen.org.tr

facebook.com/egitimbirsen

twitter.com/egitimbirsen